

Bijlage I. Theoretisch kader van het kwalitatieve onderzoek

Allereerst is het goed om een korte definitie te geven wat marketing in zijn meest basale vorm is. In *Grondslagen van de marketing* wordt de volgende definitie gegeven.

“Marketing omvat de – op de markt afgestemde – ontwikkeling, prijsbepaling, promotie en distributie van producten, diensten of ideeën, en alle andere activiteiten om planmatig de afzet te verhogen of transacties te bevorderen, een goede reputatie te creëren en duurzame relaties met de klanten op te bouwen, zodat alle partijen hun doelstellingen bereiken.”¹

Als kunstinstelling kan deze definitie nogal afschrikken, omdat het impliceert dat het product geheel wordt afgestemd op de wensen en behoeften van de consument, iets wat in de kunstwereld niet mogelijk is aangezien de autonomie van het kunstwerk dan geheel verloren gaat, en de kans bestaat dat een massaproduct wordt geproduceerd. Bovendien gaat het in de kunstwereld, zoals ik deze beschrijf, om non-profit organisaties, die een andere manier van het aanbieden van producten hanteren dan een profit organisatie. Ruurd Mulder bevestigt dit:

“De mensen die zich bezighouden met de creatie en marketing van culturele producten en diensten staan ook vaak iets anders in het leven dan marketers in andere sectoren. Creatieve organisaties laten zich vaak leiden door andere overwegingen en hebben andere doelstellingen dan puur commerciële organisaties.”²

De bovengenoemde definitie van marketing is dan ook beter toepasbaar in het commerciële bedrijfsleven en is voor bijvoorbeeld reclamecampagnes zeer geschikt. In de kunstsector moet er veel voorzichtiger worden omgegaan met het kunstproduct en daar moeten marketers rekening mee houden. Naast het kunstproduct zijn er nog een aantal factoren die samen de marketingvariabelen vormen, namelijk Prijs, Plaats (Distributie) en Promotie. Samen met Product vormen zij de 4 P's.³ Deze marketingvariabelen kunnen ook vertaald worden naar de culturele sector.

Product

“Goederen, diensten of ideeën die aan de wensen van klanten tegemoet komen”.⁴

In de culturele sector is dit het kunstproduct dat wordt aangeboden aan de kunstconsument.

Prijs

“Wat er voor het product of de dienst wordt gevraagd.”⁵

In de culturele sector is dit het bedrag dat iemand – in geld of symbolisch – betaald om het kunstproduct te kunnen consumeren.

¹ Verhage, Bronis. *Grondslagen van de marketing*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff, 2004: p. 37.

² Mulder, Ruurd. *De kunst van cultuurmarketing*. Bussum: Uitgeverij Coutinho, 2008: p. 14.

³ Verhage 2004: p. 38-39.

⁴ Verhage 2004: p. 38.

⁵ Verhage 2004: p. 38.

Plaats / Distributie

“Hoe de onderneming het product in handen van de kopers krijgt.”⁶

In de culturele sector is dit de plek waar het kunstproduct geconsumeerd kan worden – theater, concertzaal, museum, e.d.

Promotie

“De activiteiten van de aanbieder om met de markt te communiceren en de verkoop te bevorderen.”⁷

In de culturele sector is de kunstenaar en/of kunstinstelling de aanbieder en de kunstconsument(en) de markt.

Het ervaren van een gemis vormt de basis van het consumptiegedrag van mensen.⁸ Waar het in de commerciële sector gaat om producten die naar de wensen van de markt worden gemaakt, gaat het in de culturele sector echter meer om diensten die worden aangeboden aan consumenten die geïnteresseerd zijn in deze diensten. Natuurlijk kan door middel van marketing deze interesse opgewekt worden. Het gaat hierbij om het bevorderen van een ruilrelatie. Deze ruilrelatie bestaat uit het uitwisselen van waarden.⁹ Deze uitwisseling van waarden is pas op een goede manier mogelijk als de wensen en behoeften van een kunstconsument bevredigd kunnen worden door middel van deze ruil. Daarom is het belangrijk om te weten waar de behoefte om een kunstproduct te consumeren precies ligt ten opzichte van andere behoeftes.

De behoeftepiramide van Maslow

In *A Theory of Human Motivation* maakt Abraham Maslow onderscheid tussen vijf typen behoeften die een mens heeft.¹⁰ Hierbij ligt het zwaartepunt op de eerste basisbehoefte, de *fysiologische behoeften*. Het gaat hierbij om honger, dorst, slaap, kortom de behoeften die een mens heeft om te kunnen (over)leven. Deze behoefte vormt de onderste laag van de piramide. Als de mens in deze basisbehoefte is voorzien, maakt hij de stap naar de volgende behoefte, de *behoefte aan veiligheid en zekerheid*. Deze bevat onder andere veiligheid, stabiliteit en economische zekerheid. Als de mens ook zeker is van deze behoeften zal hij zijn weg naar de top van de piramide vervolgen naar de *sociale behoeften* – vriendschap, liefde - , de *behoefte aan erkenning en respect* – succes, status, prestige - , en als laatste de *behoefte aan zelfontplooiing*.¹¹

De laatste drie behoeften ziet Maslow als groeibehoeften, die niet perse nodig zijn om te overleven, maar die een mens zichzelf wel toe-eigent om zich te ontwikkelen en menselijk te zijn. Deelnemen aan kunst en cultuur valt onder deze groeibehoeften. De mens heeft deze deelname niet nodig om in leven te blijven, maar kan het gebruiken om een ontwikkeling door te maken, om ergens bij te horen of om vriendschappen te sluiten of te versterken. Bij de marketing van kunst en cultuur moet met dit gegeven rekening worden gehouden en is dit ook hetgeen dat

⁶ Verhage 2004: p. 38.

⁷ Verhage, Bronis. *Grondslagen van de marketing*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff, 2004: p. 39.

⁸ Mulder, Ruurd. *De kunst van cultuurmarketing*. Bussum: Uitgeverij Coutinho, 2008: p. 30.

⁹ Boorsma, M.A. *Marketing van theater en andere kunsten. Vergroting van publieksdeelname in theorie en praktijk*. Amsterdam: Boekmanstudies, 1998: p. 14.

¹⁰ Maslow, A.H. ‘A Theory of Human Motivation.’ in: *Psychological Review*, vol 50, no. 4, 1943: pp. 370-396.

¹¹ Verhage 2004: p. 198-199.

kunst en cultuur onderscheidt van andere consumptiemiddelen – en dus ook een andere marketingaanpak vereist. Kunstmarketing is een aparte tak van de marketing die zich hier volledig op richt. Hierbij wordt rekening gehouden met een product dat niet tot de eerste levensbehoefte behoort.

De ontwikkeling van kunstmarketing

Marketing is jaren gezien als iets dat behoorde tot de commerciële sector, waar het voornamelijk ging om het verkopen van producten en diensten die werden afgestemd op de wensen en behoeften van de consument. De markt schikte zich naar de consument, in plaats van de consument naar het aanbod. Vanaf de jaren '60 kwam er in de kunst en cultuur sector ook meer aandacht voor marketing. De grondlegging van de kunstmarketing kan worden toegeschreven aan de Amerikaan Philip Kotler. Voor de podiumkunstensector schreef hij, samen met Joanne Scheff *Standing Room Only. Strategies for Marketing the Performing Arts*.¹² Daarnaast schreef hij nog vele essays en artikelen over kunstmarketing en groeiende kunstmarketing, mede dankzij hem, uit tot een wetenschappelijk vakgebied. In Nederland zijn de afgelopen decennia ook steeds meer wetenschappers en theoretici zich gaan buigen over het fenomeen kunstmarketing. Hierbij zijn, met het oog op mijn onderzoek, Miranda Boorsma en Letty Ranshuysen van belang. Miranda Boorsma beschrijft een totaalproduct dat verder reikt dan alleen het artistieke kernproduct zelf, en geeft een taxonomie van voordelen die een persoon uit het kunstbezoek kan halen. Letty Ranshuysen heeft het daarnaast meer over de interesse van bezoekers in kunst en cultuur en welke bezoekdrempels hierbij een rol kunnen spelen.

Het totale waargenomen kunstproduct en de voordelen van kunstbezoek

Miranda Boorsma schreef in 1998 *Marketing van theater en andere kunsten. Vergroting van publieksdeelname in theorie en praktijk*.¹³ Hierin beschrijft ze een model dat zij het "totale waargenomen (kunst)product" noemt.¹⁴ Met dit model stelt Boorsma dat het bij het consumeren van kunst niet alleen gaat om het *artistieke kernproduct*, maar dat er andere factoren zijn die ook een rol spelen bij de waarneming van dit artistieke product. Zo noemt Boorsma een aantal kringen die rondom het artistieke product zijn waar te nemen die een rol spelen bij de deelname aan kunst. Na het kernproduct komt het *basisproduct*, dat facilitaire en ondersteunende eigenschappen bevat, samen met het kernproduct. Hierna volgt het *uitgebreide product*, dat de toegevoegde eigenschappen met overige marketingvariabelen insluit. Hierna volgt het *uitgebreid product in ruime zin*, waarbij de contextuele factoren ook een rol spelen. Als laatste ontstaat er het *totaal gepercipieerde product*, als de gepercipieerde gevolgen en procedures aan de voorafgaande cirkels worden toegevoegd.

Met dit model geeft Boorsma aan dat er veel factoren een rol spelen bij de waarneming van een kunstproduct en dat deze factoren de waarde van een kunstproduct ook kunnen beïnvloeden. Denk bijvoorbeeld aan een prachtige voorstelling waar iemand weinig van heeft meegekregen, omdat de stoel waarop degene zat was doorgezakt, of het licht was niet fel genoeg, of hij was te laat omdat de parkeergarage vol zat. Randprogrammering is hier ook een onderdeel van. Want een toeschouwer kan wellicht nèt meer genieten van een voorstelling omdat hij vooraf uitleg heeft gehad tijdens een inleiding, of omdat bleek dat er programmaboekjes waren waardoor hij zich goed heeft kunnen inlezen in de voorstelling. Dit zijn allemaal factoren die meespelen bij deelname aan kunst en

¹² Kotler, Philip, Joanne Scheff. *Standing Room Only. Strategies for Marketing the Performing Arts*. Boston: Harvard Business School Press, 1997.

¹³ Boorsma, Miranda. *Marketing van theater en andere kunsten. Vergroting van publieksdeelname in theorie en praktijk*. Amsterdam: Boekmanstudies, 1998.

¹⁴ Boorsma 1998: p. 53.

cultuur maar niet in eerste instantie te maken hebben met het kunstproduct zelf. Toch spelen ze een grote rol bij de kunstconsument, niet alleen bij de waarneming maar ook bij de keuze om aan kunst deel te nemen.

Naast dit totaal gepercipieerde product is het van belang om verder te kijken naar wat de wensen en behoeftes van kunstconsumenten zijn, en waar ze veel waarde aan hechten. Zo kan er worden onderzocht wat consumenten belangrijk vinden bij de deelname aan kunst en cultuur. In *A Strategic Logic for Arts Marketing. Integrating Customer Value and Artistic Objectives*¹⁵ geeft Miranda Boorsma een aantal motieven voor kunstbezoek, die de volgende taxonomie opleveren:

- *Functioneel of cultureel voordeel.* Hierbij gaat het om een honger naar culturele kennis.
- *Symbolisch voordeel.* Hierbij gaat het om het demonstreren van iemands sociale positie of persoonlijkheid.
- *Sociaal voordeel.* Hier is het sociale contact en interactie met anderen belangrijk.
- *Emotioneel of hedonistisch voordeel.* Hierbij gaat het om de behoefte aan fijne ervaringen, die stimulerend of relaxend kunnen werken en de consument kunnen onttrekken uit de dagelijkse werkelijkheid

In deze taxonomie ontbreekt volgens Boorsma de artistieke ervaring, deze kan worden toegevoegd als vijfde categorie voordeel:

- *Artistiek voordeel.* Hierbij gaat het om de complete ervaring van een kunstwerk.¹⁶

De bezoekdrempels bij een kunstbezoek

In haar essay *Gezocht: jonge theaterbezoekers. Onderzoek naar succesvolle methodieken voor jongerenmarketing in de podiumkunsten* geeft Letty Ranshuysen naar aanleiding van haar onderzoek een aantal drempels weer waarvan het kunstbezoek van een jonge doelgroep afhangt.¹⁷ In haar onderzoek heeft zij zich gericht op een jongere doelgroep (15-25 jaar) dan de OperaFlirters, toch kunnen deze drempels in zekere zin toegepast worden op de OperaFlirters tot 30 jaar. Allereerst geeft Ranshuysen ook weer dat er vele vormen van uitgaan zijn en dat slechts weinig jongeren voor de podiumkunsten een plekje vrij houden. Voor cultuurdeelname zijn er verschillende drempels te noemen die kunstbezoek tegenhouden. Dit is ook afhankelijk van de mate van geïnteresseerdheid van de bezoeker. Ranshuysen noemt drie vormen van geïnteresseerden:

- *Geïnteresseerden.* Deze mensen staan positief tegenover kunstbezoek en bezoeken met enige regelmaat het theater.
- *Latent-geïnteresseerden.* Deze mensen staan argwanender tegenover de gevestigde kunst en cultuur, maar zijn wel nieuwsgierig om hiervoor open te staan. Ze komen incidenteel in een theater.
- *Niet-geïnteresseerden.* Deze mensen keren zich af van kunst en cultuur.¹⁸

Als we theaterbezoek vervangen voor specifiek een bezoek aan De Nederlandse Opera, dan kunnen de OperaFlirters worden geplaatst in de groep latent-geïnteresseerden. Zij hebben al eens een voorstelling van DNO bezocht, maar dit was slechts incidenteel. Ze lijken geïnteresseerd in opera, maar hebben misschien toch hun twijfels of ze nog een keer terug zullen gaan. Letty Ranshuysen beschrijft in haar essay een aantal drempels die kunstbezoek kunnen belemmeren.

¹⁵Boorsma, Miranda. 'A Strategic Logic for Arts Marketing. Integrating Customer Value and Artistic Objectives.' *International Journal of Cultural Policy*. Vol 1, nr 12 (2006): p. 73-92.

¹⁶Boorsma 2006: p. 73-92.

¹⁷Ranshuysen, Letty. *Gezocht: Jonge theaterbezoekers. Onderzoek naar succesvolle methodieken voor jongeren in de podiumkunsten*. Rotterdam, 2004.

¹⁸Ranshuysen 2004: p. 15-16.

- de complexiteit van het aanbod en de verwerkingsvaardigheden van het publiek
- de sociale oriëntatiepunten die het aanbod biedt en de normen van het publiek
- het tijdsbeslag van het aanbod en de beschikbare tijdsbudgetten bij het publiek
- de betaalbaarheid van het aanbod en de beschikbare geldbudgetten bij het publiek
- het geografisch bereik van het aanbod en de mobiliteit van het publiek¹⁹

De laatste drie drempels heeft Ranshuysen samengevoegd, waardoor er drie bezoekdrempels ontstaan die cultuurdeelname kunnen belemmeren:

1. Sociale drempels
2. Kennis- en ervaringsdrempels
3. Praktische drempels²⁰

De drempels die een rol spelen bij cultuurdeelname hangen af van de mate van geïnteresseerdheid. Ranshuysen stelt dat de categorie latent-geïnteresseerden tegen al deze drempels aanloopt. Het is dus belangrijk om in de interviews in te gaan op al deze drempels en te bekijken welke drempel voor de jongeren tot 30 jaar de grootste rol speelt bij herhaalbezoek aan De Nederlandse Opera.

Nota Bene: Letty Ranshuysen stelt dat het gebruik van de verschillende media de meeste vrijetijdsuren in beslag neemt.²¹ Het is natuurlijk de vraag of dit ook zo is met mensen die ouder zijn dan 25 jaar. Het is al wel algemeen bekend dat de nieuwe media een steeds grotere rol innemen in het leven van mensen en dat dit ook goed als informatiekanaal kan dienen. Hier zou dan met de marketing ook op ingespeeld kunnen worden. Hierom is het ook goed om tijdens de interviews in te spelen op de nieuwe media waar DNO gebruik van maakt en in hoeverre dit gebruikt wordt door de nieuwe doelgroep.

¹⁹ Ranshuysen, Letty. *Gezocht: Jonge theaterbezoekers. Onderzoek naar succesvolle methodieken voor jongeren in de podiumkunsten*. Rotterdam, 2004, p. 13.

²⁰ Ranshuysen 2004: p. 14-15.

²¹ Ranshuysen 2004: p. 5.

Bijlage II. Uitnodigingsbrief aan representatieve deelnemers voor het kwalitatieve onderzoek

Beste OperaFlirter,

Je hebt tijdens het operaseizoen 2009 2010 meegedaan aan de OperaFlirt. Ik hoop dat je genoten hebt van de voorstelling en alles wat eromheen georganiseerd was. Naar aanleiding van de OperaFlirt ben ik als masterstudent Kunstbeleid en Management een onderzoek gestart naar het bereiken van nieuw en jong publiek voor De Nederlandse Opera en het behouden van deze bezoekers op de lange termijn.

Als OperaFlirter ben je bekend geraakt met opera en hoopt het gezelschap natuurlijk dat je denkt aan een herhaalbezoek aan De Nederlandse Opera. Daarom zou je voor mijn onderzoek een zeer representatieve deelnemer kunnen zijn!

Ik ben bezig met het houden van diepte-interviews en wil je vragen of je zin en tijd hebt om hieraan mee te doen. Het interview zal plaatsvinden op kantoor in Het Muziektheater Amsterdam en zal ongeveer een uur duren. De interviews wil ik afnemen in de maand april op doordeweekse dagen en tijdens kantooruren. Bij uitzondering kan er op een andere dag of tijdstip een afspraak gemaakt worden.

Als je mee wilt doen help je mij enorm met de voortzetting van mijn onderzoek. Daarnaast help ik jouw als dank aan een goedkoop kaartje voor een nieuwe opera! Als je meedoet aan het interview kun je voor €15,- de voorstelling *A Dog`s Heart* bezoeken! Deze voorstelling zal in juni in Het Muziektheater Amsterdam te zien zijn.

Als je mee wilt doen aan mijn onderzoek, stuur dan zo snel mogelijk een reactie naar onderstaand adres.

Dan neem ik contact met je op en kunnen we een afspraak maken. Vermeld bij deze reactie tevens naar welke OperaFlirt je bent geweest. Bij de uitwerking van de interviews zal ik uiteraard geen namen noemen.

Alvast bedankt!

Met vriendelijke groet,

Renee Roetman

De Nederlandse Opera
intern.communication@dno.nl
+31 20 5518836

BIJLAGE III. Vragenlijst voor de diepte-interviews van het kwalitatieve onderzoek

Voorafgaand aan de OperaFlirt

- Wat was je kennis van opera als kunstvorm vooraf aan de voorstelling?
- Had je voor de OperaFlirt al eerder een opera bezocht? Waarom wel / niet?
- Waarom besloot je om een operavoorstelling te bezoeken?
- Wat trok je aan in de opera en / of De Nederlandse Opera?
- Hoe werd je interesse gewekt voor de opera en / of De Nederlandse Opera?
- Was een gebrek aan kennis van invloed op het wel / niet bezoeken van een opera?
- Hoe heb je je geïnformeerd over de avond dat je de voorstelling bezocht?
- Ben je teruggekomen op bepaalde vooroordelen die je had over opera?
- Wat verwachtte je van de avond? Voorstelling, OperaFlirt, Muziektheater, publiek?

De OperaFlirt

- Was de randprogrammering een drijfveer om opera te bezoeken?
- Hoe heb je het gehele programma ervaren? Rondleiding, ontmoeting met cast, cocktailborrel, horeca & personeel, het theater en de zaal, e.d.
- Hoe heb je ontmoetingen met andere OperaFlirters beleefd? En eventueel met ander publiek? Wat is het belang van sociaal contact?
- Heb je je ergens aan geïrriteerd tijdens de avond? Waaraan?
- Wat is je het meeste bijgebleven van de OperaFlirt en waarom?
- Hoe belangrijk was de randprogrammering voor je algehele ervaring?

Herhaalbezoek en attenderen

- Is de kunstvorm opera in te passen in je leven? Bijvoorbeeld tussen andere kunstvormen die je bezoekt?
- Sluiten operavoorstellingen aan op je interesses? Waarom wel / niet? Wat is de algemene kennis van kunst en cultuur?
- Waarom bezoek je kunst? Hoe is opera hierin te passen? En wat vind je belangrijk bij een kunstbezoek? Verkrijgen van kennis, uiting van sociale positie, inlevingsvermogen, ontspanning, e.d.?
- Als je moest kiezen voor een bepaalde kunstvorm, welke zou dat zijn? Waarom zou je (eventueel) voor opera kiezen?
- Ben je van plan om anderen te attenderen op de OperaFlirt en / of De Nederlandse Opera? Waarom wel / niet?
- Wat zou je mensen die niet bekend zijn met DNO / opera vertellen over wat je ervaren hebt? Waarom?
- Ben je van plan om in de toekomst vaker naar een opera te gaan? Waarom wel / niet? Heb je al informatie gezocht, programma opgezocht? Ben je na de OperaFlirt nog gegaan? Heb je een bezoek in de planning staan? Wanneer en wat?
- Heb je mensen meegevraagd of zou je ze meevragen? Waarom zijn ze wel / niet meegekomen of komen ze wel / niet mee? Hoe reageert je omgeving?
- Ben je van plan om in de toekomst vaker naar De Nederlandse Opera of naar Het Muziektheater Amsterdam te gaan? Waarom wel / niet? Wat is voor je belangrijker: gezelschap of theater? Wat noem je eerder? Wat vertel je aan anderen over gezelschap en theater?
- Wat weerhoudt je (eventueel) om DNO vaker te bezoeken? Prijs, bereikbaarheid, tijd(duur)? Of het artistieke product? Of de sociale omgeving?

- Wat denk je dat er gedaan kan worden om de doelgroep 18-30 jaar terug te laten keren naar DNO? Qua prijs, tijd, plaats? Qua artistiek product, qua sociale ambiance?
- Wat zijn voor jou criteria waaraan een kans op herhaalbezoek moet voldoen? Wat vind je belangrijk? Waar ligt de nadruk?

Communicatiekanalen en informatievoorziening

- Hoe heb je je geïnformeerd over de OperaFlirt en De Nederlandse Opera?
- Vind je dat DNO zichtbaar is via verschillende communicatiekanalen? Hoe?
- Welke communicatiekanalen gebruik je zelf het meeste?
- Ben je op de hoogte van de verschillende social media? Welke gebruik je?
- Ben je op de hoogte van de verschillende social media van DNO?
- Ben je aangesloten bij een van de social media van DNO?
- Vind je dat DNO op een goede manier gebruik maakt van de social media?

Demografische gegevens

- Sekse
- Leeftijd
- Werk / studie
- Opleidingsniveau
- Burgerlijke staat
- Woonplaats
- Bezochte OperaFlirt

Bijlage IV. De interviews

Interview 1

Datum: Donderdag 6 mei 2010
Locatie: Het Muziektheater Amsterdam
Tijd: 20.00 – 21.00 uur

Demografische gegevens

Sekse: man
Leeftijd: 26
Werk / studie: Werkend als advocaat
Opleidingsniveau: WO Rechten (afgerond)
Burgerlijke staat: ongehuwd
Woonplaats: Amsterdam
Bezochte OperaFlirt: *Der fliegende Holländer*, daarvoor *Così fan Tutte*

Voorafgaand aan de OperaFlirt

Had je voor de OperaFlirt al eerder een opera bezocht?

Ik was al wel eens eerder geweest, maar dit was mijn eerste opera in Nederland en bij De Nederlandse Opera.

Want wat was je kennis van opera als kunstvorm vooraf aan de voorstelling?

Wat wist je er al van?

Ik wist dat er live muziek was, en dat er een groot orkest aanwezig is, dus ik ging ervan uit dat het weer zo zou zijn. Ik weet ook niet of dat standaard is. En kostuums, en veel zang. En veel zang waar je niets van begrijpt, behalve als er een vertaling is. En dat maakt het dan ook wel wat meer volgbaar. Dat is dan wel leuk.

Je had voor de OperaFlirt dus al eens eerder een opera bezocht. Wanneer was dat?

Ja, in 2004 of zo. Niet recent.

Waarom besloot je om een operavoorstelling weer te bezoeken en mee te doen aan de OperaFlirt?

Nou, omdat ik het op zich wel leuk vind om naar een concert te gaan, dat past wel in m'n straatje. Maar het was zeker omdat het door de OperaFlirt op een bepaalde manier werd gepresenteerd. Als dat niet zo was geweest had het nog wel langer kunnen duren voordat ik weer zou gaan.

Dus meer door alles wat eromheen was qua programma?

Ja, op zich wel. Een rondleiding is leuk en zo, maar soms heb je ook even een zetje nodig om ergens heen te gaan. Ik bedoel, als er geen rondleiding was geweest of geen borrel achteraf was ik ook wel gegaan, maar je hebt soms even dat zetje nodig, dat het je aandacht krijgt en iemand zegt: "Ik heb kaarten, we gaan erheen."

Wat trok je aan in de opera of De Nederlandse Opera als gezelschap om er dan toch naartoe te gaan?

Ehm, ja omdat het aansluit op dat ik graag naar concerten ga, en naar cabaret. Dus gewoon, naar een voorstelling gaan vind ik op zich wel leuk. En ja, De Nederlandse Opera, ja, niet specifiek omdat de mogelijkheid ertoe was. Het liep gewoon zo.

Hoe werd je interesse gewekt? Kwam je er zelf achter of werd je er door iemand anders op geattendeerd?

Ehm, ja dat komt door mijn werk, dat is de sponsor van de OperaFlirt. Het ging per mail rond.

Oh, dus via hen kwam je erachter?

Ja, en er wordt in het bedrijf ook promote met e-mail en posters en zo.

Dus je had het al op je werk voorbij zien komen?

Ja, inderdaad.

En werkte dat dan ook mee om te gaan?

Ja, want ik herkende het.

En omdat het in verband staat met je werkgever?

Ja, omdat zij het aanbieden, maar als het een extern bedrijf was geweest was ik ook gegaan. Niet van: "Het is mijn werkgever dus dan moet ik erheen."

Heb je je geïnformeerd over de avond dat je de voorstelling of het programma bezocht?

Ja, even het verhaal van de voorstelling gelezen, verder niet echt.

Ben je na afloop teruggekomen op bepaalde vooroordelen die je had over opera?

Nee, wel dat het een moderne enscenering nu was, omdat ik eerder alleen klassieke stukken had gezien. Ik had er niet echt rekening mee gehouden dat het zo ook kon, dus ik was wel verrast. De voorstelling was dus wel anders. Verder niet echt.

Maar had je echt vooroordelen over opera?

Nou ja, wat ik zelf een beetje heb als ik naar een klassiek stuk ga, is dat ik in slaap val. Niet dat ik het niet leuk vind, maar ik dommel gewoon weg. En daar was ik nu een beetje bang voor, en ik moet zeggen dat ik dat toen weer een beetje had.

Komt dat dan door de duur?

Ja de duur, en door het stilzitten en het luisteren naar muziek.

En wat verwachtte je van de avond?

Nou, de tweede keer wist ik wel dat het weer een moderne draai ging krijgen door een eerder bezoek aan de OperaFlirt en dat er een vertaling van de tekst zou zijn, zodat ik kon meelesen.

Had je daarvoor nog verwachtingen van het theater of het publiek?

Nee, het is eigenlijk wel een beetje standaard publiek. Er is wel een groot verschil in hoe mensen zich kleden. Dat sommigen echt in spijkerbroek komen. Ik ben een keer in Praag geweest, en daar is iedereen in smoking en zo, en ik was zelf op vakantie en heel gemakkelijk. Ik vind het wel leuk als mensen zich er een beetje naar kleden. Vanuit kantoor hadden ze ook wel iets gezegd over een bepaalde dresscode, maar daar houden veel mensen zich dan toch niet aan.

Maar door dit verschil heb je je niet ongemakkelijk gevoeld of zo?

Nee, dat stoort me niet. Het viel me gewoon op dat sommige mensen op sneakers waren en gaten in hun broek en dat zeker de oudere mensen wel helemaal in pak waren.

Maar dat kan ook leuk zijn, omdat het dan misschien toegankelijker is om te gaan?

Ja, dat is ook zo. Dat is ook prima. Maar ik kan me wel indenken dat ouderen zich eraan kunnen storen.

Als een soort van generatiekloof?

Ja, zo van: "Kleed je ernaar en doe n`'s normaal!"

De OperaFlirt

Was de randprogrammering een drijfveer om de opera te bezoeken?

Nou, op zich geen stimulans. Ik vond het wel leuk hoor, de borrel was alleen een beetje gezapig. Het komt denk ik ook doordat het doordeweeks is en mensen na afloop snel naar huis gaan. Dat merkte je echt op die borrel. Het is wel leuk dat het er is. Die rondleiding van tevoren was wel echt heel leuk, dat werd ook heel leuk gedaan door degene die ons rondleidde.

Hoe heb je verder het theater en de zaal ervaren?

Ja, mooie zaal. Het is een soort van moderne zaal, maar wel mooi.

En qua horeca en personeel?

Dat was prima.

Maar niet iets dat je opviel of je irriteerde?

Nee, helemaal niet.

Heb je nog gesproken met andere OperaFlirters?

Ja, maar mensen gingen toch snel weg. En mensen komen in een groepje en blijven ook in dat groepje. Ik was zelf met een vriendin. Ik bleef toch ook met mensen van m'n werk. Iedereen staat toch bij degene met wie die is.

Hoe denk je dat dit geweest zou zijn als je alleen was gegaan? Zou je alleen gaan naar een voorstelling?

Jawel. Ik kan wel in m'n eentje naar dat soort dingen toe. Maar dan zou ik na afloop wel weggaan en niet blijven hangen.

Maar je zou bijvoorbeeld niet alleen meedoen aan een OperaFlirt?

Nou, ik zou het niet doen omdat mensen dan zouden denken: "Wat is dat voor een treurige kerel!" Nee, haha, dat dan niet, maar ik kan wel alleen naar een film gaan of zo.

Wat is voor jou het belang van sociaal contact?

Ja, dat heeft wel een toegevoegde waarde. Ik vind het wel belangrijk om er met iemand over kunnen praten, ook over de voorstelling zelf. Ik bedoel, als je in de pauze in je eentje staat, het is wel leuk om even te zeggen van: "Wat vind je ervan" en zo en om er even over te praten. Dus liever wel met iemand dan alleen.

Wat is je het meeste bijgebleven van de OperaFlirt en waarom?

Niet specifiek iets, maar dat er een vertaling was van wat er was gezongen vond ik echt een toegevoegde waarde. Verder dacht ik dat er tijdens de borrel mensen van de cast kwamen zingen, en dat is niet gebeurd. Ze waren er wel heel even maar verder gebeurde er niets.

Herhaalbezoek en attenderen

Bezoek je veel kunst?

Af en toe ga ik wel eens naar een museum, maar niet veel.

Maar kunst is ook film of iets anders...

Ja, film wel veel. Soms ook klassieke concerten. Maar niet heel veel. Een keer per maand misschien.

En hoe denk je dan dat een voor jou nieuwe kunstvorm als opera hierin te passen is? In wat je nu doet en bezoekt?

Wel in de zin dat ik het vaker wil gaan doen, als je dat bedoelt.

Nou, sluiten operavoorstellingen bijvoorbeeld aan op je interesses?

Ja, ik vind het leuk om naar veel verschillende dingen te gaan. Alternatieve films, klassieke concerten en ook rock en popmuziek. Dus ja, ik heb een vrij brede smaak.

En zoals je algemene kennis van kunst en cultuur? Hoe heb je die opgedaan?

Tijdens je opvoeding of op school?

Nee, door mijn ouders helemaal niet.

En op school ook niet?

Ja, wel muzikles.

Maar jullie gingen niet kunst bezoeken?

Nee, eigenlijk niet.

En met vrienden?

Nee, ook niet. Kijk, niet echt klassiek naar een museum, maar wel naar een concert of zo.

Ja, ok. En waarom bezoek je kunst? Wat vind je belangrijk bij een kunstbezoek?

Deels omdat ik het leuk vind, echt vermaak. Maar soms betrap ik me er ook op dat ik bijvoorbeeld naar een museum ga omdat ik van mezelf moet zeg maar. Het gevoel dat je cultureel bezig bent. Ik heb dan ook een Museumjaarkaart en zo.

Is het dan om jezelf te verantwoorden en een soort van status te hebben van: "Ik ben naar het museum geweest?"

Ja, een beetje. Maar wel echt voor mezelf. Het is niet zo dat ik tegen mensen zeg: "Oh, ik ben daar en daar even naar binnen gelopen en heb een uur naar een schilderij staan kijken." Het is wel zo voor mezelf, dat ik me daarna goed voel, beter.

En heeft het ook nog iets te maken met het verkrijgen van nieuwe kennis, of dat je iets wilt leren? Of is het echt vermaak?

Ja, puur vermaak. Niet echt leren. En soms, zoals met die schedel van Damien Hirst, die moet je dan ook gewoon gezien hebben of zo.

Als je moest kiezen voor een bepaalde kunstvorm, welke zou dat zijn?

Wat ik zeg maar geregeld bezoek en echt heel leuk vind, is fotografie.

Fototentoonstellingen en zo, dat vind ik ook echt leuk. Maar dan alleen non-fictie.

Dus meer beeldend dan podiumkunsten?

Ja. Dat is wel wat ik het meeste bezoek. En veel filmbezoeken, in Rialto of zo. Dat doe ik dan wel vaker, maar fotografie springt er wel uit.

En waar heeft het dan mee te maken dat je fotografie echt veel vaker bezoekt dan andere dingen?

Uhm, nou omdat het vaak non-fictie is. En dat zie ik het liefst. Liever journalistieke foto's of portretten, echte dingen. Hetzelfde met film, in Rialto zijn meer docu-achtige films, die dicht bij de werkelijkheid liggen.

Dat spreekt je meer aan dan fictie?

Ja, zeker qua film kan fictie wel vermakelijk zijn, maar mijn interesse ligt dan meer ergens anders.

Ben je van plan om anderen te attenderen op de OperaFlirt of De Nederlandse Opera?

Uhm, ik heb het er bij mij op de afdeling niet over gehad, die jongens houden er echt niet van. Dan ben ik ook snel klaar met vertellen dat ik het leuk vond. Maar wel tegen mijn huisgenoot die er van houdt, aan hem heb ik het wel verteld. En dan ook wel positief. Maar ik heb niet lopen schreeuwen dat iedereen erheen moest.

Maar dan meer aan mensen die dicht bij je staan?

Ja.

En wat zou je mensen die niet bekend zijn met DNO of opera erover vertellen als belangrijke punten?

Dat het echt mooi is dat er een groot orkest en veel musici aanwezig zijn, dat vind ik heel cool. En dat is denk ik iets dat veel mensen niet weten of zich beseffen. En ja, dat je van tevoren naar de wc moet! Haha. En ja, verder moet je gewoon gaan als je nog nooit geweest bent. Je kunt er niet zoveel over zeggen als je niet geweest bent.

Maar denk je dat veel mensen dat wel hebben, een bepaald soort drempel om te gaan?

Ja, absoluut. Ten eerste is naar de film of naar een concert gaan makkelijker of zo dan een opera, daar gaan mensen minder snel heen. Het kan ook wel prijzig zijn, denk ik.

Maar ja, je kan ook zegen dat mensen grote bedragen neerleggen voor een concert?

Ja, ik had het er toevallig met een huisgenoot vanavond over, voordat ik hierheen ging. Ik vroeg toen of hij wel eens naar de opera ging. En hij van: "Nee, nee, dat is vaak zo duur."

Dat is dan dus toch een beeld dat veel mensen hebben.

Ja, en het heeft ook niet zo'n grote bekendheid. Ik had nog nooit gehoord van De Nederlandse Opera en ik was nog nooit in het gebouw geweest.

En waar denk je dan dat dat aan ligt?

Ehm, toch wel dat mensen er niet mee bekend zijn. En misschien is het ook wel niet zo cool. Zelf heb ik daar niet zo'n last van, maar misschien dat veel mensen het niet durven te zeggen als ze geweest zijn.

Omdat het niet cool is of slecht voor je imago of zo?

Ja, dat sommige mensen het wel stoer vinden om te roepen dat het juist heel suf is.

Om niet buiten de boot te vallen binnen een bepaalde sociale groep?

Ja. Het is misschien ook wel pretentieus als je naar de opera gaat, zo kunnen mensen het ook wel zien.

Dat denk ik ook, maar ik vraag met toch af waar dat dan aan ligt...

Nou, ik weet niet, maar ik heb er zelf geen last van. As je in de puberteit zit is het misschien niet zo cool om te zeggen dat je naar de opera bent geweest. Maar ik neem aan dat je daar op een bepaalde leeftijd ook niet meer zo'n last van hoort te hebben, toch?

Ben je van plan om in de toekomst vaker naar een opera te gaan?

Ja.

En is dat al iets concreets? Heb je al informatie opgezocht of het programma bekeken?

Nee, nog niet. Ik heb net hier het nieuwe programma zien liggen, maar nog niet doorgelezen.

Maar het staat op de planning?

Ja, het gaat wel zeker gebeuren.

Zou je mensen dan bewust gaan meevragen, zoals je huisgenoot, van: "Ga je mee?" Of zou je met dezelfde mensen gaan met wie je er al was, omdat dat misschien veilig is?

Nou, niet zozeer veilig, maar ik moet wel weten dat ze het leuk vinden. Ik durf ze heus wel mee te vragen haha. Ik weet wel aan wie ik het zeker niet zou vragen. Omdat die er gewoon niet in geïnteresseerd zijn.

Hoe reageert je omgeving verder als je vertelt over je operabezoek?

Vrij wisselend. Op mijn werk is het anders dan privé. Ik ga dan op mijn werk de volgende dag niet heel enthousiast vertellen, omdat ik weet dat het ze toch niet interesseert.

En wat is voor jou belangrijker, het gezelschap DNO of het theater?

DNO als gezelschap.

Kende je het theater wel al?

Nee. Wel van de buitenkant maar ik was er nog niet eerder geweest.

Maar je zou dus eerder kiezen voor een gezelschap dan voor de plaats?

Ja, maar ik vind een mooie zaal wel belangrijk. Dat speelt wel zeker mee bij de keuze om weer te gaan.

Of het moet echt iets zijn dat je graag wilt zien?

Ja, dan wel.

Wat weerhoudt je eventueel om DNO vaker te bezoeken?

Ehm, niet zozeer iets. Meer voor mij in het algemeen de luiheid om naar dingen toe te gaan.

Maar niet de tijdsduur, prijs, of bereikbaarheid?

Nee, dat allemaal niet. Geen specifieke dingen.

Wat denk je dat er gedaan kan worden om de doelgroep tot 30 jaar vaker terug te laten keren naar DNO?

Ja, ik denk bijvoorbeeld dat ze mee moeten gaan in een mailinglijst, dat iets aankomt. Daar gaat het denk ik vaak fout, ze zijn zelf te lui om echt dingen in de gaten te houden. Als iemand tegen je zegt: "Ga je mee want ik heb een kaartje", dan gaan ze wel, maar vaak gaat het daarvoor mis.

Dus meer de informatievoorziening...

Ja, dat ze eraan herinnert worden dat het er is.

En wat denk je qua artistiek product?

Nou, ook niet echt iets wat erg van invloed is denk ik.

En heb je verder om je heen commentaar gehoord over de begintijd of de plaats of het product?

Nee, ook geen commentaar op het feit dat het stuk modern was of zo.

En wat zijn voor jou persoonlijk belangrijke punten waaraan een kans op herhaalbezoek moet voldoen?

Dat de zaal er een beetje goed uitziet. En bijvoorbeeld dat als je weer naar DNO zou gaan, dat je weet dat het goed is. Er moet me wel echt iets opvallen of irriteren wil ik echt niet meer gaan. Ik ben een paar keer naar toneel geweest en dat is gewoon echt niet mijn ding. Dan weet ik gewoon dat ik daar ook niet meer heen moet gaan.

Communicatiekanalen en informatievoorziening

Hoe heb je je geïnformeerd over de OperaFlirt en De Nederlandse Opera?

Via mijn werk, door posters en een mailing.

Vind je dat DNO zichtbaar is via verschillende media?

Nee, eigenlijk niet.

Niet op straat of in winkels?

Nee, eigenlijk niet. Het zou me misschien nu ineens wel gaan opvallen of zo.

Ik heb het wel een paar keer gezien volgens mij, maar toen zei DNO me nog niet zoveel.

Welke mediakanalen gebruik je zelf veel?

Internet. Daar haal ik de meeste informatie vandaan. Maar het is daarbij hetzelfde als met gedrukte media, dat je bij reclame en zo digitaal ook veel meteen weggooit zonder het te lezen. Er komt zoveel informatie op je af. Je kunt niet alles bekijken en je filtert meteen dingen. Als het je niets zegt dan gooi je het weg.

Maar op internet kijk je dus bewust naar dingen..

Nou, niet echt kijken, het is meer dingen ontvangen. Ik krijg altijd een aantal nieuwsbrieven en die houd ik dan wel bij. Maar ik ga niet zelf naar bepaalde sites toe of zo.

Gebruik je social media?

Ja, Facebook.

Ben je op de hoogte van de verschillende social media van DNO?

Nee.

Het is voor ons wel handig om de laatste nieuwtjes bijvoorbeeld via Twitter te posten of zo.

Ja, maar ik vind het altijd irritant dat mensen alles delen via Twitter.

Vind je dat DNO goed informatie verspreid? Wat zouden ze hierbij kunnen doen om een jongere doelgroep te benaderen?

Ja ik denk dat het sowieso lastig is, om informatie over te brengen aan mensen.

Want wat ik net zei, er is zoveel informatie en mensen zitten er vaak ook niet op te wachten denk ik.

Maar je bent inderdaad de hele dag aan het filteren voor jezelf, wat je wel en niet belangrijk vindt. Hoe kom je er dan toch doorheen, wat zou iets kunnen zijn waarmee DNO toch binnen kan komen? Ook omdat het voor de OperaFlirters geen onbekend ding meer is.

Ja, bijvoorbeeld als je in de tram zit. Wat ik dan wel serieus lees, dan heb je van die reclamefilmpjes. Dat lees ik altijd wel bewust, want dat stoort niet omdat ik er zelf naar kijk en dan heb je ook tijd. Foldertjes en zo daar doe ik niets mee. En nieuwe media wel, maar dan maak ik ook een bewuste keuze of ik er iets mee doe of niet. Als je dan een bewuste keuze maakt dan sta ik er ook open voor. Maar ja, het merendeel blokkeer ik wel.

Interview 2

Datum: Vrijdag 7 mei 2010
Locatie: Het Muziektheater Amsterdam
Tijd: 10.00 – 11.00 uur

Demografische gegevens

Sekse: vrouw
Leeftijd: 26
Werk / studie: werkend als logopedist
Opleidingsniveau: WO (afgerond)
Burgerlijke staat: alleenstaand
Woonplaats: Amsterdam
Bezochte OperaFlirt: *Carmen*

Ik ben naar de OperaFlirt *Carmen* geweest. Het was heel moeilijk om daar kaartjes voor te krijgen en je moest echt voordringen bij de kassa. Je kon toen ook telefonisch kaarten bestellen, en je kon toen meerdere kaarten per persoon bestellen. Het was niet perse persoonlijk.

Wat raar dat dat toen kon. Dat was misschien wel omdat het een van de eerste OperaFlirts was. Misschien verwachtten ze toen niet dat het meteen zo'n succes zou zijn.

Ja, want sommige mensen hadden echt acht kaarten gekocht!

Nu kunnen mensen maximaal één persoon meenemen en wordt er ook gecheckt of mensen niet al eerder zijn geweest.

Ja, het leek toen wel echt een soort kaarverkoop van een popconcert. Ik had toen samen met mijn toenmalige vriend de laatste twee kaarten!

Ah ok. Nu hebben we een systeem dat mensen zich digitaal kunnen inschrijven en dat we dus als organisatie weten wanneer we vol zitten. Zo hebben we ook meer zicht op wie er al een keer geweest is en kunnen we exact het aantal kaarten dat we hebben verkopen. Zo heb je de administratie in eigen hand. Tot nu toe is het ook elke keer uitverkocht geweest. En er zijn heel veel aanmeldingen, dat is voor ons heel leuk natuurlijk!

Ja, zeker!

Voorafgaand aan de OperaFlirt

Was *Carmen* ook de eerste van opera die je zag?

Ik had al eerder in Berlijn opera's gezien, maar het was voor mij wel de eerste keer in Het Muziektheater en de eerste keer een opera in Amsterdam.

En wat is je verdere kennis van opera?

Ik ken de Mozart opera's goed en hou erg van de muziek. Daarnaast zing ik ook en heb ik in het verleden aria's gezongen tijdens zanglessen.

Wat leuk. Doe je dat professioneel?

Nee, dat is amateur.

Maar daardoor heb je misschien ook wel iets meer feeling met opera en was het geen compleet vreemde kunstvorm voor je?

Ja, zeker.

Wanneer waren de operabezoeken in Berlijn?

Ja, ik heb daar tussen 2005 en 2007 gewoond. Toen ging ik wel eens naar de opera. Ik bezoek nu ook veel klassieke muziek concerten, hierdoor is veel muziek voor mij ook bekend. *Carmen* kende ik ook al, vooral het verhaal sprak me aan.

Waarom besloot je om een operavoorstelling te bezoeken?

Ik hou wel van opera. Carmen vond ik ook leuk want dat is voor mij Spanje. (Ze vertelde voorafgaand aan het interview dat ze Spaans studeert)

Wat trok je aan in de opera en / of De Nederlandse Opera?

Ik had er wel dingen over gehoord, maar niet bewust voor het gezelschap gekozen.

Hoe werd je interesse gewekt voor de opera en / of De Nederlandse Opera?

Uhm... ik ga vaak naar het Concertgebouw, misschien dat ik daar wel eens iets heb gezien erover. Ook zat ik een keer op de website van DNO te kijken en toen zag ik OperaFlirt staan en toen was ik wel geïnteresseerd in wat het zou zijn. In het Concertgebouw ga ik altijd met korting en dit was ook maar weinig geld dus ik dacht: even kijken wat het is.

Het feit dat je al eerder was geweest, was dat van invloed op je bezoek nu?

Was je anders ook wel gegaan?

Ja, dat denk ik wel. Gewoon om het een keer te proberen.

Heb je je geïnformeerd over de avond dat je de voorstelling bezocht?

Jazeker, ik heb wel het programma bekeken en het verhaal doorgelezen.

En je kende het verhaal natuurlijk al?

Ja, dat ook.

Had je dan verder nog andere verwachtingen, ook omdat je Het Muziektheater niet kende en het gezelschap niet?

Nee, ik had eigenlijk geen verwachtingen. Ik dacht meer: "Ik laat het gewoon op me afkomen."

Maar je had ook geen bepaalde vooroordelen voordat je ging, bijvoorbeeld over het publiek of over een bepaald soort sfeer?

Nou, ik had wel gedacht dat er meer oudere mensen zouden zijn. Ik vond eigenlijk ook dat er best veel jonge mensen waren hoor, ook echt dertigers. Ik had verwacht dat ze ouder zouden zijn. Dus dat vond ik wel opvallend eigenlijk.

Dat kan natuurlijk ook per voorstelling verschillen en per avond ook.

Ja, dat klopt wel.

Maar je had verder niet echt dingen die heel erg opvielen, van: "Ik had dit verwacht en daar ben ik nu op terug gekomen?"

Nee, ik dacht, ja... Nee, ik was eigenlijk voornamelijk nieuwsgierig, naar de sfeer, naar de zaal en naar het verhaal. Maar ik had geen speciale verwachtingen eigenlijk.

De OperaFlirt

Was de randprogrammering een drijfveer voor je om de opera te bezoeken?

Nou ik vond het wel heel erg leuk. Echt, nou echt goed georganiseerd. Maar ik denk dat als alleen de opera had plaatsgevonden, dat ik dan ook wel was gegaan.

Ook omdat Carmen je gewoon aansprak..?

Ja, maar ik vond het wel ontzettend leuk om eens achter de schermen te kijken en om te zien hoe het gaat en zo. Ja, echt een heel leuk idee.

Hoe heb je het hele programma ervaren?

Ja, heel leuk. We kregen ook nog een sandwich in de pauze en een drankje na afloop. We konden ook buiten staan na afloop want het was mooi weer. We kregen iets van sangria volgens mij, omdat het Spaans was. Ja, dat vond ik erg leuk.

En wat vond je van het theater?

Uhm, ja wel een mooie zaal maar het is toch niet de Staatsoper in Berlijn!

Ja, als je dat gewend bent dan...

Ja haha dat klopt.

Maar verder had je geen irritaties, dat je iets niet goed kon zien of zo.

Nee, ik kon alles goed zien en horen, de plaatsen waren goed.

En zijn je nog dingen opgevallen wat betreft horeca en personeel?

Ja, er was iets met dat er geen cappuccino was of zo, haha!

Oh, haha dat is wel vreemd ja! Dat heb ik nog nooit gehoord!

Ja, ik weet niet meer precies, maar er was wel zoiets die avond... Maar het is ook al lang geleden. Er was wel ook een fotograaf en die ging heel veel foto's maken voor de OperaFlirt, dus we werden constant op de foto gezet. Dat was wel heel leuk! Maar ehm, verder, ja we liepen op een gegeven moment naar buiten na afloop en toen wilden we weer terug naar binnen en toen werden we heel streng gecontroleerd op kaartjes. Toen zeiden ze echt van: "Je moet je kaartjes wel laten zien", en zo. Dat vond ik wel goed, dat ze dat deden.

En was het duidelijk voor je wie er bij de OperaFlirt hoorden qua personeel?

Ja, iedereen had buttons op en zo. Het was zeker duidelijk.

Was je in je eentje tijdens de avond?

Nee, ik was met iemand anders.

En heb je verder nog andere OperaFlirters gesproken?

Ja, dat was wel leuk. Wat trouwens wel opviel was dat er een vrouw van rond de vijftig binnen was, alsof er helemaal niet op leeftijd was gecheckt. Dat vond ik wel echt heel raar, want dat was niet zoals het hoorde te zijn. *(Achteraf blijkt dat deze vrouw van de pers was)*

Oh, wat vreemd, misschien was er iets misgegaan met het bespreken van de kaartjes...

Hoe doen jullie dat nu dan?

Mensen moeten wel hun geboortedatum opgeven, dan hoeven ze niet ook hun ID te laten zien en zo, maar ze moeten het wel opgeven. En je ziet het snel genoeg als iemand bijvoorbeeld 50 is.

Oh ok, nou ik heb verder wel met andere mensen gepraat en dat vond ik wel heel leuk.

En heb je verder ook met ander publiek gesproken of alleen met OperaFlirters?

Nou, degene met wie ik was kwam iemand tegen die hij kende, maar verder niet eigenlijk.

Hoe belangrijk is sociaal contact voor je tijdens kunstbezoek?

Uhm, nou ja, ik ga liever met iemand samen, dat is wel zo gezellig. Ik vind het toch wel iets sociaals. Tenzij het bijvoorbeeld iets is als de OperaFlirt en dat iedereen dan alleen zou moeten komen, dan is dat ook wel leuk als iedereen alleen is. Maar als je iemand kan meenemen dan vind ik dat wel zo leuk, en ga ik er dan niet in m'n eentje tussen staan. Ik dacht eigenlijk dat mensen tijdens de OperaFlirt slechts alleen konden komen.

Nee, dat is niet zo, het is ook niet een soort van singleavond, al doet de titel dat misschien wel vermoeden!

Ja precies!

Maar het is eerder flirten met de opera zelf.

Ja, dat is ook zo.

Heb je je nog ergens aan geïrriteerd tijdens de avond? Of waren er punten die je minder vond?

Nee, ik heb zelf ruzie gekregen die avond haha, met degene met wie ik was!

Oh, haha, tja daar hebben wij niet veel inspraak in!

Haha, nee dat klopt! Maar ehm, nee verder vond ik alles eigenlijk goed geregeld tijdens de avond.

Wat is je het meeste bijgebleven van de OperaFlirt en waarom?

Ja, uiteindelijk was de borrel achteraf, toch wel.

Hoe belangrijk was de randprogrammering voor je algehele ervaring?

Ja, dat is zeker belangrijk. Je kunt natuurlijk ook gewoon de voorstelling aanbieden maar dat is veel minder bijzonder. Je voelt je echt een beetje als VIP, met al die speciale dingen.

Herhaalbezoek en attenderen

Wat voor andere kunstvormen bezoek je vooral?

Ja, musea veel. En verder toneel, maar niet zo vaak. Ballet ook soms.

Bezoek je die dan ook hier in Het Muziektheater?

Nee, nee, hier ben ik nog nooit naar ballet geweest. Verder bezoek ik veel klassieke concerten en ga ik veel naar het conservatorium om daar naar dingen te luisteren. Ik speel zelf ook graag viool en doe ook dingen op het conservatorium.

En hoe is opera hierin dan in te passen, tussen de andere kunstbezoeken die je doet?

Uhm, nou dat past er wel zeker in. Ik denk dat klassieke concerten echt wel het belangrijkste zijn voor mij, maar daarna komt wel opera. Ja, zeker ja. Maar ik ga toch bijna nooit naar de opera, en dat komt toch voornamelijk omdat het zo duur is eigenlijk. Ik denk dat dat wel echt de voornaamste reden is dat ik niet ga.

Maar ben je dan ook op de hoogte van de prijzen en verschillende kortingen van DNO? Er zijn ook kaarten voor €15 voor de 7e rang en je kunt als student last-minute voor €15 naar een voorstelling als deze nog niet is uitverkocht.

Oh ok. Nou dat wist ik niet.

En mensen betalen ook veel geld voor een popconcert.. Het is ook vaak een bepaald soort beeld dat mensen hebben dat opera altijd alleen maar duur is.

Ja dat is het denk ik ook. En heel vaak is opera ook vaak uitverkocht. Zoals *Carmen* bijvoorbeeld, en *Don Giovanni* is uitverkocht.

Ja dat is zo, maar dat is ook zeker niet bij elke voorstelling zo. Dit is ook vaak een beeld dat mensen hebben, van: "De opera is altijd uitverkocht, dus dan ga ik het ook maar niet proberen." Een voorstelling als *Carmen* is inderdaad snel uitverkocht, maar er zijn meerdere producties in het seizoen waar nog best last-minute kaarten voor te krijgen zijn.

En sluiten operavoorstellingen aan op je culturele interesses? En hoe heeft dit zich gevormd, ook tijdens je opvoeding bijvoorbeeld?

Ja thuis heb ik wel kunst en cultuur meegekregen, maar niet opera. Mijn moeder was geen operafan. Opera heb ik echt leren kennen tijdens mijn verblijf in Berlijn. Dus eigenlijk vooral in mijn studententijd is mijn culturele kennis en interesse gegroeid.

Had het er dan ook mee te maken dat er mensen in je omgeving geïnteresseerd waren of je aanspoorden om mee te gaan?

Ja, ik heb veel andere mensen in mijn omgeving gehad die zeiden: "Kom, we gaan volgende keer weer." Dus dat stimuleert natuurlijk ook. Maar ik deed het natuurlijk ook omdat ik het zelf interessant vond.

Waarom bezoek je kunst? Wat vind je belangrijk bij een kunstbezoek? Is het ontspanning, of wil je graag iets leren?

Nee, het is voor mij eigenlijk echt vermaak. Soms met musea wil ik dan wel dingen leren, maar met opera of klassieke muziek is dat eigenlijk niet. Ik vind het gewoon heel lekker om muziek te luisteren. Soms heb ik zelfs dat ik dan tijdens een concert of opera even afdwaal en in mijn hoofd de dag aan het doornemen ben! Maar dat is voor mij ook prima!

Maar hoe kies je dan een bepaald concert of een opera? Om het verhaal of omdat je de componist al kent? Of juist omdat je de componist niet kent en eens iets nieuws wilt proberen?

Dat wisselt eigenlijk. Ik ben in Limburg geboren en ik vind, nu ik in Amsterdam woon, het echt heel fijn om naar het KCO (*Koninklijk Concertgebouw Orkest*) te kunnen gaan. Daar wil ik dan ook echt graag heen. Daar zou ik dan wel eerder heen gaan dan het Limburgs Symfonie Orkest. Maar het wisselt echt wat ik wil.

En als je dan een bepaalde kunstvorm zou moeten kiezen, zou dat dan ook klassieke muziek zijn?

Ja, en concerten.

Ben je van plan om anderen te attenderen op de OperaFlirt of De Nederlandse Opera?

Ja, nou vooral de OperaFlirt. Dat heb ik ook gedaan. Ik heb mensen om me heen erover verteld.

Zijn die mensen ook gegaan?

Dat weet ik eigenlijk niet.

Wat heb je ze dan verteld waarom ze echt moesten gaan, zo van: "Je moet gaan omdat dit en dat..?"

Ja, omdat het een leuke kans is om kennis te maken met opera, met de rondleiding en zo. Ja, de randvoorwaarden waren wel echt belangrijk, want je voelt je wel een beetje speciaal erdoor met een hapje en een drankje. Dat is wel iets om mee te pronken! Een opera is leuk, maar het is ook leuk als je kan zeggen dat je een rondleiding krijgt, en een drankje achteraf en zo.

En wat zou je mensen die niet bekend zijn met De Nederlandse Opera of opera erover vertellen? Het gaat dan niet perse om te overtuigen maar wat zou je ze vertellen?

Nou, dat er bij opera echt een verhaal inzit. En dan met muziek. Ik denk dat dat veel mensen meer zal aanspreken dan bijvoorbeeld KCO. Je hebt ook echt iets om naar te kijken zeg maar.

Ben je van plan om in de toekomst vaker naar een opera te gaan?

Ja, dat wel.

Heb je al informatie gezocht of het nieuwe programma opgezocht? Of heb je een nieuw bezoek in de planning staan?

Nee, eigenlijk nog niet.

En je bent na *Carmen* ook niet meer geweest?

Nee, maar ik zou wel weer willen gaan. Ik zou dan wel mensen uitnodigen om mee te gaan naar een opera.

En zou je dan dezelfde persoon meenemen als tijdens de OperaFlirt? Of eerder nieuwe personen die het misschien nog niet kennen?

Nou, degene met wie ik was tijdens de OperaFlirt, dat is uit zeg maar, haha! Maar ik zou zeker wel mensen vragen, vooral mensen uit mijn koor. Ik zing in het VU Kamerkoor en daar zijn wel veel mensen die ook geïnteresseerd zijn.

Hoe reageert verder je omgeving als je vertelt dat je opera hebt bezocht?

Dat ligt eraan met wie ik ben. Als ik het aan mensen van mijn studie vertel, die interesseren het geen hol. Maar als ik het aan mensen van mijn koor vertel, dan wel. Die vinden het wel leuk om te horen. Maar het gros van de mensen reageert wel leuk eigenlijk.

Vind je dat belangrijk, wat andere mensen ervan vinden?

Ja, zeker wel. Veel mensen denken toch bij klassieke muziek en opera aan tuttig. Ik was ook in Spanje afgelopen week en niemand die dan geïnteresseerd is in het operahuis daar, of dat ze willen weten wat er speelt dan. Ik wilde wel gaan maar het is er uiteindelijk niet van gekomen. Je merkt ook snel genoeg aan hoe mensen reageren of ze het leuk vinden dat je erin geïnteresseerd bent. Als mensen het niet interessant vinden dan is dat ook prima.

Je wilt dus wel vaker gaan. Is het dan meer dat je naar De Nederlandse Opera gaat of speelt het theater hier ook een rol in?

Uhm, het theater staat er los van. Misschien dat ik wel het ballet hier ook zou bezoeken.

Of bijvoorbeeld een voorstelling van DNO in een ander theater, mocht dat zo zijn.

Ja hoor, dat ook.

Maar je hebt niet dat een van de twee belangrijker is.

Uhm, nee. De Nederlandse Opera is toch ook eigenlijk het enige grote operagezelschap in Nederland.

Maar zou je zeggen dat je naar DNO bent geweest of naar het MT?

Ik zou zeggen dat ik naar *Carmen* ben geweest, haha!

Wat zou je er eventueel van weerhouden om vaker naar DNO te gaan?

Ja, toch wel de prijs. Er zijn dan misschien wel kaartjes van €15 maar dat is dan 7e rang en zo, en dan heb je misschien toch weer slechter zicht.

Nou, dat valt in het Muziektheater toch wel mee. Je hebt bijna altijd wel goed zicht. Soms mis je de boventiteling of zo of een stuk aan de bovenkant.

Oh, ok.

En verder qua publiek of sfeer?

Ja, nou ik vind eigenlijk dat het publiek nog best jong was.

En voelde je je op je gemak tussen het andere publiek?

Ja zeker.

En qua tijdsduur of bereikbaarheid?

Nee, daar heb ik niets op aan te merken.

Wat denk je dat er gedaan kan worden om de doelgroep tot 30 jaar terug te laten keren naar DNO? Qua prijs, tijd, plaats? Qua artistiek product, qua sociale ambiance?

Uhm, ik denk dat de bekende opera's in de OperaFlirt programmering gedaan moeten worden, omdat je daarmee de mensen bereikt die je wilt hebben. Dat werkt denk ik betere dan een moderne opera van bijvoorbeeld Messiaen.

En dan een stap verder, na die eerste kennismaking?

Ehm, nou misschien toch de mensen die bij de OperaFlirt zijn geweest een enquête laten invullen en nogmaals een aanbieding doen, bijvoorbeeld voor €25 een voorstelling laten bezoeken. *(bij een aantal OperaFlirts is dit al zo geweest, maar dit was nog niet bij Carmen)*

En dat zou dan eenmalig zijn, want dat kan je ook niet eindeloos blijven doen.

Nou, je zou dan kunnen denken aan iets als Entrée bij het Concertgebouw.

Ja, leg eens precies uit wat dat is

Ja dat is tot 30 jaar, het was eerst 27 jaar, maar het is verhoogd. Je krijgt een jaarkalender waarop het programma staat. Dan kan je 3 maanden van tevoren een kaartje reserveren voor 8 euro, en je moet eenmalig lid worden voor 20 euro.

En wat zijn dat dan voor plaatsen?

Dat ligt eraan hoeveel er al verkocht is. Maar meestal wel goede plaatsen. Het Concertgebouw heeft ook niet zoveel rangen. Maar ik denk wel dat als ze dat ook bij de opera zouden hebben, dat ik zeker weten veel vaker zou gaan!

En wat zijn voor jou dan criteria waaraan een kans op herhaalbezoek moet voldoen? Wat vind je belangrijk?

Natuurlijk degene die het uitvoert. Maar ook de sfeer is zeer belangrijk. Dan kom ik zeker terug. Als ik alleen maar tussen de grijze muizen zou zitten dan zou ik misschien minder snel terugkeren.

En is het voor jou ook een soort van het uiten van een sociale status?

Nou, niet echt eigenlijk, dat is voor mij niet zo belangrijk, ik kom echt voor de voorstelling.

Voor veel mensen heeft het misschien wel het imago dat het elitair is en zo.

Ja, dat is zo, en hoogstaand. Maar dat wil ik zelf niet uitrusten eigenlijk.

Communicatie, media en informatievoorziening

Hoe heb je je geïnformeerd over de OperaFlirt en De Nederlandse Opera?

Via de website en via het Concertgebouw, daar waren flyers volgens mij en ik heb een poster zien hangen. Maar ik denk dat ik het anders ook wel via via had gehoord. Want ik werd ook gebeld door mensen dat het er was en of ik al kaartjes had.

Vind je dat DNO zichtbaar is via verschillende media?

Wel heel weinig.

Wat zouden ze meer kunnen doen?

Ja, op straat valt het me nooit zo op eigenlijk.

Het is voor jou dus niet zo zichtbaar?

Nee, eigenlijk niet. Ze zouden iets moeten doen met AT5 of zo.

Of misschien een soort documentaire maken en die dan uitzenden om zo meer bekendheid te geven aan het gezelschap. Weet je wat vaak het punt is, het is gewoon niet zo bekend, bij jongeren ook. En ik denk dat je door middel van zo iets meer mensen bekend maakt en ze meer laat zien wat het precies inhoudt. Je moet het meer bekendheid geven. En daarnaast flyers ook, ja, zeker wel.

Zoiets als bij De Wereld Draait Door die een item hebben “Van popster tot operaster”? Haalt dat de scheiding weg tussen hoge kunst en popcultuur? Dat je zo een link legt tussen deze twee uitersten in de kunst?

Ja zeker, of dat je een operazanger uitnodigt bij DWDD of Raymann is laat, waardoor je ook andere muziek daar gaat horen.

Welke mediakanalen gebruik je zelf het meest?

Ja, internet veel, en NL20 en de Uitkrant.

Ben je op de hoogte van de verschillende social media? Ben je zelf ergens aangesloten?

Ja, Facebook, en ook Hyves maar daar doe ik eigenlijk niets mee

Ben je op de hoogte van de verschillende social media van DNO?

Nee.

Want wij hebben ook Facebook, Hyves en Twitter.

Oh, dat wist ik niet. Maar dat zou je dan ook weer kunnen doorcommuniceren aan de OperaFlirters door het bijvoorbeeld op kaartjes te drukken. Of ergens op iets met leuke weetjes en dan ook het Facebook adres erop zetten, met een leuke slogan erbij.

Vind je dat DNO op een goede manier gebruik maakt van de social media?

Ja, er zou dus wel meer gedaan aan kunnen worden om mensen bekender ermee te maken, want ik kende het ook niet.

Heb je verder nog opmerkingen die je kwijt wilt betreffende de stimulering van herhaalbezoek?

Er moet wel strenger om legitimatie worden gevraagd. Toen ik er was kon iedereen maar kaartjes bestellen, en dan komen er ook mensen voor wie het niet bedoeld is... Wat ook leuk is, ik werk zelf in het onderwijs op een zwarte basisschool, dat je die kinderen meer bekend maakt. Ik vind dat er met educatie nog vrij weinig wordt gedaan aan dit soort kunstvormen. Er kan denk ik best meer aandacht worden besteedt aan klassieke muziek en zo.

Ja, zo worden ze misschien ook ermee bekend gemaakt en anders zou dat bijvoorbeeld door de opvoeding niet snel gebeuren.

Ja, zeker, en dat valt me voornamelijk op als verschil tussen Nederland en Duitsland, dat kinderen daar allemaal weten wie bijvoorbeeld Bach is, en hier weet bijna geen kind dat. Er wordt hier toch minder aandacht aan besteedt

Misschien wordt er hier ook meer aandacht gegeven aan de popcultuur.

Jazeker, overal moet een beat onder zitten en het moet vooral stoer zijn.

Komt dat dan ook omdat opera of klassieke muziek misschien helemaal niet stoer is.

Ja zeker, het is helemaal niet stoer! Maar ja, als je het ook nooit ergens ziet, dan zal je er misschien ook niet zo snel op afstappen, of het vanuit jezelf gaan ontwikkelen. Dus ik zou meer aandacht aan kinderen besteden zodat ze tijdens hun jeugd een bepaalde culturele kennis ontwikkelen en op vroege leeftijd al kennis maken met bepaalde kunstvormen. Er is toch volgens mij ook bewezen dat kinderen die naar klassieke muziek luisteren beter presteren.. Nou, wie weet klopt dat wel!

Interview 3

Datum: Dinsdag 11 mei 2010
Locatie: Het Muziektheater Amsterdam
Tijd: 10.00 – 11.00 uur

Demografische gegevens

Sekse: vrouw
Leeftijd: 25
Werk / studie: student Theologie en werkend bij de receptie van
Stadsschouwburg Rotterdam
Opleidingsniveau: WO (nog niet afgerond)
Burgerlijke staat: ongehuwd
Woonplaats: Utrecht
Bezochte OperaFlirt: *L`elisir d`amore*

Voorafgaand aan de OperaFlirt

Naar welke OperaFlirt ben je geweest?

Naar *L`elisir d`amore*. Maar ik moet wel eerlijk bekennen dat dat niet de eerste opera was die ik hier gezien heb, al is de OperaFlirt daar volgens mij wel voor bedoeld.

En welke heb je dan eerder gezien?

Ik heb hier *De zaak Makropulos* gezien. Dat was vorig jaar ergens.

Wat was je verder je kennis van opera als kunstvorm vooraf aan de OperaFlirt?

Nou, op zich al wel wat. Ik werk zelf in de Schouwburg in Rotterdam, daar heb je elk jaar ook de Operadagen, waar de Schouwburg dan ook aan meewerkt. De Nationale Reisopera komt daar ook. En internationale operaproducties. Maar daar weet je inmiddels van dat je daar met een grote boog omheen moet lopen. Dat zijn echt dramatisch slechte producties.

Wat zijn dat dan voor gezelschappen die daar komen?

Nou, het is een verzameling internationale artiesten. Kwalitatief is het gewoon veel slechter vergeleken bij de Nationale Reisopera of De Nederlandse Opera. Maar bij DNO was ik dus nog niet eerder geweest tot *De zaak Makropulos*, totdat een vriendin zei: "Nou, als je van opera houdt dan moet je naar De Nederlandse Opera!" En ik kende het niet. En zij vertelde dat het in Het Muziektheater was, maar ik was er nog nooit geweest.

Dus de meeste kennis had je eerder opgedaan door wat je op je eigen werk voorbij zag komen?

Ja, inderdaad.

Je had dus voor de OperaFlirt al eerder een opera bezocht. Waarom besloot je om toen *De zaak Makropulos* te bezoeken?

Nou, door die vriendin die zei dat we een keer naar DNO moesten. En zij ging kijken wat er allemaal voorbij kwam, en zei dat die voorstelling echt fantastisch was, dus ik ben op haar oordeel afgegaan. En dat is goed bevallen. Vooral ook omdat het echt een vet verhaal is. Gewoon intrigerend.

Wat trok je daarvoor aan in de opera, want je kende het gezelschap dus nog niet...

Ja, gewoon in de discipline opera, wat me aantrekt is de combinatie muziek en theater, dat is heel mooi en entertainend. En op een gegeven moment ben je wel uitgekeken op alle musicals, terwijl dat toch een stuk laagdrempeliger is dan opera, als je er niet mee opgroeit, om naar te luisteren. Maar op een gegeven moment ben je die zoetsappigheid zat, en dan vind je het wel eens leuk om wat anders te proberen. In het begin denk je misschien wel ook van: Dit is iets wat al zo lang

bestaat, dat het een bepaalde status in je hoofd krijgt, van: Dit is echte kunst! Ehm, en dat dat ook maakt dat je ernaar toe wilt. Dat je het gezien wilt hebben.

Maar is het dan ook dat je het gezien moet hebben?

Nou, er zijn nog steeds wel opera's waarvan ik denk...Ik zou niet eens weten waar het precies over gaat, maar wel de naam herken ik dus die *moet* ik dan gezien hebben!

Werd je interesse voor de opera en De Nederlandse Opera alleen gewekt door die vriendin?

Nee, specifiek voor De Nederlandse Opera wel echt door haar. Ik had me er nooit zo in verdiept welke gezelschappen er zijn. En voor mij is het ook makkelijk dat ik in de Schouwburg Rotterdam gratis naar het theater kan, dan ligt het heel erg voor de hand dat je eerst daar gaat kijken, ook met de Operadagen daar. En ik had ook wel het idee dat alles wel toerde, en ik wist niet dat er ook een operagezelschap was dat op één plek bleef dus ik dacht ook: Als het er is, zal het we deze kant op komen.

En de kennis die je had, was dat van invloed op het wel of niet bezoeken van een opera?

Uhm, nou het scheelt wel dat je al een beetje bekend bent met het fenomeen opera. Ik denk dat je dat toch in een wat laagdrempelige setting voor het eerst gaat proberen. Dat als het er toch is, of je kan toch... Dan ga je er sneller naartoe dan als je nog geen idee hebt en je moet ervoor naar Amsterdam en je moet er een aardige toegangsprijs voor betalen... Het scheelt denk ik wel dat ik al eerder wat opera's had gezien.

En ook omdat iemand die je kende je erop attendeerde? Dat je diegene dan vertrouwt?

Ja, dat heb ik sowieso, ook met boeken bijvoorbeeld, dat je afgaat op wat anderen zeggen. En zo heb ik weer dat ik mensen ook dingen aanbeveel. Dus van de tips en aanbevelingen moet je het toch wel vaak hebben, vooral van mensen waarvan je weet dat je dezelfde smaak hebt.

Hoe heb je je geïnformeerd over de avond dat je de OperaFlirt bezocht?

Via de website voornamelijk. Ik had er wel al over gehoord, maar ik weet niet meer waar. Misschien in de Schouwburg wel eens, iemand op kantoor of zo, en dat ik op die manier op de website terecht ben gekomen.

En had je je verder geïnformeerd over de voorstelling?

Ik heb het verhaal doorgelezen, omdat het toch makkelijk is als je weet waar het naartoe gaat. Dan zit je ook iets meer ontspannen te luisteren. En we wisten van tevoren ook niet waar we zaten, dus als je nou net de boventiteling niet kan lezen.. Bij de OperaFlirt werd al wel gezegd dat je op 1e rang plaatsen zou zitten, maar toch... Je weet het niet..

Ben je teruggekomen op bepaalde vooroordelen die je had over opera? Had je vooroordelen over opera?

Nou, ik weet niet of het bij DNO voor het eerst was, maar ik had altijd het idee dat het heel erg klassiek was, ook qua encenering, en dat het een beetje een verlooening van de kunstvorm was als je het in een modern jasje zou steken. En dat was bij *De zaak Makropulos* al een beetje, maar dat paste ook wel in het verhaal. En bij *L'elisir d'amore* was het... ging het meer tegen mijn verwachtingen in, maar op een heel leuke manier. Juist daardoor ga je anders kijken naar, van:"Wat voor decor of wat voor encenering verwacht je nou?"

En vond je dat vervelend, zoals bij *L'elisir d'amore*, of dat het er niet bij paste?

Nee, ik vond het niet... het is wel wennen. Ik heb zelf ook altijd het idee dat ik wat mis als ik ze niet in de meer klassieke setting heb gezien, maar dat heb ik dan meer bij de meer klassiekere opera's, van: Die wil ik echt met baljurken zien! Maar ik ben daar al eens eerder op aangesproken door operakenners van:"Ja, maar jouw opera receptiegeschiedenis begint nu, het is niet zo dat dát de vorm is en dat wat jij ziet daarvan afwijkt." Maar je hebt daar toch een bepaald beeld bij, en dat je dan toch het in een klassiekere encenering wilt zien.

Maar dan misschien eerder de Wagner's? *L'elisir d'amore* is natuurlijk al zo'n luchtig verhaal...

Ja, dat is ook zo.

En had je bepaalde verwachtingen van de avond? De voorstelling zelf, of het theater?

Bij de OperaFlirt kende ik Het Muziektheater al wel, maar nog niet backstage, dus de tour was wel leuk. Het is mijn verwachtingen ook wel te boven gegaan. Met de borrel ook en zo, ik dacht dat het iets meer karig zou zijn. Maar er werd écht uitpakkt. Dat was wel echt leuk, dat je het gevoel had in de watten te worden gelegd en dat je je extra welkom voelt. Dat je echt ziet van: "Ze doen best wel moeite om ons als doelgroep hier eens een keer warm voor te maken." Dus dat was zeker positief. En het gebouw, de publieksruimtes kende ik dan al wel, maar om ook achter de schermen te kijken vond ik wel echt leuk.

En van de voorstelling?

Even denken, het is toch al weer lang geleden... Ja, je gaat wel met een beeld ernaar toe, dat het groots is. Binnen theater heb je ook minimalistische voorstellingen, maar ik had wel het beeld van: sowieso opera is groots, en ook door *De zaak Makropulos* wist ik van: "Dat pakken ze hier wel groots aan." En dat was ook het geval. Er wordt niet bezuinigd op koren of orkest of decor. Het was echt een totaalbeleving, en dat je er niet aan kan ontkomen dat je in dat verhaal ook zit.

De OperaFlirt

Was de randprogrammering een drijfveer om opera te bezoeken?

Nee, ik denk het niet. Ik denk dat de drijfveer was dat we voor 15 euro kaartjes konden boeken.

Maar niet dat je daar dan ook nog een rondleiding bij zou krijgen...

Nee, maar ook omdat mijn verwachtingen daarover dus niet zo heel hoog waren. Ik dacht: "Dat zal wel..." Nee, dat heeft niet gemaakt dat we speciaal daarvoor gingen...

Maar wel dat het een mooie prijs was?

Ja, ja.

Maar je hebt het programma dus wel als heel positief ervaren?

Ja, we verwachten nu elke keer dat we komen dat het zo uitgebreid is, haha! Ik denk dat dat wel een drijfveer is om terug te komen, dat als je weet dat... als dat het fenomeen zou zijn dan weet ik wel dat ik nog vaker naar het theater zou gaan. Maar ik weet ook dat dat niet te betalen is en dat je het dan weer terugziet in de prijs van je kaartje. Nu was het natuurlijk onwijs afgesponsord. Dat kun je niet blijven herhalen. Maar het zou wel wat extra's geven. Je hebt dan wel de hele avond gecoverd zeg maar...

Maar is dat dan nodig?

Nee, nee. Kijk, het zou wel heel leuk zijn, ik denk wel dat het echt een plus is. Maar ik denk niet dat het de investering waard is. En zeker als het publiek het terug ziet in zijn kaartje.

Was je alleen naar de OperaFlirt?

Nee, we waren met z'n vieren, en twee aan twee ingeschreven.

En heb je nog met andere OperaFlirters gepraat?

Ik kwam wat bekenden tegen, iemand van de studie en iemand uit Rotterdam. Dus dat was wel grappig. Dat waren wel de enigen waar ik mee gepraat heb. Verder niet... Nou, en met iemand van *Fidelio*, maar die kwam wel op ons af. En het scheelt ook als je al met z'n vieren bent, dan heb je ook niet heel erg de neiging om nog verder te kijken.

En diegene van *Fidelio*, waarom kwam die naar jullie toe?

Nou, om gewoon een praatje te maken en zo, maar natuurlijk ook om *Fidelio* aan te prijzen! Maar niet heel dwingend of zo hoor, zeker niet. Wel een geïnteresseerd praatje.

En heb je verder nog ander publiek gesproken?

Nee.

Is je verder iets opgevallen aan het publiek?

Dat het buiten ons wel relatief oud is. En er was een soort van splitsing van dat een deel naar ons keek van: "Oh leuk, allemaal jonge mensen." En om ons heen hoorde je meer van: "Nou, als ik had geweten dat het vandaag een OperaFlirt was geweest, dan had ik voor morgen kaartjes besteld."

Oh, echt waar?

Ja, maar dat is natuurlijk ook zo dat wij allemaal gecentreerd zaten op een rij. Het zijn wel mensen die... Er is echt wel een soort etiquette bij de opera met wanneer je moet klappen en wanneer niet. En onze groep wist dat natuurlijk eigenlijk niet. Maar we zaten wel eerste rang, tussen mensen die vijf keer zoveel betalen en dan heb je opeens zo'n groep jong tuig dat na elk mooi nummer gaat klappen. Misschien zou je de etiquette wel meer... ik had dat ook wel de eerste keer dat ik ging, dat ik ook ineens wilde klappen, terwijl dat eigenlijk niet kon. Maar toen zat ik met z'n tweeën of zo, tussen allemaal diehards, en dan weet je dat je je moet inhouden.

Maar voel je je dan ongemakkelijk, als je dat niet weet?

Nee, ik had dat zelf niet zo want ik doe meestal wat de mensen om mij heen doen. Maar je merkte dat andere mensen zich meer stoorden aan de groep omdat je ook echt als zo'n groep in de zaal zit. Dus dan zou ik eerder zeggen: Spreidt de groep meer zodat het minder opvalt.

Maar dan mis je de link die je hebt als de groep en is het idee van het initiatief deels weg...

Ja, dat is ook zo. Anderzijds ga je als je in de zaal zit toch niet meer uitgebreid socializen...

En wat is voor jou het belang van sociaal contact tijdens kunstbezoek? Zou je bijvoorbeeld alleen gaan?

Ja, maar dat doe ik eigenlijk pas sinds ik bij een theater werk en dat ik merk dat dat gewoon kan. Je hebt toch een beetje het gevoel dat als je ergens alleen naartoe gaat, dat andere mensen zien dat je alleen bent. Maar nu ik in een theater werk, zit ik er vaker alleen, omdat ik vanuit mijn werk daar ben. Dus waarom zou ik er dan op mijn vrije avond niet alleen zitten? Dus ik denk wel dat ik dat even nodig had om dat in te zien, dat dat dus niet raar is. Maar ik heb niet perse het sociale contact of zo nodig. Het is wel leuk dat je kunt uitwisselen tijdens de avond, dat je de ervaring kunt delen. Als je iets heel overweldigends hebt gezien, en er is niemand die dat ook heeft gezien. Dan krijg je dat toch niet echt over...

Je kunt het dan met iemand delen...

Ja, buiten het feit dat naar het theater of een museum gaan ook gewoon recreatie en ontspanning is. Dus dan is het ook leuk om dat gewoon samen met mensen te doen. Maar dan is het ook vaak dat je het theater of museum als middel gebruikt om je sociale relatie vorm te geven, dan dat je denkt: Ik wil naar het theater, met wie zal ik dat eens gaan doen?

Kan het dan ook een soort van status ding zijn?

Nou, niet dat ik dan stijg in sociale status of zo. Ik denk dat opera daar te stoffig voor is. Maar meer dat ik me een soort van voeg in de traditie van het operaspektakel. En dat opera an sich een status heeft. Dat je zegt van: "Musical is leuk, maar toch een beetje volks." En dan is opera meer volwassen.

Maar je wilt je daar dan toch in voegen?

Ja, maar dat is meer voor mezelf dan dat ik iets uit wil stralen naar mijn omgeving.

En hoezo is de opera dan stoffig?

Ik denk dat dat meer... het heeft geen cool-factor, dat je ermee kan pochen, van: "Ik zit elke week in de opera!"

Heb je je ergens aan geïrriteerd tijdens de avond?

Nou, ik ben zelf niet zo'n fan van de zalmroze vloerbedekking... maar nee, verder niets.

Wat is je het meeste bijgebleven van de OperaFlirt ?

Ik denk de sandwiches... haha, die waren heel erg goed! Die kwamen echt op een goed moment!

Maar de rest was ook...

Ja, ja! Het was gewoon een heel leuke avond. Uhm, in dat opzicht verschilt het heel erg van andere theateravonden.

Hoe belangrijk was de randprogrammering voor je algehele ervaring?

Ja, wel heel belangrijk, dat het wel veel meer een totale avond uit is. Je voelt je echt bijna gedragen door alle programmering, en de atmosfeer en de service vanaf het moment dat je binnenkomt. Eerst een rondleiding, dan een drankje, dan de zaal in... Er is geen moment dat je je even verloren voelt. Dat je in de rij moet gaan staan voor koffie of dat je jezelf moet gaan vermaken. Dat scheelt heel erg, dat het echt opgevuld is en dat je dat dipje niet hebt.

Ook omdat je nieuw bent, dat je wordt opgevangen door het gezelschap.

Ja, er staat meteen iets voor je klaar zeg maar.

Herhaalbezoek en attenderen**Je bezoekt dus veel theater, ook mede door je werk. Bezoek je ook nog andere kunstvormen?**

Nou, uit eigen beweging niet zo heel veel. Ik heb het meeste met de podiumkunsten en dan ook met theater en minder met dans. Maar een museum is meer uit andermans beweging, dat iemand me dan meeneemt. Dat vind ik dan wel leuk, maar ik ben er voor mezelf nog niet zo uit wat ik dan interessant vind: modern of klassiek of architectuur. Het is nog een onontgonnen gebied in mijn hoofd!

Dus voornamelijk de podiumkunsten, en heeft dat dan ook te maken met je werk?

Nee, het is juist eerder andersom, dat ik daar werk vanuit mijn interesse. Het is wel zo dat ik ervoor nooit naar dans ging en dat ik door mijn werk daar ook wel eens ben gaan kijken.

En sluiten operavoorstellingen aan op je culturele interesses?

Ja, vooral door de combinatie van muziek en theater. Ik vind theater soms te vlak, dat het me niet echt in vervoering brengt.

Omdat het alleen tekst is?

Ja, en er zijn natuurlijk stukken die dat wel doen, dat je weg bent van de wereld. Maar het gebeurt sneller als er ook muziek bij is, en dat vind ik heel belangrijk.

En wat is je algemene kennis van kunst en cultuur? Hoe heeft dat zich gevormd? Ook vanuit het gezin?

Van huis uit gingen we zeker één keer per jaar naar theater, beginnend met kindertheater en uiteindelijk werden dat de musicals. Daar ben ik echt mee opgevoed. Dat vonden mijn ouders leuk.

Niet dat jullie er zelf om vroegen om perse daar naartoe te gaan?

Nee, op een gegeven moment kregen we wel een voorkeur. En werden zelfs de vakanties afgestemd op bepaalde musicals die dan in Londen waren en die ik perse wilde zien, haha! Maar wat je wel daardoor meekrijgt, want ja, musicals kosten wel het nodige, en daar werd dan ook niet op bezuinigd. Dus er werd wel van huis uit meegegeven dat kunst geld mag kosten en dat het een logische besteding is van je inkomen, dat je daar af en toe naartoe gaat. Ik denk dat dat wel positief is. En we gingen op vakantie wel naar musea, maar daar was ik als kind niet zo dol op.

En op school?

Op de middelbare school lag het erg aan de docent wat er gebeurde. Ik heb veel aan drama gedaan, dan ben je wel meer aan het uitvoeren maar dat is ook wel hoe mijn interesse voor theater gewekt is. En verder ook wel dat ik in de toneelvereniging op school heb gezeten. Verder gingen we vanuit school meer naar klassieke concerten. Zaten we zeker één keer per jaar met de hele klas naar Gergjev te luisteren.

En hoe vond je dat?

Ik kon daar niet zo heel veel mee. Het was een beetje een "ver-van-m'n-bed-show". Op zich wel mooi, en je moet er ook wel gehoor voor kweken, maar ik vond het na een kwartier vooral te lang stilzitten en te lang stil zijn. Dat je niets kan zeggen of kan kuchen. Want er waren dan wederom veel ouderen die veel meer voor een kaartje hadden betaald en die zich snel ergerde als er vanuit onze groep geluid werd gemaakt. Ik vond dat volgens mij nooit zo heel erg leuk, maar ik denk ook omdat het verplicht was. Als ze meerdere dingen hadden aangeboden, en we hadden kunnen kiezen dan was het misschien heel anders geweest. En dat ze dan ook verschillende disciplines hadden aangeboden. Het feit dat je daar dan verplicht zit, met allemaal docenten eromheen, dat maakt het ook wat minder...

En wat studeer je nu?

Ik studeer theologie, maar ik probeer wel kunst en cultuur op te zoeken door vakken te kiezen die iets te maken hebben met kunst, of dat ik kunst gebruik voor bepaalde opdrachten. Dat je het wel steeds een beetje opzoekt. Mijn interesse ligt er zeker wel, maar niet om me daar met mijn studie op te richten.

En waarom bezoek je kunst? Wat vind je belangrijk?

Een beetje van alles wat. In eerste instantie vermaak, omdat ik naast eten, werken, slapen iets leuk wil doen met m'n leven. Maar dat kan natuurlijk ook sport zijn, of een avond voor de TV zitten. En ik merk dan wel dat ik soms voor moeilijkere vormen of opera kies om een bepaald soort kennis of indruk op te doen, zodat je toch even anders tegen de wereld aankijkt, en dat die ervaring het de moeite waard maakt om naar kunst te gaan. Ook omdat ik merk dat ik het steeds meer ga waarderen of erin ga zien, en dat ik een soort van leerproces doormaak. Misschien ook een soort van egoboost, van: "Nu kan ik heel hoge kunst waarderen!"

Dus opera zou daar ook in te passen kunnen zijn?

Ja, zoals bij *De zaak Makropulos* was het echt zo dat je zaken in een ander perspectief ging zien. Maar dat verhaal was ook heel sterk. Als dat bijvoorbeeld niet in opera maar in een toneelstukvorm was geweest, was het misschien net zo goed overgekomen.

Maar kies je ook bewust een voorstelling van: vanavond wil ik iets leren of zo?

Nee, het is over het algemeen meer dat als ik een bepaalde avond kan, dat ik dan ga kijken wat het aanbod is. Dat heeft er ook mee te maken dat ik redelijk financieel gebonden ben aan de Schouwburg omdat dat voor mij gratis is, dus daar heb ik met de nieuwe seizoensbrochure echt dat ik dan alles ga aanstrepen wat ik eventueel wil zien.

Want hoeveel voorstellingen zie je ongeveer per maand?

Een stuk of zes. Het merendeel is in Rotterdam.

Als je moest kiezen voor een bepaalde kunstvorm, welke zou dat zijn?

Muziektheater. Dat staat toch wel bovenaan.

Maar dan muziektheater ook met zang? Of ook meer kleinkunst?

Hoef niet perse. Ik vind vaak kleine zaal voorstellingen die intiemer zijn, veel interessanter nog. Eigenlijk moet het een van de uitersten zijn: of heel klein en intiem, of groots en bombastisch. Dat zijn voor mij de meest interessante voorstellingen.

Maar het is dus meer de combinatie van woord en muziek?

Ja... Terwijl het ook geen must is. Maar als ik terugkijk naar wat de mooiste voorstellingen waren, dan is dat toch wel voornamelijk muziektheater.

Heb je anderen geattendeerd op de OperaFlirt?

Ja.

En op DNO als gezelschap?

Ja, ook wel. Ik ben daarna ook met een vriendinnetje weer geweest. Ik denk dat dat het beste werkt. Ik ben zelf ook erbij gesleurd door een DNO ambassadeur. Ik voel me niet moreel verplicht om de kunst of opera te redden, maar ik vind het wel leuk om mensen mee te nemen waarvan ik denk dat ze het ook leuk vinden.

En waar was je toen heen geweest?

Naar *Carmen*, maar daar was ik alleen naartoe. En *La fanciulla del West*.

En wat zou je mensen die niet bekend zijn met opera of DNO vertellen over wat je ervaren hebt?

Nou, ik zou nog niets een iets vertellen maar ik zou ze gewoon meenemen. Maar je hebt op een gegeven moment een groep mensen om je heen die op je smaakoordeel vertrouwt, net zoals ik op hun smaakoordeel vertrouw, ik denk dat je bij die mensen niet eens zoveel argumenten hoeft aan te voeren. Dan kan je wel dingen noemen van muziek of de encenering dat zo mooi is. En waarom je DNO aanprijst bijvoorbeeld boven een internationale operaproductie, is omdat je dan het kwaliteitsverschil kan aangeven. Dat je aangeeft wat er beter is.

Maar wat zeg je tegen iemand die je dan wilt meenemen en die er nog niets vanaf weet?

Dan is het een kwestie van het tekstje meesturen van het verhaal. Ik denk dat het verhaal toch bepaalt of je het gaat proberen, of het je aanspreekt.

Maar niet over de manier van zingen bijvoorbeeld?

Nou... Je praat met mensen over wat je ziet, dus ook als je een sopraan heel goed vond. Maar of dat dan meteen gekoppeld is aan: "Ga mee..." Ik zou mensen dan een link sturen van de trailer op de site, zodat ze een idee hebben. Ik heb eigenlijk nooit gehad dat ik iemand wilde meenemen en dat diegene het dan niet leuk vond! Maar goed, je leert je vrienden ook kennen. Voor de een is het wel wat, voor de ander niet.

Ben je van plan om in de toekomst vaker naar een opera te gaan?

Nou, ik wil nog graag naar *Turandot*.

Dat is helemaal uitverkocht.

Ah jammer!

En verder nog niet volgend seizoen?

Ik heb nog niet echt gekeken. Ik heb nu wel een groepje, met wie ik ook naar de OperaFlirt was, met wie ik nu aan het mailen ben over waar we naartoe gaan. Er waren wel wat plannen, maar nog niets concreets. Maar we gaan komend seizoen wel!

En hoe reageert verder je omgeving erop als je verteld dat je naar opera bent geweest?

Op zich wel positief. Maar ik verzamel ook wel mensen om me heen waarvan ik weet dat ze een beetje met mij op één lijn zitten. Cultuur is voor de meeste mensen ook wel belangrijk. Niet perse theater of opera maar... Ik beschouw weinig mensen als mijn omgeving die alleen maar naar voetbalwedstrijden kijken, of... Dus heel positief, en ook van: "Oh, volgende keer wil ik ook mee", of dat ze me om advies vragen.

En als je dan nog een keer gaat, wat is dan belangrijk: Het gezelschap? Of speelt het theater ook een rol?

Uhm, nee niet perse het theater, het gezelschap is belangrijker. Dat moet je ook leren kennen, maar als eenmaal iets bevallen is dan zal je sneller nog een keer gaan. Dan spelen ook bijvoorbeeld een dirigent of bepaalde zangers een rol of je weer zult gaan. Maar hoe vaker je gaat, hoe groter die rol wordt, want hoe meer je erover kunt zeggen.

Dus gezelschap staat boven theater?

Ja, wat wel scheelt is de stad. Ik woon in Utrecht, dus Amsterdam, Utrecht en Rotterdam zijn de meest logische plekken om naartoe te gaan. En als ik het in Rotterdam kan zien dan ga ik het niet ergens anders zien.

Dus het is meer bereikbaarheid?

De drempel is in ieder geval erg hoog om naar Arnhem of zo te gaan. Wel als je iets echt graag wilt zien, en je kan niet op de dag dat het in jouw theater is, dat je dan verder gaat kijken. Bijvoorbeeld *Der Ring des Nibelungen* in z'n geheel in Enschede, die wil ik echt graag zien. Dat wil ik dan wel wagen.

Dan wil je het zo graag zien dat je het de moeite waard vind om er een stuk voor te rijden...

Ja, inderdaad.

Wat zou je ervan weerhouden om DNO vaker te bezoeken?

Het zou het stuk kunnen zijn dat me niet aanspreekt, van: "Is het een verhaal of opera dat me interesseert?" De prijs denk ik ook wel, maar ik ben nu ook student en dan kun je overal voor zo weinig naar binnen dat geld ook een issue is. Ik denk dat als je klaar bent met studeren, dat je dan keihard leert dat je geen recht meer hebt op die korting en dat je het kaartje gewoon moet betalen!

En hoe kwam je dan aan voordelige kaartjes voor *La fanciulla del West*?

Die heb ik weer gekregen doordat ik een enquête heb ingevuld over de OperaFlirt.

Want ben je op de hoogte van de prijzen en kortingen van DNO?

Ja, last minute voor 15 euro. En dat is voor mij wel een barrière. Ik weet dat er in Rotterdam altijd plek is. En in Utrecht woon ik naast de Schouwburg. Maar om naar Amsterdam te gaan, terwijl je niet zeker weet of je kunt gaan, en als je dan ook afspreekt met iemand aan wie je het graag wilt laten zien... Dat is een teleurstelling die ik niet aan wil gaan. Dus dan vind ik zo'n last minute eigenlijk... Ik vind het begrijpelijk, want je verkoopt het kaartje natuurlijk liever voor meer, maar ik vind het ook weer een zwakte dat je tegen de groep die je écht wilt binnenhalen eigenlijk zegt: "Ja, we willen je wel maar alleen als het écht niet anders kan." Dat lijkt er een beetje uit te spreken.

Maar wat zou dan bijvoorbeeld een initiatief zijn? Want mensen geven ook veel geld uit aan een avondje stappen...

Nou, vooral omdat je weet dat het goedkoper kán, en dat er dus een kaartje voor 15 euro kan zijn, maakt dat je het moeilijk vindt om voor datzelfde kaartje 40 euro neer te leggen. Je wilt met andere dingen ook boeken op het moment dat het het voordeligst is. Dus het is meer dat je gaat vergelijken dan dat het een bepaalde waarde heeft en dat je dat ervoor over hebt. Dus je zou misschien moeten zeggen dat je het iets duurder maakt maar dat het dan wel van tevoren te boeken is. Bij ons in de Schouwburg heb je een vast studententarief, maar kunnen mensen maanden van tevoren boeken. Al zou het hier 20 euro zijn, dat is echt een redelijke prijs. Maar wel permanent, dus dat je ook voor een *Turandot*...

Maar kun je dan bij jullie al maanden van tevoren kaarten bestellen?

Ja, het is wel zo dat je alleen 2e en 3e rang kunt bestellen en je moet dan je OV laten zien bij de kassa. Zodra het nieuwe seizoen in de verkoop gaat, start ook dit studententarief. Wat wel scheelt is dat wij bijna nooit een volle zaal hebben, dus je loopt dan ook niet het risico dat je het kaartje voor meer geld had kunnen verkopen. Maar je zou het ook voor bepaalde voorstellingen kunnen doen.

Maar dan ga je weer uitzonderingen maken, dat mensen zich kunnen afvragen waarom er een bepaalde selectie wordt gemaakt.

Ja, dan ga je mensen weer scheiden. Of je geeft het stigma van: "Deze voorstelling heeft meer bezoekers nodig."

Dan plak je er echt een sticker op, en dat vinden mensen vaak ook niet leuk...

Nee, dat is ook wel zo. Maar ik denk wel dat het zou schelen, dat je met een vaste prijs vooruit kan boeken, maar dat het dan wel iets duurder is. Ik denk wel dat een studententarief echt aanspreekt. Ook als je zegt van: "Het zijn mensen die het gaan uitproberen, waarvan ze nog niet weten of ze het leuk vinden..." Nogal wiesdes dat die grijsaard 60 euro over heeft voor een kaartje, want hij weet wat hij krijgt, more or less. Maar voor een gemiddelde student die voor het eerst gaat, is het een uitgave. Als je naar de kroeg gaat weet je wat je krijgt voor je geld, het is een duidelijk verhaal.

Maar voor jou is het dus meer het product dat je aanspreekt, de programmering?

Ja, en ik moet er de tijd voor maken. Niet zozeer het reizen, maar het moet ook in je systeem komen, dat je het gaat plannen. Anders zit je agenda zo vol. Zeker als je met meerdere mensen wilt gaan, dan moet je tot een datum komen. Maar dat ga je niet verhelpen als theater, dat moeten mensen zelf regelen. Dus voor mij persoonlijk zou de programmering het belangrijkste zijn. Het is voor mij gewoon een belangrijke vrijetijdsbesteding, dus ik maak er sowieso tijd voor vrij.

En wat denk je dat er gedaan kan worden om de doelgroep tot 30 jaar terug te laten keren naar DNO?

Er zijn twee dingen die je kunt doen. Je moet drempels wegnemen, maar dan heb je ze nog steeds niet.

Maar wat zijn die drempels dan?

Prijs. Of dat het te hoog gegrepen is, van wat je begrijpt en waardeert. Maar dat is dan meer een soort van kunsteducatie dat al op jongere leeftijd moet beginnen, maar dat zou op zich wel interessant zijn. Mijn CKV-docent heeft een keer gezegd: "Wie naar de opera gaat en het niet leuk vond, geeft z'n kaartje aan mij en dan betaal ik het kaartje terug." En op die manier daagde hij mensen uit, van: "Probeer het maar een keer!" Misschien moet je eens een doelgroep lager gaan zitten... Maar ik griezelen er zelf van dat je als kunstinstelling verantwoordelijk gehouden wordt voor je educatieprogramma's, omdat je vooral ook met je kunstproduct bezig moet zijn. Maar tegelijkertijd wil je wel dat er een doelgroep voor komt. Dat is dan het wegnemen van drempels, maar dan ben je er nog niet. Er moet ook een *drive* zijn, je moet ze dat duwtje geven... en daar is de OperaFlirt een goed voorbeeld van. Dat is een heel leuke avond aanbiedt. Vooral ook met studentenverenigingen zou je meer kunnen doen, met een galatintje eraan bijvoorbeeld. Maar het blijft moeilijk want dat duwtje moet eigenlijk vanuit hun eigen leefomgeving komen, maar hoe kom je in die leefomgeving terecht? Dat ze eigenlijk al iets van je weten of van je proeven terwijl ze nog niet in het theater geweest zijn. Maar dat is moeilijk, want wat ze voornamelijk proeven is de afstandsbediening en de discotheek en zo. Dus eigenlijk op die plekken moet je jezelf ook laten zien. Ik denk dat je wat dat betreft een moeilijk product hebt om aan een nieuwe generatie te verpatsen. Ik weet ook niet of er ergens iets mis is gegaan, dat we het vergeten zijn om door te geven.

Maar heeft het er dan ook mee te maken dat opera vroeger volks was, en dat het zich de afgelopen decennia heeft ontpopt tot een hoge en elitaire kunstvorm?

Ja, kijk, want eigenlijk is het heel gek dat mensen voor musicals wél zoveel geld neertellen. En daar komt alles en iedereen op af. Dat zijn niet mensen met perse een grote buidel, daar wordt ook hard voor gespaard. Zij hebben dan natuurlijk ook ontzettend veel reclame en met die programma's als *Op zoek naar Evita* en zo.

En dan heb je hier te maken met een gesubsidieerde instelling...

En je hebt dan voor klassiek bijvoorbeeld *Mattheus Masterclass*, en dat zit dan weer op de publieke omroep, waar half Nederland na het nieuws voorbij zapt. Dus je hebt wel de concurrentie van de musicals en de televisie waar deze generatie echt mee is opgegroeid. Je weet niet beter dan dat je daar een deel van je tijd aan besteedt, dagelijks.

Maar zoals de mensen die het leuk vonden en zo, waarom zouden die dan toch niet terugkomen?

Ik heb het idee dat het toch wel de prijs is, voor een groot deel. Dat je binnen wordt gehaald met 15 euro en daarna moet je veel meer betalen. Ik denk dat dat dus wel echt scheelt en dat mensen dan gaan nadenken of ze het ervoor over hebben. En je hebt de randprogrammering niet meer en zit dan geen 1e rang. Dus misschien is het dan ook de vrees dat het toch niet zo leuk gaat worden als eerst. Dat het geen heel realistische weergave is van wat een normaal avondje opera is. Dus dat zou kunnen.

Maar zou het ook iets kunnen zijn dat het door de overvloed aan reclames niet genoeg zichtbaar is? Dat mensen er niet meer aan herinnerd worden?

Ja, dat kan ook wel. Je zou eigenlijk, zoals met die enquête na de OperaFlirt dat er meteen weer een aanbieding aan vastzit. Dus dat je door een soort van nieuwsbrief mensen erop attendeert. Al hebben mensen dat ook alweer heel veel.

Ja, je moet dat alleen ook niet te vaak doen...

Nee. Kijk, en wat wel werkt, mensen willen niet alleen een informatieve nieuwsbrief. Mensen zijn op een gegeven moment niet meer geïnteresseerd in het nieuws van iets. Maar als er gelijk iets aan zit waar je iets aan hebt, zoals bijvoorbeeld een

aanbieding, dan is het al interessanter. Zo weet *bol.com* of *selexyz* hun nieuwsbrief gelezen te krijgen. Al is het nog zo'n flut aanbieding, het werkt wel. Dat maakt toch dat je denkt: Even kijken wat het is. En dat het alleen een aanbieding is die je alleen krijgt als je ook de nieuwsbrief krijgt. Dat je tot een soort van club behoort die daar dan recht op heeft.

En wat zijn voor jou criteria waaraan een kans op herhaalbezoek moet voldoen?

Voor mij het meeste het product. Misschien dat ik iets vaker ga als de prijs ook echt omlaag gaat, of er een vaste prijs komt voor studenten. Dat ik dan nog meer iets heb van: Zolang ik student ben moet ik het eruit halen! Maar dan moeten er dus ook wel meer voorstellingen zijn die ik wil zien. De prijs kan echter dan toch wel de verleiding zijn om vaker te gaan.

Communicatiekanalen en informatievoorziening

Vind je dat DNO goed zichtbaar is via verschillende mediakanalen?

Uhm, als je het zoekt dan vind je het, dus dat is wel belangrijk. Maar ik ben het pas gaan zoeken toen ik er al van had gehoord.

Maar dus niet echt op straat dat je het ziet of zo...

Nee, maar ik woon ook niet in Amsterdam, dus ik weet niet of jullie buiten Amsterdam... Ik moet wel zeggen dat als je het eenmaal gezien hebt, ik nu ook het logo herken. Ik zag toen ook in Utrecht een poster van de OperaFlirt, maar toen was ik er dus al geweest! Dan herken je het ook, dus dat is het meer. Ik zou zelf ook niet weten waar je dan ontbreekt of zo, het is meer dat het me nooit eerder was opgevallen. Maar als je het dan eenmaal zoekt... Ik vind zoals de site wel echt overzichtelijk en ook echt heel erg leuk en aantrekkelijk. Het geeft veel informatie en extra's, dus die is wel goed. Ik weet ook niet of het nou heel veel scheelt als je heel veel te zien bent, of dat het maakt dat mensen er eerder naartoe gaan.

Misschien dan als een soort van reminder, dat het bestaat...

Ja, ik denk dat je meer dan... ik denk bijvoorbeeld dat recensies wel heel erg van belang zijn. Ik denk dat het grootste deel van cultuurminnend Nederland toch in een krant wel eens de kunstpagina openslaat en het echt wel af laat hangen van de teneur van zo'n artikel of ze er wel of niet naar toe gaan. Je krijgt ook als je ergens kaartjes voor bestelt hebt, en de recensie is slecht al minder zin om naar de voorstelling te gaan. Bijvoorbeeld als er wordt gezegd: "Langdradig, weinig energieke voorstelling." Dan denk je al: "Oh, dit is dus niets." En bij *Turandot* zag ik laatst in de Volkskrant een goede recensie en toen dacht ik: "Oh ja, daar wil ik nog naartoe!" Maar ik weet niet in hoeverre je het kan sturen. Het is wel belangrijk dat je daar aandacht aan blijft besteden, maar je blijft dan ook wel afhankelijk van de journalistiek.

Welke media gebruik je zelf veel om je te informeren?

Ja, vooral internet, seizoensbrochures, en recensies uit de krant.

Geen Uitagenda's of zo?

Nee.

En gebruik je zelf verschillende social media? Als Facebook en zo?

Alleen LinkedIn.

Dus je bent ook niet op de hoogte van de sociale netwerken van DNO?

Nee! Ik denk dat je daar zeker het grootste deel van onze generatie mee bereikt. Maar ik vind dat heel stom, haha!

Dus dat gaat allemaal langs je heen?

Ja.

Heb je verder nog iets dat je wilt toevoegen aan het gesprek of dat je graag kwijt wilt?

Nou, wat ik nog wel zat te denken, is dat in principe de OperaFlirt bedoeld is voor dat je er een keer naartoe gaat en dan ergens blijft hangen. En ik kan me voorstellen dat je daarmee je bereik vergroot, omdat er steeds vijftig nieuwe mensen op af komen.

Maar ik vraag me af of het meer rendement zou opleveren als je het gewoon openstelt en mensen wel vaker mee kunnen doen. Ik weet alleen niet hoe jullie sponsor daar ook tegenaan kijkt.

Het is meer denk ik voor DNO ook dat de animo voor de OperaFlirt zo groot is elke keer. Dan wil je gewoon nieuwe mensen een kans geven. Dat is dan het eerlijkst voor mensen die het nog niet kennen om dat aan te bieden. Want anderen hebben dan al een rondleiding gehad en een borrel dus voor hen is het behalve de voorstelling zelf niets nieuws.

Ja, dat is waar. Ja, wat misschien dan wel een optie zou zijn is dat als je mensen ziet die voor de tweede keer willen, want dát is dus een interessante doelgroep, die wil je op een of andere manier binden omdat die de grootste kans vertoont dat ze gebonden zijn. Dat je die een mail stuurt met van: "Je bent helaas niet geplaatst voor de OperaFlirt, maar we kunnen je iets anders aanbieden." Een soort van troostprijs. En dan niet met het hele pakket met borrel en zo, maar dat zou natuurlijk interessant zijn. Want dat zijn natuurlijk de mensen waarbij de kans het grootst is dat ze blijven plakken.

Dat je ze door middel van een aanbieding die dan iets minder is...

Ja, dat je zegt: "Nou, je bent het niet geworden, maar je mag alsnog voor een bepaalde prijs gaan."

Een beetje met zo'n studententarief of bepaalde pas ook, waar je het over had. Je hebt hier wel te maken met een doelgroep tot 30, dus niet iedereen is student meer. Dus dan zou je eerder een leeftijd moeten instellen, dan dat je zegt dat iemand perse student moet zijn.

Ja, want ik denk dat je sowieso ook moet kijken naar: In welke fase van je leven is de kans het grootste dat je er ontvankelijk voor bent? En ik denk dat als dat tijdens je studentenleven is, dat het eerder aan het einde van je studentenleven is, dan dat je als 18-jarig guppy naar de grote stad komt met alle nieuwe indrukken. Dus ik denk dat het eerder is, als je dat allemaal achter de rug hebt, en gesetteld bent en op een punt bent van: "En nu ga ik mijn eigen leven leiden." Dus dan zou een leeftijdscategorie interessanter zijn, omdat je anders maar één of twee jaar de kans hebt om iemand te bereiken. Want dat is ook met de groep mensen waarmee ik dan ga, dat zijn wel mensen onder de 30, maar geen studenten meer.

En die zouden er dan toch naast grijpen. Natuurlijk, mensen kunnen het betalen...

Ik weet alleen niet of je dat zomaar kan maken, een vast tarief voor mensen onder de 30...

Nou, met Entrée in Concertgebouw Amsterdam doen ze ook zoiets, tot 30 jaar.

En is dat last minute?

Nee, maar ook geen jaar van tevoren boeken. Maar die hebben misschien ook vaker dat dingen niet uitverkocht zijn. En misschien maken ze dan ook wel een selectie uit de programmering. Maar dat is dus echt leeftijdsgebonden.

Oh ok. Volgens mij is er in het Concertgebouw van Rotterdam ook zoiets, maar dat is last minute

En zoals CJP is ook leeftijdsgebonden...

Maar daar moet je dan wel voor betalen, voor zo'n pas.

Ja, maar dat heb je er volgens mij zo uit.

Ja, je kunt misschien wel zeggen van: "Als je die pas dan koopt dan krijg je korting", maar ik vroeg me af of je op leeftijd mag... of dat niet als discriminatie wordt gezien. Want we hebben bij ons in de Schouwburg overwogen om mensen van allochtone afkomst, of we die meer konden laten binden. Maar dat kan je dus echt niet doen! Dat is gewoon discriminatie! En ik weet niet of dat met leeftijd dan ook zo'n probleem is. Maar je kan wel zegen dat mensen tot hun 30e een pas kunnen bestellen en dan maak je die desnoods 5 euro, weet je. Echt heel erg laag, dan heb je het er zo uit. Al is dat dan ook weer een drempel.

Maar als mensen graag nog een keer zouden willen gaan en ze zien dat ze door zo'n pas te kopen met hun eerste bezoek dat geld er al uit hebben gehaald, ja, waarom dan niet?

Ja, dat is ook zo. Zoiets werkt denk ik wel. Je zou het ook aan de OperaFlirt kunnen koppelen. Dat iemand die een keer naar de OperaFlirt is geweest een jaar lang voor dat tarief mag gaan. Dat je een jaar lang goedkoop mag gaan. Dan niet met de sandwiches en zo erbij, maar dan geef je ze ook nog het gevoel dat ze erbij horen, of dat ze een speciale categorie zijn. Maar of dat uiteindelijk het gene is dat... Ik denk dat het ook een kwestie is van er leren van te genieten, dat je het vaker op een of andere manier op je pad moet krijgen. En voordat het op je pad gekomen is... Dat is gewoon heel moeilijk, om daar te komen als kunstinstelling.

Dat wordt dan een heel veel jarenplan...

Ja, maar het is wel goed dat er echt over nagedacht wordt. En opera heeft dan zeker... Wat dat betreft kan een Schouwburg altijd nog wat breder gaan inzetten qua kunstdiscipline, dat het langzaam wat volkser wordt of zo. Je kan dan bij DNO op een goed moment wel Bert Visser erin zetten maar... Ik vraag me ook af of mensen dan wel komen!

Interview 4

Datum: Woensdag 12 mei 2010
Locatie: Felix Meritis, Amsterdam
Tijd: 10.30 - 11.30 uur

Demografische gegevens

Sekse: vrouw
Leeftijd: 29
Werk / studie: Werkend bij Felix Meritis Amsterdam
Opleidingsniveau: WO Technische Bedrijfswetenschappen (afgerond)
Burgerlijke staat: ongehuwd
Woonplaats: Amsterdam
Bezochte OperaFlirt: *After Life*

Voorafgaand aan de OperaFlirt

Naar welke OperaFlirt ben je geweest?

Naar *After Life*.

En had je daarvoor al wel eens een opera bezocht?

Uhm, niet zo vaak. Een stuk of drie keer.

Ook hier in Amsterdam?

Een keer in Amsterdam, tijdens het *Holland Festival*, 2 of 3 jaar geleden.

En wat was je kennis van opera als kunstvorm vooraf aan *After Life*?

Ja, ik wist wel wat de setting ongeveer is. Uhm, wat voor publiek er ongeveer komt.

En dat het lang duurt. Maar verder, ja, wat verwacht je van een film ook?

Ja, dat is ook zo, maar je kende de kunstvorm dus al een beetje?

Ja, maar basic.

Je had dus al eerder een opera bezocht, maar een tijd terug. Waarom besloot je nu om de OperaFlirt te bezoeken?

Nou, ik ben zelf werkzaam in de culturele sector en ik had ook gewoon gehoord dat dit wel een mooie voorstelling was. Ik was eigenlijk op zoek voor mijn werk naar iets waar een groep mensen naartoe konden, en toen kwam ik hierop en toen dacht ik: "Nou, leuk om weer eens te proberen!" Goedkoop ook, want het was maar 15 euro of zo. En ja, ik dacht: "Het is alweer zo lang geleden, ik moet het gewoon weer eens een kans geven."

Dus je bent er terecht gekomen doordat je zelf aan het zoeken was naar iets, en toen kwam je dit tegen en leek het je leuk voor jezelf?

Ja, van: "Dat moet ik weer n`s doen!"

En wat trok je aan in de opera of De Nederlandse Opera als gezelschap?

Uhm, nou wel hun moderne aanpak. En ook zo`n OperaFlirt. Ik vind het dan leuk dat ze zo`n beetje op een jong publiek gaat zitten door het *Flirt* te noemen, en je kreeg ook een drankje erbij of zo dus ik dacht: "Nou, dat pakken ze wel leuk aan!"

Had je daarvoor al eens gehoord dat het bestond?

Nee, nog nooit.

En dat je al eerder was geweest naar een opera, hoe was dat van invloed op dit bezoek? Was je zonder kennis ook gegaan?

Nou, dat weet ik niet want ik vond die andere voorstellingen toen niet zo heel leuk eigenlijk.

En weet je nog welke voorstellingen dat waren?

Ja, *Wagner`s Dream* tijdens het *Holland Festival*, en ik ben in Boedapest een keer naar een klassieke voorstelling geweest, zo heel erg zangerig en soms zelf kluchtig. Maar ik vond dat nog wel leuker dan *Wagner`s Dream*.

En wat vond je dan van *After Life*?

Ja, ik vond het een supertof decor. En het sprak soms wel echt tot de verbeelding. Maar ik had liever het boek gelezen. Ik vind het moeilijk om die moderne muziek te begrijpen. En ja, er werd niet echt gezongen of zo, er werden meer zinnen zangerig opgezegd. Ik ken het denk ik ook niet genoeg om het te waarderen. Het zegt me niet genoeg. En dan duurt het gewoon te lang.

Ben je na *After Life* teruggekomen op bepaalde vooroordelen die je had over opera? Had je vooroordelen?

Ja, wel een beetje. Nog steeds als iemand "opera" zeggen, denk ik nog wel aan dat traditionele.

Traditioneel in welke zin dan?

Het stuk, ja, de onderwerpen en het verhaal. Maar ook wel decor, hoe het wordt opgevoerd. En dat vond ik wel mooi aan *After Life*, dan het daarmee brak.

En dan ook traditioneel als publiek?

Nou, ik vond dat er nog best wat jonge mensen bij *After Life* waren. Maar ja, je moet toch wel echt je keurige kleren aan en zo.

Ja? Voelde je dat echt zo?

Ja, dat is niet erg hoor. Ik vind dat dan ook wel leuk om eventjes... Maar het is toch een bepaald slag van de Nederlandse bevolking dat ernaar toegaat.

En wat verwachtte je van de avond? Van de OperaFlirt en de voorstelling?

Nou, gewoon een avondje uit. Ik heb het programma pas gelezen toen ik daar was. Dus toen dacht ik: "Laat maar komen."

En je had verder geen verwachtingen?

Nee, nee.

De OperaFlirt

Was de randprogrammering ook een drijfveer om weer een opera te bezoeken?

Rondleiding en zo?

Ik heb geen rondleiding gekregen. Wel een borrel.

En was dat dan een drijfveer voor je om mee te doen?

Nee. Eigenlijk niet, en ik vond juist die borrel ook een beetje... Ja wel leuk, maar het pakte niet echt uit. Want je merkt dan toch dat die groep jonge mensen niet perse zoveel met elkaar heeft. Ik was toen met mijn destijds vriendje, en iedereen gaat er toch met iemand naartoe en dan sta je daar met z'n tweeën in een hoekje een gratis drankje weg te drinken. Dus wat dat betreft werkt het niet verbindend genoeg, vond ik.

Maar dat is ook lastig misschien om echt te stimuleren?

Dan zou ik zo'n borrel eerder nog voor iedereen doen.

Of dat je je alleen individueel kunt inschrijven, zodat je op die manier meer gaat praten. Met iemand samen is het ook wel heel veilig om samen te blijven...

Ja, dat is ook zo. Maar soms krijg je juist leuke verhalen met mensen die juist wel al ouder zijn en daar veel vanaf weten of kritisch erover zijn. En ik weet niets van opera, dus dan heb ik ook niet zo'n zin om... Ja, er zijn dan wel een paar van die operastudenten die dan helemaal op een of ander hoog niveau over een stuk kunnen praten waarvan ik dacht: "Het duurde nogal lang!" Weet je, maar dat is iets wat groepen mensen gewoon met elkaar doen volgens mij.

Maar je hebt dus niet met andere mensen erover gesproken?

Nee, ik heb wel geprobeerd om een beetje... Maar nee, niet echt gelukt.

En ook niet met ander publiek dat los van de OperaFlirt stond?

Nee, ook niet.

En hoe heb je de avond ervaren? Ook het theater en zo?

Ja, maar het is natuurlijk prachtig om de Stopera binnen te lopen, en die zaal is mooi en groot. Je bent wel weg eventjes.

En wat betreft horeca en personeel?

Nah, dat weet ik echt niet meer, niet echt iets opvallends.

En over dat je dus ook met iemand samen was: Wat is voor jou het belang van sociaal contact tijdens kunstbezoeken?

Nou, ik ga meer naar musea bijvoorbeeld. Of naar de film. Maar naar de opera bijvoorbeeld zou ik dus niet alleen gaan. En dat is ook iets dat een beetje een punt is, ik heb niet zo veel vrienden of vriendinnen die dat leuk vinden.

En dat weerhoudt je er dus ook van om te gaan?

Ja.

Maar naar musea ga je dan wel alleen?

Ja, en dat is ook wat makkelijker om met anderen heen te gaan. Maar daar zou ik ook alleen naartoe gaan. En het is ook een beetje zo dat ik hem toen had meegevraagd, en ook met anderen, dan voel ik me zelf ook een soort van verantwoordelijk voor het welslagen van zo'n ding. Ik vind het zelf wel leuk om nieuwe dingen uit te proberen maar als je iemand anders dan ook nog eens uitnodigt om iets nieuws te proberen...

Dan hoop je dat het slaagt omdat de ander anders denkt: "Kom jij even met je leuke nieuwe ding aanzetten.."

Ja, precies.

Maar vond hij het leuk?

Nee, haha! Nou wel interessant, maar het was ook niet zo'n kunstig type.

En waarom wil je graag met iemand samengaan?

Ja, je wil er samen achteraf over kunnen praten, over wat je hebt gezien. En het is gewoon leuk om samen te gaan! Het is ook handig, dan heb je iemand weer eens gesproken van tevoren! Ik heb maar zeven avonden in de week, dus... Dus het is voornamelijk efficiëntie, haha!

En heb je je ergens aan geïrriteerd tijdens de avond?

Nah ja, het duurde te lang. En op een gegeven moment werd ik wel een beetje moe van de manier van zingen, en er zat totaal geen melodie in. Wat dat betreft ben ik ook een barbaar hoor...

Maar dat was dus wel jammer, want je vond het verhaal an sich wel mooi...

Ja het verhaal was wel mooi... En het moet ook lang duren want dat roept ook een bepaald gevoel op. Tuurlijk... maar het spreekt mij gewoon niet aan.

Maar dat is voor jouw dus een soort van afbreuk aan...

Nou, dan hou ik dus blijkbaar gewoon niet van opera!

En wat is je het meeste bijgebleven van de OperaFlirt?

Uhm, het decor denk ik.

Maar dus puur de voorstelling? Ook omdat je zei dat je de borrel achteraf niet zo fantastisch vond...

Ja, het was goed georganiseerd hoor, maar het waren ook niet helemaal mijn mensen. Het was leuk georganiseerd en duidelijk, je kreeg ook zo'n button en alles was herkenbaar. Het zat goed in elkaar maar ik dacht: "Nou, ik ga hierna gewoon lekker de kroeg in!"

En hoe belangrijk was het programma dat je werd aangeboden? De speciale prijs en zo, hoe belangrijk was dat voor je hele ervaring van de avond?

Ja, het heeft wel meegeholpen dat ik ben gegaan, zeker. Je moest je ook aanmelden en er was een speciale soort gastenlijst. Dat is gewoon leuk, je hebt het gevoel dat je een soort van handreiking krijgt voor mensen die het nog niet vaker hebben gedaan.

Dat je een soort van aan de hand wordt meegenomen, van: "Wij gaan je nu kennis laten maken met opera?"

Ja. Goh, ik had die rondleiding wel willen doen eigenlijk...

Herhaalbezoek en attenderen

Je bezoekt dus veel musea. Bezoek je ook nog andere kunstvormen?

Af en toe theater, af en toe debatten. Film, muziekconcerten, festivals.

Maar niet veel toneel?

In mindere mate.

En hoe vaak bezoek je kunst?

Ja, als je alles meetelt denk ik wel elke week... Maar de ene keer is dat een debat, de andere keer ren ik even FOAM binnen en dan... Een keer in de twee weken dan, zoiets. Het verschilt een beetje. Maar wel vrij regelmatig.

En sluiten operavoorstellingen dan aan op je culturele interesses?

Ja, maar gewoon omdat het cultuur is.

Maar betekent dat dat je van alles iets wilt meepakken?

Uhm, ja. Ik ben altijd heel breed geïnteresseerd. En ik vind het ook gewoon belangrijk dat je weet waar je het over hebt, en om te weten wat er speelt.

En dat dus door zoveel mogelijk verschillende dingen te bezoeken...

Ja.

En is het dan zo dat je van alles zoveel mogelijk kennis wilt verzamelen?

Nou, ik wil ook gewoon mijn eigen smaak blijven ontwikkelen, en ja... Wat ik zei, ik was drie jaar eerder geweest en dat vond ik echt helemaal niks, toen dacht ik: "Ja, misschien moet ik nu maar weer gewoon eens kijken..."

Om te zien of het nu wel wat voor je was?

Ja, haha.

En waarom bezoek je kunst? Is het alleen het verkrijgen van kennis, of is het ook ontspanning of vermaak?

Heel erg ontspanning en vermaak, maar ook het verkrijgen van kennis. En ik werk dus voor een culturele instelling...

Wordt het hier dan ook van je verwacht, dat je gaat?

Het wordt wel gestimuleerd.

En is het bij jou ook een uiting van een soort sociale status?

Ik probeer wel mensen ermee te overtuigen. Ja, status misschien ook wel een beetje. Het is wel een soort van: het hoort bij je. Uhm, en ik denk dat de creatieve kant, dat ik dat wel... Ja, ik denk het wel.

En ben je je door je werk voornamelijk gaan interesseren voor kunst of heb je dat al eerder gedaan? Meegekregen door je ouders bijvoorbeeld?

Ik heb het wel ook meegekregen, maar nu ik ook 5, 6 jaar hier in Amsterdam woon en het veel meer voor handen ligt, en ik ook werkzaam erin ben is het wel veel meer geworden.

Want hoe was het dan eerder?

Nou met school wel wat. M'n ouders namen ons ook al wel mee naar belangrijke musea, ook in het buitenland. En we hebben allemaal op muzikales gezeten en zo. Maar de interpretatie, dus wat je er mee... waarom je naar een musea gaat en wat je er vervolgens mee doet. Dat zat er niet zo in, het was meer van: "Ja, we gaan maar." En dat ben ik nu wel aan het ontwikkelen en dat vind ik ook leuk.

Als je moest kiezen voor een bepaalde kunstvorm, welke zou dat zijn?

Uhm, muziek optredens, ja. En dan voornamelijk de pop, rock, meer gewoon de ordinaire.. haha Lowlands en zo. Ik vind overigens wel dat dat erbij hoort, de populaire kunstuitingen. En daarna fotografie en hedendaagse kunst.

Dus meer beeldend?

Ja.

En heb je na afloop anderen geattendeerd op de OperaFlirt of De Nederlandse Opera?

Ja dat heb ik wel gedaan.

Maar bewust over de OperaFlirt of ook over dat mensen überhaupt een keer naar De Nederlandse Opera moeten gaan?

Nee, wel van dat het wel relaxt was, om voor 15 euro te gaan. Maar dat was alleen kort daarna... Het is ook alweer lang geleden dat ik ben geweest.

En je weet ook niet of mensen daar iets mee hebben gedaan?

Nee, dat denk ik niet...

Want je omgeving is er niet erg geïnteresseerd in...

Ja, wel hoor. Er zijn er een of twee die dat ook echt leuk vinden, een opera. Maar de OperaFlirt is ook tot 30 jaar. Ik ben nu 29, maar de vriendinnen die het leuk vinden zijn al 30 geweest, dus daar geldt het dan ook niet meer voor. En het is een eenmalige actie, dus ik kan zelf ook niet meer meedoen.

Maar dan zou je ze gewoon kunnen attenderen op De Nederlandse Opera?

Ja, dat doe ik dan ook wel. Maar dan had ik er ook meteen het verhaal bij dat het 2 ½ uur duurde en dat de liedjes niet rijmde, haha!

Ook niet echt motiverend voor je omgeving...

Nee niet echt, haha. Ik kan altijd aan de ene kant heel erg enthousiasmerend zijn maar aan de andere kant, als ik er echt niets mee kon... Maar ik heb wel gezegd: "Als je het leuk vindt moet je het doen, voor zo weinig geld ook." Want het is normaal hartstikke duur!

En wat zou je mensen die niet bekend zijn met opera erover vertellen?

Het is een gezongen verhaal. Ik zou zeggen, het is een gezongen verhaal maar geen musical maar klassiek. En dat kan dan ook modern zijn hoor. En waar je meestal niets van verstaat en daarom is er boventiteling. En met vijf pauzes, ja...

En heb je dan dat je er heel positief over zou vertellen?

Ik neig dan naar ... Het hangt ervan af tegen wie ik het zeg. Dat heeft dan ook wel met het status ding te maken. Als ik het tegen iemand zeg die ik niet zo goed ken en die van mijn werk is of zo, dan kan ik wel zeggen: "Ja, het is wel een heel leuk initiatief en opera en zo." Maar tegen een vriendin zou ik zeggen: "Nou, ga lekker met mij mee naar de film, veel leuker!"

Dus het ligt er ook meer aan hoe dicht mensen bij je staan...

Ja.

Maar is het dan ook een soort eerlijkheid? Want tegen die vriendin ben je veel eerlijker, lijkt wel.

Nou, het heeft niet met eerlijkheid te maken. Het heeft er meer mee te maken wat je doel is. Kijk, je kunt een beschrijving geven en je kan je mening geven. Bij iemand die ik niet zo goed ken zou ik het alleen beschrijven, bij een vriendin zou ik ook mijn mening erbij geven.

En ben je van plan om in de toekomst vaker naar een opera te gaan?

Nee. Nou, misschien als het zich weer eens voordoet. Uhm, zoals bij het *Holland Festival* binnenkort is er weer iets gratis... iets in het Oosterpark. Maar ik weet niet zeker of dat opera is. Dat is dan meer Midden-Oosten invloed. En dat is dan zo anders, dat wil ik dan wel weer zien.

Maar ben je dan van plan om vaker naar Het Muziektheater te gaan? Voor bijvoorbeeld een dansvoorstelling? Dat je door het gebouw dacht van: "Dit vind ik wel een mooi theater waar ik vaker naartoe wil?"

Ja, maar niet om het theater, het gaat dan wel echt om het stuk.

Niet van: "Opera is niet echt iets voor mij, ik ga eens kijken wat ze verder nog te bieden hebben?"

Nee, maar het komt wel bij me langs. Maar ik ga er niet naar op zoek. Je hebt allemaal culturele agenda's. Dus als ik toevallig iets zie of iets hoor... En dat is ook wel zo, als iemand mij meeneemt dan ga ik altijd wel mee. Dat vind ik ook gewoon leuk, om eens te weten wat iemand anders leuk vindt. Maar het is tot nu toe zo dat ik meestal iemand meeneem, en dan zou ik daar niet meer snel voor kiezen.

En wat weerhoudt je er dan echt van om DNO vaker te bezoeken? Heeft het naast de voorstelling zelf ook nog ergens anders mee te maken?

Prijs... Nou ja, dat hangt samen, want ik vind het gewoon niet leuk genoeg om er bijvoorbeeld 45 euro voor te betalen. Voor een concert heb ik dan wel weer dat geld over. Ik vind het vaak wel erg lang duren, ik heb zelf een beetje een korte concentratieboog. En dat ik dan echt moeite moet doen om iemand met me mee te vragen.

Wat denk je dat er gedaan kan worden om de doelgroep tot 30 jaar terug te laten keren naar DNO?

Ik denk zichtbaarheid. Zoals zoiets in het Oosterpark, dat er iets gratis is in de buitenlucht. Ik denk dat bijvoorbeeld 3 uur een lange zit is, als je dan 2 maanden later op straat of in je omgeving een kwartier of een halfuur weer iets ziet, waardoor je denkt: ja cool. Het is misschien wel niet uitvoerbaar, maar... Je hebt... Kijk, films en muziek daar wordt je elke dag mee geconfronteerd, ook zonder dat je het zelf aanzet. Maar met opera niet, dat is echt... Daar moet je naartoe en een kaartje voor kopen. Ik denk dat als er wat vaker een operazangeres op de rand van de straat staat...

In plaats van dat je de poster ziet...

Tja, Amsterdam heeft tachtig miljoen posters!

Dus dat valt je niet op?

Nee, en vooral omdat het niet mijn lievelingsgenre is.

Maar denk je dat er ook bepaalde dingen gedaan kunnen worden aan prijs, plaats en zo?

Uhm, zoals 15 euro vind ik echt heel goed. Dat wil je er dan ook wel voor betalen. Ik denk eerder dat je ook onderwerpen veel meer zou moeten uitleggen. Zoals *After Life*, als je dat naar hedendaagse taal kan vertalen...

Door dat vooraf uit te leggen aan de bezoekers?

Ja, om daar een soort van soundbites misschien over te geven. Ja...

Dus je was niet genoeg geïnformeerd van tevoren?

Nee.

Maar lag dat eraan dat je zelf niet had gezocht of dat het niet voorhanden was?

Nou ik had het zelf ook niet echt opgezocht... Maar weet je, mensen zijn lui, maar als ik 100.000 keer een trailer zie dan denk ik: "Ik moet toch eens naar die film toe." Het moet vaak langskomen... En zoals die decorstukken, die waren immens en dat vind ik echt gaaf, met al die schermen en zo. Dat zou je een keer buiten moeten zetten! Of ja, ...ja ik weet niet.

En wat zijn voor jou zelf criteria waaraan een kans op herhaalbezoek moet voldoen?

Ik ga terug omdat ik het echt heel leuk vond.

En dat heeft alleen te maken met het product?

Nee, al moet ik zeggen dat ik bij *Wagner's Dream* 2 ½ uur zonder pauze op een houten bankje heb gezeten, en toen was ik het zat. Maar dat is bij de Stopera in orde en helemaal goed. Mensen moeten me wel heel rot behandelen, wil ik nooit meer terug komen!

Communicatiekanalen en informatievoorziening

Je zei net dat je de zichtbaarheid van DNO niet zo goed vind, maar zie je wel eens wat ervan?

Ja.

En is dat dan meer gedrukt of digitaal?

Gedrukt.

En wat voor mediakanalen gebruik je zelf veel?

Internet. Ik heb geen TV. En ja, ik krijg soms wel foldertjes..

En doe je daar bewust wat mee?

Nee, dat is snel filteren.

En ben je lid van bepaalde social media?

Ja, van Facebook en LinkedIn.

En ben je op de hoogte van de verschillende social media van DNO?

Nee, maar tegenwoordig heeft iedereen Hyves, Twitter, en zo.

Maar wil je bewust van al die dingen geen lid worden?

Jawel, ik word van alles lid, als ik het zie. Dan denk ik: "Nou handig!" Maar ook dat scan je. Ik ga er niet zelf naar op zoek. En dat mensen me dan gaan mailen met uitnodigingen, die delete ik dan meteen, dat bepaal ik zelf wel, of ik ga!

En heb je verder nog iets dat je wilt toevoegen aan het gesprek?

Ja, ik denk dat ook die dingen eromheen als zo'n decor, dat is zo mega, dat is zo mooi en geweldig. Het gaat dan ook niet over de opera maar over een decor, maar dat is ook iets waarmee je de markt opmoet. Daar moet je ook trots op zijn, dat is zo geweldig! Meer laten zien dat dat er ook omheen zit. En ja, ik vind het gewoon altijd te lang duren. En ik denk gewoon, ja ik ben al oud, maar dat alle generaties achter mij nog veel sneller willen switchen. Dan wil je eigenlijk even in dat boekje lezen en dan is het donker. Je moet gewoon tegelijkertijd kunnen meelezen, dus niet alleen de vertaling erboven kunnen zien. Dan met een zaalgedeelte met alle mongolen met oplichtende schermen en een gedeelte met de oude mensen die daar geïrriteerd door raken, haha! Maar wie zit er ook 2 ½ uur één ding achter elkaar te doen? Als mensen TV kijken doen ze ondertussen ook al andere dingen. En sommige mensen willen misschien ook wel 2 ½ uur meegenomen worden, dus dat is dan ook verschillend. Maar ik niet.

Interview 5

Datum: Donderdag 18 mei 2010
Locatie: Het Muziektheater Amsterdam
Tijd: 13.00 – 14.00 uur

Demografische gegevens

Sekse: vrouw
Leeftijd: 26
Werk / studie: Promovendus
Opleidingsniveau: WO Psychologie (afgerond)
Burgerlijke staat: ongehuwd
Woonplaats: Amsterdam
Bezochte OperaFlirt: *Der fliegende Holländer*

Voorafgaand aan de OperaFlirt

Naar welke OperaFlirt ben je geweest?

Ehm... *Blauwbaards Burcht*, kan dat?

Ja, samen met *Il Prigioniero*, dat waren twee korte opera's.

Ja. En toen ben ik nog naar eentje geweest.... Ehm, het zijn moeilijke namen om te onthouden ook, haha!

Wanneer was dat, weet je dat nog?

Ehm... Ik heb een keer die OperaFlirt meegedaan en toen werd ik uitgenodigd voor de volgende.

En de tweede keer was *Blauwbaards Burcht*?

Ja.

Oh, dan was de OperaFlirt bij *Der Fliegende Holländer*.

Ja.

En *Blauwbaards Burcht* was inderdaad nog een tweede aanbieding.

Ja, klopt.

En had je daarvoor al eens een opera gezien?

Ja. Ehm... ik ben niet helemaal nieuw bij de opera, maar wel... niet een regelmatige bezoeker. Maar mijn vader nam me vroeger wel mee naar de opera.

Altijd hier, in Amsterdam ook?

Ja. Eigenlijk altijd... ik heb misschien één keer in het buitenland een andere opera gezien, maar voor de rest altijd in de Stopera.

En had je vader dan ook een abonnement?

Ja, voor opera en ballet. Dus van kleins af aan ben ik wel een aantal keer mee geweest naar opera. Tot ik het op een gegeven moment... niet meer leuk vond om steeds mee te gaan. En toen ben ik eigenlijk niet meer gegaan. En toen ik ging studeren ook niet heel veel meer, misschien nog één of twee keer. Maar ik heb het niet... naar theater ga ik zelf nog wel wat regelmatig, maar ook met poses ertussen. Maar opera heb ik niet echt vastgehouden, om daar steeds heen te gaan.

Maar je wist dus al wel behoorlijk wat van de kunstvorm opera, het was niet helemaal nieuw meer voor je...

Nee.

Maar waarom besloot je nu dan om toch weer een keer te gaan?

Nou, omdat ik dit, ehm... op een bepaalde manier toch wel leuk vond. Om nog een keer te kijken hoe ik het nu zou vinden. Want ik was een aantal jaar niet meer naar de opera geweest. En...

Maar was dat omdat je het niet meer leuk vond?

Ja, dat is... Ik denk door meerdere dingen. En wel de prijs, want het is best wel duur.

Ik geloof dat ze nu Sprintkaarten hebben, maar toen ik studeerde was dat er nog niet. Ik weet niet eens of dat nu ook echt wel zo is?

Ja, we hebben last minute kaartjes voor studenten voor €15.

Ja, volgens mij was dat niet toen ik studeerde. Was dat toen alleen nog voor ballet.

En dan is een kaartje vanaf 30 euro of zo, heel duur.

Ja, de goedkoopste zijn €15 maar dan zit je 7e rang.

Ja, maar misschien...

Maar veel mensen blijken dat toch niet te weten.

Nee, dat wist ik echt niet. Ik dacht dat het begon zo rond de €30, en toen ik studeerde vond ik dat echt nog te duur, om dat te gaan doen. Het was niet heel laagdrempelig, wat dat betreft.

En nu zag je dit en...

Ik dacht: "Nou, leuk. Weer even kijken hoe opera ook alweer is en of ik het nu wel weer leuk zou vinden om erheen te gaan."

En hoe kwam je erachter dat de OperaFlirt bestond?

Ehm, volgens mij door een flyer bij ons op de universiteit, van de OperaFlirt. Die had ik zien liggen, zo'n kaart.

En toen dacht je...

Even reageren, ja!

En je zei al dat je veel was geweest en veel hebt gezien. Was dat nog van invloed op dat je nu weer ging, dat je al bekend was met het gezelschap, het was herkenbaar, of...

Ik wist wel wat het een beetje zou zijn, inderdaad. Ik wist wel... kende de Stopera al wel en de opera's die hier opgevoerd worden. Dus ik wist wel een beetje wat ik kon verwachten eigenlijk. Maar het was dus meer dat ik dacht: "Ik ben een paar jaar niet geweest en ik zou wel weer een keer willen kijken óf ik het leuk vind om nu..." Want smaak verandert natuurlijk ook door de jaren heen. Het kan natuurlijk dat je een tijdje niet zo geïnteresseerd erin bent en dat het misschien weer terugkomt.

En het kan ook liggen aan wat voor voorstelling je ziet, dat je iets ziet waarvan je dan denkt...

Ja, laat maar even zitten dan!

En hoe heb je je geïnformeerd over de avond?

Ehm... over de voorstelling?

Nou, nadat je je had ingeschreven voor de OperaFlirt, heb je je toen ingelezen in dingen of het programma bekeken?

Ja, volgens mij was het best wel... ik begreep het concept wel heel snel, dus dat was meteen wel duidelijk. En op de website kon je je naam en zo achterlaten en dan wist je of je de kaartjes zou krijgen. En verder... ja, ik heb een beetje gekeken op de site van de Stopera... de website van DNO. Daar heb ik gekeken of ik daar iets kon vinden. En toen stond er vrij weinig eigenlijk. Alleen dát er een OperaFlirt was. En toen heb ik gekeken naar de opera zelf, welke dat was.

En je was dus al een tijdje niet geweest. Maar toen je er weer was ben je toen teruggekomen op bepaalde dingen die je eerst... bepaalde vooroordelen die je had gecreëerd door je vorige bezoek? Dingen die meevielen of juist tegenvielen?

Ja... Ehm, ik had wel een beetje het idee van opera dat het vrij traag was en uitgebreid en... ehm... en dat was gedeeltelijk hier ook wel weer. Ik vond *Der Fliegende Holländer*, die was een beetje modern gemaakt en ik vond hem niet zo heel sterk, die opera. Ik vond die andere beter, die *Blauwbaards Burcht* en die Italiaanse. En ja, het vooroordeel werd wel weer bevestigd, dat... het is heel traag spektakel. Maar ehm... het werd bij *Der Fliegende Holländer* een beetje modern gemaakt, dus dat sprak wel zeg maar iets meer aan, qua actualiteit.

Maar dat was dan meer qua vormgeving?

Ja, dat was de vormgeving inderdaad. Het decor en de kleding. Er gebeurde heel veel op het podium. En dat trok wel de aandacht erbij. En... Ja, er was niet echt iets heel anders of zo.

Nee. Maar dan wel leuk dat je twee hele verschillende dingen hebt gezien.

Ja, zeker!

En had je bepaalde verwachtingen van de avond? Van de voorstelling zelf, maar ook van OperaFlirt zelf, en het theater waar je misschien al een tijd niet meer was geweest?

Nou, wat ik verwachtte en wat ook uitkwam, was de rondleiding. Die vond ik heel erg leuk, om een keertje achter het podium te kijken en daar de decorstukken te zien. En te zien hoe de podia werkten. Dat er verschillende lagen zijn, en dat er een enorme ruimte achter zit. En dat vond ik heel erg leuk om te zien. En die verwachting kwam dus ook uit, want die rondleiding kregen we dus ook.

Ja.

Ja, dat was heel leuk.

En verder had je niet echt bepaalde verwachtingen ervan...

Nee, niet echt.

De OperaFlirt

En was voor jou de randprogrammering, zoals zo`n borrel en de rondleiding...Waren dat soort dingen voor jou een drijfveer om te gaan?

Die rondleiding wel. Maar goed, die kun je maar één keer doen. Twee keer zou het niet meer leuk zijn. Ehm... Ja, en zo`n drankje achteraf is ook op zich wel leuk, want volgens mij is het normaal gesproken dicht, na afloop van de opera.

Ja.

Dus dan ga je gewoon meteen naar huis. En nu vond ik het op zich wel leuk om ook met degene met wie ik was nog even na te praten. Over de opera en wat je gezien hebt.

En ook in het gebouw nog eventjes...

Ja, want ik zou niet snel nog daarbuiten... Direct in de omgeving zitten niet heel veel dingen waar je nog makkelijk heen kan, of wat leuk is. Dat zou ik niet zo snel doen. Omdat het ook best wel een hele lange avond is, misschien dat je dan even na wilt drinken of zo, om het even over die opera te hebben. Wat je anders bij de fiets zou doen, of zo.

Ja, op de weg naar buiten, maar dat is leuk om dan ook een keer zo apart...

Ja.

Maar ook omdat je zei dat je het tegenkwam op zo`n kaart. Dacht je toen: Ik ga weer, of ik ga omdat het zo`n speciaal programma is voor jonge mensen?

Ja, het was natuurlijk een leuke trigger, dat zeker. Maar de voornaamste reden was de opera zelf. Het was leuk dat dat eromheen zat.

Dat het een aanleiding was, maar niet het belangrijkste.

Nee.

Dat je anders niet was gegaan...

Nee.

En je vertelde ook over de rondleiding, maar zoals met die borrel, was de cast daar ook bij aanwezig?

Ehm, ja.

En hoe heb je dat soort dingen allemaal ervaren? En ook het hele programma?

Dat je vanaf het begin wordt meegenomen en...

Ehm... Ja, wel heel prettig. Ik vond het leuk dat je verwelkomd werd en dat je als groep werd meegenomen. Dat er dingen uitgelegd werden over de opera. Over het gebouw en het gezelschap en alles eromheen. En dat je daarna dus weer even kon samenkomen. Ja, ik moet zeggen, de cast... Ik vond het leuk, ik heb ze niet aangesproken...

Nou, dat hoeft ook niet hoor. Maar als dat in een programma staat, dan kan dat voor sommige mensen ook bepaalde verwachtingen scheppen. En wat vond je van het theater, nu je er weer was? De zaal en...

Ja, ik vind het een hele prettige omgeving, maar... Ja, ik kende het al wel dus het voelde ook op een bepaald soort manier vertrouwd. Ik ben er wel vaak geweest dus ik weet ook wel waar alles is. Ik vind het een prettige omgeving.

En zijn je dan bepaalde dingen nog opgevallen, dat bijvoorbeeld anders was? De horeca of het personeel...

Anders dan normaal bedoel je?

Nou, omdat je het al kende van vroeger, zijn je dan alsnog dingen opgevallen die je prettig of minder prettig vond die avond?

Nee, eigenlijk niet.

En zoals met het overige publiek, heb je daar een beetje een idee van? Want je wordt ook met de OperaFlirt zowel vooraf als achteraf een beetje als aparte groep... je bent heel erg met je eigen leeftijdsgenoten. Maar verder, wat voor beeld heb je daarvan, van het operapubliek?

Nou ja, het is toch wel een beetje de elite, of mensen die denken dat ze bij de elite horen. Middelbaar publiek,... Gemiddeld misschien 40 of 50 jaar of zo.. Veel... een stuk ouder. Veel jonger kom je eigenlijk niet tegen, tussen de 20 en 30, of jonger zelfs. Toen ik vroeger naar de opera ging was ik het enige kind ook...

En vond je dat toen vervelend, of viel het je op?

Ja, het was gewoon zo. Ja, het valt wel op natuurlijk. Ik vind het wel een divers publiek ook. Ik ben wel eens in een theater geweest in Den Haag en daar was het echt net alsof ik in het bejaardentehuis was beland! En dat vind ik hier niet. Dus ik vind wel, het zijn wat oudere mensen, en sjiek en... Ik denk ook wel wat kenners, of liefhebbers...Ehm... Ja, dat is een beetje het idee van het publiek dat ik heb. Weinig jongeren inderdaad. Het viel op met de OperaFlirt, wij als groep jongeren viel wel op, denk ik.

Ja. En je was met iemand samen?

Ja.

En heb je verder nog met andere mensen van de OperaFlirt gesproken, bijvoorbeeld na afloop?

Nee.

Alleen samen?

Ja.

En wat is voor jou dan het belang van sociaal contact? Want je gaat er met iemand naartoe. Vind je dat heel belangrijk, om kunst te bezoeken met iemand, of...

Nee, op zich niet. Ik ga ook heel vaak alleen. Ehm... Als de voorstelling leuk genoeg is, dan haal ik daar voldoende uit. Wat ik wel soms... Als ik een hele mooie voorstelling alleen heb gezien vind ik het jammer dat ik het niet kan delen met iemand. Dus dat is ook wel een reden om met iemand te gaan.

Maar is het dan alleen dat je met iemand gaat zodat je er na afloop over kunt praten? Of...

Ja, omdat je de ervaring deelt. Eigenlijk... Omdat, als je iets heel moois ziet, is het fijn om dat zelf helemaal te ervaren. Maar ook als je dat kunt delen met iemand, als je samen kan zeggen, van:"Oh, het was echt bijzonder, of het was heel verschrikkelijk, of..."

En zou je bijvoorbeeld wel openstaan voor andere mensen, stel dat je alleen was gegaan naar de OperaFlirt? Van:"Ik krijg niemand mee, maar ik wil het toch heel graag doen." Had je dan makkelijk contact gelegd met anderen, denk je?

Nee, dat denk ik niet...

Of was je dan na afloop meteen naar huis gegaan?

Ja. Ik zie het niet als een sociale gebeurtenis waar ik nieuwe mensen leer kennen, of o.

Een netwerkplek...

Nee, dat is voor mij niet het doel om ernaar toe te gaan

En heb je je ergens aan geïrriteerd tijdens de avond?

Dat mag alles zijn?

Ja, dat mag alles zijn! Het kan ook zijn dat er niets was natuurlijk!

Nou, dan moet ik even nadenken... Ehm... Nee, volgens mij niet!

Nou, perfect! Haha! En wat is je het meeste bijgebleven van de avond?

De opera zelf. En ja, die rondleiding. Die was wel echt bijzonder.

Maar je vond de opera, vond je over het algemeen toch te lang...

Ja, ik moet ook zeggen, van *Der Fliegende Holländer* is me niet zo heel veel bijgebleven. Die vond ik ook niet zo heel goed. Of gewoon... Ik heb betere gezien. Ehm... En van *Blauwbaards Burcht* vond ik wel de vrouwelijke zangeres... de sopraan, die vond ik heel erg mooi. Dat is me eigenlijk heel erg bijgebleven. En bij die Italiaanse opera ook wel... ook wel het spektakel. Want met de figuranten die op het podium liepen, in grote kostuums. Een beetje dreigend en met vlammen ook op het eind. Dat hij in de fik wordt gestoken. Ik vond dat wel heel erg intens en dramatisch. Ehm... dat is me wel bijgebleven, dat vond ik wel mooi.

Dus puur de voorstelling?

Ja.

En die randprogrammering, zoals die rondleiding, hoe belangrijk was dat voor je algehele ervaring van de hele avond? Deed dat nog iets met je verder op de avond?

Ehm... Nou ja, ja... Het deed vast iets met me, ik weet niet precies wat. Maar nogmaals, het was een leuke ervaring om te zien hoe het achter het podium eruit ziet. En dat heb ik ook nog wel echt onthouden, hoe dat in elkaar zit. En de technische snufjes zeg maar, die er zijn. En dat gaf wel een nieuw beeld ook van opera, dat je ook wist hoe het achter het podium eruit zag. Dus ja, dat heb ik wel onthouden en waarschijnlijk ook die avond zelf.

En bijvoorbeeld dat je apart werd genomen als groep, heeft dat ook je op een bepaalde manier...

Of ik er echt een band mee had, met die groep?

Ja, of dat je het gevoel had dat je op een bepaalde manier werd behandeld. Je kreeg dingen die het normale publiek niet krijgt zeg maar.

Ja, ik... ehm... ik heb niet heel sterk een soort identificatie met die groep gekregen, van: Wij zijn nu samen. Ik denk ook dat... je wordt meegenomen en je kijkt elkaar verder ook niet aan en je stelt je niet voor. Je loopt alleen achter elkaar aan en je luistert naar degene die je rondleidt, dus met die persoon heb je contact... En met degene met wie je bent, dan... Maar met de mensen eromheen, dat is eigenlijk toevallig dat die eromheen zijn. Ik voelde me niet echt als een aparte groep, ten opzichte van de rest van het publiek. Dat waren we wel, letterlijk... Maar ik voelde me niet verbonden.

Herhaalbezoek en attenderen

En je gaat, naast dat je vroeger naar opera ging, nu ook veel naar toneel.

Bezoek je ook nog andere kunstvormen?

Musea... concerten ook wel. Ik moet zeggen, niet heel erg regelmatig, maar als ik er weer zin in heb dan ga ik er weer heen.

Maar hoe vaak dan ongeveer per maand?

Ja, dat varieert dus, maar ehm... gemiddeld twee keer per maand. En dat kan dan soms ook vier keer per maand zijn...

Ja, en dat het op andere momenten niet uitkomt...

Ja.

Maar het meeste ga je dus naar podiumkunsten?

Ja.

En dan echt naar toneel?

Ja, meestal naar theater, ja.

En hoe zouden bijvoorbeeld operavoorstellingen... Sluiten die aan op je culturele interesses?

Ja... op zich wel. Maar ik vind opera toch nog wel een beetje een moeilijk genre. Ehm... Omdat het ook wel vrij traag en uitgebreid is en... ehm, ook niet altijd even goed... er zijn stukken die heel mooi... ook muziekstukken, die heel mooi zijn. En er zitten ook soms... ik kan me ook wel vervelen tijdens opera, soms. Dat ik er dan zit van: "Jeetje, wat duurt deze scène lang, zeg!"

Vind je dat heel vervelend, dat je dat dan hebt?

Ja, dat vind ik wel vervelend. Dan denk ik wel: "Wat doe ik hier eigenlijk? Waarom zit ik hier op een stoel te kijken naar een stuk dat... ik had ook iets anders kunnen doen vanavond, of zo." En op andere momenten word ik juist weer heel erg gegrepen door opera. En ik denk wel dat het iets meer een uitdaging is om opera te kijken dan een toneelstuk. Hoewel soms ook, als het toneelstuk heel slecht is, je ook kan voelen dat je zit eigenlijk. Dat... dat moet eigenlijk verdwijnen denk ik, als je in een voorstelling zit. Dat je meegenomen wordt door de voorstelling en dat je vergeet dat je op een stoel zit, zeg maar. En zodra je merkt van: "Ik zit te kijken naar iets en wat zijn ze eigenlijk aan het doen?" Als je dat bewustzijn krijgt, is het eigenlijk al niet goed gegaan in de voorstelling...

En dat doet dus een soort afbreuk aan...

Ja.

En dat heeft er bij opera dan mee te maken dat het gewoon heel lang duurt?

Nou, niet perse de tijd, maar dat een scène bijvoorbeeld heel uitgerekt is. Dat er weinig gebeurd in een scène, dus dat ze acht keer hetzelfde zeggen... Haha!

Ja, haha!

En dat duurt dan een kwartier of zo, dat is wel een beetje traag... En misschien, zeker voor jongeren denk ik, dat dat niet aanspreekt om zo traag naar iets te gaan zitten kijken. Misschien heb je meer rust als je wat ouder bent, en ben je wat onrustiger als je wat jonger bent.

Om zo'n lange voorstelling uit te zitten en...

Ja, om zo'n trage ontwikkeling van een verhaal te bekijken. Ik weet ook niet precies of het met generatie te maken heeft of met leeftijd. Maar alles versnelt natuurlijk wel, ook met nieuwe media en internet. Je bent gewend om heel snel je informatie te vergaren. En zo'n opera is dan eigenlijk nog heel erg oud, in de zin dat het zo langzaam een punt maakt, in plaats van dat je ook naar een ander scherm kan klikken of zo. Dat ben je dan gewend.

Ja.

Dus het zou kunnen dat het... ja...

Voor sommige mensen niet interessant genoeg is om...

Ja, om er moeite in te steken om echt lang te gaan zitten en kijken.

En je bent vroeger vaak meegenomen door je vader naar opera. Heb je verder tijdens je jeugd of op school kennis opgedaan van kunst en cultuur? Of vanuit het gezin?

Ja, maar altijd heel vrijblijvend en ook niet... ik heb niet echt dingen geleerd of zo... het was gewoon, we werden meer meegenomen naar... qua namen of stromingen niet... werden meer gewoon meegenomen naar voorstellingen, naar van alles. Naar musea en op vakantie naar kerken, en... we hadden allemaal boeken thuis staan. Alles was aanwezig, zeg maar.

Om de algemene kennis...

Ja, als ik het wilde kon ik het opzoeken. Het werd allemaal aangeboden, maar niet opgelegd. Het is ook, de kennis die ik heb is niet heel expliciet of zo, maar wel heel impliciet omdat ik het allemaal meegemaakt hebt.

En op school, kreeg je er daar iets van mee? Of heb je bewust bepaalde kunstvakken gekozen?

Nou, niet echt, denk ik... Ik heb niet tekenen gehad als eindexamenvak of zo...

En met vrienden? Je zegt ook dat je regelmatig naar toneel wilt gaan als dat lukt. Maar heeft dat er ook mee te maken dat je met bepaalde mensen in aanraking bent gekomen of heb je dat zelf ontwikkeld?

Nee, ik ben meestal degene die... ehm... de, hoe zeg je dat? Ik ga het meeste naar theater van mijn vrienden. Ik neem eerder hen mee dan zij mij.

En vinden ze dat leuk?

Ja. Heel leuk, dat zeggen ze ook altijd. Dat ze het heel leuk vinden om mee te gaan, dus als ik dan nog iets weet dat ik het moet laten weten...

Maar ze zijn zelf niet zo dat ze zich er zelf in gaan verdiepen?

Ja, dat wisselt. Sommigen niet echt, anderen ook wel.

En hoe heeft die interesse voor theater zich dan ontwikkeld?

Ja, dat is ook een beetje geleidelijk gegaan, omdat ik er heel jong al heen ben gegaan. En toen ik ging studeren, kon ik het allemaal zelf kiezen. En toen is het ook wel een beetje gebleven. Ik heb ook een jaar Film & Televisiewetenschappen gedaan.

Ja, ja.

Daar ben ik mee begonnen, en ook weer gestopt. En toen Psychologie gaan doen. Maar het is altijd een beetje aanwezig gebleven. En nu doet mijn broertje bijvoorbeeld Theaterwetenschappen. En die is veel met theater bezig, dus die weet dan af en toe ook weer goede stukken en dat laat hij mij dan weten...

Dus zo blijf je er ook een beetje in, van wat er speelt...

Ja, en ik merk doordat ik er iets van afweet dat ik ook makkelijker bijvoorbeeld theatergezelschappen... dat ik weet of die goed is of niet, of als ik een toneelstuk zie, weet of het iets is of niet.

Dat je door iets meer kennis sneller eruit pikt wat wel of niet interessant voor jou zou zijn...

Ja.

En wat vind je bij kunstbezoek belangrijk? Gaat het bij jou puur om ontspanning of vermaak? Of gaat het om het verkrijgen van kennis?

Ik denk... Het belangrijkste vind ik denk ik inspiratie. En esthetiek, dus iets heel moois zien. En ehm... en dat zijn op zich twee verschillende dingen. Dus je kan een aria horen die heel prachtig is, en die kippenvel bezorgd. Dat vind ik mooi, maar dat komt niet heel vaak voor, dat je zo'n voorstelling ziet, in welk genre dan ook. Hoewel ik dat bij opera sneller vind trouwens. Soms kan die ook wel echt op de emotie spelen...

Maar heeft dat er dan mee te maken dat er ook gebruik gemaakt wordt van...

Dat het ook muzikaal is?

Ja, dat denk ik wel.

Dat het misschien makkelijk emotioneert dan alleen... puur tekst?

Ja, ik denk dat theater, is misschien ook iets rationeler. Omdat het alleen op tekst ingaat. Volgens mij is ook een beetje de tendens in theater dat ze niet teveel op emoties willen inspelen. Dat is een beetje... ik ben helemaal niet van onderscheid maken, maar dat ze meer een rationeel toneelstuk neer willen zetten, dan puur op het sentiment spelen zeg maar. En opera doet dat gewoon keihard wel. Dat is heel dramatisch en opbouwende muziek en bombastisch. En dat zorgt er eigenlijk voor dat... dat dat wel gebeurt. Dat je wel echt gegrepen wordt en meegenomen wordt in heel heftige emoties op het podium... dat die ook worden laten zien. Verdriet, wraak... dat soort dingen. Ehm... nou, dat is een hele uitweiding, haha! Maar esthetiek dus, dat is belangrijk!

Ja, haha!

En inspiratie. Dus dat je, dat ik bij een stuk of een voorstelling ben en dat ik zelf daardoor denk van... of dat het inzicht geeft, van: "Ik kan ook op die manier naar de wereld kijken..."

Maar dat betekent dan ook dat je er dus wel iets van wilt leren. Het is voor jou niet puur ontspanning, van: "Ik ga zitten, ik zak ik m'n stoel, ik laat het over me heen komen..."

Oh, nee!

Je bent wel heel erg bezig met wat je ziet, en dat is dan op een bepaalde manier ook het verkrijgen van bepaalde kennis, dat het je nieuwe inzichten zou kunnen geven...

Ja, ja... Het is niet kennis in de zin van... Ehm...

Dat je weet van $1 + 1 = 2$...

Nee, precies, het is de ervaring of de inspiratie. Op die manier wel kennis, ja.

En is het voor jou ook een soort van uiting van een sociale positie, bijvoorbeeld?

Ehm...

Dat het hoort bij een bepaalde status?

Ja, dat het onderdeel is van een persoon...

Dat je kunt zeggen: "Goh, ik ben naar de opera geweest." En dat je daarmee dan iets uitstraalt.

Ja, ja...

Of: "Ik kom drie keer per week in het theater." En dat mensen dan... Heeft dat er iets mee te maken?

Ja, ik heb daar toevallig laatst over nagedacht. In eerste instantie zou ik zeggen van niet. Dat is niet waarom ik het doe, maar daarnaast beseft ik dat het wel ook... dat die positie gegeven wordt door anderen. Dus het is dan... je merkt zelf wel hoe anderen reageren als je zegt dat je naar het theater gaat, van: "Oh, wat leuk! En wat goed dat je dat doet!" Dus anderen zetten je wel op die positie neer. Dus ik denk dat je... ehm, en ik ook ... dat het toch wel meespeelt of zo. Maar meer dat het gewoon aanwezig is. Dat ik merk dat het goed is om ook wel eens naar het theater te gaan.

Ja.

Maar meer in interactie met anderen. Niet als ik zelf kies, van: "Waar wil ik heen?" Dan doe ik het niet om dat vervolgens te kunnen etaleren of te kunnen zeggen: "Ik ben iemand die naar het theater gaat." Maar ik denk dat het wel verweven is in dat doen. Dat het... het maakt toch onderdeel uit van je persoon en misschien ontleen je er ook wel wat status aan. Ik geloof dat je er niet helemaal immuun voor kan zijn.

Maar heb je zelf ook dat, dat het je een bepaald gevoel kan geven. Dat je denkt: "Ik moet echt weer iets cultureels doen, anders zit ik maar weer de hele dag..."

Dat je je goed kunt voelen, doordat je een dagje cultureel hebt gedaan, of een avond?

Ehm... ja... maar ik doe het nu heel erg alleen wanneer ik zin heb. Dus daarom varieert het zo. Ik heb ook tijden dat ik het leuker vind om te gaan sporten of te gaan eten met vrienden... Maar die periodes komen vanzelf wel weer terug, dat ik denk: "Nou wil ik wel weer eens een keer..." wat input misschien, of wat leren, wat inspiratie. En dan ga ik wat meer kijken naar de Uitagenda of zo, wat er nu speelt.

En er bewuster mee bezig zijn en het op te zoeken?

Ja, dan zoek ik het ook echt op. En ik lees wel altijd in de krant recensies, dus ik weet ongeveer wat er is. Maar als ik erheen wil dan ga ik actief kijken naar de websites van theaters, of de Uitagenda of zo.

Ok. En als je zou moeten kiezen voor een bepaalde kunstvorm... Heb je iets wat dan bovenaan staat?

Ehm... Wat ik wel heel leuk vind is... Theater wat ook muziek gebruikt...

Muziektheater...

Ja, haha! Waar het een beetje gecombineerd is.

En dan niet perse opera of musical, maar kan ook kleinkunst...

Ja. Een beetje... en wat ik ook al een paar keer heb gezien is een voorstelling van ervaringstheater. Dat vond ik ook wel leuk, maar daar moet je wel zin in hebben, of open voor staan. Maar vooral denk ik de combinatie, en die zijn er niet zo heel veel. Ik moet zeggen, ik weet ook niet uit mijn hoofd de laatste waar ik heen ben geweest, maar ik weet dat ik dat wel leuk vind.

En met dat muziektheater, hoe zou je opera daarin kunnen passen? Of is dat voor jou heel iets anders?

Ja, dat is wel echt iets heel anders.

Niet wat jij verstaat onder...

Nee... nee. Opera is een genre op zich volgens mij. Maar ik heb wel eens een opera in het buitenland gezien, en dat was echt van een veel slechter niveau dan wat ik hier heb gezien. Dus ik denk wel dat hier echt goed niveau is, qua opera. Maar het is eigenlijk met andere kunstvormen niet echt te vergelijken.

En nog even over de OperaFlirt en het gezelschap. Heb je na afloop andere mensen geattendeerd, op zowel de OperaFlirt als DNO als gezelschap?

Ehm, ja. Ik heb het er wel over gehad, met vrienden.

En dan puur over de OperaFlirt, of ook over dat ze wel eens naar opera of DNO moesten gaan?

Nee, eigenlijk alleen over de OperaFlirt, want over de opera heb ik denk ik al eens eerder gesproken.

Ok, daar had je het al een keer met ze over gehad?

Ja, het was niet de aanleiding om het nu over de opera te hebben met anderen. Het was meer de OperaFlirt en dat het leuk is om een keer te gaan doen, voor mensen die het misschien nog nooit gedaan hebben.

En ken je mensen die dachten: "Ik ga het doen!"

Ja, een vriendin tegen wie ik het heb gezegd, was ook geïnteresseerd. Ik weet niet of ze gaat, want dat is haar verantwoordelijkheid, maar...

Die was wel...

Die was wel enthousiast. En... En ik heb de tweede keer een vriend meegenomen, die was nog nooit naar de opera geweest, en die was ook enthousiast!

En die is nu van plan om véél vaker naar de opera te gaan? Haha!

Nou, dat weet ik niet, haha!

Dat is een volgende stap!

Ja, dat is een volgende... maar hij stond er open voor, in ieder geval.

En het is hem niet tegengevallen?

Nee, en dat viel mij ook weer mee!

Ja, en het is toch ook misschien als je andere mensen meeneemt dat je ook hoopt dat het leuk is omdat je iemand hebt meegenomen...

Nou, dat vind ik ook ergens... Daarom vind ik het ook fijn om soms alleen te gaan. Ook omdat... met theater, weet je vaak echt niet of het leuk wordt. En ik vind het dan best wel een risico om mensen dan mee te vragen. Want dan heb ik het uitgezocht...

En dan heb jij iemand z'n avond een soort van verpest omdat...

Ja...

Door diegene naar iets afschuwelijks mee te nemen, haha!

Ja. Misschien neem ik dan iets teveel verantwoordelijkheid daarvoor. Dat zou ik ook een beetje los moeten laten. Maar dat is ook een reden... Als je alleen gaat heb je daar geen last van. Dan kijk je... en als het shit is dan...

Ja, dan is het jammer.

Ja, en dan heb ik alleen mezelf ermee.

En wat zou je mensen die niet bekend zijn met DNO maar ook met opera als kunstvorm erover vertellen? Als iemand je vraagt: "Vertel eens wat je ervan weet. En waarom zou ik erheen moeten gaan?"

Nou ja, dat is denk ik een beetje wat ik eerder ook al gezegd heb. Het idee dat ik van opera heb is dat het, ehm... heel mooi kan zijn. En heel intens en heel aangrijpend. Maar dat het ook een lange zit is en soms traag kan zijn en... Maar ook wel visueel

interessant, dat hangt trouwens wel van de opera af. Als het grote koren heeft of veel figuranten, dan is het ook wel een mooi spektakel om te zien. Ik denk dat het ook wel heel groots opgezet wordt. En heel professioneel... Ja, maar wel met een waarschuwing erbij...

Dat het...?

Ja, dat het af en toe wat traag kan zijn. En langzaam en een heel uitgesponnen verhaal... Het is geen spannende Hollywood-scène of een blockbuster, waarbij je de hele tijd gegrepen wordt, en de volgende actie komt en de held allemaal dingen moet overwinnen, of zo. Het zit er wel een beetje in, maar het is lang niet zo spannend... het is niet echt spannend, dat denk ik. Ja, het is niet spannend! Haha!

Haha!

Je weet ongeveer, je kan het hele verhaal lezen, wat er gaat gebeuren...

Ja...

Het verhaal is ook meer een soort van medium of zo, waarin het gebeurd, dan dat daar echt de nadruk op ligt...

Ja... En ben je van plan om binnenkort weer naar de opera te gaan?

Ehm, ja... niet heel vaak, denk ik. Maar het lijkt me wel leuk om zo nu en dan weer een opera te zien...

En heb je je al ingelezen of informatie verzameld?

Nee.

Nog niets concreets...

Nee, ik... ik doe dat dan ook een beetje... Nu heb ik wel vaag gezien welke opera's er komen. En in eerste instantie nog niet meteen gedacht, van:"Oh, dat is iets dat ik zou willen uitzoeken." En misschien is dan ook wel weer de volgende stap iets preciezer kijken welke opera's er zijn en of ik gewoon dit seizoen aan me voorbij laat gaan. En dan kijk ik volgend seizoen of er een interessante opera bijzit.

Doe je dat überhaupt vaak, heel bewust programma's gaan doorlezen van gezelschappen of theaters?

Nee, ik doe dat juist niet bewust eigenlijk. Ik zie dat dan in de stad hangen, welke opera's er zijn. En dat pik in dan even op. En...

Maar zie je dingen van DNO door de stad?

Ja, jawel.

En waar dan zoal?

Ja, billboards in de stad. Wil je nog weten waar?

Nee, maar inderdaad of je posters ziet, of zoals je al zei dat je een flyer op de universiteit had gezien... Maar je vindt wel dat het redelijk zichtbaar is?

Ja, jawel. En vooral billboards, die grote posters langs de kant van de weg, daarop staat vaak de opera aangekondigd of het programma van het seizoen. En als je langs de Stopera fietst, dan zie je het ook hangen. Ja, ik vind het wel aanwezig.

En, je had het net over dat als je iemand meeneemt dat je dan hoopt dat het... en dat dat lastig is...

Ja.

Als je nog een keer zou gaan, neem je dan bewust mensen mee die het al kennen, of die al eerder... voor een soort van veilig idee? Of zou je ook nieuwe... of bezoekers meenemen die niet bekend zijn?

Oh, dat zou ook zeker kunnen. Mijn vriendje heb ik ook meegenomen, die was nog nooit geweest...

Maar je kiest dan niet voor de veilige weg, van:"Ik wil dat iemand het sowieso leuk vindt, dus ik kies sowieso iemand waarvan ik zeker weet..."

Nee, ik denk... dat zo'n OperaFlirt misschien wel bijdraagt om het makkelijker aan anderen... die het misschien niet kent, zeggen van:"Joh, probeer het eens een keer, want wat kan je er nou voor buil aan vallen?" Voor 15 euro, normaal is het veel duurder. En... het is een leuke ervaring om het een keertje mee te maken. Ik denk dat dat ook wel een leuke gelegenheid is om juist... juist om mensen die het nog niet zo goed kennen aan te raden, of mee te nemen.

En ehm... Wat is voor jou belangrijk? Het gezelschap DNO of het theater? Hoe staan die in verhouding tot elkaar?

Je bedoelt het theater, als de plek?

Ja, het theater zelf. De omgeving, de zaal...

Ik moet zeggen met... ja, want het theater, daar zijn natuurlijk ook andere... als ballet en zo... die zijn niet perse verbonden ermee, hé?

Jawel, DNO en Het Nationale Ballet zitten echt helemaal in het theater. Zowel de voorstelling, maar alles wordt hier ook gemaakt.

Ja. Ehm... ik zie het niet heel erg los van elkaar... het theater of DNO. Ik moet zeggen dat ik De Nederlandse Opera niet echt... de zangers, de operazangers niet echt ken. Of eigenlijk helemaal niet. Het zegt mij helemaal niets ook, namen... Daarvoor ga ik denk ik te weinig... En er zijn ook niet echt sterren voor mij. Misschien als je echt liefhebber bent...

Ja, dan weet je wel wie groot is en...

Ja, misschien zou mijn vader het wel weten maar ik heb er geen idee van. Ehm... en daar verdiep ik me eigenlijk ook niet echt in... Ik lees dan een keer zo'n... maar dat onthoud ik dan ook niet echt. Dan krijg je zo'n hele biografie erbij... Het is met elkaar verweven denk ik, theater en gezelschap.

Ja, maar is het wel zo dat als je het theater heel prettig vindt, dat je daarom eerder zou gaan? Of andersom, dat je denkt: "Ik ga niet meer want ik zat toch zo beroerd..."

Ja, ik vind dit wel een hele prettige omgeving, de Stopera. De zaal, en de... Mooi licht, mooi en groots opgezet, mooie ramen,.. Ook het uitzicht over de Amstel, vind ik ook altijd wel bijdragen aan het bezoek. Dan ga ik ook altijd even voor het raam staan, haha!

Haha!

Als ik ergens moet staan om wat te drinken, dan zoek ik wel die plek op. Dus ik denk wel dat het bijdraagt, ja.

En zou het dan bijvoorbeeld ook, dat je... heb je hier wel eens een dansvoorstelling bezocht?

Ja.

Dus dat je het naast de opera ook via iets anders kent, en op een andere manier met het gebouw in aanraking bent gekomen...

Ja, en dan vind ik het ook een prettige omgeving.

En wat zou je er eventueel van weerhouden om vaker naar De Nederlandse Opera te gaan in de toekomst?

Ja, prijs. Ik ben ook geen student meer... Toch wel... En ehm...

Maar wat zou je dan... wat zou voor jou dan bijvoorbeeld aantrekkelijk zijn?

Qua prijs bedoel je?

Nou, je vind het te duur, maar wat zie je om je heen waardoor je wel naar theater of musea gaat, wat ook niet gratis is...

Nee, theater is wel echt goedkoper, De prijs wisselt ook nog wel maar het ligt tussen de 10 en 20 euro. Dat wil ik wel uitgeven voor een avond. Maar niet 30 euro. 30 euro vind ik echt teveel.

En als je bijvoorbeeld ehm... je zou ook kunnen zeggen: Ik ga 2 ½ uur naar een opera of 2 ½ uur naar een popconcert, en daar betaal ik ook 80 euro voor.

Ja, maar een popconcert, daar ga ik dus ook bijna niet heen.

Je geeft sowieso niet zoveel geld uit aan...

Nee, niet echt... Nee. Ik vind... een popconcert ga ik één keer in de zoveel tijd heen. En 80 euro vind ik écht veel te duur voor een kaartje. Dat vind ik het gewoon niet waard.

En wat zou je, vind je dan wel... Want bij de opera is het ook moeilijk om aan iedereen maar 10 of 20 euro te vragen...

Ja.

Want dan valt het niet meer te financieren. Maar heb je iets in je hoofd, van: "Als ze me dit of dat zouden aanbieden, dan zou ik er nog wel eens over na kunnen denken om weer te gaan." Als prijs echt iets is dat je tegenhoudt...

Ehm... Ja, dan moet je gewoon op een minimumprijs uitkomen, wat voor mij dan een maximum is, haha! Dat zou misschien rond de 30 euro zijn of zo. Dan heb je niet de beste plek natuurlijk. Het kan wel, je kan wel, wat is het, 3e rang of zo. Ik weet ook niet exact de prijzen in de rang. Iets minder zitten en dan ook minder betalen. Maar ja... ehm... andere dingen zoals Last Minute Ticket Shop zou ook... maar dan betaal je weer minder, dus dat is ook weer...

Ja...

Daar zit de opera wel al in, hé?

Ja, dat gebeurt wel. Ik weet niet precies welke rang je dan zit.

Volgens mij wisselt dat.

En is het echt alleen prijs voor jou?

Nee, ook dat het best wel een pittige zit is. Niet alleen qua tijd, maar ook waar je naar kijkt. Twee uur film kan misschien heel anders zijn dan twee uur opera, zeg maar. Het kan sneller voorbij gaan dan twee uur opera.

Omdat je je bewuster bent van...

Ja, omdat sommige stukken wat trager zijn, waarbij je lang moet kijken. Ehm... ja, het is een hele zit, dat eigenlijk. En ik ben ook niet zomaar altijd bereid om dat te gaan doen.

Ja, ok. En wat denk je dat er gedaan kan worden om de doelgroep tot 30 jaar vaker te laten terugkeren naar het gezelschap? Alleen als ze willen natuurlijk!

Ja, ja...

Wat denk je dat er vooral speelt, in die doelgroep?

Ja, ik denk, en dat is eigenlijk iets dat niet op te lossen is... Wat een van de grote redenen is, is dat het gewoon ehm... langzaam is, zeg maar. En mensen van 20 tot 30 zijn natuurlijk veel actiever dan mensen van 50, in alles. In contacten of in sporten of studeren, ze nemen nog veel meer kennis op. Zijn veel sneller ook met nieuwe media, met internet veel makelijker...

Ja, want heeft het er inderdaad ook mee te maken met deze generatie twintigers en dertigers...

Ja. Dat weet ik ook niet zeker. Het zou kunnen dat... Ik denk dat het beide is. Én jonge leeftijd én een nieuwe generatie die gewend is veel sneller informatie op te nemen. En ja, dan is er niet echt een oplossing. Omdat opera is gewoon, ehm... is ook hoe het is of zo. Je kan het wel heel erg verjongen of modern maken, of... Nou ja, dat wordt dan nu al een beetje gedaan. Met het in een modern jasje steken, kleding van deze tijd gebruiken, of... Ja, dat zou kunnen helpen, maar dan ga je echt... kijken naar de inhoud van de opera. Maar als je dat hetzelfde zou laten, zoals het nu is, dan denk ik dat het nog steeds lastig is om die aansluiting te maken met een jonger publiek. Puur omdat het een genre is dat gewoon niet zo makkelijk toegankelijk is, überhaupt.

Daardoor? Of...

Ja, doordat het best wel, ehm... nou het is nogal wat om naar een opera te kijken. Het is veel minder luchtig dan een popconcert of zo. Denk ik... het is best wel zwaar om die hele evaring te doorstaan, haha! Dat klinkt allemaal wel heel heftig, maar...

Ja, ja.

Ik denk dat dat misschien nog wel het voornaamste is. En dan is het nog best wel lastig om te bedenken: Hoe kan ik dan jonge mensen daar... naar die opera toe krijgen? Ehm... Want ik denk dat van het publiek dat nu naar de opera gaat, is een deel die het doet voor de status. Die vinden het dan mooi om te zeggen: "Ik ga naar de opera." En een deel die echt liefhebber is. Die geïnteresseerd is in de muziek, of de componist. Ehm... En bij jongeren speelt het status misschien minder, dus dan verlies je al de helft. Dus dan moet je echt liefhebbers... Nou ja, opera is denk ik ook iets wat je moet ontwikkelen, die smaak. Want als je het voor het eerst ziet... Weet je

ook nog niet wat je overkomt. Je moet misschien ook die muziek leren luisteren. Want het is heel anders dan de dagelijkse muziek die je... klassieke muziek is ook heel lastig voor jongeren om dat...

Ja, ja.

Om die daarheen te krijgen, maar dat is ook iets dat je moet leren...

Maar heeft het er dan ook mee te maken dat ze er niet bekend mee zijn geraakt, en...

Ja, en het is gewoon saaier... om het maar even heel bruto te zeggen! En misschien wat elitairder, wat hoge kunst of zo... Zo werd het een tijd lang ook geprofileerd natuurlijk. Dat willen ze nu volgens mij wel een beetje omverwerpen... het maakt ook niet echt onderdeel uit van onze dagelijkse... van onze maatschappij zeg maar. Voor jongeren.

Maar zou het dan ook iets kunnen zijn, omdat het niet zo bekend is onder jongeren, dat... ja, dan ga je zeggen dat je naar de opera bent geweest...

Ja, je gaat het er dan ook niet over hebben met elkaar in de kroeg of zo...

Misschien... het verschilt natuurlijk heel erg per groep ook. Als je er heel erg open in bent, van: "Ik vind dit leuk..." Maar vast ook dat mensen het er niet over durven te hebben omdat het...

Ja, dat zou kunnen. Ik weet het zelf niet echt, ik heb het wel altijd gewoon gezegd.

Dus ... ja...

Je hebt daar zelf nooit last van gehad, dat je...

Nee, ik kreeg eerder... eigenlijk eerder bewondering dan afschuw!

Van je omgeving?

Ja, dat mensen wel, van: "Oh, wat goed dat je dat doet!" Dus er heerst wel zoiets, van: "Oh, dat is wel goed als je dat doet! Ik weet niet of ik het zelf zou doen, maar..." Maar het is niet: "Jeetje, wat suf dat jij naar de opera gaat!"

Nee, ok.

Maar dat kan... dat is mijn omgeving, ik weet voor de rest niet... het zou wel iets...

Je gaat het eerder over een film hebben dan over opera. Met je vrienden, die zijn toch ook niet geweest... ja...

En wat zij voor jou criteria waaraan herhaalbezoek zou moeten voldoen?

Waarom zou je vaker naar iets teruggaan?

Ehm, ja... omdat het leuk is!

Maar heeft het dan alleen te maken met de voorstelling zelf? Of zijn er nog bepaalde voorwaarden aan verbonden?

Ja, ook de omgeving, het theater. En dat vind ik hier dan wel heel goed. Dus de omgeving, denk ik, dat belangrijk is. Een theater waar je je onprettig voelt, daar ga je niet snel naar terug... Het stuk zelf... En... Ik zit te denken of het ook belangrijk is als je een beetje, als je er iets kunt drinken of zo. Voor daarna, of tussendoor...

Wat je ook al aan het begin zei, dat je het leuk vindt om dat te doen.

Ja, ik denk dat dat er toch ook wel bij hoort.

Om het er dan nog even over te hebben en dat je niet meteen naar buiten moet...

Ja.

Communicatiekanalen en informatievoorziening

Hoe zichtbaar vind je dat DNO is? Je zei al over dat je het op straat ziet, maar vind je ook bijvoorbeeld... via internet, zie je daar wel eens dingen? Of via andere manieren, tijdschriften...

Ehm... niet echt... volgens mij in de krant ook niet zo vaak. Ehm... NRC Next lees ik dan. Kom ik niet heel vaak tegen, ehm... Ik kom het niet echt tegen, denk ik. Alleen op billboards veel. En boekjes van DNO zelf...

Maar heeft het er ook mee te maken omdat je het kent, want je filtert natuurlijk zoveel informatie... Zie je echt de poster, of zie het logo en denk je: "Dat ken ik!" Zou het je anders ook opvallen, denk je? Zijn de posters opvallend genoeg?

Ja, ik kan het natuurlijk niet beoordelen hoe het is voor iemand die het niet kent. Het zou er zeker mee te maken kunnen hebben dat ik het ken, en ik het herken, inderdaad met het logo, en de manier waarop het geschreven staat. En ik geïnteresseerd ben, dát ik het lees en dát ik het zie. En misschien als je totaal niet weet wat DNO is, dan... geen idee eigenlijk...

Fiets je door...

Zou kunnen, dat weet ik niet.

En hoe informeer je jezelf? Via welke kanalen? Is dat bijvoorbeeld digitaal?

Ja, via internet eigenlijk altijd. Of NL20.

Maar niet dat je een stapel folders in je handen krijgt en die eens rustig gaat doorlezen.

Folders van...

Nou, je krijgt een stapel in de bus gegooid, bekijk je dat? Of gooi je dat weg?

Kies je heel bewust wat je...

Nou, ik krijg wel programmaboeken toegestuurd van theaters en van de Schouwburg, ehm... en van het Holland Festival en zo. Holland Festival wel, maar theaters en de Schouwburg kijk ik eigenlijk niet door. Omdat ook, en dat is misschien ook omdat je jong bent... Ik plan ook niet een jaar vooruit of zo. Weet ik veel wat ik doe in augustus. Ik ga daar niet al twee voorstellingen inschrijven.

Ja, want denk je bijvoorbeeld... wij hebben voor jongeren ook bepaalde abonnementen. Denk je dat zoiets dan interessant is?

Ja...

Om mensen toch te verbinden...

Ik persoonlijk niet. Maar misschien vinden anderen het wel leuk. Maar ik vind het heel fijn om het flexibel te houden, dus... en echt gaan wanneer ik zin heb en niet dat ik moet gaan omdat ik drie maanden geleden voor die avond een kaartje heb gekocht. Ik vind het fijn om het open te houden, maar misschien dat het wel iets handigs zou kunnen zijn om... het werkt natuurlijk wel heel goed als binding, als je er in een keer 5 moet kopen, waarschijnlijk zullen ze dan meer gaan dan wanneer je dat gewoon loslaat.

En ben je lid van bepaalde social media, als Facebook...

Ehm, ja. Facebook, Hyves... LinkedIn ook. Maar...

Doe je er veel mee?

Nee, Hyves eigenlijk niet. LinkedIn ook niet, doe ik eigenlijk niets mee. Er zijn nog steeds mensen die willen dat ik vriendjes wordt, dan doe ik dat wel, maar daar heb ik eigenlijk niets mee. En Facebook, dat check ik wel, maar zelf ben ik er niet echt actief mee...

En ben je op de hoogte van de verschillende social media die DNO heeft, als Facebook, Hyves...

Ja, Facebook weet ik wel...

Ben je ergens lid van?

Nou... Ik dacht dat ik wel lid van de OperaFlirt was geworden, van die groep...

Maar je hebt er daarna nooit meer naar gekeken om te...

Nee, want ik kijk echt alleen naar wat er opkomt. Maar volgens mij komt er...

Op de startpagina? Ja, de OperaFlirt is een eenmalig event, maar je moet dan ook van de DNO Facebooksite zelf lid worden om zo...

Ja, dat zou kunnen.

En nou, verder krijg je er dan ook geen informatie meer van. Maar ligt dat aan jezelf, omdat je er zelf niet naar op zoek gaat? Of zouden ze ook actiever dat soort dingen moeten promoten?

Van de OperaFlirt?

Ja, of gewoon van de opera zelf? Van: We hebben ook Facebook, dus we zijn hip en modern...

Haha! Ik weet niet of ze dat nou echt moeten doen! Een beetje een contradictie...

Maar zou het mee kunnen werken aan...

Nou, ehm... misschien via Facebook, maar ik denk ook misschien gewoon überhaupt meer integreren in het dagelijks leven... want de opera... misschien ook interviews geven bij De Wereld Draait Door, ik zeg maar wat. Dat daar een item aan gewijd wordt, aan de opera... of aan dat er weer repetities zijn. Ik vind zo'n Facebook groep oprichten en dan zeggen: "Je kunt lid worden, ja..." Dat zegt mij niet zoveel eigenlijk. Ik denk dat het interessanter is om echt aanwezig, ehm... te raken door in NRC Next te komen of op TV bij De Wereld Draait Door. Je hebt een aantal van die programma's waar mensen ook wel hun informatie uithalen. Een talk of the day. En ik denk dat dat voor opera misschien nog wel belangrijker is, om daar onderdeel van te worden. Dan heel hip een Facebook pagina te maken, haha! Misschien een beetje bruto...

Ja, maar het gaat er ook om dat... we kunnen er wel aan meedoen maar het moet wel werken en zin hebben om er tijd en energie in te stoppen.

Ja, en het moet overtuigend zijn. Want, de opera op zich is natuurlijk... nu met de OperaFlirt, ik vind dat op zich een heel leuk extra soort van dependance van de opera, waarmee je een nieuwe identiteit neerzet. Want om nou als opera te gaan zeggen: "Wij zitten op Facebook." Dat klopt ergens niet of zo, Dan denk je: "Ja, dat zijn een paar oude knarren die ook eens hebben geprobeerd of ze een website..." haha!

Ja...

Zo zit het natuurlijk niet, maar zo lijkt het in eerste instantie. Daarom is het denk ik wel leuk om dat met de OperaFlirt te doen. Dan heb je echt het idee: "Oh, dat is wel een jonge groep die daarachter zit." Dus dat komt dan overtuigender over als die op Facebook zitten. Net als de politie die twitteren, daar moest ik ook heel erg aan wennen. Dat ik dacht: Jeetje...

Of politici die twitteren...

Ja, precies. Dus dat klopt dan gewoon ergens niet. En als de opera dat zou doen, dan...

Omdat het voor jou nog steeds wel...

Ja, zo staan ze ook nog wel in de maatschappij, denk ik.

En dat zouden ze kunnen verbreken door bijvoorbeeld wat populairdere programma's op te zoeken?

Ja, door gewoon meer, ehm... met het echte leven in aanraking te komen. Ik denk ook... het zijn natuurlijk alleen maar tragedies die opgevoerd worden. Het is niet echt een actueel verhaal, of ze pikken niet echt iets op wat in de maatschappij nu speelt.

Nou, er zijn natuurlijk nog steeds thema's die nu nog actueel zijn...

Ja, in die zin wel, maar... theater doet het meer. Die hebben natuurlijk ook wel tragedies, Griekse tragedies, maar ook... actualiteit, dingen die op dit moment spelen. Misschien is het ook niet de rol van de opera, om dat nou precies te gaan doen. Maar daardoor staan ze wel net een beetje erbuiten... En je moet wel echt een vertaalslag maken om die tragedie nog te begrijpen, hoe dat in deze maatschappij nog belangrijk is. Het is wel abstract. En in die zin ook een beetje elitair, omdat je juist erg dat concept moet snappen en... je moet zelf echt op zoek gaan naar de link met jouw referentiekader. Of met... Want uiteindelijk wil je natuurlijk ook een beetje geraakt worden, en dat is alleen als jij het snapt. Als je het kan koppelen aan jezelf, wat je zelf meemaakt of wat voor jou belangrijk is. En als het op zo'n abstract niveau is, dan moet je drie stappen meer maken dan... bij film wordt het aan jou gekoppeld, van: "Leef je in in die persoon", je voelt de empathie meteen. En met opera, je leeft ook niet echt mee of zo... met de... met de acteurs.

Omdat het te ver van je afstaat?

Ja... ja.

Ok. Heb je verder nog iets dat je wilt toevoegen?

Nee, ik vond het een lang interview! Ik had niet gedacht dat je er zoveel over zou kunnen vragen en vertellen.

Er zit dus toch meer in dan je had gedacht!

Ja, zeker!

Interview 6

Datum: Woensdag 19 mei 2010
Locatie: Het Muziektheater Amsterdam
Tijd: 14.00 – 15.00 uur

Demografische gegevens

Sekse: vrouw
Leeftijd: 29
Werk / studie: Geografisch ontwerper
Opleidingsniveau: Kunstacademie (afgerond)
Burgerlijke staat: ongehuwd
Woonplaats: Amsterdam
Bezochte OperaFlirt: *Il Prigioniero* / *Hertog Blauwbaards Burcht*

Voorafgaand aan de OperaFlirt

Naar welke OperaFlirt ben je geweest?

Ja, ik ben naar eh... *Il Prigioniero*, de gevangene of zo in het Italiaans. En die *Blauwbaards Burcht*. Dat was zo in één. Dat waren er twee op één avond.

Ja. Dat waren inderdaad twee korte opera`s...

Ja.

En was dat de eerste keer dat je een opera had gezien?

Ja. Ooit.

En?

Ja, ik vond het echt heel tof. Ja, ik was met twee vrienden gegaan, dat... ja, ik vond het echt wel... verrassend of zo. En ook wel een uitje, iets wat je normaal niet doet. Het was echt wel van: "Oh, we gaan naar de opera!" Ja, dat vond ik heel leuk. En dat het dan voor 15 euro kan, dat vond ik ook een goede deal. Ja, we hebben het echt als superleuk ervaren. Die twee jongens vonden het laatste het leukste, ik vond die eerste het leukste, maar dat, eh...

Dat kan.

Ja, dat kan. Enne... nee ik vond het wel... wel cool. Het was echt zo`n uitje of zo, een goede avond.

En wat was dan vooraf je kennis van opera als kunstvorm? Wat wist je er toch wel van?

Ja, gewoon een beetje wat iedereen ervan weet, denk ik. Dat er allemaal van die mensen in kostuums aan het zingen zijn. Dus ja, dat vond ik wel het enige een beetje jammer zeg maar, want we spraken ook een meisje die hier ook werkte en die zei ook van: "Ja, deze opera waar jullie vanavond heengaan, dat is echt wel zo`n klassieke opera, of echt zo van: iemand in een kostuum die staat te zingen." Maar ze zei dat er heel vaak ook hier wat modernere opera`s zijn. Dus ehm... ja, dat vonden we wel een beetje jammer. We hadden wel echt daarna zoiets van: "Oh, het was wel tof, maar ook wel echt een beetje wat we van opera hadden verwacht..."

En als je dan hoort dat er ook nog andere dingen zijn behalve dat klassieke...

Ja...

Dan had je dat misschien ook wel willen zien...

Ja, precies. Ik dacht ook voor de OperaFlirt, voor die jonge mensen, dat het dan misschien wel goed is om juist de wat modernere bewerkingen uit te zoeken, die echt... Het kan er volgens mij ook best wel heftig aan toe gaan, wat ik denk.

Ja, maar dat verschilt inderdaad per voorstelling.

Ja...

En dat kan dan het stuk zelf zijn, maar ook de duur van de voorstelling. Jij hebt dan twee korte gezien van beiden een uur, maar meestal duurt een opera zo drie uur. Dus het verschilt inderdaad gewoon.

Ja, dus dat was wel dat we dat hadden. Maar daarom kom ik nu ook terug, Ik dacht: "Het is wel leuk om een keer zo'n moderne bewerking te zien." Dat lijkt me dan misschien wel iets...

En je had dus voor de OperaFlirt nog niet eerder een opera bezocht?

Jawel, maar weet ik veel, ooit, toen ik 14 was op vakantie in Italië of zo. Maar niet eh...

Maar verder niet?

Nee.

En was daar een speciale reden voor?

Nou, een collega van me die zei: "Je bent nog geen 30 dus dan kun je nog naar de OperaFlirt." Hij wist dat, dus die zei dat tegen mij.

Maar daarvoor had je nooit eens bedacht om naar een opera te gaan?

Nee.

En je besloot er dus naartoe te gaan omdat je er door iemand anders op werd geattendeerd, dat het bestond. Had je er zelf al eens van gehoord, van het initiatief?

Nee, ik kende het helemaal niet, het initiatief. Maar hij had die poster gemaakt en zei: "Daar moet je eens naar kijken, dat is wel leuk." Zodoende.

En kende je het gezelschap wel? Had je daar ooit iets van gehoord?

Ja, van de posters in de stad, dat zie je dan wel. Maar het is dan niet dat ik denk: "Hé, daar ga ik heen."

Nee... Maar wat trok je dan op dat moment wel aan? Dan alleen het totaalpakket van de OperaFlirt?

Ja, het was echt die OperaFlirt, want als ik gewoon 80 euro had moeten betalen dan had ik het denk ik niet gedaan. Het was echt gewoon dat het 15 euro was, en dat je nog net geen 30 bent, en dat je dan... en ja, ook gewoon iets anders een keer. Dus ja, het was puur die OperaFlirt-actie die... die ons naar binnen trok.

En dat beeld dat je had van opera, wat je ook al vertelde, had dat invloed op toen je ernaar toeging?

Nou, dat werd gewoon wel bevestigd...

Dat het zo was. Tot je ook hoorde dat het ook anders kon...

Ja, precies Het was meer dat iemand dat tegen me zei, die bij de kaartjes stond. Die zei: "Er zijn ook opera's die meer..." En ook op jullie site, heb ik ook voorfilmpjes van andere opera's gezien. Dat zag er wel heel spectaculair uit. Dus ehm... ja, het beeld dat ik had van opera was wel echt bevestigd, maar ik vond het wel gewoon mooi. En ook wel fijn om even rust te nemen om naar een verhaal te kijken in plaats van dat het allemaal zo snel gaat als in films. Juist die rust vond ik wel tof.

En hoe heb je je geïnformeerd over de avond dat je de voorstelling bezocht?

Toen heb ik de samenvatting op de site gelezen over het stuk. En dat was het.

En verder kreeg je het programma op de avond zelf?

Ja, we kregen eerst die rondleiding, en verder puur die mail die ik toen van Het Muziektheater kreeg.

En ben je toen ook nog teruggekomen op bepaalde vooroordelen die je had over opera?

Nee.

Helemaal niet?

Nee.

Maar had je, naast dat je dacht dat het allemaal klassiek was, nog andere soort van vooroordelen over opera?

Ja, het publiek was inderdaad gewoon best wel oud en een beetje... oude en blanke mensen, ja dat was gewoon wel zo. Dat is gewoon wel bevestigd. Ja, en dat met die boventiteling dat vond ik wel fijn, dat kende ik helemaal niet dat dat zo was. Dus ja...

dat vond ik echt heel tof. Daardoor kon je het verhaal ook echt volgen. Ik dacht eerst: "Oh, ik moet het verhaal heel goed lezen, om te weten waar het over gaat. Want straks zit ik daar en dan volg ik het niet." Maar eigenlijk was het jammer dat ik het gelezen had want ik kon het supergoed volgen. Dus dan was het spannender geweest als ik het...

Als je het voor het eerst zou zien...

Ja, want nu wist ik al hoe het zou aflopen. Dat vond ik best wel jammer dat ik dat al wist. Dus misschien had ik beter dat niet kunnen lezen, dat was wel een dingetje. En verder was het gewoon zo in het Italiaans, en... Nee, heel knap gedaan hoor. Maar precies wat ik van opera verwachtte, dus de vooroordelen waren wel bevestigd. Maar niet perse negatief of zo. En inderdaad het publiek en de hele setting, een beetje kakkineus, maar dat was ook wel leuk.

Maar had je dat dan ook ondanks dat je met een groep jongeren was, dat je dat... waren die mensen ook een beetje zo?

Nee, we waren met z'n drieën. Niet met een groep.

Neem maar met de OperaFlirt-groep...

Nee, in hoeverre ik daar iets over kan zeggen vond ik het wel leuke mensen. Je kon wel duidelijk zien, van: Oh, die zijn van de OperaFlirt en dát zijn reguliere bezoekers.

Ja, ja... je zag duidelijk het verschil...

Ja.

Dus zowel de groep waarin je je bevond als het soort mensen wat het verschillend maakte?

Ja.

En voelde je je daardoor als een soort van aparte groep?

Nah, ik vind dat niet zo erg, hoor. Wel leuk om een keer mee te maken. We stonden ook met een ouder echtpaar aan tafel, dus daar hebben we ook nog even mee staan praten. Alles wat we dan tijdens de rondleiding hadden geleerd...

Alles wat zij dan niet wisten...

Nee, precies. Dat was gewoon prima, niet ongemakkelijk of zo.

De OperaFlirt

En je had dus een rondleiding vooraf gehad. Heb je ook nog iets van een drankje gekregen?

Ja, een consumptiebon.

En was zo'n rondleiding bijvoorbeeld dan ook een drijfveer voor je om te gaan?

Als een soort van extra aanmoediging?

Nee, het was geen aanmoediging. Ik dacht van: "Ok, een rondleiding..." Maar achteraf gezien vond ik dat wel echt superleuk, echt veel leuker dan ik had gedacht. Het was niet dat ik dacht: Oh, het is én een rondleiding, én...

Daar ben je niet voor...

Daar ben ik niet voor gegaan. Maar dat vond ik achteraf wel echt, eh... ja, dat is wel het langst blijven hangen. Dat vonden we alle drie wel het leukst. Ja, dat vonden we echt een leuke toevoeging. Alle dingen die verteld werden, over het geld en de techniek en voorbereidingstijd, en al die dingen.

Dat je dat soort weetjes ineens, dat je op een andere manier...

Ja, precies. En ook hoe duur zo'n kaartje is, dan zie je ook hoeveel werk... en ook al die... ja daarachter bij die decorstukken, dat is gewoon supergaaf om te zien. En al die figuranten zaten daar ook zo'n beetje zo te dollen... Ja, dat was wel echt leuk.

En je was met twee andere mensen. Heb je nog met andere OperaFlirters gesproken?

Ja...

Ook dat je zei dat je een ouder echtpaar had gesproken...

Ja, verder ook nog een andere jongen. Die was daar met school, die kreeg daar een studiepunt voor geloof ik. Die studeerde dus die... Ja, die heb ik ook even gesproken.

Die had van tevoren dan geen rondleiding gedaan, maar een inleiding of zo, op het stuk. En ja, die vond het echt te gek.

En hoe belangrijk is het sociale aspect voor jou bij kunstbezoeken?

Ja, ik kan natuurlijk wel... je kunt er ook wel alleen heengaan, maar...

Zou je dat doen?

Ja... ehm... ja, dat zou ik best doen.

Maar waar zou dat dan aan liggen, of je dat zou doen?

Ja, ik zou het natuurlijk leuker vinden... ook omdat het echt zo'n uitje is, weet je wel. Kijk, alleen naar de film of alleen naar een ... ja, dat doe ik gewoon wel. Maar zoals de opera is ook de hele weg ernaartoe, even een drankje doen en napraten erover. Dus bij een toneelstuk of opera dan zou ik dat wel met iemand anders doen of zo. Dan vind ik dan wel wat gezelliger. Anders voel ik me wel een beetje verloren.

Haha.

In de foyer...

In je eentje...

Ja, haha, in je eentje...

Met een cola... En heb je je ergens aan geïrriteerd tijdens de avond? En dat kan dan echt van alles zijn...

Heb ik me ergens aan geïrriteerd? Nee, we hebben ons niet geïrriteerd.

Het was gewoon naar je idee goed geregeld?

Ja, het zat gewoon goed in elkaar. Het liep allemaal op tijd, en het was gewoon super interessant, ik vond die rondleiding ook echt leuk. En ja, dat zei ik al. Nee, ik heb me nergens aan geïrriteerd. Nou dat is wel bijzonder, dat komt ook niet vaak voor, haha!

Ja, en was het ook de eerste keer in Het Muziektheater?

Ja.

Dan kan het ook nog zo zijn met een nieuwe omgeving, dat je extra alert bent op dingen die je anders misschien niet zo snel zouden opvallen als je ergens al vaker bent geweest...

Nee, en het publiek daar hoef je je ook niet aan te irriteren. Niemand zit lawaai te maken of erdoorheen te praten of zo.

Heel braaf allemaal...

Ja, dus... nee, ik heb me niet geïrriteerd en hopelijk ook niemand zich aan mij!

En wat is je het meeste bijgebleven van de OperaFlirt en van de avond?

Die rondleiding dus. Daar hebben we het daarna ook nog wel echt over gehad. Dus die rondleiding was wel echt iets wat bleef hangen. Enne... ja, ook die decorstukken, dat vond ik ook wel echt... dat zag ik een paar dagen later ook nog wel echt zo voor me...

Van de voorstelling zelf?

Ja, van de voorstelling zelf. Die schermen, en dat licht. En die roltrap die zo uitrolt... Ja dat zijn wel beelden die blijven hangen of zo. De decorstukken en de rondleiding denk ik.

Ja, en misschien ook omdat het de eerste keer was dat je zoiets zag? Had het ook te maken met de zaal of de grootte van het podium? Had je daarvoor enig idee hoe dat eruit zou zien?

Ja, dat was echt veel groter dan ik me had voorgesteld, dat decor. Daar hadden ze wel echt werk van gemaakt. Ja, dat vond ik wel echt... Dat had ik niet zo verwacht. Dus dat was wel echt groter dan... Ja, en het staat dan echt 10 minuten op het podium en het is dan echt enorm kostbaar en... gebruikt veel elektriciteit om het te maken, en dat wordt dan echt 10 keer gebruikt, en that's it.

Ja...

Dat vond ik wel... Dat bleef wel hangen, dat bleef bij.

En zoals de rondleiding, en dat je een soort van meedoet aan een apart programma, heeft dat nog iets gedaan met je algehele ervaring van de avond?

Ja... voor mij was het sowieso de eerste keer dat ik hier kwam. Dus het was niet dat ik me nu anders voelde. Ik voelde me sowieso gewoon als voor het eerst hier. Ja, die rondleiding, ik vond dat leuk, gewoon een beetje dat insidiergevoel. Hoe zeg je dat... ja, dat van binnenuit. Dat je ook inderdaad door de gangen liep, en dat die figuranten daar zaten en grapjes zaten te maken. En ja, die zie je dan later op het toneel, dan heb je wel... dat is wel leuk, ja, dat van binnenuit. Dat je ze van achter de schermen hebt gezien. Dus in zoverre.

Herhaalbezoek en attenderen

Zijn er andere kunstvormen die je vaak bezoekt?

Uhm, bedoel je echt dingen zoals opera?

Nee hoor, hoeft niet alleen podiumkunsten...

Ja, theater vind ik wel tof om heen te gaan. Gewoon toneel, of mime vind ik ook leuk om heen te gaan. En ja... dat vind ik wel tof om heen te gaan. Ja, muziekconcerten, film vaak... Ik wil nog wel een keer naar ballet gaan of naar een mooie dansvoorstelling. Dat heb ik ook nog nooit echt gedaan, dus dat staat ook nog wel op m'n lijstje.

Dus voornamelijk theater dan. En ook concerten dan, maar zie je dat dan ook als een kunstbezoek? Of meer als uitgaan?

Ja, dat zie ik wel een beetje als uitgaan. Ja, museum of toneel, dat zie je wel als een uitje, maar dat is ook wel een kunstvorm waar je het daarna over hebt. Als ik naar een mimevoorstelling ga is het natuurlijk ook leuk dat je daarna wat drankjes doet. Maar je praat dan ook wel echt over wat je hebt gezien. En wat dat dan betekent.

Maar dat doe je tijdens een concert ook?

Ja, heel hard. Haha!

Haha! En sluit opera aan op je culturele interesses?

Ehm... Om er af en toe heen te gaan? Ja, ik denk het wel...

Want wat zou je eruit kunnen halen wat je leuk vindt?

Ja, wat ik net al zei, dat je de wereld gewoon even zo op pauze zet. Dat heb ik een beetje met opera. Want heel veel dingen gaan heel snel. Als je een film kijkt, dan ben je gewoon gewend dat... je wordt best wel zo, alles gaat heel snel om je heen. Dat vond ik fijn aan de opera. Dan gebeurt er iets en dan wordt het even op pauze gezet en dan gaat iemand helemaal... Hij zat in z'n cel, en toen ging die deur open en dan denk je: "Snel, ontsnappen!" Maar hij ging eerst nog: "Oh, de cel staat open, wat zal ik doen? Zal ik wel of niet?"

Dat je zelf denkt: "Rennen!"

Ja, dat zou in een film zo zijn. Maar hier was het gewoon even die rust. En gewoon die... ja ik vind dat altijd wel mooi, van die enorme dilemma's. Van die tragische dingen... van: "Iemand wil dat, maar dat kan niet..." Dat vind ik wel heel mooi.

Dat het dan groots wordt...

Ja, groots, dat je weet dat iemand dood moet, maar dan is hij toch verliefd en dat het dan toch fout afloopt. Dat vind ik altijd wel fijn, als het fout afloopt. En ja, dat zou wel zo'n soort rust ding kunnen zijn. Dat sprak me wel aan. Dat je af en toe even zo...

Lekker op je stoel zit en...

Ja, en alle kanten van zo'n probleem dan gaat bezinnen en zo... ja, dat zou misschien wel goed zijn.

En waarom bezoek je kunst? Is dat voor jou ontspanning of vermaak? Of het verkrijgen van kennis?

Ja, het hoort er gewoon bij, bij het leven, toch? Het maakt het een beetje, de jus of zo... Het maakt het een beetje leuk.

Maar is het dan voor jou puur vermaak?

Ja, ik denk het wel. Ja, het kan soms ook wel heftig zijn toch, of heel naar om iets te zien. Ik denk gewoon ontsnappen uit het alledaagse. Dat dát kunst is. Net als je een

film kijkt, je wil gewoon even... even een verhaal horen. Iets anders dan je eigen verhaal.

Even weg uit de werkelijkheid?

Ja, even weg uit de werkelijkheid. Ja, dat is denk ik waarom ik kunst bezoek. Dat kan... Maar ik vind het ook best wel fijn om gewoon ontroerd te raken. Ja, het hoeft niet perse... ja, dat is ook vermaak, toch?

Ja. En is het ook voor jou iets dat te maken heeft met een sociale status of met de uiting ervan?

Ja...

Dat hoeft niet negatief te zijn, maar meer dat je naar de opera gaat om iets te uiten?

Ja, we hebben het wel tegen heel veel mensen verteld. Dus ja, dat speelt ook wel mee.

Maar wat wil je daarmee dan uitstralen?

Ja, ik doe het gewoon in de eerste plaats omdat ik het zelf leuk vond, en interessant om een keer te zien. En ook leuk als sociaal dingetje. Maar natuurlijk, je zegt dan wel tegen mensen: "We zijn naar de opera geweest." Dus ja, ik vertel het wel als ik ergens ben geweest. Aan de ene kant omdat ik heel veel mensen dan ook wil tippen, van: "Nou, dat kun je ook nog wel doen, of is wel leuk om met je vriendje of zo heen te gaan." Dus, ja, meer dat anderen... Als ik een leuke film of een goed stuk heb gezien dan zeg ik dat wel, en niet perse om mezelf dan... Ja, dat zal misschien ook wel zo zijn, dat mensen het zeggen om zichzelf dan heel cultureel geïnteresseerd over te laten komen of zo. Maar vooral als, ja, dat zal er altijd wel een beetje inzitten... Het speelt niet echt een hoofdrol, maar ook vooral dat je wilt dat iemand anders het ook ziet. Dat je zegt van: "Oh, dat was zo'n mooie film, of dat was zo'n goed stuk, daar kun je nog heen."

Het is dus voor jou minder een sociale status maar meer een aanbeveling naar de buitenwereld...

Ja. Dan wil ik dat andere mensen het ook zien.

Of dat je juist iets niet leuk vond...

Nou, dat zou ik niet zo snel zeggen. Ik zou wel zeggen: "Ik vond het helemaal niks maar je moet wel zelf even gaan kijken..."

Dat doe je wel, je raadt mensen niet dingen af?

Nee, want dat kan gewoon niet. Ik kan gewoon niet bepalen wat iemand anders leuk vindt. Ook als ik het heel erg slecht vond, dan moet iemand zeker echt... dan ben ik wel benieuwd of die ander het dan ook vond.

Ja. En wat zei je omgeving toen je vertelde dat je naar de opera was geweest?

"Oh, ja leuk. Oh, zo zo!"

Maar niet van: Opera, wat saai... of zo?

Nee... Nee, zo heftig werd er niet op gereageerd. Meer van: "Oh, OperaFlirt, wat is dat dan?" Dus ik heb het toen uitgelegd, dat het voor onder de 30 is voor 15 euro...

Dus meer het concept uitgelegd?

Ja. Dat ik het een leuk concept vond. En dat het... als je een keer iets anders wilt doen dat het dan wel leuk kan zijn. Zodoende heb ik het... nee, niet heel vreemde reacties die me zijn bijgebleven.

En als je moest kiezen voor een bepaalde kunstvorm, welke zou dat zijn?

Om te doen, of om heen te gaan?

Echt om te bezoeken. Waar je misschien de meeste voldoening uit zou halen voor jezelf.

Ehm, ik kijk het vaakste film, dat is een kunstvorm die ik het vaakste doe. Maar ik vind echt zo'n avond toneel, vind ik wel gewoon... heeft wel het meeste impact. Dat als mensen echt voor je op het podium staan...

Omdat het live is?

Ja, omdat het live is.

Je vertelde al dat je mensen hebt geattendeerd op de OperaFlirt, maar zou je dat ook doen puur gericht op De Nederlandse Opera? Bij bijvoorbeeld mensen die al 30 geweest zijn?

Ehm, nou, na wat ik nu die ene keer heb gezien heb ik dat niet echt zo gedaan. Maar misschien als ik iets zie wat ik heel tof vind, zou ik dat zeker zeggen.

Maar dat zou dan heel erg verschillen per voorstelling?

Ja, dan moet ik echt iets hebben gezien dat ik echt helemaal... ik vond deze gewoon leuk om een keer te zien, maar ik was niet totaal weggeblazen of zo. Maar als ik dat zou hebben...

Dat je het gezelschap zou aanprijzen dat je er iets van moet zien...

Ja, maar dan moet ik er zelf ook wel iets meer van hebben gezien. Anders kan ik het niet echt aanprijzen.

Wat zou je mensen die niet bekend zijn met opera of het gezelschap erover vertellen?

Wat ik dan zou zeggen? Ja, dat de decors heel tof zijn, dat het wel echt heel leuk is om een keer... Ja, wat zou ik dan zeggen? Nou, dat op basis van wat ik heb gezien dat het wel gewoon een keer iets heel anders is of zo, dat die decors heel tof zijn. En dan zou ik ze misschien wel wijzen op zo'n moderne operabewerking. Wat dat meisje toen ook zei, dat dat heel anders is. En daar ben ik zelf ook benieuwd naar, dus dat zou ik dan ook wel zeggen. Dat het niet alleen maar suf is, maar dat er ook moderne bewerkingen zijn die bijna echt zo'n soort...

Want is dat dan het beeld? Dat het suf is?

Ja... of klassiek, laat ik het zo zeggen.

Want klassiek is dan suf? En dat maakt niet uit hoor, maar dat is voor heel veel mensen zo.

Ja, maar dat was ook in het stuk, met monniken en mensen in ridderpakken, ja. Als je hetzelfde stuk doet en mensen lopen in een hedendaagse setting... Daar hadden we het ook al over, hoe je zo'n verhaal kan vertalen, want het ging dan over de inquisitie, of zo. Ja, dat staat natuurlijk heel ver van ons af. Terwijl, als het nu in Irak zou spelen, zou het een andere... zou het veel meer lading hebben.

Zou het dichterbij komen?

Ja.

Meer grijpbaar of herkenbaar?

Ja. Ik vind het ook wel interessant, kunst moet ook wel een beetje iets zeggen over de tijd waarin je leeft. Dat is wel mooi als dat gebeurt. Dus dat zou ik wel interessant vinden, om iets te zien wat nu geschreven wordt, over nu.

Maar dat zou dan een hele nieuwe opera moeten zijn of een oude opera...

In een nieuw jasje, ja. Dat zou ook wel kunnen. Ik heb ook wel eens de *Midsummernightsdream* gezien, van Shakespeare. Maar dat was dan ook zo helemaal over de top, van nu.

Vertaald naar de 21 eeuw?

Ja. Maar modern is ook... Een opera die 50 jaar geleden is geschreven, is misschien ook al modern.

Ja, dat is wel modern.

Dus, ja. Maar daar ben ik zelf nog steeds wel heel nieuwsgierig naar, hoe dat zou zijn. Dus dat zou ik dan misschien wel zeggen. En dat die decors echt te gek zijn.

En ben je van plan om nog vaker te gaan, binnenkort?

Ehm, ja. Ja, daarom zit ik hier ook een beetje. Ik dacht: "Het is wel leuk om ook naar iets anders te gaan." Maar ja, prijs is wel echt iets wat ... wat ik wel echt als een drempel zie. Zo'n kaartje is echt 80 euro of zo?

Ja, maar dat zijn wel een van de duurste. De goedkoopste is 15 euro, dat is 7e rang.

Maar zit je dan achter zo'n paal?

Nee, dat nooit, maar dan kan je bijvoorbeeld de boventiteling niet zien. Maar heel veel mensen denken dat alle kaartjes 80 euro zijn, maar...

Dat is dus niet zo. Je zou ook voor 30 euro kunnen gaan?

Dat zou... ja. Dus dat is ook een beetje een beeld dat mensen hebben, dát het duur is en áltijd uitverkocht is. En dat is dus toch heel moeilijk om te doorbreken, dat beeld van de opera. Maar dat is dus niet zo.

Ja, als je een avondje uitgaat dan wil ik best 50 euro betalen als ik een avond op stap ga. Maar als het dan... dus ja, dat zou op zich wel kunnen. Dat je in plaats van dat je gaat dansen dat je naar de opera gaat en daarna twee wijntjes doet, of zo.

Maar dat zou je dan niet snel doen, als je die afweging moest maken?

Nee, dat zou ik wel doen. Maar dan vind ik inderdaad 30 of 40 euro voor een kaartje al wel... meer dat ik dan denk: "Als ik iets ga zoeken, en iets moderns wat mij dan leuk lijkt om te zien of interessant, dan zou ik dat er wel voor betalen, 30 of 40 euro." Maar niet 80 euro.

En heb je verder al het programma doorgekeken of gekeken naar iets meer moderns bijvoorbeeld?

Ja, dat heb ik wel een beetje doorgekeken. Die *Émilie* was er toen maar dat leek me niet zo leuk, dat sprak me niet zo aan. Nee, dus ik heb er wel een beetje doorheen gekeken.

En nu wacht je eerst de volgende af?

Ja, nu ga ik weer even kijken wat er dan weer is. En dat vind ik ook wel van jullie... dat ze dat vanuit hier goed doen, dat als je dan bent geweest dat je dan meteen twee dagen later een mail krijgt met: "Oh, je bent geweest, wat vond je ervan?" Dat dat best wel goed meteen een opvolging krijgt. Ehm, je wordt dan wel zo warm gehouden, van: "Deze komt ook binnenkort, en daar kun je nog heen, en dit..." Dat dat wel...

Om mensen toch een beetje...

Ja, de nazorg, haha! Het contact erna, dat doen ze wel goed.

Het is niet meteen afgekapt na zo'n avond.

Nee, het krijgt nog een vervolg, of zo. Dat vind ik wel op een sympathieke manier gebeurd.

En als je weer zou gaan, zou je dan bepaalde mensen meevragen? Dezelfde of nieuwe mensen?

Dan zou ik met andere mensen gaan, denk ik.

En bewust dan mensen waarvan je weet dat ze er niets vanaf weten, of zou je voor de veilige weg gaan en iemand meenemen waarvan je zeker weet dat die het leuk vindt?

Ja, ik weet het van bijna niemand echt zeker, want niet heel veel van mijn vrienden gaan vaak naar de opera. Maar ik zou wel iemand meenemen die er wel voor open staat. Ik zou niet iemand gaan dwingen...

En die niet overhalen...

Ja, van: "Het is echt súpergoed!" Haha. Nee, wel iemand die daar ook wel rust voor heeft en het leuk vindt.

Ja.

Ja, wat ik ook nog dacht, het is ook wel leuk om met een... het zou wel goed zijn om het misschien te koppelen, de OperaFlirt, aan een soort van datingsite, dacht ik nog. Volgens mij is dat wel goed, mensen moeten elkaar dan toch een keer gaan ontmoeten of voor de tweede keer of zo. Dat het wel iets is dat een beetje zo apart is en wat je dan... dat het bijzonder is, en dat het een beetje losstaat van heel veel andere kunstvormen, wat misschien iets toegankelijker is. Moet je juist ook misschien gebruik van maken, dat het een exclusief uitje is. Dat je korting krijgt, en op een soort van eerste date gaat. Blind date is misschien wel heftig, haha.

Haha.

Als je dan meteen drie uur aan elkaar vastzit... Dat is wel leuk, ook omdat het OperaFlirt heet natuurlijk, zou dat wel een leuke... misschien nog, je kunt adverteren op een soort datingsite, of... Dat lijkt me wel een goed idee.

Ja, dat is ook leuk om zoiets te doen en te kijken wat er dan gebeurt! Met OperaFlirt heb je toch dat mensen met z'n tweeën komen en die blijven dan ook vaak met z'n tweeën. Want je bent al samen...

Dan praat je gewoon niet zo snel met iemand anders...

En dat je toch die groepjes houdt...

Oh, je bedoelt echt dat je allemaal singles vraagt?

Ja, misschien een soort van individuele inschrijving. En dan kijken wat er gebeurt. Volgens mij is dat heel grappig...

Ja, dat is misschien nog wel veel leuker, dat je allemaal singles uitnodigt.

En ze komen ook op de opera af, dus hebben ook allemaal een soort van gedeelde interesse, dat ze iets interessant vinden...

Ja, en dan kijken wat er gebeurt, haha!

En je bent dus wel van plan om vaker te gaan. Heeft dat dan ook te maken met het theater? Wat er verder ook nog los van de opera in het theater speelt?

Ja, ik zag ook allemaal dansvoorstellingen. Dus dat zou ik dan ook wel hier gaan bezoeken.

Nu je het theater voor de eerste keer hebt bezocht?

Nu ik het ken. Nu ik het niet meer eng vind, haha! Om naar binnen te lopen!

Ja, haha! Nou goed, het had kunnen zijn dat je er al eerder was geweest, bij bijvoorbeeld een balletvoorstelling...

Nee, maar ballet of moderne dans, dat lijkt me ook goed om een keer te zien. Dus dat zou ik dan wel... Dat is dan wel wat makkelijker. Je kent de website, je weet hoe dat werkt...

De weg ernaartoe is wat makkelijker?

Ja.

En wat zou je er eventueel van weerhouden om DNO vaker te gaan bezoeken?

Ja, wat ik net al zei... Het geld, de prijs.

Alleen de prijs?

En dan, ja goed... Ik vind het gewoon heel moeilijk om echt iets te zeggen over welke stukken ze dan kiezen, daar weet ik gewoon echt te weinig van. Dus daar wil ik dan ook liever geen enorm statement over doen. Dus ja, maar het soort stuk, of het eigentijds is. En de prijs.

En is er dan concreet iets wat ze nu daaraan zouden kunnen veranderen?

Nou, ik geloof dat ze toen zeiden dat op elk kaartje 200 of 300 euro subsidie zit, dus het moet ook niet nog meer uit de hand gaan lopen. Dus nee, ik denk niet dat dat nog goedkoper moet zijn. Ik bedoel...

Dat is goed om dat zo te houden?

Ja, anders vind ik het wel een beetje te ver gaan, met die hele subsidie natuurlijk.

Maar dan zou je... Dan is de stap om te gaan voor jou wat groter?

Ja, en als ze die jonge mensen willen binnenhalen, weet je wel... met een soort korting hier en daar zou het natuurlijk wel... Als ik een mailtje krijg, met: Je krijgt nu 10 euro korting, of 5 of zo, dan zou ik wel eerder denken: "Nou, dan ga ik misschien wél."

Al is het maar 5 of 10 euro, dat zou wel...

Ja, dat zou ik dan wel gewoon doen. Eerder.

En wat denk je dat er verder gedaan kan worden om de doelgroep tot 30 jaar terug te laten keren naar DNO? Wat zou hen kunnen stimuleren om vaker terug te komen?

Ja, wat zou je daar nog meer aan kunnen doen? Ja, misschien dat je wel heel selectief kijkt van: "Ok, de komende maanden hebben we een aantal opera's." Dat je er eentje echt uitkiest omdat je denkt dat dat voor een jong publiek echt... echt aanspreekt. Dat je die dan... Dat je puur daarop adverteert of zo. Dat je niet elke maand denkt: "Nou, deze zijn er..." het is natuurlijk een heel groot aanbod. En als je, ja het zegt mij niet veel en ik moet echt gaan lezen en die filmpjes gaan bekijken...

Dus dat je misschien dan die OperaFlirters daarna ook... die mensen heb je nu ook in je mailinglijst, die heb je al, dat je die dan puur even tipt op...

Even iets toestuurt van: "We zijn er nog en we hebben misschien wel iets wat interessant kan zijn..."

Ja, en dat ligt dan ook meer aan de programmering of aan jullie die weten welke stukken... Dat je zegt: "Deze komt, dat is écht bijzonder..." Dat je even fungeert als een soort van trechter. Dat je zegt: "Deze is voor jullie, de doelgroep, de jongeren..."

En moet je ze er dan alleen op attenderen dat het er is, of moet je ze er ook iets speciaals voor geven?

Ja, ik kan natuurlijk niet echt spreken voor dé jongeren of zo. Ja, attenderen en misschien een soort korting. Of van: "Als je gaat, dan krijg je een gratis boekje, of iets of zo." Een consumptiebon...

Dat je ze op een of andere manier een heel klein beetje tegemoet komt, dat ze zich een beetje speciaal voelen of zo?

Ja, misschien. Ja, ik denk dat dat wel zou kunnen helpen.

En wat is voor jou belangrijk, bij de kans op een herhaalbezoek? Is dat alleen het artistieke product, of ook de omgeving...

Ja, het is wel denk ik het soort opera. Ik ben nu naar eentje geweest en dat was wel leuk, maar gewoon wel echt klassiek... Dus daar zou ik echt wel, als het weer zo klassiek was zou ik denk ik niet snel gaan, zou ik zoeken op welk product...

Kijken wat je aanspreekt?

Ja.

Communicatiekanalen en informatievoorziening

Vind je dat DNO goed zichtbaar is via verschillende communicatiekanalen?

Bijvoorbeeld in de stad ook?

Ja, ik zie heel veel posters. Die hangen er heel vaak en heel veel.

Gewoon door de stad?

Ja, door de stad. Dus dat zit wel goed, met de zichtbaarheid, volgens mij.

En verder in de media?

Nee, in de media... Op TV krijg ik er niet echt veel van mee.

Nee, maar bijvoorbeeld gedrukte media zoals kranten, tijdschriften...

Oh ja, ook wel advertenties. Die posters vallen mij het meeste op.

Gewoon omdat je door de stad rijdt...

Ja.

En heeft het er dan mee te maken dat je het al kent? Of zag je het daarvoor ook al?

Ik zag het daarvoor ook al. Het zijn gewoon wel goede, mooie posters.

Ja, het kan natuurlijk ook zijn dat je, omdat je bekend bent met bijvoorbeeld het logo, dat je het ziet en denkt: "Hé, dat ken ik!" Dat het daardoor meer opvalt.

Ja, ik vond... die posters vielen me sowieso al op. Die vond ik gewoon wel mooi.

En wat voor mediakanalen gebruik je zelf het meest, om jezelf te informeren?

Ehm, ik lees de krant, de NRC Next gewoon en daar informeer ik me mee. Niet zoveel op internet. Ja, wel gewoon op sites maar niet dat ik nieuws van internet haal.

Ja, gewoon TV en krant. En andere mensen, gebruik ik ook.

Laat je je veel informeren door...

Ja, door andere mensen. Ja, dus ik ga niet al die krantjes van de Schouwburg of zo doorspitten. Als iemand zegt: "Oh, dat komt weer!" Dan denk ik: "Oh, dan ga ik..." Ja, ik gebruik veel andere mensen.

Vertrouw je daar dan ook meer op, als andere mensen...

Ja.

Die je kent dat zeggen?

Ja, ehm... Vind ik wel zo makkelijk.

Dan dat je het helemaal zelf moet uitpluizen?

Ja, ik ga niet het hele culturele aanbod elke maand zelf doorpluizen.

Met je agenda ernaast...

Nee, of ik moet in de kroeg zitten en me een beetje vervelen, of wachten. Dan kan ik wel wat doorkijken. Sommige dingen krijg ik ook wel thuisgestuurd, dus dat kijk ik dan ook wel door of daar iets bijstaat. Maar ja, veel toch wel echt door anderen of dat ik een poster zie en dat ik denk: "Oh, dat... wel echt meer posters en andere mensen."

En ben je zelf lid van bepaalde social media?

Oh, social media... Ja, ik zit op Facebook sinds twee weken! Ja, eindelijk! Dus daar ben ik lid van.

En dat is het?

Ja, dat is het.

En ben je op de hoogte van de sites die DNO heeft?

Sites? Nou, ik ken er dus maar een, alleen dno.nl.

Maar je kent niet de Facebook site van DNO?

Nee. Gebeuren daar leuke dingen op?

Nou, er staan korte nieuwtjes op...

Van: "Die en die is verkouden..."

Nou, dat valt wel mee. Maar ook of er nog kaarten beschikbaar zijn en zo.

Oh ja, want hebben jullie ook een soort last minute regeling of zo?

Ja, maar die is alleen voor studenten. Ben je nog student?

Nee.

Oh, jammer. Want dat is dan voor €15.

Oh, maar alleen voor studenten. Want bij de Stadsschouwburg heb je dat volgens mij wel. Zo'n Sprintpasje.

Ja, dat is inderdaad op leeftijd.

Ja, dat is niet voor als je alleen student bent.

Nee.

Dat kan ik ook nog gewoon doen.

Ja, dat is tot dertig of zo.

Wel sneu voor al die mensen die net 31 zijn, dat die grens heel erg zo bij 30 ligt.

Maar ja, je moet ergens...

Ja, je moet ergens die grens stellen.

Maar denk je dat ze dingen op internet meer moeten stimuleren, dat dat de nieuwe...

Ja... het is dan wel helemaal het nieuwe ding, hé?

Maar jij bent nog niet echt...

Ik ben nog maar vers. Maar ja, het is wel een goede manier om mensen via via te attenderen op iets. Ik had het vorige week nog, toen zei iemand iets over een concertje. Toen heb ik dat erop gezet, dan zien wel ineens heel veel mensen dat. Dus als ik daar dan op zet: "Vanavond of morgen is een opera..."

Dan zien mensen dat toch voorbij komen...

Ja... Dus ja, het lijkt me... het past misschien niet heel erg bij opera, of zou ik niet meteen linken van: "Oh, we moeten ook Facebook en Twitter en zo."

Maar is dat dan omdat ze nog een beetje een ouderwets karakter hebben?

Ja, en ook een beetje exclusief, en...

En moet het dat dan houden?

Ja, dat weet ik niet hoor. Misschien is het ook wel goed dat ze wel wat doen. Maar bij sommige dingen... Kijk, als zo'n ChristenUnie, zo'n politieke partij dat ineens gaat doen, dan krijg ik daar een heel geforceerd gevoel bij.

Ja, politic die aan het Twitteren zijn...

Ja, ik heb sowieso wel het idee dat Twitter een medium is dat door heel veel 40-plussers wordt gebruikt, volgens mij is dat ook wel zo. Dat heel veel veertigers en vijftigers dat doen.

Maar om een soort van jong en hip voor te komen... Of omdat ze zich vervelen?

Haha. Maar dat hoorde ik pas iemand zeggen, dat dat eigenlijk de grootste groep is die dat doet.

Ok! Wat grappig, dat zou je niet denken...

Dus ja, dan krijg ik daar snel iets geforceerds bij. Maar ik denk dat bij zo'n opera, juist omdat dat via via, omdat dat mond tot mond... dat heel veel mensen in mijn omgeving niet zo snel, als ze denken: "Ik heb op vrijdagavond niets te doen..." Dan gaan ze niet zo snel denken: "Ik ga naar de opera." Maar als ik dat erop zet, of als iemand anders dat erop zet, met een leuk kort trailertje erbij... Dat als dus De Nederlandse Opera ook op Facebook zit, en je kunt dat er zo afhalen, van: "Dit vind ik leuk." Dat is dan heel makkelijk om te delen.

Ja, en om op die manier als een soort van...

Ja, ik denk dat het wel goed is...

Om als een soort van doorgeefluik te fungeren, naar je eigen netwerk toe.

Precies! En dan gaat het snel. Misschien is het ook wel onontbeerlijk, en goed dat jullie daarin meegaan...

Interview 7

Datum: Donderdag 20 mei 2010
Locatie: Het Muziektheater Amsterdam
Tijd: 18.30 – 19.30 uur

Demografische gegevens

Sekse: man
Leeftijd: 29
Werk / studie: Product Manager
Opleidingsniveau: WO (afgerond)
Burgerlijke staat: samenwonend
Woonplaats: Den Haag
Bezochte OperaFlirt: *Der fliegende Holländer*

Voorafgaand aan de OperaFlirt

Naar welke OperaFlirt ben je geweest?

Naar *Der fliegende Holländer*.

En ben je toen daarna ook nog naar *Il Prigioniero* geweest, als extra actie?

Ja, daar ben ik ook nog heen geweest.

Naar aanleiding daarvan...

Ja.

En daarvoor kende je opera al?

Ja, dat had ik ook al in mijn mail gezegd. Ik ben wel eerder, vroeger met mijn ouders naar de opera geweest. Dus ik ben wel bekend met het fenomeen opera, in die zin.

En ging je dan alleen met je ouders? Of deed je het zelf ook? Of had het echt te maken met je opvoeding?

Nee, nee. Vroeger alleen met m'n ouders, en nu doe ik het zelf... Ja, het is waarschijnlijk financieel dat ik het niet heel vaak meer doe. Ik heb een tijdje in Estland gestudeerd, en daar was de opera, en ballet en alles was een euro...

Echt?

Dus toen, haha, zat ik er volgens mij wekelijks! En deed ik elke week wel iets van cultuur. Maar het niveau was er ook naar hoor, moet ik eerlijk zeggen. Dus, ehm... Maar opera is wel een van... ik ga veel naar allerlei soorten muziek, en concerten, maar opera is het minste van wat ik doe.

Van wat je...

Terwijl ik het wel heel mooi vind, op zich. Maar ja, dat is waarschijnlijk financieel...

Ja, en wat was... wat voor kennis heb je opgebouwd over de opera? Weet je veel dingen over de kunstvorm?

Nee. Van de kunstvorm weet ik heel weinig. Ik ben naar verschillende opera's geweest, en het is volgens mij wel zo, dat voor opera moet je een beetje... je moet het mee hebben gekregen. Als je het niet mooi vindt... mijn vriendin bijvoorbeeld die is... die komt echt uit een zingfamilie, daar wordt heel veel gezongen. Maar daar vindt niemand opera leuk. Terwijl... En ik heb haar nu meegenomen, en dan vindt ze het leuker worden. Dus ik denk wel dat dat er een beetje in moet zitten...

Maar omdat je dat van je ouders ook hebt...

Meegekregen. En daarom dus... Maar ik heb, ehm... Of ik dan veel weet van de vorm zelf, of hoe het verschilt van andere vormen, weet ik niet. Laats legde iemand me uit wat het verschil is tussen klassiek zingen en eh... musical zingen, dat wist ik ook niet. Nee, voor de rest, de vorm zelf...

Nee. En waarom besloot je dan nu om mee te doen aan de OperaFlirt? Was dat puur voor de voorstelling?

Het was onderdeel van de voorstelling, ja. En, nee, het was gewoon dat iemand me erop attendeerde, van: "Je kan naar die OperaFlirt." En ik had er een ander idee

van... Wat mij door vrienden was verteld, was dat je een hele grote... een avond had gehad met alleen maar jongeren!

Oh, alsof de hele zaal vol...

Ja, de hele zaal vol... Dat had ik me een beetje voorgesteld! Als een soort hippe, trendy avond. Dat leek me wel grappig om daarbij te zijn. Dus in die zin was het niet een teleurstelling, maar het was wel opvallend, van: "He, dit is toch wat anders!"

Van: "Hé, we zijn maar met vijftig mensen!"

Ja, er waren heel wat minder mensen... Dus het was dat iemand me erop geattendeerd had en ik wist dus niet hoe het zat, en toen was de eerste *Der fliegende Holländer* dus toen dacht ik: "Nou, dan gaan we..."

"Dan gaan we gewoon?"

Ja.

En kende je De Nederlandse Opera al wel?

Nee, nou in die zin, ik was er nog nooit geweest als zodanig... Dat komt misschien ook omdat eh... ik in Den Haag opgegroeid ben en daarna in Groningen gestudeerd heb. Dus ik heb wel in Groningen een keertje... daar heb je natuurlijk de Reisopera, dus als student ben ik daar wel eens geweest. En in Den Haag hadden m'n ouders wel vaak... dan niet de Reisopera of zo, maar dan een opera van Kiev of zo, weet je wel?

Ja, en daar ging je dan...

Daar zijn we ook wel eens heen geweest. Maar De Nederlandse Opera was de eerste keer.

Ok, en was er speciaal iets dat je erin aantrok, om dit dan een keer te doen? Of om überhaupt weer een keer naar de opera te gaan?

Nee, nou wat me aantrok was om weer een keer naar de opera te gaan. En dat, ja toch, omdat het een leuke prijs is, dat is wel aantrekkelijk. En ja, De Nederlandse Opera heeft wel een bepaald idee van klasse, dus dat... ja, dat is een leuke bijkomstigheid.

Dat vond je...

Het is niet dé reden dat ik erheen ging, maar het was wel dat ik dacht: "Nou, leuk, De Nederlandse Opera, Het Muziektheater." Dat was ook... ja, je ken het wel, Het Muziektheater...

Maar je was er nog nooit geweest?

Nee, ja misschien vroeger met m'n ouders een keer, maar niet dat ik me het kan herinneren.

En je werd er dus op geattendeerd door iemand anders, maar had je er daarvoor al eens eerder van gehoord? Van het initiatief?

Nee, helemaal niks. Nee, dat was ook puur iemand die er een keer heen was geweest en die zei van: "Wist je trouwens dat...?" En zodoende.

Ja, ja.

En daarna het wel verspreid naar andere mensen. Eigenlijk niemand die...

Die het kende?

Nee.

Maar dat is dan blijkbaar echt iets van: Één iemand die...

Ja, en dan verspreidt het zich zo. Over andere mensen.

Ja.

Waarschijnlijk wel de verkeerde mensen... Het zijn natuurlijk alleen de mensen die dat al wel leuk vinden en er al iets mee hebben.

Nou, dat verschilt hoor. Ik heb ook wel mensen gesproken en die kenden het echt nog helemaal niet.

Oh, ok.

En die zijn dan meegenomen door iemand die het bijvoorbeeld wel kende, want er moet op een of andere manier... iemand moet wel een bepaald soort link...

Ermee hebben, ja.

En je hebt dus in het verleden wel opera's gezien, dus je had misschien niet een heel grote kennis maar je wist wel...

Ik wist wel wat ik kon verwachten, haha!

En was dat dan ook van invloed op het... dat je het weer wilde zien? Omdat het niet meer een nieuwe kunstvorm voor je was?

Ja. En dan wel sterk... Ik heb wel een keer een opera van Wagner gezien, de *Tannhäuser*, heel lang geleden. En die vond ik heel mooi. Dus ik wist ook in die zin dat ik erheen ging en dat ik het...

Dat je naar Wagner...

Ja, Wagner, en dat het mooi zou worden. Maar aan de andere kant, ik ben daarna naar die opvolger gegaan, en daar wist ik ook dat het niet minder mooi zou worden, maar... Nou, ik zou niet zeggen dat het niet mooi zou worden, maar dat het interessant zou worden. En daar ben ik ook heen gegaan. Maar daar ga je dan met een ander verwachtingspatroon heen, daar ga je heen van: "Nou, ik ben benieuwd, ik ben er om uitgedaagd te worden. Vind ik het leuk, wat pik ik er uit op en wat pik ik er niet uit op?"

Ja.

En dat was uiteindelijk ook heel... dat was *Blauwbaard*...

Wat vond je daar dan van?

Ja, vond ik uiteindelijk heel leuk.

Dat waren twee korte opera's...

Ja, twee verschillende dingen. Daar ga je met een heel andere beleving heen. Kijk, als ik naar Wagner ga, of een andere Mozart opera, dan weet je... als je een beetje van klassieke muziek houdt, dat je het wel, waarschijnlijk wel mooi vindt. Behalve mensen die écht niet van opera houden. En dat zijn er veel. Maar omdat je opera kent, en ik er een beetje achtergrond in heb, wist ik dat ik het waarschijnlijk wel mooi zou vinden.

Ja.

En die andere opera's, die vond ik heel interessant. De verhaallijn, die gedachte ook erachter, en... dan is het niet dat... ik zeg dan niet meteen dat het mooi is, maar ik vond het interessant genoeg en ik heb er heel veel van opgestoken.

En het was voor jou ook weer iets anders...

Ja, dat was een uitdaging. Nou ja, geen uitdaging, maar een aantrekkelijke....

Om iets nieuws...

Ja, om iets nieuws te leren. En kijken... vooral, ja, wat pik je er nou uit op eigenlijk? En zulke dingen moet je altijd eerst drie keer even luisteren en dan vind je het mooi.

Haha! En hoe heb je je geïnformeerd over de avond dat je de voorstelling bezocht?

Nou, ik heb die website even een beetje doorgekeken. Maar zoals ik al zei, ik had er dus een andere voorstelling bij dan dat het uiteindelijk was! Dus zo goed had ik me ook weer niet voorbereid, haha! Ja, ik had me er een soort borrel van... dat had ik me ervan voorgesteld eigenlijk. Zo met z'n allen borrelen en dan naar de opera...

Met 1600 mensen...

Ja, en ik had ook niet... ik had in eerste instantie niet het idee dat het de hele opera zou zijn. Ik had eigenlijk echt het idee dat er gewoon een... meer een soort kennismaking, van: "We geven je een stuk, of een..." daarvoor is er een borrel en daarna is er een borrel. Ik wil niet zeggen een soort van netwerkgelegenheid, maar wel... dat had ik me erbij voorgesteld. Dus, erg goed had ik me niet voorbereid op het concept!

Dus dat was ook echt een beetje je verwachting van de avond? Niet dat je 2 ½ uur...

Nee, ik had niet verwacht, van: Opera, zitten en daarna weer weg. Wat wel jammer is, want ik had het wel leuk gevonden als het zo was geweest...

Om het een keer op zo'n manier te doen?

Ja1! Maar ik weet niet of... dat krijg je waarschijnlijk nooit voor elkaar! Financieel wordt dat heel moeilijk!

En ben je toen teruggekomen op bepaalde vooroordelen die je had over opera? Had je vooroordelen?

Mwah, ik heb meer vooroordelen over De Nederlandse Opera. Hoe heet het... vooroordelen over de opera in die zin niet. Ja, ik wist waar ik heenging tot een bepaalde hoogte. Dus daar had ik geen vooroordelen over. De vooroordelen liggen meer bij DNO en die werden eigenlijk...

En wat was dan...

Ja, DNO. Beetje elitair gedoe waar je niet makkelijk binnenkomt... Nou weet ik niet of dat echt zo is, maar met abonnementen... zelfde als met de Brusselse opera, ik heb een tijdje in Brussel gewerkt. Het is gewoon moeilijk om kaartjes te krijgen want kaartjes zijn allemaal uitverkocht of zitten allemaal in de abonnementen... dat idee... en dat werd eigenlijk wel weer bevestigd toen ik daar rondliep, omdat die mensen er heel netjes uitzagen... netter dan bijvoorbeeld in Den Haag... Nah, Den Haag is ook een balletstad, en ik ga ook veel naar ballet. Dat trekt ook wel weer een ander publiek aan. Maar de vooroordelen die ik eigenlijk in gedachten had werden een beetje wel weer bevestigd...

Maar dat ging dan voornamelijk over het publiek...

Het publiek, maar ook de sfeer... Dat is meer DNO. DNO komt heel hip over, met OperaFlirt en ze proberen het heel hip neer te zetten. Maar dan met dat gebouw, en alles, werd het eigenlijk ontkracht.

Omdat dat dan weer heel...

Ja, het gebouw vond ik eigenlijk niet zo mooi, en een beetje oubollig. En dan de mensen waren toch dezelfde oude mensen die daar rondlopen. Dus uiteindelijk moet ik zeggen dat dat mijn vooroordelen bevestigde, meer in negatieve als in positieve zin.

Ja, nou jammer...

Nou, haha! Ik zeg niet dat ik niet terugga, want ik vind opera leuk!

Dus is het misschien niet zó belangrijk dat je niet meer terug zou gaan?

Nee, ik zou nog steeds terugkomen. En als het een mooie opera is, dan zal ik dat er nog steeds voor doen. Maar als je... in Den Haag heb je de Anton Philips zaal, dat is... is meer een avondje uit, daar krijg je ook je drankje van tevoren gratis...

Dat zit dan bij het...

Bij het kaartje in. Dat is dan echt een avondje uit. En ze hebben daar een foyer en die vind ik best mooi. En ze hebben het een beetje opgehipt, met dingen en zo. Dan is het gewoon een leuk avondje uit, waar je leuk kunt zitten. En dit was toch weer echt gewoon... zoals ik me kon herinneren... Maar dus de vooroordelen over DNO.

Over het gezelschap?

Ja. Maar ook omdat die site en zo is allemaal heel hip. Als je kijkt wat voor materialen en zo allemaal... Ja, je doet je best, maar als dat uiteindelijk... dat is het probleem natuurlijk.

Is het dan vanaf het moment dat je het theater inloopt, en...

Ja, dat je het meemaakt...

En dan denkt: "Dit is niet helemaal wat ik..."

Had verwacht. Nee, inderdaad.

De OperaFlirt

En je had ook een rondleiding?

Ja, dat is allemaal heel erg leuk, maar dat was écht te vroeg voor mij, en ook voor mijn vriendin die meeging.

Dus dat heb je niet gedaan?

Nee, dat haalden we gewoon niet. Ik had graag gewild, maar eh... dat was gewoon niet mogelijk.

Dat ging niet...

Het begon om half acht, geloof ik?

De rondleiding begon om 7 uur.

Ja, dat lukt mij niet. Ik denk dat dat voor meer mensen geldt die werken. Ja, hangt ervan af bij wat voor bedrijf je werkt, maar...

En natuurlijk ook waar...

Ja, maar wij werken niet echt in de buurt en we werken bij grote bedrijven. Dan ben je tot zes uur sowieso op je werk, voordat je dan hier bent, dat is toch weer een redelijke afstand.

Ja, dat duurt dan toch weer even... Maar was dan wel dat zoiets werd aangeboden, zo'n rondleiding en een borrel achteraf, een soort van drijfveer om te gaan?

Nou, het was wel een grote meerwaarde. Ik had het wel heel erg leuk gevonden. Het was wel zeker een grote meerwaarde, en als ze dat nog een keer zouden aanbieden, gewoon, dan zou ik dat ook heel graag doen. Dus het was op zichzelf staand een leuk ding. Maar het past niet... ja... eigenlijk niet bij de doelgroep die je... in mijn optiek, niet echt bij de doelgroep die je wilt aanspreken. En hetzelfde geldt voor die borrel, wij moesten gewoon terug naar Den Haag. Het komt dan ook wel omdat wij in Den Haag zitten, maar DNO heeft wel een landelijke uitstraling en het was voor ons gewoon een doordeweekse dag...

Ja...

Als wij hier om elf uur weg zijn, zijn we rond twaalf uur in Den Haag. Ja, je moet de volgende dag toch weer...

Dus het is eigenlijk veel aantrekkelijker voor mensen die uit de buurt komen?

Nou, het bevestigt weer dat het een Amsterdams iets is, zeg maar. Terwijl, in theorie zou het leuk zijn als het... misschien als het in het weekend bijvoorbeeld, dan was het waarschijnlijk... maar dan zijn die kaartjes natuurlijk weer, die worden dan weer voor meer geld verkocht! Dan krijg je dat weer!

Ja.

Maar kijk, dan is het... Dan heb je nog een nachttrein, en ja, als het op vrijdagavond is, dan vind ik het helemaal geen probleem om hier nog even te blijven hangen, en dan...

Want dan heb je toch weekend en dan kies je er ook zelf voor om langer te blijven...

Ja. Ja, want je kan anders wel de laatste trein om half één of zo nemen, maar ja, als je de volgende dag gewoon weer om 8 uur op je werk moet zijn...

Ja.

Dus dat waren twee dingen die ik graag had willen doen maar niet heb kunnen doen.

Ja, ik wilde ook vragen: Hoe heb je het gehele programma ervaren? Maar ja...

Haha! Ja... Dat heb ik allemaal niet... Hoe is dat dan eigenlijk? Wordt er dan ook een beetje gemingled?

Nah, op zich... Veel mensen gaan met z'n tweeën. Dus wat krijg je dan...

Ja, dan gaan mensen niet snel nieuwe contacten...

En het verschilt denk ik ook wel per groep of er veel onderling contact is. Ook of mensen snel weggaan of lang blijven hangen.

Ja, natuurlijk.

En verder het theater? Je zei al dat je dat een beetje oubollig vond? Maar zoals de zaal, wat vond je daarvan?

Ja... ja, ik was er niet zo onder de indruk van. Maar dat is mijn persoonlijke... Ja, wat kan ik erover zeggen...

Maar komt dat dan omdat je andere dingen gewend bent? Zoals wat je in Brussel hebt gezien?

Ja, ik ben daar regelmatig... of regelmatig, dat is overdreven... in de vier jaar dat ik er heb gewoond ben ik er twee keer geweest. Dat is heel erg, je wilt meer, maar dat

komt er gewoon niet van. Dus in De Munt ben ik geweest... ja en vroeger ook met mijn ouders... ik heb wel wat van binnen gezien...

Maar dan heb je inderdaad een bepaald soort...

Ja, dat kwam er bij mij... maar jullie hebben... de ligging is mooi!

Maar het gebouw zelf...

Tja...

En heb je nog met andere mensen gepraat, die meededen aan de OperaFlirt?

Of was je echt alleen...

Nee, ook omdat we met z'n tweeën... maar ook omdat we op het laatste moment aankwamen...

En er zat geen pauze in de voorstelling...

Nee, dat is ook nog waar!

Anders heb je misschien dat je dan een soort van interactie hebt...

Ja. Het was wel grappig omdat je die andere mensen met die badges zag, maar ik heb er niet heel veel gezien, dus het viel volgens mij ook wel mee, die enkeling die je rond zag lopen... Ik kan me ook niet herinneren dat ik een badge heb gekregen. Die krijg je dan zeker alleen op de borrel?

Nee, voor aanvang, zodat je herkenbaar bent...

Dat iedereen weet dat jij hier voor niks op dezelfde rang zit als... Haha, dat idee! Als ik hem had gekregen had ik hem waarschijnlijk ook niet opgedaan! Maar nee, wij hebben voor de rest niet geïnteracteed, maar wel met anderen... met andere vrienden van ons die al eerder waren geweest. Daarmee hebben we het erover gehad.

Ja, maar meer na afloop erover gehad?

Ja, maar daar dus niet...

En wat is voor jou het belang van sociaal contact tijdens kunstbezoek? Zou je bijvoorbeeld alleen gaan?

Ja, ik zou in m'n eentje kunnen gaan. Als ik echt iets heel mooi vind... *Der Fliegende Holländer* misschien niet... Maar zoals *Tannhäuser*, die wil ik graag nog een keer zien, dus dan zou ik ook in m'n eentje gaan. Dus dat is...

Maar liever niet?

Oh nee, daar zou ik niet echt een probleem mee hebben. Nee ik zou, moet ik eerlijk zeggen, dat het hier in een nieuwe stad... zou ik het best leuk vinden als je op zo'n locatie zeg maar mensen ontmoet die gelijkgestemd zijn. Want als je... zoveel mensen die opera leuk vinden, dat is op zich ook een klein groepje. Dus in die zin zou ik het heel leuk vinden als daar meer mogelijkheid toe was op zo'n event om mensen te leren kennen en mensen te ontmoeten, als dat wat meer gefaciliteerd is. Maar ik zou er dus ook geen problemen mee hebben om in m'n eentje te gaan. Maar in die zin om mensen te ontmoeten, dat gebeurt niet zo veel. Dat hoort er ook niet bij en dat snap ik ook. Maar op zich zou ik het niet vervelend vinden.

Om alleen te gaan?

Nee, maar ook om daar sociaal...

Sociaal bezig te zijn?

Ja! Het zien als: "Dit zijn andere mensen die gelijkgestemd zijn." En ja, als student... maar daarna is het heel wat moeilijker, als je gaat werken en zo... om mensen te vinden die gelijkgestemd zijn. Dus in die zin zou dat best... een approach kunnen zijn van jullie.

En als je dan wel met iemand gaat, is dat dan een bepaalde meerwaarde?

Ja, maar dan is het... ik ben de eerste keer met mijn vriendin gegaan en de tweede keer met een vriend. En dat is... je gaat ergens met z'n tweeën heen, en daarvoor ga je even eten, dus het is gewoon een avondje... nou, niet een avondje uit...

Maar zo voelt het wel dan als je in je eentje...

Ja, het is gewoon een activiteit die je samen onderneemt en daardoor is het gewoon... het gaat er nog minder om dat je het bezoekt dan om het feit dat je het met z'n tweeën doet en dat je een avondje samen bent. Net als dat je ook samen

met vrienden gaat sporten, is het ook iets wat je samen doet, en dat het daarom leuk is. En dan staat dus die opera ondergeschikt aan het feit dat je het samen doet.

En wat is je het meeste bijgebleven van de OperaFlirt?

Ja, dat je dat boekje kreeg, dat vond ik wel heel bijzonder, want dat is €15 of zo, dat vond ik wel bijzonder dat je dát er ook nog bij kreeg... Ehm... Wat is me nog meer bijgebleven?

Nou, of was er iets dat je opviel?

Ja, het is moeilijk om de OperaFlirt los te koppelen van het operabezoek zelf. De OperaFlirt zelf vond ik goed georganiseerd, met die balie die daar stond... Dus dat was allemaal positief. Ja, en de opera was... ik vond het een mooie opera. Ik was verbaasd hoe mooi ik het vond, en dat is me bijgebleven. Maar de OperaFlirt...

Maar verder niet... Je hebt er natuurlijk ook niet zoveel van meegekregen...

Ja, daarom viel die OperaFlirt dus een beetje tegen. Omdat ik er meer een ander verwachtingspatroon van had, andere gedachten erbij had. En uiteindelijk was het gewoon een operabezoek. En dus viel... Ja, de OperaFlirt was eigenlijk, met terugwerkende kracht een cheap manier om een keer naar de opera te gaan.

Ja, dat is het dan...

Ja, het is eigenlijk dat je denkt... zoals nu, ik ben nu 29, nu kan ik niet meer... bij de Schouwburg kan je tot 27, dus dat kan ik niet meer...

Dat vervalt allemaal...

Ja, dat vervalt allemaal! En nu wordt het voor mij altijd de volle prijs! Dus dat is eigenlijk wat er overgebleven is. Het was een hele mooie simpele manier...

Om weer even...

Om weer erheen te gaan. Maar het hele idee van die OperaFlirt, en wat daar dan allemaal achter zit, dat is eigenlijk langs me heengegaan. Wel jammer.

Ja, zeker.

Herhaalbezoek en attenderen

Bezoek je veel kunst?

Kunst in het algemeen? Ja!

En wat voor kunstvormen zijn dat dan?

Ehm... Wij hebben sowieso een museumjaarkaart, dus we gaan regelmatig naar musea. Dan voornamelijk moderne kunst. Dus minder zoals het Rijksmuseum... Dus moderne kunst. Daarnaast ga ik veel vanwege... naar zang. Meestal kleine gezelschappen. Moderne zang, of eh... a capella, kleine koortjes dan.

Maar heeft dat er dan ook mee te maken dat jouw vriendin heel erg...

Ja, en ikzelf ook. Ik ben zelf ook gaan zingen, dus dat... maar het is wel zo, het zijn vaak koren waar mijn vriendin ook in zit. En voor de rest gaan we... ja, concerten vind ik leuk maar dat is alweer redelijk lang geleden, helaas... en we gaan dan regelmatig naar ballet. Nou ja, regelmatig... ik zou vaker willen gaan, maar nu hebben we het over waarschijnlijk een keer in de drie, vier maanden, hoor.

Maar dat komt dan omdat het lastig is om in te passen in je verdere...

Ja, lastig in te passen. En gewoon ook financieel. Ja, als wij met z'n tweeën daarheen gaan, ben je toch zo 100 euro kwijt. Met een etentje van tevoren... Ja, je gaat dat niet eh... vier weekenden op rij doen!

Nee.

Dus...De combinatie van geld en tijd. Maar tegenwoordig denk ik wel:"We moeten meer gaan, wij zijn de generatie..."

Die de zalen vol moeten houden!

Ja, haha! Ja, dat is wel een beetje zo. Dat is wel slecht maar het is zelfs nog wel een motivatie...

Echt?

Om te denken:"Als wij niet gaan, gaat niemand meer..."

Van: "Dus wij moeten het goede voorbeeld geven?"

Ja. En wij hebben het geld ook wel. We hebben beiden een leuk salaris. Maar het is wel zo, als wij al denken van: "Nou, nou..."

Dat is wel prijzig...

Ja, prijzig... en ze willen de subsidie dan ook nog afschaffen, dan wordt het helemaal...

Ja! En sluit opera op een bepaalde manier aan op je culturele interesses?

Hoe bedoel je dat?

Nou, je bent geïnteresseerd in bepaalde kunstvormen, en...

Oh, nou in die zin niet. Mijn kunstvormen zijn meer moderne kunst. En opera is vaak, vooral met die.... Kijk, die moderne opera waar ik laatst... die *Blauwbaard*, dat vereist wel weer dat je er wat wilt uithalen, van: "Wat zie ik hier nou in? Wat trekt me hier nou aan en wat trekt me niet aan?" Dus dat vind ik wel leuk. Dus in die zin is die combinatie er wel, maar meestal is opera toch grote, massale werken, dus in die zin sluit het minder aan bij mijn kunstvorm. Maar ja, ik heb vroeger zelf viool gespeeld in een jeugdorkest, ik heb gezongen in verschillende koren tijdens mijn studententijd, en nog steeds. Dus ja, op die manier sluit het wel...

Dus op die manier vind je het toch leuk om het nog steeds af en toe...

Te doen. Het sluit in die zin wel aan bij mijn persoon en mijn achtergrond. Dus in die zin... ja.

Waarom bezoek je kunst? Is het vermaak of ontspanning, of is het verkrijgen van kennis?

Er zijn verschillende motieven waarom... Maar als ik naar een museum ga, ga ik omdat ik het leuk vind, het is vermaak en ontspanning. Je wilt er soms... meer aan hangen zodat je er meer in ziet, maar soms is een schilderij gewoon mooi...

Omdat het mooi is...

Ja! Ja, en waarom? Ik ben niet zo iemand die daar dan uren naar gaat kijken en die dan de behoefte heeft om er een intelligent verhaal achter te gaan denken. Als ik het mooi vind, vind ik het mooi. Maar bij moderne kunst... hedendaags... dan is het wel soms dat je denkt: "Wat is dit nou?" En dan ga je er eens over nadenken. En dat vind ik dan leuk. Die uitdaging vind ik leuk. Maar bij andere schilderijen ga je er gewoon heen om te kijken, en bij foto's ook. Ik ga veel naar het GEM in Den Haag, gewoon om te kijken. Maar er zijn verschillende motieven... Ja, en dat is heel slecht, het is ook een soort status dat je aan jezelf toepast. Zo is het wel.

Ja.

Je wilt niet perse gezien worden als je iets doet, maar het hoort wel bij je leven, wat je ook wilt uitdragen wat je als persoon bent. En ik vind het ook leuk. Het is niet dat ik het daarom doe, maar het hoort wel bij mijn leven en ik vind het ook wel belangrijk.

En dan vind je het dus ook belangrijk om te doen...

Om het te doen. Zeg maar, ik vind het leuk om te gaan, en er zijn ook wel bepaalde kosten aan verbonden... Maar ik haal er dus ook bepaalde motieven bij om te zeggen waarom ik het wél wil doen. Ook al zou ik een kosten-baten analyse maken, als je dat zou zien zou je het misschien niet altijd doen. Maar omdat ik het gewoon... is dat raar?

Nee, want het is inderdaad vaak een combinatie van motieven, waar je het voor doet. Je kiest er ook bewust voor.

Het maakt dan ook wie je bent. Het geeft een identiteit aan jezelf. Net als met een boek, of je met trots verteld dat je Harry Potter leest of Dostojewski. En dat is wat je uit wilt stralen. En ik vind modern ballet heel erg leuk en ik ga er met veel plezier heen. Maar het plaatst je ook in een bepaald kader. En je kan er ook voor kiezen om dat niet te doen. Om te zeggen: "Ballet? Verschrikkelijk! Ik moet er niet aan denken!" Dus het is ook een keuze hoe je jezelf wilt neerzetten...

Ja...

En dat vind ik ook wel leuk. En opera hoort daar zeker bij, hoe je je neer wilt zetten.

En als je moest kiezen voor een bepaalde kunstvorm, welke zou dat zijn?

Ik denk dat opera redelijk hoog zit daarin. Ik heb bijvoorbeeld de *Tannhäuser* later ook gedownload en nu heb ik het op m'n iPod staan voor als ik in de trein zit. En dan vind ik het écht heel erg mooi, dus ook grote operastukken. Die grote operastukken, ik denk dat ik dat het mooiste vind. Dus dan zit opera heel dichtbij. Maar ik ga er niet het meeste heen, moet ik zeggen...

Maar dan is het ook meer de muziek en de zang dan de hele encenering?

Ja, meer puur de muziekstijl en de muziekvorm dan de encenering. De encenering vind ik leuk en interessant. Maar het is vaak... Opera's zijn vaak pompeus en ik vind het leuk als er een groot koor is en lekker massaal en zo. Dus het is, ik denk dat opera redelijk hoog staat als ik mijn favoriete kunstvorm zou moeten kiezen. Ik denk door de emotie, het emotie aspect vind ik heel belangrijk. Bij ballet heb je dat ook heel vaak. Het emotie aspect. Met de muziek en de combinatie...

Met beweging...

Ja, met beweging en dat brengt dan een bepaalde sfeer. En dat heb je minder bijvoorbeeld bij een concert. Dat kan ook heel mooi en emotioneel zijn...

Maar op een heel andere manier?

Ja, door die encenering wordt wel een bepaalde sfeer neergezet, een bepaalde emotie...

Dat wordt bewust gecreëerd, en als dat dan ook zo overkomt dan raakt het je...

Ja, dan raakt het je écht. Dus ja, opera komt daar dichtbij...

En heb je anderen geattendeerd op de OperaFlirt?

Ja.

En ook op DNO als gezelschap?

Nee, niet zodanig. Ik heb mensen erop geattendeerd dat je de OperaFlirt had. En meer op basis van wat wij hadden, van: "Het is een mooie gelegenheid om eens goedkoop naar een opera te gaan. En leuk, naar Amsterdam naar Het Muziektheater." Maar niet als zodanig tegen anderen van: "Ga nog eens een keertje..." Maar ik heb er wel over verteld, dus in die zin heb ik er positief over verteld. Dus als mensen het leuk vinden, zullen ze misschien denken: "Oh ja, ik ga er ook weer eens een keertje heen."

Ja, ja. Want hoe reageert je omgeving dan zo'n beetje als je erover verteld?

Positief? Heb je vrienden die ook openstaan voor kunst en cultuur?

Ja, maar niet opera als zodanig. Opera wat minder, dus mijn vrienden... en bijvoorbeeld collega's... ik vind altijd bij opera, óf je krijgt mensen van: Oh, leuk! Of meteen... Ja, niet bluh, maar een soort blanke muur...

Het zegt ze niets...

Het zegt ze niks, daar houdt het volledig bij op. En andere mensen reageren leuk en positief. Maar er zijn ook mensen die het zelf eens hebben gedaan... ja...

En wat zou je mensen die niet bekend zijn met DNO of opera als kunstvorm erover vertellen?

Ja, het is een verhaal op muziek. En dan zou ik ze aanraden om naar een bepaalde opera wel te gaan en anderen niet. Dan zou ik zeggen: "Ga lekker naar *Don Giovanni*..."

Iets luchtigs...

Ja, zoals die van Mozart... ehm.. *Die Zauberflöte*.

Ja, of La Traviata...

Ja, zoiets. Dat zou ik ze aanraden. Maar meer dan: "Het is een verhaal op muziek..."

Verder moeten mensen zelf maar kijken?

Ja, of ze het iets vinden. En ik zou wel zeggen: "Je moet er ópen ingaan." Het is wel iets bijzonders, iets anders. Maar het is altijd interessant...

En ben je van plan om binnenkort weer te gaan? Staat er iets concreets...

Nee. Dat is een beetje het probleem. Het staat redelijk ver van m'n radarscherm, dus... Nee ik weet niet wat het nieuwe programma... Dat is echt, dan moet ik het toevallig... Vaak is het zo dat ik in de krant de recensie lees en dat ik denk: "Er is dus nu iets heel moois en dan wil je een kaartje krijgen en dan lukt het je natuurlijk nooit

meer." Zeker als je in Amsterdam wilt... Kijk, als je hier woont kun je nog in de rij gaan staan. Dus dat is bij mij, bij DNO en opera en bij veel kunstvormen, dat het langzaam op m'n pad...

Maar je gaat niet bewust de programma's of seizoensbrochures langs, of...

Nee. Dat komt dus niet... Dus in die zin staat er niets op het spel maar het zou dus wel zo kunnen zijn dat ik over twee maanden ga.

Ja, want je staat er wel voor open om nog een keer te gaan maar er is nog niets concreets...

Nee, niks concreets. Maar als er volgende week ineens een recensie staat of toevallig zie ik ergens een brochure liggen en denk:"Hé, die opera is ook, dan kan ik..." Maar het is niet dat er ver van tevoren word gepland en... Ik heb laatst ook in Den Haag, daar waren we weer geweest, en toen zag je zo'n mini abonnementje, met drie dingen, toen hebben we nog wel gedacht:"Zullen we dat doen?" Maar uiteindelijk was het van:"We zien het t.z.t. wel..."

Omdat je geen zin hebt om dat nu al vast te leggen?

Ja, dan zit je nu al tot februari vol of zo.

Ja, want DNO heeft ook vanuit Fidelio, dat zijn dan de Jonge Vrienden van de Opera, die bieden ook van dat soort abonnementen aan. Dat is dan drie voorstellingen, en dan echt aanzienlijk goedkoper. Maar dat is voor jou dus meer de stap dat je je gaat vastleggen?

Ja, en dat is natuurlijk ook onderdeel van de ontoegankelijkheid. Van dat dat eigenlijk wel moet. Je moet je eigenlijk nu al aan zulke dingen committeren, en het geldt ervoor opzij leggen. Terwijl, als je nu dit weekend zou denken:"Ik heb echt superzin om naar een mooi concert te gaan", dan lukt het niet meer...

Omdat het dan al vol zit...

Omdat het dan vol zit. En dat is het rare, je wilt wel meer gaan maar... het is een soort spagaat waar je in zit.

Ja. En als je dan weer zou gaan, zou je dan bewust mensen meenemen die het al kennen, of...

Ja, ik zou niet...

Of mensen die het nog niet kennen, die je voor de eerste keer wilt meenemen?

Ik heb al genoeg vrienden waar ik dat nog een keertje mee zou willen doen, van:"Leuk om die weer eens een keer te zien..." Dat ik het weet... Het komt er niet zo van... Aan de andere kant, toen ik nog in Groningen studeerde heb ik wel eens een studiegenoot meegenomen, die was nog nooit geweest. Dat was ook toneel, en hij was nog nooit naar de Schouwburg geweest. Ik doe dat wel, maar het is nu dat ik al zoveel mensen heb waarvan ik het weet dat ze het hartstikke leuk vinden om te gaan, en die bijvoorbeeld ook dan in hun eentje zijn en dat ze het niet doen, of zo...

Dus die neem je dan mee?

Die zou ik dan bewust mee... Omdat ik weet dat ze het leuk vinden maar omdat ze niet de mogelijkheid hebben om te gaan, omdat ze in hun eentje zijn maar niet in hun eentje willen gaan, bijvoorbeeld. Dus...

En wat was voor jou belangrijk? Want je kende het gezelschap en het theater niet. Je zei al dat het theater je eigenlijk een beetje tegenviel. Is er dan iets wat er belangrijker voor je is om dan terug te gaan?

Nou, het is voor mij wel een reden om niet perse nog een keer naar De Nederlandse Opera te gaan.

Echt puur door het theater?

Ja, door... voor mij is het een combinatie. Voor mij is opera, en elke kunstvorm, is een avondje uit. En ehm... daar hoort alles bij. Daar hoort ook... ehm, het publiek bij. En als dat voor je gevoel te ver van je weg... van mij wegstaat, dan maakt dat het avondje uit minder gezellig. En dus, DNO, ja natuurlijk... Mijn ouders doen het ook niet meer, naar DNO, omdat je ook met de trein... Mijn ouders wonen nog verder weg, voor hen is het een redelijke stap van:"Wij gaan naar Amsterdam." Want ik

bedoel, in Den Haag heb je ook genoeg aanbod. Dus dan is het echt puur: "Die opera wil ik zien, daarvoor ga ik naar Amsterdam."

Dan ga je er bewust voor naartoe?

Dan zou het puur zijn voor een opera. Maar het feit dat je, die hele encenering en het gebouw niet... al die stoeltjes op zo'n rijtje en dan zit iedereen op zo'n rij naar voren te staren. Als dat nou allemaal gezellig door elkaar... Nou, en dat is dus wel een reden dat ik zeg: "Als het écht een hele mooie opera is, dan ga ik ervoor, maar anders ga ik net zo lief naar Den Haag of naar Rotterdam." Dan vind ik Rotterdam nog leuker, omdat ik daar wél dat gevoel krijg van... en hier dus minder...

En qua DNO, wat zou je er eventueel van weerhouden om vaker te gaan?

De Nederlandse Opera? Ja, er zou me niks weerhouden, behalve misschien de prijs... Nee, DNO heb ik op zich een positief gevoel over. Ik denk dat ze goede programma's neerzetten, dat ze heel vooruitstrevend bezig zijn. Ik weet niet of het aansluit, maar dat ze een modern gezelschap zijn die goed hun best doen...

Je zou er best nog vaker heen willen, maar het is gewoon het feit...

Ja...

Je bezoekt ook niet drie keer per week kunst, dus je past het in...

Ja, je past het in. Kijk, als ik een weekend ben geweest, dan denk ik: "Nou, volgend weekend doe ik wel weer wat anders." En dan ga ik sowieso niet naar een opera. Dus, ja. Kijk, als je een keer per maand minimaal een concert bezoekt, dan heb je een keer opera, ballet, concert... Dan komt opera... Dan is het niet zo vaak, en dan moet het ook maar net leuk zijn. Nou, dan houden de opties redelijk snel op.

Ja, dat is ook zo... En wat denk je dat de doelgroep van de OperaFlirt, mensen tot dertig, wat zou eraan gedaan kunnen worden om die vaker terug te laten komen?

Wat ik me ten eerste afvraag... De doelgroep tot en met dertig... Ik ben een grensgeval. Maar een doelgroep tot 27, 28 zijn meestal studenten, dus die hebben al alle mogelijkheid om overal goedkoop heen te gaan. En daarna val je in een gat, dus dit is een mooie gelegenheid om erheen te gaan. Je zou eigenlijk moeten zeggen: "We rekken de leeftijd op naar 35 jaar, en de prijs een beetje..." Juist om de mensen te trekken die het leuk vinden en die er langer gebruik van kunnen maken. Want dat is ook het probleem, het is nu één keer leuk geweest, en daarna zal ik toch weer het volle pond moeten betalen. Dus je zou het op een langere termijn, weet ik veel, een strippenkaart of zo. Het aantrekkelijk maken om mij terug te laten komen. Ik wil best...

Door iets met die prijs...

Gaan spelen. Ja, dat je die toegankelijkheid, dat je het toch afbouwt. Want ook in het begin, wij werken allemaal, en verdienen toch... de meeste mensen die naar de opera gaan zijn redelijk hoogopgeleid. Die verdienen een leuk salaris. Maar in vergelijking met alle andere mensen die wel hun kaartjes hier kopen, zitten wij toch wel lager. Dus het zou leuk zijn, als dat... elkaar ontmoet. Want voor ons is het ineens het volle pond. En voor ons... wij doen ook veel, wij willen veel en zijn heel materialistisch ingesteld. Dus de competitie is ook groot.

Dan moet je dat er ook nog in gaan passen..

In gaan passen, ja! Terwijl oudere mensen, zou ik zeggen, die hebben minder dingen waarmee de competitie is. Dus een andere prioriteit...

Ja, ja.

Dus dat zou ik eerder zeggen. Of je rekt de leeftijd op naar... En voor mij, de reden om terug te komen, ehm... ja, ik zou wel zeggen het social networking aspect, ehm... Ja, maak er... Waarom zou je het niet combineren met andere kunstvormen in Amsterdam en dan een soort social netwerk ervan maken... Ik denk dat dat voor mij wel aantrekkelijk zou zijn, als het dus méér is dan het ding waar je alleen heen moet gaan. En dan ook wel gaat, maar dat het meer iets is van: "Ik vind hier leuke gelijkgestemde mensen." Het is een soort sfeer waar je in komt die... je hoeft ze niet elke keer een borrel aan te bieden, maar gewoon van: Daarna is er een borrel in een

bepaald café en iedereen die jong is en dat leuk vindt, komt daarna dan nog een borrel drinken, zeg maar. Dus dat je het in die zin toegankelijker maakt. En dan nog heb je het probleem dat veel mensen met z'n tweeën komen, maar als je wist dat er altijd een borrel was ergens daarna, en je wist dat mensen ook daarheen gaan, dan denk ik dat dat het leuker maakt.

Maar blijf je dan ook niet altijd heel erg de groepen scheiden, van: "Dit is het standaard publiek en dit is de speciale groep die we altijd iets moeten aanbieden..."

Nee, maar goed. Ik geloof dat... Alles werkt tegenwoordig heel erg met social networking, dat is heel belangrijk. Met Facebook-sites, en groepen creëren, en dat vinden mensen belangrijk. En ik... ik ben zelf helemaal niet van Facebook, en... ik zit er wel op maar het is allemaal heel privé. Ehm, je hoeft het dus niet aan te bieden maar desnoods creëer je een Facebook-pagina voor jonge vrienden van de opera en daar doe je een berichtje, van: "Volgende week is er weer een nieuwe opera en daarna hebben we een leuke borrel gepland." Eh... breng je mensen mee. En dan kost het De Nederlandse Opera niets. Je zegt gewoon: "Daarna is er een borrel, en iedereen die daarheen wil gaan, die gaat daarheen."

Ja, je noemt gewoon...

Een café, en iedereen die naar de opera gaat, zoals ik... ik ben dan met een vriend daar en dan zeg je: "Nou we gaan daar nog even heen om wat te drinken." Want je weet dat daar andere leuke mensen komen, die je waarschijnlijk leuk vindt.

Die er ook zijn geweest...

Ja, en je gaat er dan ook heen met: We gaan een biertje drinken en misschien ontmoet je wat mensen. En dan is het ook... het wat breder trekken. En dat hoeft De Nederlandse Opera geen geld te kosten. En dat kun je ook betrekken op zo'n zelfde groep op zo'n Facebook-page, van: "We gaan dit weekend naar De Hermitage en we hebben een rondleiding georganiseerd." Zeg maar, zulke dingen heb je wel heel erg voor expats. Van die netwerksites... En er zijn denk ik heel veel mensen in mijn leeftijdscategorie, ook vrienden en vriendinnen van mij, die dan in hun eentje wonen. Dat is moeilijk. Die willen best... Een vriendin van mij wil best naar de opera maar die zit altijd met mensen te zeulen, zo van: "Wie wil er mee?" Dus wat ik ook zeg, als ik dan ga dan ga ik ook een keer met zo iemand, dan ga ik met iemand anders. Dus ja, dat soort dingen, dat is heel herkenbaar.

En misschien, als je gaat werken wordt je kringetje ook kleiner...

Heel klein, ja. En zoals in een grote stad als Amsterdam, dan zoek je toch naar dit soort houvast, en je zoekt toch gelijkgestemden in een grote stad. En dit soort dingen, daar zou je het mee kunnen krijgen. Dus ik denk dat het een heel goede mogelijkheid is om dat te gebruiken, om mij terug te laten komen. En mij andere dingen te laten doen, in Amsterdam of Nederland.

En zoals bij DNO gaat het dan puur om Amsterdam wellicht...

Ja, maar De Nederlandse Opera heeft toch ook wel de wens om een nationale uitstraling te hebben, en niet alleen een Amsterdamse.

Nee, ok...

Dus als je dat breder trekt dan alleen DNO dan is het ook kunst in het algemeen.

Dat je dát als uitgangspunt neemt maar daarmee misschien ook je netwerk kunt uitbreiden...

Nou, het gaat mij niet zozeer om het uitbreiden van een netwerk...

Nee, maar misschien dat de groep kan groeien en dat mensen ook op een andere manier geïnteresseerd raken in...

Ja, in opera. Mensen die eerder alleen naar musea gingen die dan nu ook een keer naar een opera gaan. En dan via De Nederlandse Opera zijn er goedkope kaartjes geregeld... zoiets. En dan zelfs, ik denk dat je mensen niet eens alleen trekt met goedkopere kaartjes, maar ook zo'n rondleiding. Ik denk dat iedereen dat hartstikke leuk vindt. Om dat te doen.

Ja, het is wel inderdaad van: Hoe ga je zoiets starten? Is het iets dat losstaat van het gezelschap en geïnitieerd wordt door een klein clubje?

Nou, voor mij hoeven er niet veel kosten aan te zitten, maar je hebt wel mensen nodig die het doen. Ik zou al bijna zeggen: Als je dat organiseert, dan wil ik best vanuit Den Haag me daarmee bemoeien! Haha, ja serieus! Ik denk dat er ook mensen in Amsterdam...iedereen is actief bezig! Dan zou ik het geen probleem vinden om het vanuit Den Haag te trekken en te zeggen: "We gaan dit of dat doen." Als je enthousiaste mensen trekt, dan zijn die er echt toe bereid... Je hebt het ook voor internationale expats in Den Haag en ook voor ander dingen. Dus waarom zou je het niet ook hiervoor hebben? Ik ga het zelf gewoon opzetten! Haha!

Communicatiekanalen en informatievoorziening

Wat vind je van de zichtbaarheid van het gezelschap, in de stad? Hoe is dat bijvoorbeeld in Den Haag?

Nee, ik ... in het algemeen vind ik het wel tegenvallen. De zichtbaarheid van DNO, nee. Wat ik zeg, meestal is het alleen dat ik puur een recensie lees in het NRC en dat ik denk: "Hé, wat hebben ze nu weer voor programma?" Omdat... vaak zijn... Als je ergens heen gaat zie je zoveel posters, ook als je hierheen gaat zie je ineens 20 posters van verschillende dingen. Dan ontgaat je dat...

En je filtert misschien...

Ja, je filtert dingen. Ja, of juist niet, omdat het zoveel is wordt het gewoon achtergrond en zie je het niet. Of het is zo'n bak met heel veel van die kaartjes en dan ga je ook niet... Dus nee... maar het is wel zo dat je dan in Den Haag vaker posters van NDT ziet. En ik weet dus niet hoe dat in Amsterdam is, alleen dat het in Den Haag voor mij niet zichtbaar is.

Want hoe informeer je jezelf? Via welke kanalen is dat voornamelijk?

Ja, krant. Die recensies... En ja anders via internet gewoon. Via de Uitpagina, dan kijk ik wat er is. Als ik dit weekend iets wil doen dan ga ik naar de Uitpagina en dan kijk ik...

Wat het aanbod is.

Ja. En dan zal ik ook wel doorgaan naar de site zelf, hoor. Het is niet zo dat ik puur alleen... ik zal daarna altijd even naar de site doorgaan van DNO of NDT... En kijken wat het precies is.

Om je verder te informeren?

Ja. Je begint op een algemene site...

En dan klik je bewust verder?

Ja.

En je bent dus ook lid van Facebook. Maar ook van Hyves, Twitter?

Nee, Hyves heb ik afgeschaft omdat ik Facebook heb genomen. En voor de rest niets. Ja, LinkedIn ook wel. Maar minimaal.

En ben je dan op de hoogte van de Facebooksite van DNO?

Haha, dus niet!

Haha, blijkbaar niet! Je wist niet dat het bestond?

Nee, haha.

Dus je bent er ook geen lid van!

Nee.

Maar denk je dat ze dat soort dingen dan beter moeten communiceren, dát dat bestaat? Want daar worden wel korte berichtjes gepost over zangers en over kaartjes voor voorstellingen, en zo...

Oh, ok. Is dat gecommuniceerd na de *OperaFlirt*?

Ja.

Nou, dan heb ik het dus gewoon niet gezien. Ik weet ook niet hoeveel mailtjes er zijn geweest, maar dat soort mailtjes klik ik heel snel weg.

Omdat je ook zoveel...

Ja, zoveel informatie. Dus als ik weet: Ik heb mijn kaartjes al, dan denk ik: "Het zal wel. Ze willen me heus wel weer iets vertellen, of..." Het zit wel goed. Of ze willen me weer herinneren. Ja, dat soort dingen klik ik heel snel weg. Dan zou je me op een andere manier daarop moeten attenderen.

Ja, want hoe denk je dan dat zij beter zichtbaar kunnen zijn? Wat zou voor jou bijvoorbeeld werken en binnen kunnen komen?

Ehm... Zeg maar, zo'n e-mailcommunicatie niet. Ik denk dat het dan ook weer mond tot mond reclame is.

En dat is dan weer moeilijk om...

Ja, dat zijn altijd van die ground movements. Je moet dan, dat moet gaan sudderen en gaan uitbreiden en dan wordt het wat. En dat is natuurlijk moeilijk te krijgen...

Ehm... Ja, ik weet niet of je een banner op moet hangen aan het einde van de opera... Haha, als de zangers gaan buigen dat er staat: "Visit us at..." Haha!

Haha!

Nee, ik denk dat het moeilijk is. Je krijgt zoveel e-mails en je blokt dingen snel uit. Je neemt niet de moeite om daar nog eens een keer naar te kijken. Print het op het kaartje, maar dan weet ik ook niet...

Of het dan...

Ja, nee... Daar zou je goed over na moeten denken....

Heb je verder nog iets dat je wilt toevoegen aan dit gesprek?

Nee, ik heb wel genoeg gepraat! Ehm, nee... je zou op een of andere manier moeten kunnen regelen dat je een soort contingent aan kaarten overhoudt en dat het toegankelijker is om aan het einde meer de impulsieve koper.... Onze generatie is veel impulsiever dan de vorige generaties...

Ja, het heeft dus met leeftijd te maken maar dus ook met een hele andere generatie die is opgegroeid met...

Ja! Je wilt nu en je doet het. En je gaat op internet en je haalt het.

Alles ligt maar voorhanden...

Ja, en zo zijn we, we willen alles nu. En dan zoeken we het op internet en dan halen we het. Als we een cd willen, dan downloaden we het...

Maar mensen zijn dus ook gewoon lui...

Ja, natuurlijk.

Ze hoeven niet meer zoveel moeite te doen om...

Om dingen te krijgen. En bij dit soort dingen móét je dus eigenlijk van tevoren gaan bedenken wat je wilt, en dan... dan kost het teveel moeite en dan doe je het uiteindelijk niet meer. En als je het uiteindelijk wilt... Ik ga hier niet in de rij staan als ik uit Den Haag moet... Dus ja, dat zou ik niet doen. Dus je zou... Ja, ik weet dat het lastig is voor DNO want je wilt natuurlijk verkopen... Als je wist dat er altijd 20 of 30 kaarten nog beschikbaar zijn, dan wordt het in die zin toegankelijker. Je maakt de gok van: "We gaan het toch nog proberen." Weet je, er zijn zoveel dingen al, je weet dat er nog feestjes komen en dit en dat... Ik heb helemaal geen zin om me al vast te leggen of ik over 3 maanden op een zaterdagavond naar... misschien moet ik voor m'n werk weg...

Is het dan niet meer echt van deze tijd?

Nee, ik denk het niet. Dat het niet meer van deze tijd is. Je wilt op het laatste moment... Wat ik zeg, ik zit nu te denken: "Hé, dit weekend hebben we zaterdagavond nog vrij, zou er iets leuks zijn?" Dan is DNO... Voor m'n gevoel is het dan niet meer mogelijk om kaartjes te krijgen... En dat is misschien ook een misinterpretatie van mij.

Nou, dat verschilt per voorstelling... Het is ook wel zo dat het echt niet meteen is uitverkocht.

Ja, ok. Het is dan ook de perceptie. Je hebt dan ook die zoekplaatsen aan het eind. Dus je weet wel dat het kan. Maar ook omdat je weet dat het... het is waarschijnlijk meer perceptie. Maar als je nu kaartjes gaat kopen dan kan je waarschijnlijk drie hoog

achter op het balkon... Dat was in Brussel vaak zo. Dat dat soort kaartjes beschikbaar waren.

Toch is het vaak zo dat er nog best wel wat kaarten op het laatste moment te krijgen zijn...

Ja, en je hebt vaak ook dat je dan een goede recensie hebt gelezen en dan nog kaarten wilt kopen en dat het dan niet meer... Dat is de perceptie, en dat helpt niet om mij er weer in te krijgen...

Interview 8

Datum: Vrijdag 21 mei 2010
Locatie: Het Muziektheater Amsterdam
Tijd: 14.00 – 15.00 uur

Demografische gegevens

Sekse: vrouw
Leeftijd: 29
Werk / studie: Archivaris bij Museum voor Beeld en Geluid
Opleidingsniveau: WO Media en Cultuur (afgerond)
Burgerlijke staat: ongehuwd
Woonplaats: Amsterdam
Bezochte OperaFlirt: *L`elisir d`amore*

Voorafgaand aan de OperaFlirt

Naar welke OperaFlirt ben je geweest?

Ehm, volgens mij was het... even kijken, ik ben kort na elkaar naar twee geweest. Volgens mij was het *L`elisir d`amore*. Of die daarvoor. Want ik kreeg toen vlak daarna een e-mail met een vragenlijst ook. Daar heb ik ook nog aan meegedaan. Toen kreeg je weer zo`n tweede OperaFlirt idee...

Oh ja, dan zit ik even te denken welke dat zou kunnen zijn...

Dus het was volgens mij die vóór *L`elisir d`amore*. Dat was Puccini... Nee, andersom! Nee, het was wel *L`elisir d`amore* en daarna Puccini...

Heb je nog die extra...

Ja, die ene titel die ik niet kan uitspreken!

La fanciulla...

Ja, *La fanciulla del West!*

Die was inderdaad naar aanleiding van het invullen van die enquête.

Ja, ja...

En had je daarvoor al eens een opera bezocht?

Ja, één keer hier. Dat was *Tristan en Isolde*. En, ehm... ook nog een keer *Carmen* in... dat was niet hier maar in Carré, dat was een buitenlands gezelschap. Ik weet niet meer precies welk gezelschap.

Ok.

En ik ging ook wel eens kijken naar die... dat was in het kader van een festival, is dat het Holland Festival... Dan vertonen ze een nieuwe productie live of semi-live en op televisie, maar dan hebben ze ook grote schermen in het Oosterpark...

Ja, dat hebben ze toen gedaan met *Carmen*, weet ik.

Ja, die heb ik toen gezien. En volgens mij *Don Carlos*, een paar jaar geleden.

Ja, dat nodigt ook uit voor mensen... het is niet de stap om naar het theater te gaan, maar juist om op een hele informele manier...

Ja, heel gezellig en relaxed. We hebben ook zitten borrelen en toch die opera heel goed meegekregen. Dat was heel leuk.

En wat was, voor je naar de OperaFlirt ging, je had dus al een paar keer iets gezien. Wat was je kennis van de kunstvorm? Wat wist je ervan?

Nou, ik heb geen kennis van opera. Alleen dus die paar ervaringen... en ehm... Ja, ik mag graag daarnaar luisteren. Ik vind het wel mooi. Maar het is niet zo dat ik, ehm... heel veel... heel erg op zoek ben naar kennis erover, of zoiets. Het is gewoon meer om te genieten, te kijken en te luisteren...

Om het te ervaren, maar niet om daarnaast...

Ik heb geen cd`s thuis. Van opera`s... maar daar zit ik wel eens aan te denken, van, eigenlijk zou ik dat best fijn vinden om dat af en toe eens te luisteren, maar het is

toch net nog wel een stap, haha! Ik weet het niet precies! Omdat je niet weet waar je moet beginnen. En wat toegankelijk is om mee te beginnen...

Ja.

Maar je hebt bijvoorbeeld *AVRO Kunstuur*, daar heb ik nog wel een paar keer naar zitten luisteren, ook ter voorbereiding op de opera. Bijvoorbeeld toen bij Puccini, toen dacht ik: "Ik ga even wat anders luisteren van Puccini." En dan heb je *AVRO Kunstuur*, dat staat ook online. Dan nemen ze de belangrijke stukken en dan vertellen ze tussendoor even heel kort iets over het verhaal, en... wat er gebeurt, een soort...

Een soort van, waar je kunt beginnen met de enorme hoeveelheid van wat er is. Dat je je door dat soort dingen een beetje laat adviseren...

Ja.

En dat je een beetje gaat kijken...

Ja, dat vond ik wel leuk om te doen.

En waarom besloot je nu om de OperaFlirt te bezoeken of de voorstelling te bezoeken?

Nou, dat was eigenlijk heel toevallig. Ik was in de *Coffee Company* en toen zag ik dat kaartje liggen, en toen dacht ik: "Goh, dat is goedkoop, haha! 15 euro!" En, ehm... ja, het was zo'n mooi, vrolijk kaartje, en voor jongeren, en de prijs... en die opera leek me ook wel grappig, eigenlijk. En die was ook uiteindelijk onwijs leuk! Ehm... dus ja, dat was eigenlijk het besluit...

Omdat je er via een kaartje bekend mee werd gemaakt. En was dat ook de enige manier waarop je er... Had je er daarvoor al eens van gehoord? Of was dit de eerste keer...

Nee. Ik had er niet van gehoord. Maar later kwam ik erachter dat een goede vriendin van mij, ehm... die heeft wel een soort abonnement via Fidelio. Dus ehm... dat had ik dan misschien later van haar gehoord, want die wist er wel van.

Ja, want die zijn er ook vaak aanwezig.

Ja.

En wat trok je aan in opera of De Nederlandse Opera als gezelschap?

Nou, sowieso de muziek. Hoewel ik dus niet superveel kennis ervan heb. Mijn ouders luisteren ook geen klassieke muziek of zo. Van die typische babyboomers die van de Stones en de Beatles houden, haha! Maar toch trekt het me wel. Vooral... de zang, ik vind dat zo knap en zo mooi. Ehm... dus dat. De prijs, heel belangrijk. En ja, ik woon hier ook vlakbij, dus ik kijk eigenlijk op het gebouw. Dus dat vind ik ook wel... dan moet je er wel af en toe naartoe!

Dan is het zo dichtbij!

Ja!

Maar was er ook nog iets dat je aantrok in het gezelschap, omdat je er al eens een keer iets van had gezien?

Ik weet niet of *Tristan en Isolde* ook van De Nederlandse Opera was...

Als het hier in Het Muziektheater was, zal dat wel.

Ja, ok... Nee, het... dat zegt me niet zo heel veel. Want wat ik... er volgens mij van merk is dat er voor elke voorstelling een andere cast wordt aangetrokken. En ik zag wel een fantastische man die speelde bij *L'elisir d'amore* en die speelde ook bij *La fanciulla del West*, die was fantastisch!

Oh, die Dulcamara speelde!

Ja! Die was fantastisch!

Ja, die valt ook meteen op!

Ja, omdat hij zo'n opvallende rol speelde, een hele karakteristieke man. Dat viel me op, maar voor de rest is het telkens een andere cast. En voor de rest de, ehm... de dirigent, ken ik ook niet bij naam, of zo. Daar ben ik niet in thuis.

Nee, dus het was niet puur het gezelschap waar je iets...

Nee.

En hoe werd daarvoor, je was wel naar *Tristan en Isolde* geweest, hoe werd toen je interesse gewekt om ernaartoe te gaan?

Ehm... Nou, dat was gewoon een spontaan ideetje van vriendinnen, om daar eens naartoe te gaan.

Van: Laten we het eens proberen?

Ja, gewoon voor de leuk. Nou, een van die vriendinnen die ging wel eens naar balletvoorstellingen hier, omdat ze vroeger ook op ballet heeft gezeten of zoiets...

Dus die kende het gebouw al...

Dus die had iets van: "Nou, leuk, dan gaan we een keer naar de opera." Met z'n drieën waren we. Toen konden we redelijk goedkoop kaartjes krijgen, voor 50 euro of zoiets. Helemaal aan de zijkant, haha! Maar dat was wel heerlijk! Dat was leuk.

Ja.

En volgens mij was er ook eten tussendoor, en alles. Gewoon een leuk avondje uit!

En dat was toen wel goed bevallen?

Ja.

En toen dacht je...

Ja.

En hoe heb je je tijdens de OperaFlirt, heb je je daarvoor nog op een bepaalde manier geïnformeerd over het programma of de voorstelling?

Ehm... nee, eigenlijk... hoe ging het ook alweer? Je moest je opgeven online en toen kreeg je later te horen of het gelukt was. Waarschijnlijk komen er meer aanmeldingen binnen dan dat er plaatsen zijn. Ehm, nee... Wat bedoel je precies met voorbereidingen?

Nou, meer van, heb je je op een bepaalde manier ingelezen of ben je er blind ingestapt, in de avond? Van: "Ik zie het wel..."

Nee, ik heb niet de tekst of het verhaal gelezen. Dat heb ik toen bij *La fanciulla del West* wel gedaan, maar nee... Dat doe je bij een film ook niet echt, toch? Dat je uitgebreid...

Nee, maar je kan bijvoorbeeld, bij een opera misschien... dat je denkt: "Het is wel of niet handig om dat te doen", omdat je misschien de boventiteling niet kan lezen, en er gebeurt zoveel en je verstaat het niet direct. Dat het voor sommige mensen, echt wel...

Ja.

Die echt bewust willen weten waar het over gaat omdat ze het anders niet helemaal volgen, of niet weten wie nou wie is.

Nee, ik wist wel hoe dat werkt met de boventitels en bij *Tristan en Isolde* was dat prima te volgen ook, dus...

En ben je teruggekomen op bepaalde vooroordelen die je had over opera? Had je vooroordelen?

Nee, ik had niet... heb geen... ik heb wel een soort positieve houding...

Het hoeft niet perse negatief te zijn, maar dat je een bepaald beeld had dat uiteindelijk niet helemaal bleek te kloppen met wat je hebt ervaren.

Nou... dat kwam misschien ook door *Tristan en Isolde*... het is een beetje een oppervlakkige opmerking, maar het is natuurlijk een heel romantisch verhaal. En er speelden twee mensen die fantastisch konden zingen, maar die zagen er niet echt uit als de jonge, knappe mensen die je bij dat verhaal zelf en de mythe en zo voorstelt. Dus dat bevestigde eigenlijk een beetje dat vooroordeel van de dikke operazangeres en de dikke operazanger! Maar dat was eigenlijk bij *L'elisir d'amore* weer totaal anders. Eigenlijk alleen maar superknappe mensen!

En mensen in bikini...

Ja, in bikini inderdaad! En die, de hoofdrolspeelster was echt supermooi. En die mannen waren ook goed om naar te kijken, haha! Dus dat was weer heel anders, dus wat dat betreft was dat vooroordeel wel een beetje, door die specifieke opera en die cast... een beetje anders.

Dat het heel erg verschilde met wat je misschien in je hoofd had naar aanleiding van je eerste bezoek?

Ja, misschien een beetje oppervlakkig...

Nee, maar het kan toch dat je een bepaalde beeldvorming creëert en dat dat uiteindelijk niet blijkt te kloppen?

Ja.

En had je nog bepaalde verwachtingen van de avond? Van het programma of de voorstelling?

Nee, eigenlijk niet. Het was iets leuker dan ik had verwacht. Omdat die opera zo grappig was, en zo vrolijk ook. Ehm... dus het was misschien leuker dan ik had gedacht. Niet dat ik een slechte avond had verwacht, hoor! En er was van tevoren ook een rondleiding, en er was tussendoor een borrel. Ja, het was eigenlijk allemaal beter dan verwacht!

Ja.

We kregen gratis drank, en die rondleiding was heel leuk om te zien, om achter de schermen te kijken.

Maar de hele avond was iets beter dan je...

Ja, eigenlijk wel, haha!

Maar hoezo had je er dan iets minder van verwacht?

Nou, meer dat je een beetje neutraal... Verwachtingsloos erheen gaat, van: "Leuk, we gaan het eens proberen."

En het viel je gewoon alleszins mee?

Ja, het was eigenlijk nog allemaal veel beter dan ik me had kunnen voorstellen.

De OperaFlirt

En was de randprogrammering, dus de rondleiding vooraf en een borrel, was dat voor jou een drijfveer om te gaan?

Ehm... nee, dat niet. Nee, het was wel heel leuk, maar bijvoorbeeld ook, ehm... vooral op het laatst, dat de... de dirigent en de castleden bij de borrel kwamen. Toen dacht ik ook iets van: "Ja, ik zou ook niet weten wat ik die mensen zou moeten vragen!" Ik kon daar niet zoveel mee.

Nee, van: "Wat moet ik dan..."

Ja, dat was een beetje teveel van... ehm... maar dat was inderdaad niet de belangrijkste reden. De belangrijkste reden was gewoon goedkoop naar de opera, en dat gaan we eens doen!

En hoe heb je verder het hele programma ervaren? Dat je van begin af aan wordt meegenomen, en je krijgt een rondleiding en in de pauze dit en na afloop dat. Dus je bent een soort van continu...

Ja, dat vond ik... dat vond ik niet vervelend, haha! Dat vond ik hartstikke leuk! Ik voelde me bijna... Het was bijna een beetje gênant, dat je zoveel aandacht krijgt voor zo weinig geld. Tegenover de rest van het publiek was het bijna een beetje gênant, haha!

Omdat je dacht: "Al die mensen hebben zoveel meer..."

Ja, en die moeten zelf hun wijntje in de pauze betalen...

En in de rij...

Ja, in de rij staan. En ik krijg hier alles op een dienblaadje aangereikt... dat is bijna een beetje... ja...

Maar vond je dan ook echt dat je heel duidelijk werd afgescheiden van de rest van het publiek? Dat het zo duidelijk was dat jullie echt een aparte groep waren?

Ja, dat was misschien niet eens het ergste. Want dat heb je wel vaker. Met *Tristan en Isolde* was er ook zo'n stukje afgezet voor de mensen die eten hadden gereserveerd. Nee, dat vind ik dan niet zo heel erg. Hoewel het onderscheid tussen jong en oud is dan wel heel duidelijk. Maar dat vond ik niet zo...

Nee...

Maakt het ook wel weer bijzonder, toch?

Ja, nou, je weet misschien ook wel van tevoren dat het zo gaat gebeuren, omdat je natuurlijk een apart programma krijgt aangereikt. Maar je kan op dat

moment inderdaad denken, van: "Oh, ik kijk naar die mensen maar die mensen kijken misschien ook wel naar ons, van..."

Nee... haha!

Ja, sommige mensen kunnen daar last van hebben!

Nee, het was wel meer een beetje zo van: "We zijn wel heel bevoorrecht hier", maar zo erg is het ook niet...

Nee...

En bovendien, het was ook niet weer zo dwingend... je kan er ook voor kiezen om wel te mixen met de rest van het publiek...

Ja, je kan eruit lopen natuurlijk, als je wilt.

Ja. Je hoeft er niet aan mee te doen.

Ja, dat is ook zo.

Het is niet zo dat we opgesloten zaten, haha!

Nee, haha! En hoe heb je verder het theater en de zaal ervaren? Je kende het natuurlijk al wel...

Ehm... ja, we hadden volgens mij... Ik moet even nadenken waar we toen zaten... Volgens mij hadden we echt vet goede plekken, en de keer erna ook, nog veel betere plekken. Dus daar was ik ook wel verbaasd over, dat dat, ehm... nou, dat dat allemaal kon. Ik had eigenlijk verwacht dat we helemaal boven of achterin of aan de zijkant, dat we een beetje de wat slechtere plekken hadden gekregen...

Omdat er die prijs aan vastzit?

Ja, of dat... ik weet niet precies wat de deal was met de OperaFlirt organisatie en met het reserveringssysteem. Ik kan me voorstellen dat jullie... Tenminste, wat ik dacht, van: OperaFlirt neemt de kaarten die nog niet verkocht zijn, of die slecht verkopen...

Ja, maar er wordt een bepaalde tijd van tevoren een bepaald contingent gebruikt voor de OperaFlirt, daarom is er ook maar een bepaald aantal mensen dat mee kan doen. En ook zodat je niet allemaal helemaal verspreid zit over de zaal, maar misschien wel een beetje samen zit.

Ja, dat weet ik eigenlijk niet, of we heel erg bij elkaar... dat heb ik niet zo meegekregen... maar...

In ieder geval, dat mensen wel dezelfde rang hebben qua kaartje...

Ja, ok.

En verder de horeca en het personeel?

Ja, uitstekend. Alle keren dat ik hier ben geweest... prima.

Niet iets op aan te merken?

Nee, heel netjes, en hele mooie jasjes hebben ze hier aan. Dat ziet er wel netjes uit.

Wel chique of zo...

Ja.

En was je met iemand samen ernaartoe?

Ja, ik was met mijn toenmalige vriendje. Dus dat was ook nog wel romantisch...

En dan ook nog zo'n romantische voorstelling...

Ja, heel romantisch, haha!

En heb je ook nog andere OperaFlirters gesproken, tijdens of na...

Nee, we hebben toen niet echt gemengd...

En met ander publiek ook niet, jullie waren alleen maar samen?

Nee... nee.... ja, inderdaad.

Maar wat is voor jou het belang van sociaal contact, dat je met z'n tweetjes was? Vind je dat heel belangrijk als je kunst bezoekt? Om echt met iemand te gaan, of om mensen te spreken of te ontmoeten?

Nee, ik ga ook wel eens in m'n eentje naar de bioscoop bijvoorbeeld. Maar naar theater of opera zou ik iets minder snel alleen gaan... maar... ja, ik heb daar niet zoveel...

Maar waar ligt dat dan aan?

Ja, dat is toch een beetje de... voor de gezelligheid, en voor in de pauze...

Dat je niet in je eentje staat...

Ja, dan sta je een beetje zo... voor je uit te kijken. Dat is niet erg, dat kan...

Maar is film dan anoniemer? Dat je binnenwandelt, in het donker zit en dan weer eruit stapt?

Ja, dat ook. Je rekt de ervaring wat langer als je met z`n tweeën bent. Want dan ben je iets eerder, dan neem je nog een kopje koffie. En blijf je misschien nog heel even hangen of je gaat daarna nog naar de kroeg om even na te praten. Ja, dat maakt het wel iets anders dan als je in je eentje even snel naar de film gaat.

Ja.

Dan zit je inderdaad in het donker en dan ga je...

Ga je gewoon weer weg, ja! Maar je vind het... je zou, als je iets heel graag wilt zien, dan zou je ook prima alleen kunnen gaan?

Ja, ja... maar dat heeft me wel ervan weerhouden, om... want ik heb nu die jongen niet meer, haha! Ehm... om bijvoorbeeld, want daar heb ik nog wel even over na zitten denken... bij dat Fidelio, maar toen dacht ik: "Ja, dan ga ik vier keer in het jaar in m`n eentje naar die opera, dat is misschien niet zo handig." Het is wel leuker om te doen als je met een koppel bent, en allebei zo`n pakket doet...

En dat je het dan samen kan doen.

Ja, precies.

Ok. En heb je je ergens aan geïrriteerd tijdens de avond?

Nou, niet dat ik me kan herinneren...

Nou, dat is heel fijn! Maar het zou kunnen dat je iets opviel dat je misschien niet zo...

Nee...

En wat is je het meeste bijgebleven van de OperaFlirt?

Ehm... bedoel je van de avond, of van de actie, of het...?

Nou, dat kan alles zijn. Dat kan zijn alles wat om de voorstelling heen gebeurde, maar kan ook de voorstelling zelf zijn. Het hele programma dat je hebt gekregen...

Eh... ja, ik denk dan toch de opera zelf... Ja... Ja, ik denk wel de opera zelf... Dat ie zo leuk was, haha! Zo vrolijk! En hij begon al zo leuk met die eerste akte met zo`n badkuip, heel gek. Ja, dat was heel leuk.

Dus de voorstelling was voor jou wel echt...

Ja, ik denk het wel.

Maar heeft de randprogrammering ook nog iets gedaan met je totale ervaring van...

Jawel, natuurlijk! Dat heeft er wel aan bijgedragen. Het feit dat je die rondleiding krijgt. We kregen ook nog na afloop zo`n soort goodie-bag en... ehm... ja, natuurlijk dat maakt het geheel wel nog leuker. Het is een soort warm bad...

Waar je in...

Over baden gesproken, haha!

En je wordt een beetje meegenomen en de hele avond verzorgd!

Ja!

Herhaalbezoek en attenderen**En bezoek je veel kunst?**

Ja... Redelijk, denk ik.

En wat zijn dat dan voor kunstvormen, die je...

Ehm... Ik ga wel eens naar Montevideo, naar het NIMk, voor ehm... audiovisuele kunst is dat, moderne kunst... En ja, ik ben ook wel een beetje zo`n festivalhopper. Ja, *Sonic Acts* ben ik een paar maanden geleden geweest. Ook allemaal moderne beeld, geluid en ruimtelijke kunst. In Paradiso en in de Balie en in het NIMk. En ehm... wat heb ik nog meer met kunst?

Maar bezoek je bijvoorbeeld ook wel eens podiumkunsten? Omdat je ook wel eens naar opera gaat, komt dat dan voort uit een soort van theater achtergrond? Dat je daar vaak...

Ik ga niet zo heel veel naar theater. Misschien één of twee keer in het jaar. En dan meestal omdat vrienden dat dan initiëren. Dan ken je iemand die een heel leuke voorstelling heeft... ik ken iemand, die doet PR voor voorstellingen, dan ga je daar nog wel eens naartoe.

Ja, ja.

Dat is zeg maar een paar keer per jaar. En ehm... maar ik ga bijvoorbeeld ook wel eens naar de Kleine Komedie. Dat is meer kleinkunst...

Ja, ja. En hoe is dan bijvoorbeeld opera hier in te passen? Dat is natuurlijk weer iets heel anders. Hoe zie je dat dan naast... Want je zegt kleinkunst en cabaret en daar tegenover staat dan weer dat hele moderne en audiovisuele en dan heb je ook nog eens... Dat zijn best wel heel verschillende dingen natuurlijk...

Ja, misschien wel... Ja, ik denk dat het bij mij allemaal met... Dat ik meer interesse heb in... in misschien de muzikale kanten ervan. Hoewel ik daar geen verstand van heb, is luisteren denk ik dan toch het belangrijkste...

Dat je dat... dat dat voor jou...

Boven het zien...

Ja, boven de tekst staat of het visuele. Dat de combinatie voor jou belangrijk is.

Ja, de combinatie van vormgeving, zoals décor. En muziek en de zang. Ik denk dat dat wel... een ding is.

Ja. En heb je veel kennis van kunst en cultuur? Opgedaan tijdens je jeugd in het gezin of op school?

Nou, kunst zou ik niet zozeer zeggen, maar cultuur wel, ja. Ik werk in de culturele sector. Ehm... ja, en ik heb Film en Televisiewetenschappen gestudeerd. De televisierichting heb ik gedaan, dat is echt die cultuurhoek. En ik weet ook wel wat van grafische vormgeving en de geschiedenis daarvan. Dus...

Maar je hebt niet, toen je klein was, veel meegekregen van thuis? Bepaalde dingen die je ouders je wilde meegeven? Of dingen waar op school veel aandacht aan werd besteed?

Nee, niet zozeer die hoge cultuur, of die hoge kunst, zeg maar. De klassieke kunst. Nee, maar wel ehm... naar musea op vakanties en dat soort dingen, En mijn vader is, veel later eigenlijk, toen ik 12 was of zoiets... is hij zelf kunstenaar geworden. Of geworden... dat was hij misschien al, daarvoor. Maar het is niet zo dat mijn ouders thuis Picasso hadden hangen of zo...

Nee, of je inderdaad op een bepaalde manier...

En ze luisteren dus ook niet naar klassieke muziek, of opera. Nou, mijn vader heel af en toe.

Ok, en we hadden het ook al over de combinatie met muziek. Maar sluit opera op een of andere manier aan op je culturele interesses?

Ehm... ja, als je het over de relatie tussen beeld en geluid hebt misschien wel. Hoewel opera in die zin niet zo een heel visuele kant heeft. Behalve het decor zit er niet een directe relatie tussen beweging...

Ja, en het verschilt ook wat ze per productie doen...

Ja, het kan wel. Maar, ehm... meestal is het niet zo dat decorstukken op de maat van de muziek bewegen, haha! Dat lijkt me ook best vermoeiend om naar te kijken, haha! Ehm... eh... ja, sluit het aan op mijn culturele... Stel de vraag nog eens een keer?

Nou, of opera aansluit op je culturele interesses? Je doet zoveel verschillende dingen die je interessant vindt...

Ja, eigenlijk sluit het er dus helemaal niet zo heel goed bij aan. Het is een beetje een soort...

Maar toch vind je het interessant om...

Ja, eigenlijk is het meer een beetje een, ehm... hoe noem je dat, een zijstapje of zoiets, een buitencategorie... Als ik kijk naar de samenhang, ja... een beetje een buitencategorie of zo.

Maar wel interessant genoeg om...

Ja, zeker! Je hoeft toch niet alles... hoeft niet alles in één richting te doen? Je kan toch...

Nee, absoluut. Ook omdat je je natuurlijk altijd probeert te ontwikkelen.

Ja, ja.

En nieuwe dingen wilt uitproberen...

Ja.

En waarom bezoek je kunst? Is dat voor jou puur ontspanning en vermaak, of wil je er nieuwe kennis uithalen?

Het is meestal wel op de een of andere manier inspirerend. Je komt altijd weer met ideeën, of zoiets, ervandaan. Het geeft je ruimte om... om na te denken. Ehm... En soms ook gewoon genieten, dat je niet nadenkt maar dat je gewoon alleen maar denkt: "Goh, wat is dit mooi."

Dus dan meer de ontspanning?

Ja, dat is dan dat ontspannende.

En hoe zou opera hier dan in te passen zijn? Wat haal je daar dan uit?

Nou, ehm... ik heb nu alleen de wat... best wel toegankelijke dingen gezien. Maar ik heb bijvoorbeeld ook dat filmpje van *A Dog's Heart* zitten kijken en toen dacht ik: "Jeetje, dat is wel een heel ander soort... een beetje buiten je comfortzone." Dacht ik: "Dat zou dan wel de volgende stap zijn, dat is wel interessant..." Maar eh...

Omdat je denkt dat *L'elisir d'amore* meer echt ontspannend is...

Ja, meer voor de leuk...

Omdat het zo'n lekker luchtig verhaal is...

Ja, en dat je bij zo'n wat moeilijker verhaal, een moeilijk concept... En heel... veel moderner. Ehm... dat je dan meer op een andere manier geprikkeld wordt, en harder moet nadenken.

Maar dat vind je ook prettig, om dat ook bewust op te zoeken, en...

Ja, dat vind ik heel leuk... Ik ben trouwens nog een keer naar een opera geweest, bedenk ik me nu. Maar ik weet niet meer hoe die heet. Dat was in het kader van het Holland Festival, en dat was ook niet hier. Dat was ook in Carré volgens mij. Dat was ook een moderne, volgens mij zelfs van een Nederlandse componist. Dat ging over, ehm, hoe heet die nou... Die man die dat boek heeft geschreven, een middeleeuws boek over de hel, Dante. Ehm... het ging daarover... nou goed... die was ook best modern, of een beetje... niet dan zeg maar Puccini-achtig.

Niet dat...

Ja, echt heel hedendaags, en die was ook onwijs mooi... Dat was ook wel heel indrukwekkend.

En waar ligt dan je voorkeur? Of maakt dat je niet uit? Of ligt dat ook aan de manier waarop je de voorstelling ingaat? Ben je bewust bezig met: "Nu ga ik naar iets heel moderns dat misschien wat lastiger is", of: "Nu wil ik liever vermaakt worden..."

Ja, dat doe je...

"En kies ik bewust iets dat misschien wat dichterbij me staat of makkelijker te behappen is..."

Ja, dat doe je onbewust denk ik toch wel. Want dat weet je van tevoren. Ik bedoel, je gaat niet het libretto zitten lezen, maar je weet bijvoorbeeld wel de tijd waarin je het stuk moet plaatsen. En dan weet je al gelijk van: "Oh, dat wordt... dit wordt zo'n soort verhaal." En daar bereid je je dan toch een beetje op voor... mentaal... onbewust.

En is het voor jou ook iets wat te maken heeft met de uiting van een soort sociale status? Naar je omgeving toe? Dat je, niet alleen met opera, maar dat je bepaalde kunstvormen bezoekt. Wil je daarmee iets...

Ja. Dat hoort er wel een beetje bij, heb ik het idee. Naast dat je het leuk vindt, is het ook wel, ehm... ik vind het, ook als ik merk dat andere mensen dat doen, dan merk ik dat ik dat leuk vind.

Het zegt iets over mensen als...

Het zegt iets over in hoeverre je bereid bent om buiten de... de makkelijke dingen om te kijken. Niet alleen maar in je... in je comfortzone blijft zitten. En dat vind ik leuk. En dat vind ik voor mezelf ook belangrijk. Om niet alleen maar elke avond voor de televisie te hangen. Maar gewoon... hier naartoe te gaan! Al is het eigenlijk alleen maar om te kijken hoe ontzettend knap het is van de zangers en van het orkest en van de dirigent en van de decorbouwers. Uit een soort respect misschien bijna zelfs, voor dat werk, dat erin zit.

Voor wat zij op het podium...

Voor wat zij met z'n allen presteren.

Maar doe je dat dan puur voor jezelf, of ook voor anderen?

Ja, het is wel... ja, je doet natuurlijk alles voor jezelf... maar ik zet het dan wel op mijn Facebookpagina zeg maar: "Ik ga vanavond naar die voorstelling." Dus het is wel iets waar je, waarvan je denkt: "Ik hoef me er niet voor te schamen", laat ik het zo zeggen.

Maar je wilt er ook niet een bepaalde boodschap mee afgeven, van: "Kijk mij, ik ga naar de opera."

De boodschap is misschien eerder, van: "Wil er eens een keer iemand mee, haha!"

Ja, haha! Dus meer uitnodigend?

Ja, misschien zijn er dan andere mensen die ook stiekem wel eens... niet stiekem, maar die ook wel eens een keer daar naartoe willen en dan van: "Zullen we een keer samen gaan?"

Ja, ja.

Dat is wel gezellig.

En is er, als je een bepaalde kunstvorm zou moeten kiezen... Is er iets wat dan bij jou bovenaan staat? Omdat je inspiratie heel belangrijk vindt, is er dan iets waar je dat het meeste uithaalt? Het hoeft niet hetgeen te zijn dat je het meeste bezoekt... Want dat kan ook weer van andere dingen afhangen...

Ja, wat ik heel inspirerend vind, is bijvoorbeeld wat Jaap Drupsteen doet. En dan hebben we het weer over de relatie tussen geluid en beeld. Ehm... dus zeg maar VJen, maar dan tot in het extreme. Dus heel erg, ehm... hij linkt bijvoorbeeld bepaalde klanken en tonen en soorten hoogten en ritmes, die linkt hij aan vormen. En dat probeert hij heel direct te doen. En ja, dat vind ik een mooie missie als het ware, die hij heeft. Ik vind dat inspirerend. Ik weet niet precies wat voor soort inspiratie ik daar dan uithaal, maar dat vind ik heel erg fijn, wat hij aan het doen is. En zo heb je wel meer van dat soort kunstenaars die heel erg dicht op dat... met dat beeld en geluid bezig zijn. En dat was ook bij dat *Sonic Arts*, daar heb ik echt supermooie dingen gezien. Waarvan ik natuurlijk absoluut niet weet hoe het heet en door wie het gemaakt is... Er was een film met ehm... vallend zand eigenlijk. Als je zand een beetje hard maakt en het brokkelt dan af, dan glijdt het als het ware langzaam in elkaar. Met prachtige vormen en ook het geluid daarbij... het was een soort... als je het vlak luistert is het een soort ruis gewoon eigenlijk. Maar als je in die film zit dan is het...

Wordt het veel meer dan dat...

Ja. Zo mooi...

Omdat het die combinatie is van beeld en geluid...

Ja, en je raakt bijna in een soort trance. Omdat het zo, omdat je zintuigen dan zo onwijs geprikkeld zijn. Want je bent ook... je bent in eerste instantie heel erg aan het nadenken en aan het kijken en aan het luisteren, van: "Wat gebeurt er en wat zie ik?" Of: "Wat hoor ik en wat zie ik?" En daarna, als je het zeg maar snapt of zoiets, of misschien snap je het helemaal niet maar is het wel boeiend genoeg om het proberen te volgen of om er iets mee te doen. En dan raak je wel in een soort trance,

en dat is echt, dat is mooi. Maar het moeilijke is, hoe... wat dan precies de inspiratie is. Want in het dagelijks leven doe je er niets mee...

Ja, je doet er niet iets bewust mee...

Maar het is wel iets dat je bijblijft. En waarvan je denkt: "Dat was iets bijzonders, dat was mooi, dat was fijn."

Maar je hoeft er ook niet meteen iets concreets mee te doen, maar het kan je op een of andere manier prikkelen of...

Ja...

Het feit dat je het nu nog heel bewust kan vertellen en dat je nog precies weet wat het was...

Ja, dat is ook al...

Dat geeft wel aan dat het een bepaalde indruk op je heeft gemaakt. Dus dat soort vormen, dat blijft bij jou het meeste hangen?

Ja, en dan zit je toch wel een beetje... Ja...

En heb je, even terug weer naar opera. Heb je mensen geattendeerd op de OperaFlirt, of op De Nederlandse Opera?

Ja, ik heb het wel aan mensen verteld, dat het zo leuk was. En volgens mij heb ik het zelfs nog gesuggereerd, aan vrienden... van: "Ga daar heen!"

En dan bewust de OperaFlirt, of...

Ja, de OperaFlirt. Weer voor de prijs. Want ik kan wel tegen mensen zeggen: "Je moet echt naar de opera." Ja, leuk dat doen we, wat kost dat dan? Nou, vanaf 80 euro of zo iets... Dat suggereer je dan niet zo heel snel. Omdat je weet dat ze dat waarschijnlijk niet...

Dat ze daar niet voor open zullen... Het waarschijnlijk minder snel zullen oppakken...

Ja...

En wat zou je mensen die totaal niet bekend zijn met opera of DNO als gezelschap erover vertellen? Van: "Ik weet er niets vanaf..."

Ik kan me bijna niet voorstellen dat iemand geen idee heeft bij wat opera is...

Maar stel... wat zou jij erover vertellen?

Ehm... nou, ehm... er is muziek, en een orkest. En er is een verhaal. Meestal gaat er iemand dood aan het einde, haha! En dat verhaal wordt gezongen door de spelers, de zangers. En ehm...

Maar dan kunnen heel veel mensen zeggen: "Ah, dan is het een soort van musical?"

Ehm... ja. Maar dan een ander soort muziek, haha! En dan leuk, haha!

Haha!

Ehm... ja, het verschil met musical is... ja, wat is het verschil eigenlijk? Dat... ja... ander soort zingen en dan zou ik natuurlijk een mooi stukje voorzingen bijvoorbeeld, haha!

Zing je zelf ook?

Nee, helemaal niet, haha!

Nou goed, het had gekund!

Nee, maar ik zou dat cliché misschien wel even erin gooien. Maar ik kan me gewoon bijna niet voorstellen dat er iemand is die daar helemaal niets over weet. Dan moet je beginnen met uitleggen wat een theater is en wat een orkest is...

En ben je van plan om in de toekomst vaker naar de opera te gaan?

Ja, ik denk dat ik het er wel een beetje probeer in te houden. Maar niet in... in zo'n hoge frequentie als afgelopen, of eigenlijk vorig jaar. Want toen ben ik dus naar... volgens mij naar drie... Ik denk dat één keer per jaar een realistische frequentie is.

Ja, en heb je al concreet iets bekeken? Bijvoorbeeld het programma... of iets opgezocht?

Nee... ik heb wel het programma bekeken, want ik kreeg ook bij de OperaFlirt het nieuwe seizoen... en wanneer je dan kaartjes kon kopen. Van die handige stickers voor in je agenda. Toen heb ik wel telkens gekeken van: Zal ik daar naartoe gaan of

niet." Maar... dat is er niet van gekomen. Ehm... maar dat is ook dan omdat je er dan, ehm... omdat je dan een duurder kaartje koopt. Dan wil je wat zekerder zijn van dat je het leuk vindt. Dus dan ga je wat kritischer kijken van:"Zou ik dit leuk vinden?"

En hoe informeer je je dan?

Op de website.

En zou je dan, stel je zou nog een keer gaan... Zou je dan bewust mensen meenemen die het al kennen, of zou je ook nieuwe mensen meenemen? Is het ook veilig, ook omdat je zegt, je wilt toch zekerheid hebben dat je iets leuks bezoekt. Is dat dan voor jou ook een reden om iemand mee te nemen die het al kent? Omdat je anders bang bent dat je mensen teleurgesteld, of...

Nou, ik zou... ehm... ik zou het niet zomaar spontaan aan iemand cadeau doen waarvan ik niet weet of die het leuk vindt. Want er zijn ook mensen die opera echt heel verschrikkelijk vinden. Dus die zou ik het niet aandoen, haha! Ik denk eerder dat ik dan voor iemand zou gaan die er al vaker is geweest. Ook omdat je dan...dan weet je dat ze het al leuk vinden, dan gaan ze ook wel mee.

Dan zijn ze misschien eerder enthousiast...

Ja... maar dat ligt ook, dat is ook een persoonlijk iets, aan wie je het vraagt. Je weet in je vriendengroep wel hoe mensen daarop reageren. Je hebt mensen die er niets van weten, die misschien niet weten wat een opera is, maar die wel zeggen:"Oh, lijkt me hartstikke leuk!" En je hebt ook mensen die zeggen:"Opera? Nooit van m'n leven!" En dan zeg je:"Heb je wel eens iets geluisterd?" En dan is het van:"Nee, nog nooit, maar dat hoeft echt niet..." Ja, dat weet je wel van je vrienden, hoe ze erover denken.

Dus je omgeving reageert ook heel verschillend als je erover verteld?

Ja, maar dat is ook niet zo belangrijk. Iedereen heeft andere interesses, toch?

Ja. En als je vaker zou gaan, wat is voor jou dan... ga je dan puur voor het gezelschap, of is het theater ook belangrijk? Hoe staat dat in verhouding tot elkaar? Gaat het puur om het gezelschap of heb je, omdat het theater je ook bevallen is, door de mooie plek en het aardige personeel... Speelt dat ook een rol?

Ja, en het is lekker dichtbij! Dat speelt wel een klein beetje een rol. Ja, ik... er zijn, dat weet ik niet eens, er zijn waarschijnlijk in Rotterdam en in Eindhoven ook wel operagezelschappen die hele mooie dingen opvoeren, maar daar ga je toch niet zo snel naartoe...

Omdat...

Ja, dan moet je... ja, dat is lastig...

Maar dat is dus hetgeen dat...

Ja, het telt wel mee.

Maar het is niet het belangrijkste?

Ehm... nee. Maar goed, als je mij dus deze vraag zou stellen en je zou onderzoek doen naar Het Muziektheater in Eindhoven, dan zou ik wel zeggen, van:"Ja, hier zou ik nooit naartoe gaan!"

Dus bereikbaarheid is voor jou wel iets dat belangrijk is...

Ja, natuurlijk! Ik heb ook geen auto, dus dan moet je ook met de trein. Dus ja... dat telt wel mee. Is het het belangrijkste? Nee. Maar...

Maar wel belangrijk genoeg om wel of niet te gaan?

Ja, ja.

En wat zou je er eventueel van weerhouden om vaker naar De Nederlandse Opera te gaan?

Ja, dat is toch de prijs. En dat is wel lullig, want... het moeilijke is natuurlijk dat... zelfs de duurste kaartjes kosten waarschijnlijk niet wat ze écht kosten. Dat is nou eenmaal zo, en met het meeste bij kunst en cultuur. Maar toch, het is wel een behoorlijke smak geld. En wat ik al zei, dan wil je dus een soort van, ehm... toch een beetje de zekerheid dat je wel écht een leuke avond hebt, dus dat de voorstelling leuk is. En dan ga je misschien toch minder snel alleen. Want om de avond dan zo

gezellig mogelijk te maken neem je dan iemand mee. Ehm... als het, ik bedoel... is het dan op een doordeweekse dag of in het weekend? Dat soort dingen gaan dan allemaal meewegen omdat je veel geld uit gaat geven. Dat je...

Maar ben je... want niet alle kaartjes zijn 80 euro. Er zijn ook kaartjes van 30 of 15 euro. Alleen zit je dan bijvoorbeeld 7e rang.

Ja, dat weet ik. Maar...

Het zou eventueel mogelijk zijn...

Om voor minder... maar dat zijn dan weer de kaartjes waar je de tekst niet kan lezen, de boventiteling. Of het niet goed kan zien.

Dat is voor jou dan toch ook belangrijk...

Ja... dan zou ik toch liever dat kaartje van 50 euro, en dan minder vaak gaan... bijvoorbeeld.

Dus het is voor jou echt puur de prijs? Of misschien ook de producties zelf, of het theater, of het publiek dat er komt?

Nee, met het publiek heb ik geen moeite. Het valt wel... het is natuurlijk altijd wel leuk om de zaal in te kijken en al die grijze koppen te zien, haha! Maar dat boeit verder niets. Ehm... dus de prijs is heel belangrijk. En de productie komt dan op de tweede plaats.

Want als je eenmaal wilt gaan, dan kun je ook bewust gaan kijken, van: "Wat kies ik dan?" Uit zo'n heel seizoen...

Ja... Er zit altijd wel wat tussen waarvan je denkt: "Nou, dat zou ik best willen zien."

En wat denk je dan dat de doelgroep van de OperaFlirt, de doelgroep tot 30, wat denk je dat gedaan kan worden om hen vaker terug te laten komen? Nu ze een keer geweest zijn door de OperaFlirt, dan hoop je natuurlijk dat ze vaker zullen terugkomen en zich wellicht gaan binden. Wat denk je dat daaraan gedaan kan worden?

Nou, ik vind dat hele idee van Fidelio heel leuk, en natuurlijk heel goed. Maar ik ben 29, dus ik ben eigenlijk al volgens mij nét te oud, of volgend jaar te oud. Dus dat is dan jammer dat ik daar dan maar één jaar...

Dan heeft het voor jou niet zo heel veel...

Nou, maar ik kan me voorstellen dat het voor andere mensen misschien wel, die daar wel behoefte aan hebben, dat dat een hele goede is. Want die hebben volgens mij zo'n soort pakket, dus... wat die vriendin van mij heeft.

Ja, een klein abonnement voor een bepaalde prijs. Dan krijg je drie of vier voorstellingen...

Ja, ja...

En dat scheelt echt aanzienlijk met de reguliere prijzen.

Ja. Dus dat is wel een goede. Ehm... ja, ik weet niet... hoe krijg je mensen terug? Of hoe laat je ze terugkomen? Ja, ik weet niet, door ze een goede avond te geven, en dan zit het wel goed, denk ik.

Maar is het dan ook een stap ervoor, bijvoorbeeld de informatievoorziening?

Dat die beter gericht moet worden, of dat er aanpassingen... Dus hoe je mensen benaderd?

De informatie over de OperaFlirt?

Ja, maar ook daarna, van: "We zijn er nog steeds." Mensen worden natuurlijk zo overspoeld met informatie de hele dag door, dat ze ook... op een gegeven moment ook niet meer hun best hoeven te doen om dat bewust op te gaan zoeken, als het niet op ze afkomt...

Ja, dat is wel moeilijk. Aan de andere kant zijn mensen al zo gewend... alle dingen die op hun afkomen, dat daar misschien ook niet meer op gereageerd wordt. Ik weet niet... Ja, ik vond de informatievoorziening van tevoren heel goed. Want toen ik eenmaal dat kaartje oppikte bij de *Coffee Company*, zag ik het ook overal liggen, ineens. Toen dacht ik: "Oh, daar hebben jullie werk van gemaakt!"

Ja.

En dat werkte volgens mij heel goed. Ehm... En daarna... ehm... ja, ik heb nog

e-mails gekregen, om dus aan dat onderzoek mee te werken... Ja, en je hebt dingen als zo'n Facebookpagina. Volgens mij ben ik daar ook nog fan van geweest.

Maar dan van de Facebookpagina van DNO of alleen van het event OperaFlirt?

Ehm, de OperaFlirt, en die is opgeheven, en nu is het De Nederlandse Opera.

Ja, het was eerst een event.

Ja, en daardoor heb ik ook dat filmpje van *A Dog's Heart* zitten kijken.

Dus je volgt wel wat er daar aan de hand is?

Ja, dus dat werkt denk ik ook wel heel goed. En ja, zeker met... ehm... als het om de kaartverkoop zou gaan is dat wel een goede manier om dat...

Op die manier...

Te melden. En zo'n filmpje, dat ze bezig zijn met voorbereidingen en alles. Met repetities... ja, ik vind dat wel leuk om naar te kijken...

En wat zijn voor jou dan bepaalde criteria waaraan de kans op een herhaalbezoek moet voldoen? Wat vind je belangrijk? Is het alleen de productie, of ook de manier waarop je aangesproken wordt, of hoe je ontvangen wordt?

Nee, ik denk dat de OperaFlirt, de manier waarop je ontvangen wordt, en in de pauze en naderhand. Zeg maar, die speciale behandeling, dat is leuk. Maar dat is één keer leuk, toch? Haha! En daarna is het gewoon...

Maar als je dan vaker terug gaat komen, waar hangt dat dan vanaf?

Ja, zoals ik al zei... De prijs, het gezelschap en de voorstelling. En of je kan, haha! Daarvan. En of je... of het past in je ... in waar je mee bezig bent. Of in je planning, ik bedoel... ehm... ik ga ook veel naar concerten. En soms heb ik zin om even twee weken helemaal niks te doen en thuis te blijven... Of moet ik even keihard werken. En zo heb je je planning. En soms denk je: "Nu ga ik een mooie... een operabezoek plannen of zoiets."

Maar plan je dat soort dingen dan ver van tevoren ook? Of is het dan ook meer last minute?

Ja, dat ligt eraan. Het is meestal meer last minute. Maar last minute in de zin van... of ongepland, dat je denkt: "Ik ga nu even kijken wat er allemaal in de Melkweg speelt", of in de Paradiso meestal. Maar dat doe ik niet wekelijks. Maar af en toe heb je gewoon zin om weer naar concerten te gaan, de volgende maand of zoiets.

Ja.

En dan besluit ik dat en dan ga ik kijken en bestel ik meteen kaartjes.

Maar omdat je weet dat je bij dat soort dingen ook verder van tevoren moet...

Ja, precies. Je weet hoe het werkt.

Communicatiekanalen en informatievoorziening

En over de informatievoorziening. Vind je dat De Nederlandse Opera zichtbaar is?

Ja, ik woon ertegenover, haha! Dus het is best wel zichtbaar!

Ja, maar verder...

Nee, maar ook in de stad, qua affiches, jawel...

Of in kranten en tijdschriften...

Ja, jullie hebben een heel beschaafde en mooie vormgeving vind ik altijd. Zoals het hoort... Wel modern...

Maar wel zichtbaar genoeg om het te herkennen?

Ja, ja.

En ben je, je vertelde al dat je op de hoogte bent van de Facebook van DNO.

Ben je zelf ook nog aangesloten bij andere netwerken, als Hyves en Twitter?

Nee. Geen Hyves, geen Twitter. Mijn werk heeft te maken met internetvideo, dus ik heb wel 100.000 videoaccounts. Maar dat is werk, dat is wat anders. Maar privé heb ik eigenlijk alleen Facebook.

Maar doe je daar ook veel mee?

Ja, wel... Ik gebruik het echt om... als een soort babbelbox met m'n vrienden. Ik heb

daar ook maar heel weinig vrienden, maar dat is ook, ehm... goed. Niet iedereen hoeft te lezen wat voor flauwe...

Ja, maar je gebruikt het ook wel bewust om dingen te...

Ja, precies, om dat te volgen.

En je zei al dat je ook af en toe keek op de site van DNO, zowel de website als de Facebooksite. Maar vind je dat ze dat genoeg... dat het genoeg bekendheid heeft of moeten ze dat verbeteren? Zijn er verbeterpunten wat betreft de digitale kanalen die zij beheren, om daar... zou dat een soort van kans zijn om mensen meer...

Nou, ik weet wel... Af en toe zie ik weer dat er iemand... want dat kan je natuurlijk zien... dan zie je dat er weer iemand lid is geworden van De Nederlandse Opera. En soms verbaast me dat wel eens... dat mensen daar lid van worden... niet, dat zeg ik verkeerd... Maar het verbaast me dat dat best wel veel mensen zijn. En hoe kan je dat verbeteren? Ja, ik weet niet. Ik heb het idee dat jullie daar wel goed mee bezig zijn. Juist door die filmpjes, zoals van die repetitie, dat erop te zetten. Dat is toch leuke content voor mensen die daar interesse in hebben, om dat te zien.

Ja.

En ook wel unieke content.

Ja, om op die manier...

Je gaat er ook niet naar op zoek...

Maar als het je zo wordt aangereikt...

Ja, dan is het wel leuk om te zien, Dus ik denk dat dat wel een heel goede is.

En denk je verder dat ze nog op andere manieren meer zichtbaar moeten zijn, via andere kanalen?

Nou, ik vind Twitter sowieso...

Nou, het hoeft niet alleen digitaal hoor...

Oh, ehm... nee, zeker omdat het... omdat je het hebt over iets visueel en iets waar echt filmpjes bij horen, heeft dat volgens mij geen meerwaarde. Ehm... nou, wat ik dus denk met dat OperaFlirt, dat idee van die kaarten, dat werkt volgens mij... Tenminste, dat was hoe ik erachter kwam.

Om dat soort Boomerang kaarten te verspreiden?

Ja, sowieso voor de OperaFlirt denk ik dat dat goed werkt. Want je bereikt mensen die... ehm... zeg maar helemaal blanco zijn, bij wijze van spreken, hoe zeg je dat? Die er helemaal niet naar op zoek zijn.

Maar die er gewoon...

Mee geconfronteerd worden en denken: "Leuk... of niet", maakt ook niet uit. Ehm...

Ja... Wat kan je verder nog doen? Ik zou bijna zeggen: Maak er een festival van!

Een operafestival!

Ja, nou ze doen natuurlijk ook mee aan het Holland Festival. En weet ik veel wat allemaal. Maar misschien is dat wel belangrijk, de zichtbaarheid tijdens dat soort evenementen. Dingen als de Uitmarkt en zo. Daar komen ook superveel jongeren op af. Je doet natuurlijk niet zomaar even een opera, of een stukje eruit...

Maar het zou goed zijn om op dat soort evenementen duidelijk aanwezig te zijn?

Ja, dat zijn de goede plekken. Maar dat zijn jullie misschien wel, dat weet ik niet? Ik ga nooit naar de Uitmarkt.

Ja, we staan er zeker wel en doen ook wel korte optredens.

En als je echt héél veel jongeren wilt bereiken, dan kun je altijd nog iets met Lowlands doen. Die hebben volgens mij ook één jaar iets... misschien doen ze dat nog steeds, iets met dans... Een tent waar een paar dansvoorstellingen werden gegeven.

Oh, ok!

En dat loopt echt als een tiet! Daar staan echt dikke rijen met mensen voor!

Dus blijkbaar is er wel heel veel animo voor...

Ik denk dat er heel veel interesse is. Maar mensen zijn lui. Ja, ik ook hoor! Je gaat graag naar festivals omdat je daar dan alles tegelijk... en je bent er in een keer vanaf,

zeg maar, haha! En je hoeft niet, ehm... je bent eigenlijk heel passief op zo'n festival, en vooral ook op de Uitmarkt, als het gratis is. Dat is nog beter natuurlijk.

Maar is dat dan iets van de leeftijd, of is dat ook iets van deze generatie? Dat mensen lui zijn of dat alles maar snel moet...

Allebei, denk ik. Ik denk dat de mensen die nu... zeg maar de grijze duiven in het operapubliek, dat die in hun jeugd ook niet perse naar de opera gingen, haha! Dus dat het ook wel een soort manier van vermaak is, die past bij een bepaalde leeftijd.

Bij een bepaalde leeftijd?

Ja... en die ouderen zie je ook minder bij festivals, want dat is dan weer te druk. En teveel informatie. Dus het heeft met leeftijd en generatie te maken, denk ik.

Ja. Maar speelt het dan wel mee dat je er op jongere leeftijd een keer mee te maken... of dat je er kennis mee hebt kunnen maken? Omdat je het anders... dat je misschien wel op een bepaalde leeftijd meer tijd of geld hebt, maar als je het nooit eerder hebt ervaren, dat het dan alsnog niet in je op zou komen om...

Ja, dat denk ik wel. Ik denk dat, ehm... het heeft ook gewoon met je ontwikkeling als mens te maken. Op een gegeven moment... na je 35e of zoiets, nou ja... ik ben bijna 30. Misschien stopt het wel na je 30e, is het moeilijk om nieuwe dingen te ontdekken, en te leren kennen, en ehm... Dan zit je al vastgeroest.

Dat je precies weet van: "Dit zijn de dingen die ik belangrijk vind..."

Dat geldt niet voor iedereen, hoor. Sommige mensen blijven hun hele leven zich ontzettend doorontwikkelen. Maar ik denk dat je over het algemeen wel kan zeggen dat je gevormd... heel erg gevormd bent na je 30e. En dat het dan marketingtechnisch een beetje te laat is om dan nog heel hard te proberen om de 40ers naar de opera te krijgen.

Omdat ze het dan echt zelf moeten doen en al voor zichzelf hebben besloten of ze dat belangrijk genoeg vinden?

Ja, precies. Die weten dan: "Ik vind dat niet leuk, ik ga dat niet doen. Of wel..."

Ja. Heb je verder nog iets dat je wilt toevoegen?

Wat wil ik nog wel kwijt... Nee. Niets...

Voor je gevoel alles wel gezegd?

Ja.

Interview 9

Datum: Donderdag 27 mei 2010
Locatie: Het Muziektheater Amsterdam
Tijd: 14.00 – 15.00 uur

Demografische gegevens

Sekse: vrouw
Leeftijd: 27
Werk / studie: Promovendus Psychologie
Opleidingsniveau: WO Psychologie (afgerond)
Burgerlijke staat: ongehuwd
Woonplaats: Amsterdam
Bezochte OperaFlirt: *Der fliegende Holländer*

Voorafgaand aan de OperaFlirt

Naar welke OperaFlirt ben je geweest?

Naar *Der fliegende Holländer*.

En was je daarvoor al eens naar een opera geweest?

Ja.

En was dat ook in Nederland?

Ja, dat was ook hier bij De Nederlandse Opera. Dat had m'n vriendje me toen cadeau gedaan.

En was dat lang geleden?

Nou, volgens mij een jaartje of zo. Een jaar voor *Der fliegende Holländer*.

En welke opera was dat?

Ja, welke was dat ook alweer? Oh, ik dacht al vandaag: Die vraag komt en dan krijg ik vast een black-out, haha! Het was wel ook echt van De Nederlandse Opera. Ik ben even de naam kwijt... Oh, iets van Casi...

***Così fan tutte*?**

Ja, die ja!

Van Mozart?

Ja, precies!

En daarvoor, was je daarvoor al eens geweest?

Ehm, nee, ik was nog nooit echt naar de opera geweest. Terwijl ik dat wel altijd graag wilde, maar het kwam er dan gewoon niet van.

Wat was je kennis van opera als kunstvorm toen je naar *Der fliegende Holländer* ging, ook omdat je al eerder was geweest?

Nou, op zich wel. Want mijn ouders luisteren ook wel veel naar opera. En vroeger werd het nog wel eens uitgezonden op TV en daar keek ik dan naar als kind. Dat vond ik altijd heel grappig, haha! Dus ik heb op zich wel kennis van de opera en ik luister zelf ook wel veel naar klassiek, maar ik was inderdaad zelf nog nooit concreet naar een opera geweest.

Maar wat nam je dan mee van de eerste keer dat je hier was geweest?

Ja, ik vond het wel echt... voor onze generatie is het gewoon wel heel duur, wat ook wel een drempel is om ernaartoe gaan. Maar toen ik er was... het is wel echt een hele ervaring gewoon, toen kwam ik er wel achter dat het ook echt de moeite waard is en dat het... maar dat heb ik vaak, ook als ik naar het theater ga, dat ik denk: "Dat moet ik vaker doen." Want ja, het raakt je echt en het neemt je ook wel mee of zo. Ik vind het nu ook wel leuker om dan de muziek te luisteren van de opera waar ik naartoe ben geweest. Dat voegt wel echt toe. En dat heb ik wel echt van die eerste keer meegenomen. En ook dat zo'n stem, die komt echt wel mooi binnen. Je wordt wel echt emotioneel geraakt door opera, dat sprak me wel heel erg aan.

En toen je voor de tweede keer ging, was dat net zo?

Ja, dat vond ik eigenlijk ook wel weer heel mooi. En ik was vooral ook heel erg onder de indruk van het artistieke, van het decor met die deuren en zo. Dat vond ik ook wel heel tof gedaan, dus daar was ik ook erg van onder de indruk. Maar wat ik alleen... maar dat ben ik hoor, dat is een beetje slecht... jammer vind van de opera, omdat ik het zo mooi vind, die muziek... wil ik bij wijze van nog verder naar voren leunen zodat het echt helemaal binnen komt, die muziek. Omdat zij natuurlijk zonder microfoon zingen. Eh, voor mij mag het echt door m'n oren heen denderen, zo mooi vind ik het! En dat kan natuurlijk niet, want een microfoon vervormd je hele stem. Maar dat heb ik soms wel, dat ik denk van: "Nog harder zingen! Kom binnen!" Haha! Dus dat heb ik wel, ja... en wat ik ook wel leuk vind van opera is... ik lees dan van tevoren wel het verhaal zodat je niet teveel... de hele tijd de tekst gaat lopen lezen.

Zodat je je meer kunt focussen op wat er op het toneel gebeurt?

Precies, ja. En dat vind ik ook leuk aan de OperaFlirt, dat je dus ook dat boekje kreeg. Dat je dus ook die tekst had, dat had als voorbereiding. Dat vond ik wel goed, dat ze dat deden.

Ja. En waarom besloot je om weer een operavoorstelling te bezoeken?

Nou, we wilden al een keer eerder mee naar de OperaFlirt, maar toen waren we te laat. En nu had een vriendin het voor mijn verjaardag gegeven. Want we hadden het erover dat we dat wel echt eens moesten doen, dus zij had snel die kaartjes geregeld.

Ok. Dus het kwam meer door de OperaFlirt zelf dan dat je...

Ja. Nou, ik had wel al door *Così fan tutte* zoiets van: "Ik wil wel vaker naar de opera." Maar wat ik al zei, als je dan heel goedkoop kan gaan, dan is dat wel duidelijk een extra incentive. En ik vond het ook wel leuk dat je die rondleiding erbij had, en ook dat drankje daarna. Dus het is wel meer het hele totaalpakketje.

Alles om de voorstelling heen...

Ja, ik vind dat wel echt iets toevoegen. Ja, dat vond ik leuk.

Wat trok je daarvoor aan in de opera of het gezelschap De Nederlandse Opera?

Ja, van het gezelschap kan ik dat dan niet zeggen. Ik weet wel dat ze goed zijn, maar het was niet dat ik opeens fan was van De Nederlandse Opera. Ik zie mezelf nu ook wel als ik in Milaan ben naar de Milanese opera gaan. Maar opera spreekt me... ik houd helemaal niet van musicals. Daar ben ik ook een paar keer naartoe geweest. Dat vind ik echt...

Omdat...

Ja, dat vind ik het allemaal nét niet. Ze kunnen niet echt zingen, ze kunnen nét niet acteren en ze kunnen nét niet dansen. Snap je?

Ze verstaan hun vak niet?

Nah, jawel, maar het is echt wel meer show of zo. Het raakt me minder persoonlijk. En ik vind opera wel echt heel... heel mooi of zo. Het is wel echt een levenservaring, vind ik. En het is ook niet iets dat ik elke week zou willen, het blijft wel echt iets bijzonders om te doen. Dus ik vind, ja... ik wilde daar altijd wel heen. Omdat ik de muziek wel kende, maar nog nooit een echte opera had gezien. Dus ik vond het wel leuk om mee te maken.

Om het echt een keer live mee te krijgen...

Precies, ja. En dat heeft me ook wel gemotiveerd om er dus vaker naartoe te gaan, omdat het me wel heel erg aanspreekt.

Hoe werd je interesse ervoor gewekt...

Ja, toch wel via mijn ouders in eerste instantie. En ook mijn vriendje, die was al vaker naar de opera gegaan. Dus wel ook echt mijn omgeving, het is niet echt nieuw voor mij. Ik kom wel uit zo'n intellectueel nestje waar dat gebeurt. En ik ga ook wel vaker naar klassieke concerten in het Concertgebouw of zo.

En had je via dat ook al een keer ervan gehoord, of er iets over gezien? Of het daar gehoord van mensen? Echt de OperaFlirt, had je dat al een keer gezien?

Of ben je er echt op geattendeerd door anderen?

Nee, daar ben ik echt op geattendeerd een collega van mij. En mijn zus heeft het ook

een keer gedaan. Dus in mijn omgeving zijn wel veel mensen die... En ook veel met sprintkaartjes en zo nog last minute, eh... dus ja ik ben wel heel erg door mijn omgeving gestimuleerd, niet zozeer dat ik zelf tegen een advertentie aanliep...

Nee, nee.

Wel echt door omgeving.

Maar denk je dat als je niet die eerste keer was meegenomen door je vriendje dat je ook was...

Ja, dan was ik uiteindelijk wel zelf gegaan, omdat er dus meer mensen in mijn omgeving me daartoe aanroepen, de peer-group haha! Dus ja, ik was zeker ook wel los daarvan ernaartoe gegaan. Maar ik ben nu wel meer gemotiveerd, en wil zeker elk half jaar naar de opera gaan.

Nou, dat is een goed streven! En was de kennis die je had van invloed om weer te gaan?

Nou, ik had niet echt... Ik ben dus wel verrast door de hele ervaring. Dat het wel echt... Ik denk dat opera zich daarin misschien ook wel meer moet profileren, dat het echt wel iets bijzonder is. En wat heel intens is. Dus daar was ik wel door verrast. Maar het is niet zo dat ik helemaal niets wist, en opeens dacht: "Huh, wat is dit nou?" Ik wist wel een beetje wat ik kon verwachten.

En hoe heb je je geïnformeerd over de avond dat je de OperaFlirt bezocht?

Ik heb het verhaal gelezen en ik heb *Der fliegende Holländer* zelf geluisterd van tevoren.

Ok!

Want ik vind dat toch wel leuk om, dat is... Ja, ook met popconcerten heb ik dat ook. Het is toch leuk als je het een beetje kent of zo. En ik had het verhaal op Wikipedia gelezen, en ik had recensies gelezen. Dus ik heb me daar van tevoren wel op voorbereid inderdaad.

En zoals die recensies, beïnvloedt dat dan een beetje hoe je ernaar toe gaat?

Eh, ik kan nu niet echt iets concreets aanhalen, maar ik denk wel, ehm... dat als ik weer de keuze maak om naar een bepaalde opera te gaan, dat ik dan wel recensies ga lezen en dat het me beïnvloedt voor de keuze naar welke opera ik ga. Het zal niet beïnvloeden dat ik niet meer naar de opera ga, maar wel... Ik ken ook wel vrienden die naar opera's zijn geweest die zo mooi waren, dat zijn dan ook wel dingen waardoor je die keuze maakt. Of een verhaal dat je meer aanspreekt. Hoewel het verhaal niet zo heel relevant is, maar de muziek dan voor mij meer.

Dus voor jou is het echt meer de muziek?

Ja. En ik kwam er wel achter, dat ik niet zo heel erg houd van die koren die dan zo... Ik vind toch echt wel meer die... Ik hou ook meer van akoestisch bij de popmuziek, dan vind ik dat simplistische er mooi aan. Dus dat zou ik wel meenemen bij mijn volgende operakeuze.

Terwijl dan wel dat bombastische hetgeen is dat je zo graag zo hard binnen wilt krijgen...

Nou, dat is juist met dat zachte, dát wil ik dan juist meer binnenkrijgen. Dus, ja... Ik zou wel de volgende keer als ik naar een opera ga... Ik ging niet naar *Der fliegende Holländer* omdat ik naar *Der fliegende Holländer* wilde, maar omdat het de OperaFlirt was. Dus ik zou bij mijn volgende operakeuze ook wel echt kijken wat er is en of ik dat wil zien. En dus ook wat muziekstukjes horen om te zien of de muziek me ook aanspreekt. Het is ook niet zo dat ik van alle klassieke muziek hou.

Nee, en de programmering is ook zo breed...

Ja, precies.

Dat er dingen tussen zitten die je niet aanspreken, en anderen wel...

Ja, en dan is denk ik, een recensie van een vriend of vriendin, daar hecht ik dan meer waarde aan dan in de krant, omdat dat toch wat verder van je afstaat.

Dat is wat anoniemer?

Ja, precies. Via via, hé!

Ja, zo werkt het toch! En ben je teruggekomen op bepaalde vooroordelen die je had over opera? Had je vooroordelen?

Teruggekomen... Ehm...

Of werden ze misschien juist bevestigd?

Ja, ik denk eerder vooroordelen bevestigd, dat het toch wel grijs publiek is. En, wat ik ook nog niet zo goed weet wát mijn mening daarover is, is aan de ene kant is de opera echt een avond uit en een gelegenheid en dan is het ook wel leuk als je je mooi kleedt. Dus dan vind ik het ook wel jammer als er mensen gewoon met sneakers en spijkerbroek binnenkomen. Niet dat ik daar zelf in mantelpak en galajurk heenga, maar ik kleed me wel even leuk aan of zo. Ik vind dat ook wel bij de setting horen. En de opera... Er kwamen ook nog wat mensen te laat binnengewandeld, waardoor dat ook wel een soort van de hele magie weg kan halen. Maar aan de andere kant vond ik het ook juist wel weer leuk om mensen met vlekken op hun spijkerbroek te zien, die dus ook naar de opera gaan!

Dat maakt het misschien weer toegankelijker?

Precies! Ja, dus ik heb daar dus nog niet echt... Het hangt een beetje met elkaar samen. Aan de ene kant vind ik dat het iets moois moet blijven, aan de andere kant vind ik het ook leuk als heel veel soorten mensen er naartoe gaan. Het is nog steeds een wit, oud, elitair gebeuren.

En dan pas je daar misschien niet tussen als je op je slippers binnenkomt?

Precies! Maar ik waardeer het ook wel weer dat diegene er is!

Maar dat zie je waarschijnlijk ook als je veel klassieke muziek bezoekt, dat het publiek redelijk vergelijkbaar is.

Ja, dat is waar. Het publiek is wel te vergelijken.

Dus dat was wat het eigenlijk alleen nog maar bevestigde, dat...

Ja, het was meer alleen bevestiging. Maar toch ook wel grappig dát het ook wel wat meer low-profile is. Dat mensen gewoon in spijkerbroek komen opdagen, en dat dat ok is. Dat wist ik dus niet. Maar dat vind ik dus nog een dubbel gevoel.

Omdat het misschien nog in ontwikkeling is, dat alles wat makkelijker wordt...

Dat denk ik, ja.

Om dus een nieuwe groep ook aan te spreken van: "Laat het maar een beetje los." En wat verwachtte je van de OperaFlirt, van de avond?

Ehm, nou, ik verwachtte een rondleiding en wat uitleg. En die had ik ook wel gekregen en dat vond ik ook heel leuk. Ik had alleen, dat achteraf was er nog een borrel dat je eventueel ook met de artiesten kon praten. Dat vond ik op zich leuk dat ze dat geregeld hadden, maar ik voel me dan nog niet een dusdanige operafan dat ik daar even met zo iemand die vet goed is ga staan praten van: "Oh, wat was je goed!" Dat was voor mij nog een iets te hoge drempel. Misschien als ik dan vaker...

Omdat je denkt dat je er nog niet genoeg van weet?

Ja, precies. Dan voel je je... Dan heb je een beetje het idee van: "Oh, er zijn hier mensen die waarschijnlijk veel grotere fan zijn", dat je een beetje pas op de plaats maakt, of zo. Dus ik vond het leuk dat die mogelijkheid er was op zich, maar ik maakte er niet echt gebruik van.

Maar dat hoeft op zich ook niet...

Nee... En ik vond dus die rondleiding heel leuk. En inderdaad ook, wat voor bedrijf het eigenlijk allemaal is. Hoe snel ze dingen moet op- en afbouwen. Dat zijn dingen waar je niet echt over nadenkt. En ook achter dat decor zien, dat het allemaal kan worden weggeschoven. Ik vond dat wel echt leuk, ik denk ook wel dat dat... Dat was voor mij ook wel een extra reden waarom de OperaFlirt leuk was.

En ben je toen door dat soort informatie ok op een andere manier gaan kijken naar de voorstelling?

Ja, wel een beetje, dat ik het decor herkende!

Of dat je door het gebouw loopt en denkt: "Ik weet eigenlijk meer dan degene die nu naast me zit?"

Mwah, ik kan het niet zozeer vergelijken met anderen, maar ik vond het wel leuk om zo even het hele plaatje of zo te weten. Dat vind ik wel leuk aan OperaFlirt.

Omdat je er misschien niet zo bij stilstaat wat er allemaal gebeurt?

Nee, precies. En dat dat zo... Dat het niet alleen de mensen zijn die staan te zingen, maar ook al die voorbereidingen en die kostuums en al die attributen. Dat vond ik leuk.

De OperaFlirt

Was de randprogrammering een drijfveer om te gaan?

Ja, dat vond ik wel. Ik was anders wel... Vooral de prijs, dat het goedkoop is, wat een kans is om naar de opera te gaan voor goedkoop. Dat is gewoon wel echt heel erg motiverend. Maar ik vond het wel echt extra leuk... snap je? Als ik zou moeten kiezen tussen 10 euro meer betalen met alles erbij dan had ik dat ook wel extra betaald om dat...

Je had er eventueel meer voor over gehad als dat erbij zou zitten?

Ja, ik vond dat echt een hele leuke toevoeging daaraan.

Maar anders was je voor dezelfde prijs ook wel gewoon naar de voorstelling gegaan?

Precies. Ja, dat is wel... Die OperaFlirt is natuurlijk vooral fijn omdat het financieel goedkoper is. Dus dat is het hoofdding. Maar die extra dingen zijn nog wel een extra motivatie.

Dat maakt het wel aantrekkelijk?

Ja, zeker. Dat moeten ze er zeker in houden vind ik.

Je vertelde al een beetje hoe je het hebt ervaren, maar hoe ervoer je de hele avond?

Ja, vond ik echt superleuk. Ik zou er dan ook wel echt vaker aan mee willen doen. En ik heb ook echt aan mensen getipt dat het er is.

Mensen erop geattendeerd?

Ja.

En heb je dan alleen gezegd dat mensen naar de OperaFlirt moeten of ook naar DNO als gezelschap?

Ja, ik promoot ook opera an sich. En ook de OperaFlirt inderdaad. Maar je merkte wel bij de OperaFlirt dát het heel erg een marketingdingetje is. Met zo'n tasje, dat gebruik ik nu trouwens voor de sportschool, haha! Een heel leuk tasje trouwens, een leuk ontwerp. Maar je merkt wel heel erg dat ze aan je... van:"Oh, je kan een abonnement krijgen, en je kan dit..." En dat moet ook, maar het is ook wel heel duidelijk de insteek. Dat je je bijna schuldig voelt, dat je denkt:"Oh, moet ik nu..." Dat ben ik hoor... Van:"Misschien moet ik maar..." Je voelt wel... Dat doen ze dus goed, haha!

Maar voel je dan echt een druk? Je bent natuurlijk tot niets verplicht...

Ja, ik heb dat een beetje, maar dat ben ik meer persoonlijk hoor, dat ik denk: "Misschien moet ik ook iets terugdoen."

Ja. Misschien moet je dat dan wat meer loslaten!

Ja precies. Maar je merkte wel dat ze echt jongeren erbij willen betrekken, en dat snap ik ook wel.

Maar kon dat voor jou ook niet iets zijn, naast een marketingding, ook iets informatiefs? Veel studenten zijn ook niet op de hoogte van de last minute aanbiedingen en het feit dat er Jonge Vrienden van de Opera bestaan via wie je een goedkoop abonnement kunt aanschaffen... Tuurlijk, leuk als iemand eraan meedoet, maar het is ook gewoon mensen erop wijzen dát het bestaat.

Ja, dat is waar. Ik wist inderdaad ook niet van die jongerengroep, dus dat was dan wel informatief. Maar volgens mij zeiden ze al meteen dat ze nog mensen zochten voor in hun bestuur. En dat is dan al meteen dat je denkt:"Oh, dan zit ik meteen vast!" Maar dat ben ik dan hoor! Dus ik vind dat ze het er zeker in moeten laten.

Maar ik vond die OperaFlirt wel echt een groot succes. En die rondleiding ook, en leuke enthousiaste mensen die dat deden. Het kwam wel over als een leuke club mensen in ieder geval.

En je was dus met een vriendin die avond? Heb je nog andere OperaFlirters gesproken?

Nee, dat hebben we eigenlijk niet gedaan, niet geïnteracteed of zo.

Dat is ook niet verplicht natuurlijk...

Nee, maar dat voelde ik dan ook een beetje daarna, toen had ik een fruitsapje en een bitterbal, en toen dacht ik: "Oh ja, dit is natuurlijk de tijd dat er geïnteracteed moet worden." Maar ik had daar op dat moment...

Maar voelde je echt dat dat op dat moment wel gebeurde?

Ja, dat kon ook wel hoor. En, haha, mijn vriendin is een mooi meisje, dus er waren ook wel wat jongens die... Er werd wel geflirt haha!

Dat is heel goed, haha! Niet alleen flirten met de opera...

Dus er hing ook wel echt een ontspannen sfeer, die was ook wel echt gecreëerd om gezellig te kletsen. Maar die vriendin had ik daarvoor weinig gezien, dus het was meer bijkletsen met z'n tweeën. Maar het was wel wat dat betreft laagdrempelig dat je met iedereen ook kon kletsen, als je dat zou willen.

En wat is dan voor jou het belang van sociaal contact? Zou je bijvoorbeeld in je eentje gaan?

Nee, ik zou dat toch niet doen. Ook omdat ik graag die ervaring met iemand daarna wil delen, dus ik zou niet in m'n eentje...

Maar sowieso niet in je eentje naar kunst?

Nee, ik ga nooit in m'n eentje naar tentoonstellingen of zo...

Bewust?

Nah, als er écht iets is en niemand zou meegaan, zou ik wel in m'n eentje gaan, maar ik vind het wel echt leuker om samen met iemand te gaan.

Om het dan te delen?

Om de ervaring te delen, of het cadeau te doen aan iemand. Nee, ik zou niet zo snel alleen naar de opera gaan, of ik moet het écht graag willen zien. Een vriendin van mij doet dat wel hoor, alleen naar de opera. Die staat dan voor de deur om te kijken of er iemand nog kaartjes over heeft. Dat wist ik helemaal niet. En dat inspireerde me wel hoor. Dat ik dacht: "Nou, als je een avond niets te doen hebt kan je ook gewoon even gaan kijken."

En als je écht iets wilt zien en je krijg niemand mee...

Ja, dan zou ik ook wel in m'n eentje gaan.

En heeft dat dan ook nog te maken met theater, omdat dat meer een sociaal gebeuren is, mede door een pauze en zo? Dat je misschien wel eerder alleen naar een museum kan?

Ja, het is niet dat ik ertegen ben maar ik zie het mezelf gewoon niet zo snel doen.

Heb je je ergens aan geïrriteerd tijdens de avond?

Nou... er kwamen een paar mensen te laat binnen in de zaal, dat vind ik irritant.

In de zaal?

Ja. Daar heb ik me aan geïrriteerd. Nee, verder niets. Nah, wat me wel opviel dat mensen dus gewoon in hun kloffie binnenkwamen, maar dat is ook niet echt een irritatie. Want ik heb me dan ook wel weer geïrriteerd aan van die... er waren een paar vrouwen die voorkropen bij de WC, heel brutaal. Echt van die dametjes waarvan je voelt dat ze ook echt vinden dat ze voormogen. Want zij kennen de opera al lang, dus je wordt wel een beetje zo...

Maar voel je je dan behandeld als een soort van jong...

Ja, nou er was toen even op de WC ook een vrouw dat ik dacht: Pfff... die het had over dat ze een te klein huis had van 200 vierkante meter op de gracht... Dat je denkt van: "Ok, heel prototypisch."

Daarmee werd misschien een vooroordeel ook wel weer bevestigd?

Ja, maar echt irritatie vind ik dan een groot woord hoor. Nee, er was niet iets dat me echt tegen de borst stootte of zo, of dat een reden was om dan niet meer te gaan.

Wat is je het meeste bijgebleven van de avond?

Ja, het decor vond ik wel echt heel spannend En ik hou heel erg van de vrouwenstemmen, dat is me bijgebleven. En er was een hele mooie... haha... een heel leuke cellist, haha! Die is me ook bijgebleven! We konden zo in de orkestbak kijken dus m'n vriendin en ik zaten allebei."Had je die cellist gezien?" Haha! En eigenlijk gewoon de hele impressie, het decor. Dus ja, die avond is me wel goed bijgebleven.

En dus meer de voorstelling dan...

Ja, maar ik weet ook nog wel hoe we zijn gelopen en zo met de rondleiding...

Maar als je het meer hebt over wat écht is bijgebleven...

Ja, dan wel de voorstelling, dat was wel het hoogtepunt... met cellist... haha! Zeg maar:"Ze moeten mooie musici aannemen", haha! En wat ik ook wel, ik heb dan ook een bril en die had ik wel gewoon op, hoor. Maar het is, dat als ik naar de opera zou gaan, dan zou ik ook wel echt kiezen voor de goede plekken. Dat vind ik wel heel erg veel uitmaken, of je vooraan of achteraan zit. Ook qua geluid, maar ook qua het zien van die gezichtsexpressies. En dat vind ik wel leuk van opera op TV, dan zit je écht ingezoomd. En soms merk ik dan wel, want je zit heel lang, dat je een beetje uitgetuned raakt van wat er gebeurt. Dat je weer aan het nadenken bent over je werk. Dan is zo'n koor wel weer even fijn, die tettert je er dan weer bij, haha!

Maar wij hebben bijvoorbeeld ook 7e rang kaartjes voor 15 euro...

Oh, is dat zo? Dat wist ik niet eens!

Maar jij geeft dan al duidelijk aan dat je daar dan misschien niet zo snel voor zou kiezen omdat...

Ja, dan zou ik dus eerder 40 euro betalen.

Omdat je dan liever iets mooier wilt zitten?

Ja, precies. Zijn er eigenlijk ook bij sommige voorstellingen camera's, zodat je de close-ups ziet?

Nee, er zijn wel soms cameraopnames voor TV, maar niet dat je het live ziet in de zaal. Dat zou misschien ook alleen maar afleiden!

Ja, dat zou echt heel bizar zijn!

Dus dat gebeurt niet.

Nee, gelukkig maar!

Herhaalbezoek en attenderen

Ga je verder veel naar kunst?

Ja. Ik ga wel vaak naar musea of tentoonstellingen en dat hou ik ook wel echt bij. Ik ga niet zo heel vaak naar theater, maar wel naar tentoonstellingen.

En hoe vaak ga je dan ongeveer?

Eens in de twee weken, drie weken. Het hangt er een beetje vanaf of er ook goede tentoonstellingen zijn. Maar ik ben net nog op vakantie geweest, naar New York, dus daar ben ik wel naar allemaal tentoonstellingen geweest die ik echt heel tof vond. En dan ga ik ook wel bewust voor de tentoonstellingen daarheen. Niet naar New York, maar wel echt...

Dan kijk je voordat je gaat ook heel bewust naar wat er is...

Ja.

En hoe heb je zo'n beetje je kennis van kunst en cultuur opgedaan? Vanuit je familie of vanuit school vroeger?

Vanuit thuis heb ik heel veel meegekregen. En ook kunst... M'n vader vertelde altijd de verhalen van de Romeinse goden en zo, dus ik heb dat vanuit thuis meegekregen. En ook mijn vriendjes zijn altijd cultureel geïnteresseerd geweest. Mijn huidige vriend ook. Dus ik heb wel een omgeving die heel vaak... Van mijn vriendinnen ben ik denk

ik wel degene die het meeste naar dingen toe gaat, maar mijn zus is dan ook heel cultureel ingesteld.

Dus de interesse in je omgeving is ook gewoon heel groot?

Ja, zeker.

En is dat dan ook waardoor je kennis opdoet of kennis maakt met nieuwe kunstvormen?

Ja, zeker. En die vriendin met wie ik was laat me meer kennis maken met theater. Want dat is dus iets waar ik niet zo veel heenga, en zij wel. Dus zij heeft me al een aantal keer meegenomen. Ook hiernaartoe, maar dat is iets wat ik zelf ook nog wel zou doen. Maar ook naar andere theaterstukken.

En neem je haar dan ook weer mee naar tentoonstellingen?

Nee, dat zou ik eens moeten doen eigenlijk! Ik ga meer met een vaste groep mensen naar tentoonstellingen eigenlijk.

Dus meer een vaste groep?

Nou, ik heb een vriend wel eens meegenomen. En in New York was ik voor m'n werk dus toen heb ik m'n collega's meegenomen. Dus ik sleep ze wel mee, maar het is niet dat ik... ik ga die vriendin eens meenemen!

En sluiten operavoorstellingen aan op je culturele interesses?

Nou, het sluit wel bij mij aan dat ik ook wel van klassieke muziek hou, dus dan sluit het op zich wel aan. Ik vind het ook wel leuk om ernaar te luisteren terwijl ik werk of zo. Ik vind het wel echt fijne muziek.

En hoe zit het dan met het beeldende aspect, datgene dat op het podium gebeurt?

Nou, voor mij is het toch meer de muziek. Want ik vind... het is voor mij meer de muziek, van mij mag iemand ook gewoon voor het orkest staan zingen, dan dat hij helemaal loopt te acteren. Maar wat ik dan ook wel leuk vond bij *Der fliegende Holländer*, maar dat was ook bij *Così fan Tutte*, ik vind het decor gewoon heel tof. Dat iemand dat ontworpen heeft en hoe daar dan mee wordt omgegaan. Dat decor vind ik dan toevoegen... Maar ik vind... ja, daar kan ik me dan wel aan irriteren, van die mensen van het koor die dan zo heel teatraal gaan rondrennen en zo heel erg de aandacht naar zich... Dat leidt voor mij alleen maar af. Wat mij betreft mogen de hoofdzangers gewoon...

Die mogen gewoon gaan staan...

Precies! Van mij hoeft dat hele... Ik vind inderdaad... als ik me irriteer aan het podium, dan irriteer ik me aan van die koormensen die dan heel opvallend teatraal doen van: "Kijk mij hier!"

Want is dat dan ook niet wat je ook al zei over musical?

Ja, precies!

Misschien wat over teatraal? Heel ver van de realiteit af?

Ja, dat is goed gezegd. En dan vind ik vooral de koormensen die dan dus ook op hun plekje moeten gaan staan en iets moeten doen, dat leidt mij dan gewoon af.

Het is voor jou te gezet, te geregisseerd?

Ja, dat is waar ja. God, dat bedenk ik me nu. Nee, daar hou ik echt helemaal niet van.

Maar dat houdt je toch niet tegen om te gaan?

Nee, maar ik zou dus wel, als ik naar een opera ga, zou ik kijken of er veel aria's in zitten. Daar gaat het mij om.

Kijken of het een grote bezetting is?

Ja, dan zou ik eerder een andere opera kiezen. Als ik weet dat zo'n koor aan het rondspringen is. Dat vind ik niet zo... Van mij zou opera ook wel gewoon in een intiem zaaltje mogen hoor. Dat gewoon iemand de hele avond Maria Callas aria's gaat... weet je wel! Dat heb je niet hé, of wel?

Nou, hier niet. Soms wordt er wel eens een concert gegeven, maar bijna nooit.

Misschien is dat iets wat jongeren meer willen? Een soort sing and songwriter goes opera, haha!

En waarom bezoek je kunst? Is het voor jou puur ontspanning en vermaak, of wil je er bepaalde kennis uithalen?

Nou, ik vind het wel leuk dat naarmate ik vaker ga ik ook meer kennis heb. Dat ik ook wel beter ernaar kan gaan kijken. Wat ik ook wel leuk vind... Ik heb met schilderkunst, zeker impressionisten, dat vind ik dan leuk dat ik kan zien: Oh, dat is een Monet of een Gauguin, dat ik dat eruit kan pikken. Dat is dan een soort spelletje voor mezelf, haha! Dus ik vind het wel leuker naarmate je er vaker naartoe gaat en meer kennis hebt. Ehm, maar het is ook wel echt ontspanning en een soort doorbreking van het leven of zo. Anders ga je weer 's avonds sporten of met mensen eten of zo. Maar je kunt ook een heel mooie foto zien die je nu nog steeds bijgebleven is.

Maar is het dan een soort ontsnappen uit de realiteit?

Ja, ontsnappen uit de sleur, dat is het.

Door even in een hele andere wereld te stappen...

Ja, zeker. En met opera gaat dat heel makkelijk. Daar hoeft je niet eens langs dingen te lopen, dan kun je gewoon gaan zitten...

En dan komt het gewoon op je af, vanuit je luie stoel, haha!

Ja, precies, haha! Eigenlijk zouden ze dat ook met fototentoonstellingen moeten doen, dat je gewoon kunt zitten.

Als een soort diavoorstelling...

Ja. Haha. Maar ja, dus het doorbreken van de sleur.

Maar je geeft ook aan dat je graag met anderen gaat, dan is het ook een soort van vermaak en ontspanning en een sociale bezigheid?

Ja. Ontspanning en zeker een sociale bezigheid. Ja, zeker. Maar het is niet heel erg dat ik ook uit professie daar... Ik zou ook niet bij een opera horen als er een noot fout gespeeld wordt of zo. Zoveel kennis... zo muzikaal ben ik niet.

Maar dat ambieer je dus ook niet?

Nou, er is een vriend van m'n zus en die bezoekt ook veel opera en concerten en dat hij het dan heeft over: "Die specifieke violist en die specifieke dirigent, dat is het beste." Dat vind ik wel heel bewonderenswaardig, dat hij dus echt... dat je dus hetzelfde stuk op meerdere manieren kan spelen of zo. Dus daar sta ik nu wel meer voor open. Het is niet zo dat ik zelf niet naar andere dingen wil luisteren dan alleen maar het beste, maar ik vind het wel iets dat ik een beetje wil gaan ontwikkelen, dat je ook weet van een bepaalde dirigent en zo, dat vind ik wel leuk.

Dat je namen gaat herkennen?

Ja, dat ik weet van: "Dit is Beethoven, en dit is Bach." Dat vind ik leuk!

Maar meer voor jezelf?

Ja.

Want is een bepaalde sociale status voor jou ook van belang?

Nou, ik vind het wel leuk... Ik hecht daar wel waarde aan. Ik vind mensen die veel dingen weten interessant en ik vind het zelf ook leuk om dingen te weten.

Over kunst en cultuur?

Ja. Jazeker, ik vind dat wel aantrekkelijk.

Als mensen ook status hebben.

Ja, ik vind dat wel status, ja.

Maar niet met een gevoel van: "Kijk mij eens, ik ga naar de opera?"

Nee, precies. Maar dát is wat je ook vaak kan irriteren, dat mensen dát doen.

Dat is het niet?

Nee, dat is het niet. Maar ik vind het leuker om te vertellen: "Ik ben naar de opera geweest", dan: "Ik heb gisteren een of andere Bridget Jones film gezien." Nou, Bridget Jones vind ik trouwens nog best wel grappig, maar iets fluts... Dan zou ik eerder zeggen: "Oh, ik ben gisteren naar de opera geweest." Dan dat ik heb liggen zappen...

Want dat is niet zo bijzonder om te vermelden?

Nee, ik vindt dat opera wel iets is om echt te delen met mensen. En niet perse uit status, maar ook omdat het je geraakt heeft.

En als je moest kiezen voor een bepaalde kunstvorm, welke zou dat zijn?

Wat neem ik mee naar het onbewoonde eiland? Dat zou wel muziek zijn, maar eerder sing and songwriter, niet opera.

Maar dan niet dat beeldende...

Nee, absoluut muziek.

Omdat...

Ja, dat gaat echt mijn ziel binnen, om het maar metaforisch te zeggen. Een mooi liedje raakt mij tien keer meer dan een mooi schilderij. Of vijf keer... Dat komt voor mij... Ik vind muziek wel echt emoties raken.

Je vertelde al dat je andere mensen op de OperaFlirt en DNO had geattendeerd. Maar wat zou je mensen die niet bekend zijn met DNO of opera vertellen over wat je ervaren hebt?

Ja, ik zou zeggen dat je opera een beetje moet ondergaan. Dus dat je niet moet verwachten dat je hele spannende dingen gaat meemaken of dat je op het puntje van je stoel zit, maar dat het je wel een soort van meeneemt en dat het heel ontspannend is dat je even in een andere wereld bent door de muziek. En dat je klanken hoort, die gewoon door mensen geproduceerd worden wat je gewoon niet voor mogelijk houdt. En dat je daar in een soort relaxte stand in mee moet gaan en dat het dan een hele bijzondere ervaring kan zijn. Dat vind ik zelf ook wel.

En je bent dus van plan om vaker te gaan. Heb je al iets concreets op de planning staan?

M'n zus had inderdaad wel een aantal opera's getipt die zij dan had gezien. *Don Giovanni* en nog iets. Maar opera is wel iets waar ik me pas het afgelopen jaar een beetje voor open heb gesteld. Ik weet er nog niet veel vanaf.

En je bent na *Der fliegende Holländer* ook niet meer geweest?

Nee, maar ik heb wel bewust een flyer meegenomen om te kijken wat het programma was en om dat eens uit te zoeken. Maar ik ben ook veel weggeweest en niet in Nederland geweest, dus dan komt het er even niet van. Maar het is wel iets dat... ik denk dat ik wel binnen nu en een half jaar hier weer ben of zo.

Er is alleen nu nog niet echt iets concreets...

Nee, en het is ook wel inderdaad iets, wat ik al eerder zei, wat ik weloverwogen doe. Het is niet dat ik denk: "Oh, ik ga wel eventjes." Het is voor mij nog wel iets bijzonders waar ik me dan even in wil verdiepen. Terwijl ik misschien bij een tentoonstelling, ik heb ook een museumjaarkaart, zou ik sneller even binnenlopen en als ik het dan niets vindt, loop ik weer weg. Terwijl bij de opera.... Je wilt wel graag de juiste keuze maken.

Je gaat er bewuster naartoe, omdat het een hele avond is...?

Precies, en ook omdat het wel wat meer geld kost, ben je er ook bewuster mee bezig. Als het gratis zou zijn, zou je wel sneller even gaan zitten, en dan kijk je wel of zo. Helaas werkt het zo.

Ja, maar dat is dan dus ook wel iets dat je meeneemt in het beslissingsproces.

Ja, precies.

En zou je dan mensen meenemen waarvan je weet dat ze het leuk vinden? Of zou je ook nieuwe mensen meenemen?

Ik denk allebei wel. Omdat ik ook vriendinnen heb die er wel voor open staan maar het nog nooit gedaan hebben. Dan zou ik ze best wel eens mee willen nemen... Ik weet dat als ik het die vriendin cadeau doe, dat ze het leuk vindt en dan geef ik haar wel die leuke ervaring. Terwijl als je iemand meeneemt die het waarschijnlijk leuk vindt, kan je iemand... kan je een deur openen voor iemand. Dus ik denk dat ik dat wel zou doen ook.

Maar je voelt dan niet de druk dat de avond moet slagen omdat je iemand hebt meegenomen?

Ja, die druk zou ik dan wel inderdaad een beetje voelen...

Want de teleurstelling voor jezelf kun je nog wel verbergen...

Ja, dat zou ik dan wel hebben inderdaad. Maar dan ben ik natuurlijk wel heel goed dat ik mezelf kan indekken van tevoren... Nee, maar je hebt wel gelijk dat je je verantwoordelijk voelt voor degene die je meeneemt. Dat is waar.

En als je dan teruggaat, wat is voor jou dan belangrijk? Het gezelschap, of speelt het theater ook een rol?

Nou, ik denk vooral dat de muziek die ze gaan spelen een belangrijke keuze zou zijn. Dus ja... maar ik zou niet, als het een andere groep dan DNO zou zijn, een reden zijn om niet te gaan of zo. Dus nee, het gaat me denk ik meer om welke opera het is. Ik heb nog niet genoeg expertise dat ik kan zeggen: "Oh, geweldig De Nederlandse Opera gaat dit en dat doen..."

Nee, ok. Maar het theater speelt ook geen rol in het wel of niet gaan?

Of het hier is of in Rotterdam of....?

Ja, dat het de plaats is of de zaal...

Nee, maar ik weet dus ook weer niet zo goed andere zalen die beter zijn qua akoestiek of zo. Maar het is natuurlijk wel fijn van hier dat het op zo'n centrale plek zit. Maar ik zou niet snel naar Rotterdam of zo toe gaan voor de opera. Ik vind het wel fijn dat het in Amsterdam is.

Omdat het nog niet zo belangrijk voor je is om er een stuk voor te moeten reizen?

Nee... Nog niet! Ik zou er inderdaad niet heel ver voor reizen.

En wat zou je er eventueel van weerhouden om DNO vaker te bezoeken?

Ja, dat het... Ja, je zei net al dat een 7e rang kaartje goedkoop was, maar ik heb in mijn hoofd dat een kaartje wel iets van 80 euro is. En dat is wel iets dat ik niet zomaar heb, of zo. Dus voor mij is dat dan wel echt iets, wat dan wel... uhm, dat wel echt de moeite waard moet zijn. Dus daarin zou ik wel selectiever zijn. En dat vond ik ook wel lastig met die optie, dat je ook volgens mij goedkoper, dan had je 5 voorstellingen voor zoveel, dat vond ik dan ook wel weer een beetje té vaak of zo. Voor mij is het meer iets dat ik één, twee keer per jaar of zo zou willen doen.

En je wilt je dan niet met een abonnement vastleggen...

Nee, dan zit je meteen zo vast inderdaad. En wat ik ook lastig vind, van een abonnement, is dat je je al vastlegt. En daar hou ik eigenlijk niet van. Ik denk dat veel jongeren daar niet van... dat ik nu al moet weten of ik 20 september daarheen wil gaan. Terwijl ik dan misschien net 20 september iets anders zou hebben, en dan is het niet iets dat je even makkelijk kan verruilen, of: "Hé, hier, ik heb operakaartjes, ga jij maar!"

Maar is dat iets van deze leeftijdsgroep of iets wat deze generatie heel erg heeft?

Ja, ik denk dus echt dat onze generatie graag flexibel wil zijn. En ik denk inderdaad dat dat soort... Ik weet niet of dat klopt, maar die sprintkaartjes, hebben ze dat nou verhoogd naar onder de 30? Want eerst was het geloof ik onder de 25.

Voor bij...

Ik dacht ook bij de opera...

Wij hebben alleen last minute kaarten voor studenten, en daar zit dan ook niet echt een leeftijd aan verbonden. Maar de Sprint is van de Schouwburg...

Ja, en het Concertgebouw volgens mij...

Oh ja, Concertgebouw is Entrée, en dat is tot 27 jaar.

Ja, precies. Maar dat is eigenlijk, los van dat het een goedkope manier is om mensen te trekken, vind ik vooral de flexibiliteit fijn. Van: "Hé, ik heb vanavond niks te doen..." Of je bent... ik was ook met een vriend uit Engeland, die kwam hier op bezoek en toen zaten we: "Wat kunnen we doen?" En toen dacht ik: "Hé, we kunnen wel even kijken wat er is en dan..." Ik denk dat jongeren veel meer in het moment beslissingen willen maken, en de opera is iets waar je vaak ook al lang van tevoren voor je gevoel dan een kaartje voor moet hebben. Dus ik vind het wel goed om... hebben jullie eigenlijk ook voor niet-studenten last minute kaartjes?

Nee.

Nee, hé? Ik ben dan geen student meer. Dus dat is dan wel iets...

Maar dan zou dat voor jou dan een soort van... idee zijn van, kijk dan ook eens verder naar de niet-studenten die ook nog...

Ja, als je vooral jongere mensen wilt doen, dan zou ik ook voor onder de dertig... bij wijze van ... en dan kan je nog steeds wel studenten... want onder de dertig heb je mensen die werken en dat is natuurlijk al anders, maar dan zou je bijvoorbeeld voor studenten 15 euro en voor onder de dertig 25 euro last minute... als ik last minute zou kunnen gaan, dan zou ik bij wijze van spreken wel 3, 4 keer per jaar weer gaan. Omdat je dan gewoon spontaner kan bedenken: "Hé, wat is er?" En omdat ik hier geweest ben met de OperaFlirt zit het nu al wel meer on top of my head als ik iets bijzonders wil doen. Niet alleen kijken naar film maar dan kijk ik ook naar wat er hier zou spelen...

En dan zou je inderdaad eerder denken: "Ik ga eens naar de kassa en ik kijk wel wat er nog is..."

Ja, en dat zou ik dan bij wijze van wel vier keer doen, en ik zou me niet vier keer willen vastleggen.

Omdat je gewoon van tevoren nog niet...

Nee, nog niet weet wat er gebeurt....

Of het dan überhaupt eigenlijk wel uitkomt of...

Ja, of dat je dan net een of ander verjaardagsfeestje hebt of zo.

Maar het is verder niet het product dat je zou weerhouden, of...

Ehm... nee.

Of de sfeer of de...

Nee, er zijn verder eigenlijk weinig andere dingen die me zouden weerhouden. Maar inderdaad, de vastigheid van zo'n abonnement dat weerhoudt me wel. Dat zou ook nog kunnen, dat je een abonnement hebt dat je vijf keer kunt gaan per jaar, maar dat je zelf, weet ik veel, een week van tevoren aangeeft naar welke je dan gaat. Dat je dat zelf doet. En dat dat nog kan, dat je je kunt aanmelden.

Ja, ja. Dat je gewoon die keuze op de korte termijn kunt beslissen...

Ja, dat je flexibeler bent, snap je? Dan zou ik best wel als je 200 euro betaalt per jaar en je mag vier keer naar de opera, en je mag dan zelf kiezen naar welke... dan loop je natuurlijk wel het risico dat je plekken wat minder zijn, maar goed... dat kun je dan nog voor lief nemen.

En wat denk je zelf dat, goed je zegt het al... Dat die groep tot dertig jaar, wat die ervan weerhoudt om vaker terug te keren? Je hebt aangegeven wat jij ervan zou weerhouden, denk je dat dat hetzelfde is?

Ja, ik denk de flexibiliteit, en dat is dus wel goed van die OperaFlirt, dat je het wel een keertje meegemaakt moet hebben... Ehm... En ja, ik denk ook wel dat het een beetje een imago probleem is, dat je zegt: "Dat is niet voor jongeren." Maar daar zijn jullie wel mee bezig, met dat op te lossen.

Want zit het dan in hetzelfde straatje als klassieke muziek, dat het niet cool is, niet stoer, niet...

Nah, ik denk níét niet cool en niet stoer. Maar ik denk gewoon dat als je of naar Paradiso kan naar een sing & songwriter... dat dat gewoon eerder in je hoofd opkomt. Ik denk dat opera nog niet in je systeem zit, van: "Oh, dat kan ik ook nog even doen of zo."

Maar dat kan er dus mee te maken hebben met uit wat voor omgeving je komt...

Ja, absoluut...

Maar ook met wat voor informatie je binnenkrijgt...

Ja, dat denk ik ook. Zeker. Ik zou denk ik ook meer, ja, al vroeg beginnen op scholen of zo een keer. Een keertje laten komen. Dat je er dan al een keer mee in aanraking bent geweest, of via studentenverenigingen dingen regelen, of...

Ja... Inderdaad voor jongeren meer een soort educatieprogramma, dat je die meer...

Precies! Dat je die helaas zelf wat meer moet trekken, en daarna denk ik wel dat je een grote... Weet je, ik ben hier een keer geweest dus nu ga ik ook wel vaker erheen. Dat helpt wel.

Omdat je, kijk als mensen het niet leuk vinden, dan vinden ze het niet leuk...

Precies!

Maar er zijn natuurlijk best wel mensen die nog wel eens zouden willen gaan en dan vraag je je af van: "Wat weerhoudt ze er dan van?"

Wat de drempel verlaagd?

Want de behoefte is er dan wel, maar wat is dan die drempel... om ze op een bepaalde manier te binden?

Ja klopt, ik denk dat flexibiliteit daarin wel heel erg helpt. Ik denk dat als mensen een beetje een drempel hebben, en ze moeten nu al beslissen of ze voor over drie maanden nu 90 euro willen betalen, voor iets dat pas over 3 maanden is... Ik denk dat ze dan snel iets hebben van: "Als het pas over drie maanden is, dan zie ik het dan wel weer." Maar dan kan het dus niet. En op die manier gebeurt het dan niet.

Maar is het überhaupt mogelijk om mensen te binden ergens aan, of wil men dat gewoon niet?

Haha. Nee, ik denk het dus niet. Ik denk dat in plaats van dat je probeert om mensen aan de jonge club van de opera te binden, dat je veel meer flexibiliteit moet creëren en daarmee veel meer mensen bereikt. Dus ook op Last Minute Ticketshop...

Waarom zouden daar geen operakaartjes op kunnen staan? Want daar maken veel jongeren gebruik van.

Die zijn er soms wel...

Oh, ja?

Maar dat is een bepaald aantal kaarten.

Ja, ok. En ook weten dat... Nu heeft het denk ik heel erg het imago dat je van tevoren kaartjes moet regelen. Terwijl als je weet, en je dat promoot, van: "Hé, je kan last minute hierheen komen en dat kan, dan heb je grote kans op kaartjes..." Ook dat toen ik hoorde dat die vriendin van mij dat gedaan had, dacht ik: "Oh, goh, dat wist ik helemaal niet, dat dat kan." Ik dacht: "Dat zijn zulke dingen... daar heb je nooit last minute kaartjes voor."

Nee... Maar dat is dan inderdaad een bepaalde beeldvorming die je...

Ja...

Die je blijkbaar hebt gecreëerd en die ook door je omgeving wordt gecreëerd...

Mensen hebben dat inderdaad ook vaak van: "Het is altijd uitverkocht, het is heel duur..."

Ja, dat idee heb je.

En het is dit en dat...

En het is dus niet uitverkocht, en het is niet duur...

Hoeft niet duur te zijn...

Nee, inderdaad. Afhankelijk van welke rang je gaat zitten.

En wat zijn voor jou dan criteria waaraan een kans op herhaalbezoek moet voldoen? Is dat echt puur het product?

Ehm, ja, het product. En wat toch ook wel helpt is als ik in een mailinglist zit, dat je af en toe krijgt: "Hé, als je je nu", weet je wel.. Over een week is deze voorstelling...

Dat je er weer eventjes...

Precies, ik geloof wel dat dat... Ik doe ook dat soort onderzoeken bij psychologie, dat je mensen even primed van: Oh ja... want ik wil wel naar de opera, maar om ook daadwerkelijk wat te gaan doen. Dat is met zoveel dingen... Ik wil ook wel gaan sporten, maar dat komt er dan weer niet van. Zo vaak komt er wel iets tussen. En ook de handeling om ook weer daadwerkelijk weer een kaartje te kopen is anders dan het idee hebben. Dus ik weet niet of er een mailinglist is, of dat met OperaFlirt... Maar je zou dus kunnen vragen: "Wil je op de mailinglist staan?" Volgens mij is dat ook wel gebeurd, volgens mij sta ik er wel op.

Ja, er is een adressenbestand. Via die weg heb ik ook iedereen benaderd, en dan werd er ook gevraagd op je op de hoogte wilde worden gehouden met een nieuwsbrief. Maar er zijn ook zoveel mensen die dat meteen wegglikken, en dan houd je een beperkte groep over. Wat op zich niet erg is, want dat zijn de mensen die op zich geïnteresseerd zijn.

Ja, precies. Ja, een mailinglist zou mij wel helpen. Van: "Hé, deze opera is..." Want ik ben ook weer niet zo iemand die de hele tijd het operaprogramma bij gaat houden.

Of de website als je startpagina...

Nee, precies. Dus voor mij zou dat wel fijn zijn. Met gmail af en toe, eens in de maand een opera-update, met wat er is of zo...

En is alleen een update dan genoeg, het informatieve? Of moet er ook nog iets aan vastzitten, een aanbieding of zo?

Nou, en wat dan... denk ik... Ik ben niet zo bekend bij opera maar ik sta er wel voor open. En er zijn niet veel operanamen die ik ken. En ik zou dus eerder naar een opera gaan waarvan ik de naam ken. Dus ik denk dat je zelfs als opera, ehm... meer mensen trekt als meer mensen ook weten welke opera's er zijn. En dat zou je bij wijze van spreken op de middelbare school op muziekles zou je, weet ik veel, de tien meest belangrijke opera's moeten behandelen qua verhaal of stukjes laten zien. Waardoor, als je later ouder bent: "Hé, dat ken ik van muziek!" Mensen beginnen toch...

Van: Er begint weer iets te...

Ja, *Der fliegende Holländer* kende ik dan vaag van naam maar dat zei me verder niet zoveel. Net zoals heel veel dingen met niets zeggen, maar *Der fliegende Holländer* kende ik dan wel van naam. Dus dat was van: "Oh, volgens mij is dat wel een bekende opera!"

Ja, ja...

Dat speelt wel mee. Je gaat niet naar een of andere vage Chinese opera die door een vage componist, precies... En Mozart zegt me dan wat, dus dan zou ik eerder naar eentje van Mozart gaan, want dat ken ik dan een beetje.

Maar dat is toch hetzelfde als dat je naar de Paradiso gaat en het programma bekijkt, wat zegt je dan wel of niet iets? Van: "Daar ga ik dan ook geen geld aan uitgeven..."

Nee, precies.

Want straks dan...

Dus ik zou ook niet naar een opera gaan waar ik de componist of naam überhaupt al niet van ken. En als ik dan een mailtje krijg van: "Hé, dit is!" Dat klik ik dan meteen weg. Terwijl als er staat: "Het is Mozart", dan denk ik: "Hé, wacht even..."

Maar je zou het dan bij zo'n nieuwsbrief ook niet de moeite waard vinden om heel even door te lezen waar het over gaat...

Ja, ik denk... Hangt er weer net vanaf waar je mee bezig bent.

Of iets van geluidsfragmenten...

Nou, geluidsfragmenten vind ik wel een goede...

Want we hebben op de website altijd trailers, en...

Ja! Ik heb die van *Der fliegende Holländer* ook gekeken hoor, en dat vind ik wel heel informatief. Een trailer van een opera. Dat geeft wel echt een sfeerimpressie...

Dat werkt wel vaak gewoon, inderdaad. En dat bijvoorbeeld de artistiek leider er even iets over zegt en zo...

Ja, dat vond ik ontzettend leuk! Dat vond ik met *Der fliegende Holländer* ook wel echt leuk. Ja, dat vind ik heel informatief.

Communicatiekanalen en informatievoorziening

En vind je verder dat, qua informatievoorziening, dat De Nederlandse Opera goed zichtbaar is, bijvoorbeeld hier in de stad?

Nou, met AT5 heb je wel filmpjes soms. Dat is wat ik me herinner, dat vind ik ook goed. Verder... Behalve dat ik het gebouw ken, en weet dat de opera hier zit...

Maar je ziet nooit dingen op straat...

Nou, ik zie wel de posters trouwens, die zie ik ook wel, om lantaarnpalen heen. Maar in de krant... Ik heb alleen de vrijdag- en zaterdagkrant en dan zit er op vrijdag het cultuursupplement in. Dat lees ik dan wel, maar ja... opera zit toch nog niet zo heel hoog in mijn...

Nee, maar je ziet het niet ook af en toe... Omdat je nu ook bent geweest, dat je het logo of zo herkent...

Ja, ik zie wel de posters nu, dat is wel waar. Dat klopt. Dat het je meer gaat opvallen.

En wat voor kanalen gebruik je zelf om je te informeren?

Ja, internet.

Voornamelijk?

Ja, en dan vind ik zo'n filmpje echt superinformatief. Ik vind zo'n stukje lezen over hoe een opera is... Toch spreekt het beeld of de muziek je heel erg aan. Dus ik vind dat, zo'n filmpje zou dan ook superprominent aanwezig moeten zijn en dat vind ik dan ook wel leuk om daar even op te klikken. Dus... ja. via internet heb ik me geïnformeerd. En vaak op internet staan dan ook wel verschillende krantenrecensies die ik gelezen heb.

Maar zoals met een mailinglist, ben je dan ook aangesloten bij verschillende van die mailings of e-nieuwsbrieven?

Ja, van een aantal dingen ben ik wel lid. Om me dus te herinneren, omdat ik dus lui ben. Dus ik vind wel... nieuwsbrieven wel informatief. Ik weet dus even niet of ik van de OperaFlirt dus wel of niet... Maar naar aanleiding van dit gesprek ga ik het doen, haha!

Haha, want ben je verder lid van social networks als Facebook en zo?

Oh ja, dat is... Ik ben sinds een maand lid van Facebook, ik heb me overgegeven! En Hyves ben ik dan wel lid van, maar daar ben ik niet echt actief mee. Facebook is ook meer met internationale mensen. Heeft de opera ook Facebook?

Ja, dat wilde ik je dus net vragen, of je dat...

ZO!!!

Of je daarvan wist!

Dat is wel een goede!

Met foto's van producties, filmpjes, korte berichtjes over interviews of kaartjes...

Oh, leuk! Ja, dat soort dingen moet je dus doen. Staat dat ook bij de OperaFlirt?

Wordt dat ook verteld?

Ja...

Oh, dat heb ik niet meegekregen. Oh, wat een goed idee!

Op die manier wordt je dan ook... omdat het iets is waar op dit moment heel veel mensen hun informatie vandaan halen. Gewoon korte berichtjes en wat speelt er, en ik filter het snel allemaal. Dan hoop je op die manier, dat je toch beter blijft hangen...

Ja, heel goed! Ja, bij mij is dat op de OperaFlirt niet meegekomen, dat Facebook, maar dat vind ik wel... Ik ga me meteen aanmelden, haha!

Haha! Heel goed!

Dan ziet iedereen weer van: Anouk is lid van...

De Nederlandse Opera! En dan denkt iedereen van: "Oh, wat is dat dan?"

Van: "Oh, dat is leuk!"

Ja, zo werkt het natuurlijk wel. Mensen kijken gewoon naar elkaar, volgen elkaar ook een beetje. Ja, dat is gewoon... Wat je ook zegt, je kijkt toch naar wat de mensen om je heen doen... En dat is gewoon echt wel belangrijk.

Nee, dat is waar...

En denk je... wat zouden ze nog meer kunnen doen om nog meer zichtbaar te worden? Is dat dan inderdaad via dat digitale...

Facebook vind ik wel een hele goede. Enne... ze zouden de Folia misschien, van de Universiteit van Amsterdam. Dat soort blaadjes denk ik... die heb ik... die lees ik nog steeds. Dus dat... en de NL20. Dat vind ik ook... maar daar staat het ook wel eens in, hé?

Ja, klopt.

Dat lees ik dan ook altijd wel. Dat zijn wel gewoon goede kanalen. En AT5 vind ik ook een goed kanaal... Ja, en ik... Als je meer zichtbaar wilt zijn voor jongeren zou ik dus inderdaad in samenspraak met studentenverenigingen of dingen, of... met faculteiten dingen proberen te regelen.

Om zo meer in hun wereld te komen, dat je echt even erin duikt...

Ja, precies.

Want het is dus deels de informatievoorziening, maar op zich... om écht vaker te gaan ligt het meer aan de prijs en de flexibiliteit van mensen.

Ja, dat denk ik, maar op zich ben ik ook wel met je eens met die informatievoorziening, als je ook weet dát je flexibel erheen kan als student voor zo weinig geld, dan... Snap je? Ik denk dat heel veel studenten dat niet weten.

Maar dat ze daar eventjes op...

Ja, en ik denk dat dan, als er ook nog eens een event is dat dat ook nog maakt dat ze er echt heengaan en je weet ook nog dat het daarna vaker kan. Dat je dan al heel snel mensen aan je bindt inderdaad...

Want is het dan ook dat je nu de OperaFlirt hebt voor heel goedkoop, en is het dan ook een soort van stap om dan te denken: "Ja, maar nu moet ik in een keer er zoveel meer geld voor betalen."

Ja, op zich is dat... OperaFlirt is wel echt heel goedkoop, en dat is heel fijn. En als ik dus altijd met de OperaFlirt zou kunnen gaan zou ik dus ook wel vaker gaan. Snap je, omdat, het is wel gewoon duur. Maar het is voor mij ook weer niet zo, dat ik het zó duur vind dat ik helemaal niet ga.

Nee, nee...

Dus ik heb nog steeds wel het geld ervoor over.

Want als je naar popconcerten gaat, zijn mensen ook bereid om er 80 euro voor neer te leggen...

Precies. Ja, maar dat is wat denk ik ook lastig is... met een popconcert, als je naar Michael Jackson gaat, ja dat kan dan nu niet meer... maar dat is zo'n grote naam en dat kent zo iedereen. Terwijl als je zegt: "Ik ga naar *Der fliegende Holländer* door De Nederlandse Opera, dan..."

Maar is het dan meer van: "Je weet wat je krijgt?"

Ja, en ik denk ook dat de naamsbekendheid... ja, weet je wel... de hele wereld wil naar... het is dan ook de schaarsheid van kaartjes die maakt dat dat het is. Terwijl je bij de opera, betaal je voor je gevoel niet heel erg voor de schaarsheid, in ieder geval binnen jouw groep. En mensen willen toch wel graag uniek zijn, denk ik. Maar, ik denk... ja... naarmate opera populairder wordt, je er vanzelf meer voor gaat betalen als jongere. Niet dat dat voor mij nu uitmaakt, maar ik denk dat dat soort processen meespelen.

Maar dan zou je dus inderdaad veel meer stappen terug moeten gaan...

Ja, haha, eigenlijk wel...

Om te beginnen als ze nog... om op die manier... dat ze het al kennen... En dat ze al kennis hebben.

Klopt. Maar wat ik me ook wel afvraag, de opera vergrijsst wel, maar is de opera ook niet altijd grijs... snap je? Ja, dertig jaar geleden waren er toch ook niet alleen maar twintigers, het is niet zo dat...

Nee, maar het is wel zo dat de opera de afgelopen 50 jaar van een hele volkse kunstvorm veranderd is naar een hoge en elitaire kunstvorm.

Oh, is dat zo?

En dat is ook wel een omslag die je dan heel erg kan zien in het publiek, en ja, het is ook wel zo, voor een heleboel grijze muizen komen er ook wel weer

nieuwe bij. Maar het is wel zo dat het steeds minder... Dat je het gewoon wel gaat zien. Het is niet meer zo dat het altijd vol is, het is juist zo dat er voor heel veel voorstellingen vaak nog wel wat kaartjes zijn...

Nee, precies...

En niet dat je in een keer alleen maar halflege zalen hebt... maar je begint toch wel langzaam te merken..

Ja, maar is het ook echt een verschuiving in het soort publiek dat komt?

Nou, ze weten alleen dat de gemiddelde leeftijd steeds wat ouder wordt. En als je daar dan zo'n tendens in ziet...

Ja...

Dan is... kan je daar misschien ook die kleine teruggang in kaartverkoop...

Absoluut. Nou, ok.

Dus nee, het is natuurlijk altijd zo... het is ook logisch dat als je echt een abonnement van twaalf voorstellingen, ja... mensen van 60 of 70 hebben nou eenmaal meer tijd om te gaan.

Ja, ook dat ja! haha!

En vinden het ook prima, want die agenda's zijn toch veel leger, dan iemand die 25 is.

En ik denk dus ook echt dat onze generatie drukker is. Alleen al met internet, als je je mail wilt checken... Vroeger kreeg je echt niet zoveel post als dat je nu mail krijgt.

Nee...

En werd je echt niet zo vaak... omdat de communicatie zo makkelijk is zijn mensen ook veel drukker met communiceren. Volgens mij besteedt onze generatie echt vijf keer meer tijd per dag aan met elkaar communiceren en delen, dan dat dat toen gebeurde. Dus ik denk dat... ik denk dat als ik 70 ben, weet ik ook niet of ik elke maand naar de opera wil gaan, ook al heb ik meer tijd. Want dan wil ik ook communiceren met mijn vrienden op Facebook, weet je wel?

Ja, ja...

Ik denk inderdaad dat het ook een tijdsbeeld is, dat veranderd is... en dat je daarom... daar dus op inspeelt door mee te gaan met die flexibiliteit.

Maar kan het dan ook de snelheid zijn, dat de snelheid die je nu hebt om informatie te krijgen, via allemaal verschillende... dat je dat niet vindt bij de opera? Puur qua voorstellingen.

Oh, op die manier. Ja, dat zeggen ze wel eens hé? Dat je weg wilt zappen als het te lang duurt.

Ja, of dat mensen zeggen van: "Dit verhaal kan ik ook in een kwartier op TV zien, dan snap ik het ook."

Ja, haha! Nee, maar dat is wel...

En hier doen ze er 2 ½ uur over...

Ja, dat is waar. Dat was ook de eerste keer opera met *Così fan Tutte*, had ik ook iets van: Wat is dit nou? Ja, weet je, dat verhaal... is ook helemaal geen spannend verhaal, maar dat...

En daar gaat het natuurlijk ook niet perse om...

Nee, maar als ik dan moet zeggen: Waarom neem ik... waarom moet je naar de opera? Dan... dat heb ik... daarom vond ik *Der fliegende Holländer* ook wel een hele fijne ervaring, omdat je het dus inderdaad gewoon meer moet ondergaan in plaats van: "Oh, wat gaat er gebeuren?" Je leest het verhaal in een abstract van... Je moet het wel echt voor de muziek doen. En daarom zou ik dus ook als ik de volgende keer ga, lees ik liever dus wel het verhaal, ook al is het wat minder spannend. Maar écht spannend is de opera sowieso toch al niet. Maar dan weet... dan kan je je nog meer focussen op de muziek en wat iemand zingt...

Dan gaat het daarom...

Ja... Nee, maar dat is wel een beetje waar inderdaad... De opera zou wel... Ik denk... Ja, zou kunnen, dat het een beetje ouderwets is om drie uur over wat in een

kwartier kan te doen... Heel lang een woord uitspreken... Dat is ook een beetje de spot die gedreven wordt...

Ja, en heel lang doen over dood gaan...

Ja! Haha. Ja dat zou kunnen, ja zou dat voorbij gaan? Nee, maar ik denk dat je daar wel een punt hebt, ik denk dat mensen het niet efficiënt vinden inderdaad. Dat zou goed mee kunnen spelen.

Heb je verder nog iets dat je wilt toevoegen?

Heb ik nog iets... Nah, het is ook wel jammer toch hé? Dat je zo moet trekken aan jongeren.

Ja, zeker.

Ja, ik denk dat flexibiliteit fijn kan zijn. Misschien moet je een crèche bij de opera doen, dat mensen geen oppas meer nodig hebben, haha!

Nou, dat lijkt me niet zo'n goed idee, haha!

Nee, dat is een grapje. En ik vind het trouwens ook leuk dat je de cd's na afloop kon kopen... voor vrij goedkoop. Dat vond ik ook erg leuk aan de opera.

Dat je iets tastbaars...

Ja, als herinnering inderdaad. Dat is wel leuk. Dat staat trouwens ook niet zo heel erg in het zicht. Terwijl ik denk dat een jonge generatie misschien, iets ervan mee willen nemen of zo.

Maar die willen dan weer geen CD...

Nou, dat is inderdaad... Itunes! Een opera op Itunes! Dat kan je nog doen. De voorstelling erop...

Interview 10

Datum: Dinsdag 1 juni 2010
Locatie: Café *Le Journal*, Utrecht
Tijd: 18.00 – 19.00 uur

Demografische gegevens

Sekse: vrouw
Leeftijd: 27
Werk / studie: Werkend als advocaat
Opleidingsniveau: WO Rechten (afgerond)
Burgerlijke staat: ongehuwd
Woonplaats: Utrecht
Bezochte OperaFlirt: *After Life, L`elisir d`amore, Der vliegende Holländer, Turandot*

Voordat het interview begon vertelde ze mij dat ze vaker was geweest omdat ze werkzaam is bij CMS Derks Star Busmann, de sponsor van de OperaFlirt. Hierdoor had ze vaker de mogelijkheid gehad om te gaan door de kaarten die haar werkgever aanbood.

Voorafgaand aan de OperaFlirt

Naar welke OperaFlirt ben je geweest?

Ik ben naar meerdere geweest, naar best veel. Even denken hoor... Naar *L`elisir d`amore*... Naar *Turandot* vorige week... Oh ja, *After Life*. En naar *Der vliegende Holländer*.

En welke was dan de eerste? *L`elisir d`amore*?

Ja, volgens mij wel... Nee, *After Life* was daarvoor.

En was je daarvoor al eens naar de opera geweest of ben je er puur door je werk op...

Ja, puur door mijn werk. Ik ben wel... een keer eerder daarvoor naar de opening... naar *Così fan Tutte*. Daar ben ik ook heen geweest. Maar dat was toen geen OperaFlirt, toen ik daar was. Dat was iets speciaals als eerste opera die wij sponsorden... Dat was de eerste waar ik heen ben geweest en toen kreeg ik daarna dus mails van: "Er is een OperaFlirt, wil je daar naartoe met iemand uit je netwerk?" En toen ben ik dus... Ik vond het heel leuk meteen de eerste keer, opera. Ik was daarvoor nog nooit naar de opera geweest...

Je kende het nog helemaal niet? Of tenminste nog nooit zo meegemaakt?

Nee.

Dus je had weinig kennis van opera als kunstvorm?

Ik wist niet wat ik moest verwachten toen ik er de eerste keer heenging. Ja, ehm... zang en muziek en spel. Maar ik had geen voorstelling verder daarbij, behalve hoge noten en...

Haha!

Ja, een beetje de stereotype dingen...

En waarom besloot je dan nu om het te bezoeken? Was dat ook puur door je werk?

Nou, wel de gelegenheid, maar ik hou wel erg van... Ik ben wel heel veel naar theater geweest, dus... Opera was wel iets waarvan ik altijd dacht: "Dat wil ik wel eens een keer zien, kijken of dat... of ik dat ook leuk vind."

Ja.

Dus het is wel een beetje toevallig op m`n pad gekomen maar ik heb ook wel van andere kanten gehoord over de OperaFlirt dus ik denk dat ik er anders misschien ook wel naartoe was gegaan...

Als het niet...

Omdat ik het wel een heel leuk concept vind. En het gewoon voor jonge mensen een goedkope manier is om te proberen of je opera wat vindt.

Dus anders had het misschien wat langer geduurd voordat je het eens had geprobeerd?

Ja.

En wat trok je er dan in aan?

Nou, dus dat ik wel veel, veel van culturele... ik hou wel van culturele dingen. Theater, maar ook musea, en muziek. Muziek ben ik niet heel erg in onderlegd. Maar ik heb een vriendin die viool speelt en die heeft al in meerdere grote orkesten gespeeld. En zij heeft me wel eens meegesleept naar optredens van haar en dat vind ik dan ook hartstikke leuk. Dus ik hou gewoon wel van dat soort dingen. Ik vind wel dat je daar meer uithaalt dan een avondje naar de bioscoop, of... ja, wat platter vermaak zeg maar. Dus wat dat betreft ligt het wel in mijn straatje.

Ja, ja. En had je dan... de kennis die je al had door theaterbezoek daarvoor en dat je kunst bezoekt en muziek luistert, had dat een bepaalde invloed op dat je nu naar de opera ging? Van: "Ik weet er wel of niet veel vanaf, dus..."

Nee, ik stond er verder vrij blanco in. Dat ik dacht van: "Het zou wel eens iets kunnen zijn wat ik leuk vind, bijvoorbeeld ook leuker dan musical." Dat vind ik... dat vind ik niet leuk.

Ook wel bezocht dus, maar niet jouw ding?

Nee. Dat vind ik, ja... Haal ik niet zoveel uit. Dus ja, behalve dat ik dat dacht had ik geen, eh... geen concreet beeld...

Nee.

Ik had wel het idee dat het een beetje elitair was. En eh... en voor oude mensen. En duur. Een beetje de vooroordelen, dat had ik wel. Maar ik vind het altijd leuk om dingen te proberen.

En dan misschien omdat het ook vanuit je werk was dat het dan een makkelijke manier is om kennis te maken met...

Ja, zeker.

Een beetje in een veilige omgeving...

Ja, het was vooral dat... ik hoefde er eigenlijk helemaal niets meer voor te doen. Ik ben niet snel... Ik ben wel makkelijk vanuit mijn eigen omgeving... Ik vind het wel leuk om dingen te proberen, ook om gekke dingen te proberen. Ik ben ook wel een keer naar de HKU geweest, ik weet niet eens meer hoe het heette... naar een muziekvoorstelling geweest waar ze heel apart zongen, en... nou, het was heel apart, laat ik het zo zeggen, haha! Het was meer omdat ik daar een mailtje over kreeg van: We organiseren dit event voor onze mensen die afstuderen en toen dacht ik: "Oh leuk, daar ga ik heen!"

Van: "Wat kan mij het schelen? Ik kijk gewoon eens wat het is!"

Ja. Dus wat dat betreft, ik vind het ook leuk om gekke dingen... ook al zegt het me niks... maar dit was heel erg, het was heel makkelijk om het te doen. Het werd aangeboden en je hoefde er niets voor te doen. Je hoeft het niet te organiseren, zeg maar!

En je zei al dat je het een beetje elitair vond, maar ben je wel teruggekomen op bepaalde vooroordelen die je had over opera, of zijn ze juist bevestigd?

Nou, het is natuurlijk... het publiek is natuurlijk wel, vind ik wel nog steeds voor een groot gedeelte best elitair en ook wel veel oude mensen en zo. Maar ik denk niet... Ik denk dat veel jonge mensen het juist wel leuk zouden vinden om... het is ook, iedereen die ik meeneem naar de OperaFlirt vindt het hartstikke leuk! Dus wat dat betreft denk ik dat veel meer mensen het leuk zouden vinden, maar dat niet weten.

Maar heeft het er dan mee te maken dat veel mensen allemaal een beetje dezelfde vooroordelen hebben en denken dat ze er niet tussen zouden passen...

Ja, dat denk ik. En misschien ook met de prijs. Want volgens mij zijn operavoorstellingen vaak nog... gewone voorstellingen zijn best duur...

Dat ligt aan de rang. De goedkoopste rang is 15 euro.

Oh, dat is heel goedkoop eigenlijk! Maar dan zit je op het tweede balkon.

Nah, je zit wel iets minder dan 1e rang, maar zo werkt dat nou eenmaal.

Ja.

Maar je had eigenlijk alleen maar de vooroordelen over publiek, dat je dacht...

Ja, ik denk dat het meer vooroordelen... Het wordt niet echt... Ja, ik denk dat veel jonge mensen het echt wel leuk zouden vinden. Maar gewoon denken dat het duur is en denken dat het niets voor hen is...

Dat wordt blijkbaar toch door iets in stand gehouden, dat dat zo is...

Ja dat denk ik wel. Maar ik denk wel dat OperaFlirt een goede manier is om daar iets aan te doen... om jonge mensen erheen te krijgen en om, eh... dus zo'n vooroordeel te ontcrachten.

Ja. En de eerste keer dat je aan de OperaFlirt meedeed, dus met *After Life*. Had je bepaalde verwachtingen van die avond? Zowel van de voorstelling als het programma eromheen? Je wist natuurlijk dat het een speciaal programma was voor jongeren...

Nee, ik had niet echt ehm... concrete verwachtingen. Ik had gehoord, van: "Je krijgt een rondleiding en er is een borrel, en... er is een voorstelling dus..."

En je dacht: Ik zie het wel. Je had niet bepaald iets in je hoofd...

Nee.

Kende je het theater al?

Ja, ik was er toen dus al een keer eerder geweest, maar ik was niet... ik was natuurlijk niet achter de schermen geweest. Dat vond ik wel echt heel leuk, dat je... zo'n rondleiding dat vind ik ook echt een toegevoegde waarde aan zo'n OperaFlirt, dat je zo'n rondleiding krijgt met een klein stukje uitleg over wat je gaat zien en... die decors. Het is gewoon best wel cool om te zien wat er achter de schermen nog te zien is. Wel uniek om dat te kunnen zien.

Omdat je eigenlijk geen weet ervan hebt wat er allemaal gebeurt en hoe groot het is?

Ja, ja.

De OperaFlirt

En was dan de randprogrammering, zoals die borrel en de rondleiding en zo, was dat dan ook echt een drijfveer om te gaan?

Ehm, nee niet perse. Nee. Ik vind die borrel... Ja, hoeft van mij... het is wel leuk natuurlijk dat de cast ook komt. Dat is natuurlijk wel... maar nee, dat is niet waarvoor ik ga.

Je gaat puur voor de voorstelling?

Ja.

Want je hebt nu ook een aantal keer meegedaan aan de OperaFlirt, ik neem niet aan dat... doe je nog elke keer de rondleiding mee, of...

Nee. Ik heb het de laatste keer wel weer gedaan.

Maar op een gegeven moment weet je het ook wel...

Ja... Nou, ik moet zeggen dat deze wel weer heel anders was, dat ik deze rondleiding leuker vond dan de eerste!

Dus het ligt er ook weer aan wie je rondleidt, en...

Ja, en het was natuurlijk een andere voorstelling. Volgens mij was degene die ons rondleidde ook enthousiaster over deze voorstelling dan die ander over de vorige, haha! Over de voorstelling en over dit verhaal...

En hoe heb je alle keren dat je bent geweest het programma ervaren? Je vertelde al over de rondleiding en de borrel. En zoals dan de ontvangst vooraf en in de pauzes?

Ja, het is wel leuk dat je gewoon nog even iets hebt om na te praten. Het is gewoon wel heel luxe dat dat dan georganiseerd wordt, dat dat... Dat je niet zelf aan de bar je drankje hoeft te halen, dat is wel een luxe, haha! Maar dat is... het is natuurlijk sowieso leuk om nog even na te borrelen en na te praten met andere mensen, die... Wat mensen ervan vonden...

En dan puur het theater, horeca en personeel?

Ja, vind ik allemaal heel goed. Goede service en vriendelijke mensen.

Niets op aan te merken?

Nee, niets op aan te merken, haha! En ik vind het wel een gaaf gebouw ook. Mooi theater, goede stoelen, ook erg belangrijk!

Ja, als het lang duurt, dat je lekker zit!

Ja.

En heb je nog andere mensen van de OperaFlirt gesproken tijdens de keren dat je bent geweest? Bijvoorbeeld buiten je collega's ook mensen die je niet kende?

Ehm.... ik heb wel eens iemand gesproken. Maar ik heb natuurlijk ook een paar keer mensen meegenomen, dus dat zijn dan geen collega's, maar dan vrienden die ik heb meegenomen. Dus die heb ik daar natuurlijk ook gesproken.

Ja. Maar niet dat je een soort van nieuwe contacten hebt... of dat het een beetje een netwerkidee was...

Ja, ook wel een beetje, want... Maar dat was dan wel weer heel erg via via. Want dan had ik bijvoorbeeld een vriendin meegenomen, en die kwam dan weer een collega tegen... Dus dat is wel...

Dan raak je op die manier in gesprek en niet dat je blind op iemand afstapt...

Nee, maar dat is misschien ook wel erg sterk ingegeven omdat er vaak veel mensen zijn die ik al ken.

Ja.

Dus wat dat betreft...

Dan ga je ook gewoon bij de mensen staan die je al kent.

Ja. En dat zijn de mensen die dan ook op je afkomen. Terwijl als je in je eentje bent of met z'n tweeën staat dan stap je én zelf sneller op iemand af én iemand anders stapt ook sneller op jou af dan als je met een groepje staat of zo.

En wat is voor jou dan het belang van sociaal contact bij kunstbezoek? Zou je bijvoorbeeld alleen naar een voorstelling gaan?

Ehm... ja... ik weet niet of ik snel alleen zou gaan. Maar ja... ehm... ik zou er niet veel problemen mee hebben om er alleen heen te gaan. Dan is het wel logischer dat je op zo'n borrel sneller gaat praten met mensen die je niet kent. Want om daar dan in je eentje te staan met je drankje is ook een beetje jammer.

Maar je vindt het leuker om... je vindt het leuker voor het sociale contact om...

Ik vind het leuker om iemand... om met iemand te gaan, ja.

En dan sowieso met kunstbezoek of alleen als je zo'n speciaal programma hebt?

Ehm... ja, ik denk wel sowieso bij kunst. Ik vind het sowieso leuk als je zoiets doet om het met iemand te kunnen delen, wat je ervan vond. Alhoewel, met musea heb ik er geen problemen mee om in mijn eentje door een museum te wandelen.

Maar heeft dat er dan bijvoorbeeld mee te maken dat je bij een theatervoorstelling een pauze hebt en...

Ja, misschien wel.

Van: "Dan sta ik in de pauze alleen en dat vind ik niet prettig..."

Maar aan de andere kant... ik zou het ook niet vervelend vinden, hoor. Stel ik ga met iemand en die persoon zegt af, ja... Dan zou ik niet denken: "Oh, dan ga ik ook niet meer."

Nee, nee.

Dan zou ik gewoon nog steeds gaan.

Toch wel. Omdat je het ook graag wilt zien?

Ja, precies. En dan ga ik wel met andere mensen in de pauze praten. Ik heb geen moeite om met vreemde mensen te praten.

Nee. Maar het kan ook zo zijn dat je dan denkt dat iedereen ziet dat je alleen bent...

Oh nee, dat heb ik absoluut niet! Nee...

En heb je je ergens aan geïrriteerd tijdens de avond? Ook nu je er vaker bent geweest, is er dan iets wat je is opgevallen?

Nee. Ja, alleen, maar dat is meer kritiek op... Dat ik soms vind dat mijn kantoorgenootje de kaartjes eerder moet uitdelen. Ze wachten echt tot 7 uur, en dan rijden ze die balie naar buiten en dan moet iedereen nog in de rij gaan staan. Ik denk dat als je daar 15 minuten eerder gaat staan dat iedereen dan naar binnen kan druppelen.

Ja, dat is ook iets wat moeilijk gaat omdat het theater in principe pas één uur van tevoren open gaat en niet eerder.

Ja, maar dan hoef je niet... Je kan die balie al eerder verrijden. En dan kunnen mensen nog niet naar binnen, maar dan kun je al we die... die OperaFlirt mensen die komen, daaraan kunnen ze die kaarten uitdelen.

Dat men alvast wat eerder z`n kaartje...

Ja. En dan kun je bijvoorbeeld nog een hapje eten of buiten gaan zitten totdat de deuren opengaan. Want de gewone operabezoekers halen ook hun kaartje bij de balie of kassa en dan wachten ze vervolgens ook...

En wat is je het meeste bijgebleven van de OperaFlirt?

Ehm... Nou, meer misschien ook het concept opera. Wat ik bijvoorbeeld heel opvallend vind... dat tot nu toe bijna iedere voorstelling waar ik heen ben geweest is weer totaal anders. Is weer... het kan heel modern, het kan heel... of juist best wel klassiek. Hoewel het volgens mij nooit héél klassiek is, maar bijvoorbeeld *After Life* was een héle moderne opera. En wat ik ook wel grappig vind, is dat er ook een hele grote variatie zit in dat sommige opera`s een cast hebben van 10 man en sommigen hebben zo`n koor van 100 personen. Zulke dingen vind ik wel...

Dat er zo`n diversiteit aan...

Ja, zoveel dingen, dat had ik niet verwacht. Dat het zo divers zou zijn.

En dat vind je...

Dat vind ik heel leuk.

Want dat maakt het afwisselend en...

Ja, inderdaad!

Maar je hebt inderdaad hele verschillende dingen gezien met de OperaFlirts, dat klopt. En de randprogrammering, heeft dat iets gedaan met je totale ervaring van opera ook?

Ja. Ik vind met name die rondleiding wel echt... voegt wel echt iets toe, is wel echt uniek dat dat kan. Dat dat zo aangeboden wordt. Ik denk dat, ja, het goed is als er een klein stukje inleiding in zit van: "Daar gaat het over." Voor mensen die helemaal niets ervan af weten kan dat bij sommige opera`s nogal helpen, haha! Dus dat vind ik vooral... dat vind ik denk ik nog wel het leukste van de randprogrammering. De rest vind ik, zoals ik al zei, een beetje luxe, en leuk dat het... dat het er is.

Herhaalbezoek en attendering

En je bezoekt dus ook musea en theater. Verder nog meer kunstvormen? Die je bezoekt of interessant vindt?

Wat voor kunstvormen zijn er? Waar denk je dan aan? Ballet, of...

Ja, binnen de podiumkunsten, maar natuurlijk ook beeldende kunst, of audiovisuele dingen...

Nee, ik denk dat ik wel vrijwel het hele spectrum meekrijg, haha! Hoewel audiovisueel... ehm... is natuurlijk nog niet zo snel bestempeld als kunst. Daar ga je niet perse heen. Dat is dan misschien ook gewoon iets dat je... dat sommige films op

tv bijvoorbeeld al audiovisuele kunst kunnen zijn, terwijl ze dat natuurlijk lang niet allemaal zijn!

En hoe vaak, als je echt kunst bezoekt, dus je gaat echt op stap... Hoe vaak doe je dat ongeveer?

Nou, een keer per maand denk ik toch wel. Minimaal... Of misschien wel twee keer per maand.

En wat is het dan dat je voornamelijk bezoekt?

Of muziekoptredens, vaak... er zijn best wel vaak dingen in de stad, in Utrecht, georganiseerd. Maar musea ook veel. Toneel is alweer een tijdje geleden, maar ik heb bijvoorbeeld vorige week zitten kijken om binnenkort naar het Nederlands Dans Theater te gaan, dus...

Wel breed georiënteerd.

Ja.

En sluiten operavoorstellingen aan op je culturele interesses? Wat vind je leuk aan het bezoeken van kunst en sluit het daarop aan?

Het sluit wel aan op... als ik het bijvoorbeeld vergelijk met theater hou ik wel van grote, gekke dingen. En dat is opera ook wel vaak, zeg maar. Dat is niet... niet heel braaf.

Valt niet echt in een hokje te plaatsen, zodat je precies altijd weet wat je kunt verwachten.

Ja.

Wat je ook zei, dat je soms ook naar hele gekke dingen kan gaan en denkt: "Ik zie het wel..."

Nee, maar ook met opera, bijvoorbeeld *Turandot*, dat waren best wel hele gekke kostuums. Dat soort dingen, weet je wel! Ik heb best wel veel vriendinnen die dan denken: "Nou, wat een rare kostuums, écht lelijk!" Weet je wel, haha! En dat heb ik niet. Ik hou juist wel heel erg van dat soort dingen. Dus in dat opzicht sluit opera heel vaak aan op wat ik leuk vind. Misschien is dat dan wel DNO als groep, dat zij dat vaak doen. Ik vind wel dat er vaak dat soort dingen inzitten. Vaak grote, beetje gekke dingen. Veel, erg creatief met decor en kostuums.

Ja.

Ja... dus dat vind ik gewoon... dat is iets wat erg aansluit bij mijn theaterinteresse bijvoorbeeld.

En als je dan voor een kunstvorm moet kiezen, kies je dan meer voor de muziek, of meer voor het beeldende... of meer voor de tekst van het toneel?

Ik ben wel een beetje van het totaal. Dat vind ik juist heel leuk aan opera, dat het dat allemaal is. Want... weet je, de muziek afzonderlijk is vaak al het beluisteren waard. Omdat het best wel dynamisch meestal is, en zo. Maar ik vind het vooral leuk dat het zo'n totaal kunstvorm is. Én beeld, én spel én muziek én zang én... décor. Gewoon...

En waarom dan geen musical maar wel opera?

Ja, ik ben maar twee keer naar een musical geweest... Toen ik heel jong was en een jaar geleden. Toen hadden vriendinnen me overgehaald dat het toch echt heel leuk was om naar *Les Misérables* te gaan. En ik vond dat gewoon heel slecht, ik vond het slecht spel, het werd slecht gezongen. En het is niet groot en gek zeg maar. Er is niets outside the box aan, Het is gewoon wat je verwacht aan musical, dat krijg je.

En het is gewoon...

En misschien dat een musical als *Cats* of zo, er zijn misschien nog wel een beetje gekke musicals...

Maar kwalitatief dan ook niet...

Nee, kwalitatief was ik er niet van onder de indruk van de muziek en de zang en het spel. Dat vond ik gewoon niet bijzonder. Dan denk ik nog bijna: "Dat kan ik nog beter zelf!" Haha, ja sorry, en dat heb ik nou nooit als ik naar opera kijk, dat ik denk: "Dat kan ik beter zelf, haha!"

En waarom bezoek je kunst? Is het voor jou puur ontspanning of vermaak? Of wil je ook iets leren, of...

Ehm... ja, het is wel voor een groot deel ontspanning en vermaak. Maar ik haal er ook wel wat uit. En ik vind inspiratie altijd een verschrikkelijk woord, maar dat is het denk ik toch wel een beetje. Dat ik erdoor ga nadenken, en enthousiast ervan wordt... En dat heb ik erg met allerlei kunstuitdrukkingen, dat ik... Ook als ik boeken lees, dat vind ik het fijn... Ik lees liever literatuur dan... Ik lees eigenlijk nooit chicklits... Dat is niet mijn ding. Dat is misschien een beetje snobistisch, maar daar haal ik... Dan lees ik nog liever de krant!

Maar kan het ook echt ontspanning zijn? Of dat je het fijn vindt om met mensen samen te gaan?

Ja, dat ook wel echt. Zeker.

Dus een beetje een combinatie?

Ja, ik haal er wel iets uit.

En heb je andere mensen geattendeerd op de OperaFlirt of DNO als gezelschap?

Ja. Ehm... gewoon door mensen mee te nemen. Maar ook dat ik mensen erover spreek. Dat je vertelt dat je naar de opera bent geweest.

En dan heb je het meer over het gezelschap of de operavoorstelling dan puur over de OperaFlirt?

Nou, beiden. Hangt ervan af wie het is. Ik ga niet tegen... mijn schoonmoeder vindt opera hartstikke leuk maar dan hoef ik niet onwijs te vertellen over de OperaFlirt, want daar kan ze dan toch niet heen, haha! Dus, ja... dus dat hangt een beetje van de persoon af.

Of die nog in het profiel past...

En volgens mij ben ik fan van DNO, op Facebook! Haha! Ik zag dat een collega van mij dat ook had gedaan, toen dacht ik: "Oh, dat word ik ook!" Haha!

Nou, wat goed, haha! En wat zou je mensen die niet bekend zijn met opera erover vertellen?

Ja...

Hoeft niet iets te zijn dat je mensen perse moet overtuigen...

Nou, wat ik ze zou vertellen is dat het... dat het heel divers is en iedere keer anders. En dat ik er zelf heel enthousiast over ben. Ik denk dat dat... Ik ben altijd wel, als ik mensen iets vertel over dit soort dingen, dat ik heel erg vanuit mijn eigen ervaring spreek. Omdat ik dan denk: "Ik vind dit leuk, maar wie weet wat iemand anders vindt."

Maar je probeert mensen te... van: "Ik vind dit leuk dus ik neem je mee en..." dat je omgeving misschien een beetje vertrouwd op jouw smaak?

Ja, en dat... maar ook op hun eigen oordeel. Ze hoeven niet mee. Dus...

Maar zou je dan ook mensen meenemen, naast degenen waarvan je weet dat ze het leuk vinden... Ook mensen waarvan je denkt: "Oh, die hebben geen idee, ik ga eens kijken of ze de gok willen wagen?"

Ja...

Omdat je, als je iemand meeneemt, je misschien ook verantwoordelijk voelt voor het welslagen van zo'n avond?

Ja, dat heb ik wel een beetje. Dat ik denk van: "Ik wil iemand niet iets aandoen waarvan ik weet dat hij het echt niet leuk gaat vinden". Maar ik vind het moeilijk om voor te stellen waarom je... Ik heb denk ik ook niet veel vrienden die het écht niet leuk zouden vinden.

Want hoe reageert verder je omgeving erop als je er iets over zegt?

Ja, tot nu toe heb ik eigenlijk nog nooit gehad dat iemand zei: "Oh opera, dat lijkt me echt verschrikkelijk..."

Maar is je omgeving ook erg cultureel geïnteresseerd?

Ja, veel mensen wel. Hoewel ik dus ook wel vriendinnetjes heb waarvan ik denk dat ze bijvoorbeeld die kostuums gek zouden vinden. En dat vriendinnetje die ik mee had genomen naar *After Life*... dat was ook wel een aparte opera. Maar die vond... die is

nog niet helemaal overtuigd, maar die dacht wel dat ze misschien een andere opera wel leuk zou vinden... Ik weet ook niet of die ook echt goed werd ontvangen...

Ja, het was zo'n moderne opera...

Ja, ik vond het zelf wel grappig.

Maar veel mensen kunnen daar misschien niet zoveel mee, met die muziek.

Ja.

En dat hebben mensen die misschien toch meer een herkenbare melodie willen...

Ja. Dus... Maar ik denk wel dat dat dus een beetje te gek voor haar was. Maar ik denk wel dat als ik nog een keer zou zeggen van: "Joh, ga je mee?" En het is *Der fliegende Holländer*, dan zegt ze echt: "Ja, is goed."

Ze zou het nog wel een keer willen proberen?

Ja, en ik denk dat ze het dan ook wel leuk vindt. Ik denk dat het voor haar net een beetje té... teveel.... Maar ik weet ook niet wie van mijn vrienden dat... ik ben dan ook wel de meest extreme, dat ik gekke dingen leuk vind. Ik weet niet of anderen dat...

Ook zo waarderen of leuk vinden?

Ja.

En hoe heb je je kennis van kunst en cultuur opgedaan? Vanuit huis, of op school?

Een beetje van alles. Mijn ouders hebben me wel, ehm... vooral mijn moeder, die schildert zelf ook, dus die heeft mij altijd wel meegenomen naar musea. Maar dat was meer mening vormen dan echt kennis. Het werd niet onderwezen.

Maar ook meer als vorming van je algemene ontwikkeling... Dat je iets ervan meekrijgt.

Ja. Ik heb wel op de middelbare school ook wel... tekenen eindexamen gedaan, dus wel wat van kunstgeschiedenis meegekregen. En bij Nederlands van literatuurgeschiedenis wat meegekregen. De stijlen en zo. Maar dat is toch meer de geschiedenis...

En hoe heeft dan het bezoeken van kunst zich ontwikkeld? Ik neem aan niet echt met je studierichting?

Nee, haha!

Maar was dat dan vooral je omgeving die... Of heb je dat zelf echt...

Wel mijn omgeving maar wel ook zelf. Dat ik naar dingen op zoek ga. Of eens kijk van: "Zou dat leuk zijn?" Dat ik een artikel ergens over lees in de krant en dan denk van: "Daar wil ik heen en dan regel ik daar kaartjes voor."

Dus je bent ook wel bewust zelf aan het kijken wat er speelt, en...

Ja. Maar het is ook wel zo, bijvoorbeeld met klassieke concerten. Het is alleen door een vriendin van mij dat ik daar wel eens heen ben geweest, maar zelf zou ik niet eens weten wat een goed orkest is, of een componist...

Het zegt je misschien te weinig om zelf een keuze te kunnen maken?

Ja, precies, daar weet ik te weinig van om... je kan dan wel dingen proberen, maar dat... kan dan wel een beetje mislukken denk ik, haha!

Ja, dat kan dan verkeerd uitpakken. En ben je van plan om nog vaker naar de opera te gaan of DNO? Ook los van de OperaFlirt?

Ja...

Of laat je het daar nu heel erg vanaf hangen?

Nou, het is nu wel heel erg makkelijk. Via kantoor... maar ik denk... los daarvan zou ik anders wel... ik ben wel hierdoor geïnteresseerd geraakt in de opera, dus dan zou ik wel proberen om, weet ik veel... minstens een keer per half jaar of zo naar een opera te gaan.

Maar je hebt nog niets concreets bekeken of...

Nee, maar dat is nu ook zo, ik krijg om de zoveel tijd een e-mail met: "Wil je naar een opera, dan kun je je nu aanmelden voor dit event..."

Dus ja, wat je ook zei, dan krijg je het gewoon aangeboden en dan is het makkelijker dan om zelf...

Ja.

En als je dan gaat, los van de OperaFlirt, is dan voor jou alleen het gezelschap heel belangrijk? Of speelt het theater, speelt dat ook een rol? Dus de plek waar het is? Niet alleen de afstand dan...

Nou, daar weet ik gewoon eigenlijk nog niet genoeg over. Zowel over de gezelschappen als de verschillende locaties die er zijn. Ik zou eigenlijk bijvoorbeeld niet eens weten waar allemaal... Hier in de Schouwborg is misschien ook wel eens een opera. Ik weet dat er laatst wel iets hing over opera. Dus ja, ik ben daar nog nooit binnen geweest dus ik weet ook niet hoe het daar is... of hoe het daar zit met akoestiek, of...

Dus je zou dan nu meer DNO kiezen omdat dat je iets zegt, dat je daar meer op afgaat dan dat de locatie je echt...

Ja, maar op zich als ik het zelf zou uitzoeken dan zou ik ook misschien wel denken: "Lekker makkelijk in Utrecht, dan ga ik dat eens proberen." Of als ik met mijn schoonouders ga, dat ik dan in Den Haag ga... die wonen in Den Haag. Dus dat je meer op locatie kijkt. En als het tegenvalt dan ga je er niet meer heen...

Dat je op die manier... Maar vind je het dan een lastig ding, de afstand? Dat je dus naar een andere stad moet voor een voorstelling? Het is wat anders als je naar Maastricht moet natuurlijk...

Ja, het is wel een factor. Voor het Nederlands Dans Theater was ik wel aan het kijken, van: "Komen ze ook in Utrecht?" Ook omdat ik hier... ja, ik ben vroeger wel eens in de Schouwborg hier geweest maar ik woon hier nog niet zo lang dus ik ben hier nog niet in de Schouwborg geweest, sinds ik hier woon. Dus ik vind het ook gewoon leuk om die Schouwborg hier te zien.

En dan is het een goede combinatie om dat zo eens te zien?

Ja.

En wat zou je er, los van dat je nu via je werk ernaartoe gaat, wat zou je ervan weerhouden om vaker naar DNO te gaan?

Nou, ik denk niet dat er iets is dat me ervan zou weerhouden.

Helemaal niets?

Nee... Ja, als ik helemaal geen geld heb, maar dat is eigenlijk ook niet zo, dus...

Maar je hebt het geld er ook wel voor over en het ervoor over om de tijd vrij te maken om met de trein te reizen en dan een lange opera uit te zitten. Dat vind je wel de moeite waard...

Ja, zeker!

En wat denk je dat de groep tot 30 jaar, dus de OperaFlirters, wat hen eventueel ervan zou weerhouden om vaker terug te komen? Wat zouden factoren kunnen zijn?

Ja, weet ik niet. Misschien wel geld, maar dat geldt dan voor alle kunstuitingen, zeg maar. Dat kost allemaal geld. En misschien ook wel tijd. Geld en tijd misschien.

Maar zou het ook kunnen dat er een bepaald beeld bestaat over opera? Over dat het duur is, en vaak uitverkocht. En over het publiek?

Ja, ja... Ik dacht bijvoorbeeld dat het duurder was. Misschien is dat iets wat... Ik kan me wel voorstellen dat meer mensen dat denken, dat je niet... dat mensen niet weten dat... en ik denk dat jonge mensen, die zijn heel erg van wat er op hun pad komt, dat... dus ik denk dat wat een goede mogelijkheid zou zijn, is een mailing te sturen of zo. Naar mensen die erheen zijn geweest, van: "Je bent toen naar de OperaFlirt geweest, we hebben nu deze opera en we hebben een aanbieding." En dan maak je de kaartjes €5,- goedkoper of zoiets!

Maar meer om ze te blijven triggeren dat...

Ja, om het een beetje te prikkelen. Ik denk dat veel mensen ook... veel mensen het ook wel gewoon van plan zijn maar misschien gewoon niet ertoe komen om het te organiseren.

En heeft het er dan mee te maken dat mensen zoveel informatie krijgen toegestuurd dat ze ook gewoon lui worden?

Denk ik wel, haha! Ik denk dat er zoveel te doen is, dus wat dat betreft heb je gewoon heel veel concurrentie... dus... ja.

En wat zijn voor jou zelf criteria waaraan een herhaalbezoek zou moeten voldoen? Dat je vaker naar een bepaald gezelschap terugkeert? Of een bepaalde kunstvorm vaker bezoekt?

Ja, gewoon, dat je er enthousiast over bent...

Maar niet iets bijzonders over het publiek of de locatie of de sfeer...

Nou... ik heb volgens mij niet zo gauw dat ik me in een publiek heel onprettig voel!

Nee, het zou kunnen dat je het niet... dat het elitair is en dat je het idee hebt dat je niet op je plek bent. Maar daar heb jij geen...

Nee, daar heb ik geen last van, haha! Ik denk wel dat... een slecht locatie onthoud je.

Als je bijvoorbeeld in een rotstoel hebt gezeten drie uur, dat onthoud je. Dus dat is wel een dealbreaker, zeg maar. Als je in een theater bent en je hebt de hele tijd op een rotstoel gezeten, dan ga je daar niet terug naartoe. Maar als dat goed is dan...

Dus het is wel belangrijk denk ik dat soort dingen goed zijn.

En de algehele verzorging...

Ja.

Communicatiekanalen en informatievoorziening

Vind je dat DNO goed zichtbaar is? Hoe is dat bijvoorbeeld in Utrecht? Zie je wel iets, bijvoorbeeld op straat?

Nou, volgens mij niet echt. Echt weinig.

Maar via wat zie je het dan wel?

Via Facebook.

Ja, omdat je daar lid van bent.

Ja.

Maar verder zie je het...

Nah, volgens mij... Ik ben wel eens een recensie tegengekomen, bijvoorbeeld. In bladen, of wel eens een stukje in de *Volkskrant*.

En valt je dat dan ook extra op omdat je het nu kent?

Ik denk het wel, ja, haha!

Dat het meer in het oog springt...

Ik denk het wel.

Anders dan zegt het je misschien niet...

Ja. En ik weet ook überhaupt niet hoeveel van dat soort informatie je onthoudt als je er niet naar op zoek bent.

Er moet iets zijn waardoor je geprikkeld wordt dat je het ten eerste ziet tussen al die massa's informatie...

Ja, haha!

En dat je het dan ook nog onthoudt natuurlijk!

Ja.

En wat voor informatiekanalen gebruik je zelf veel? Is dat gedrukte media of veel internet?

Veel internet, ja.

En wacht je dan ook af totdat je dingen binnenkrijgt via een mailing of Facebook of...

Nee, ik zoek ook wel dingen op.

Dat je zelf ook een programma gaat bekijken...

Ja... je hebt nu bijvoorbeeld in Utrecht dat Festival aan de Werf, dat is nu bezig... Ik heb nog niets gedaan, haha, maar ik heb wel op de website gekeken wat het programma was!

Of er iets tussenzit...

Omdat je dan ergens in de stad het logo ziet hangen dat het nu bezig is, en dan denk je: "Oh ja, ik zoek het even op." En: "Wat is dat eigenlijk? En is dat wat?" Ja... Maar ik kijk ook wel gewoon op van die websites... van de Uittips of zo.

Maar kijk je dan bewust als je een avond vrij hebt, dat je dan kijkt, van: "Wat hebben ze me vanavond te bieden?" Of...

Nou, soms ook wel vooruit. Dat ik denk: "Oh, ik wil weer een keer naar toneel." Dan ga ik gewoon kijken naar wat er is op het gebied van toneel. En dan ga ik denken: "Wil ik in Utrecht naar het toneel? Of wil ik naar een bepaalde groep of voorstelling?" En dan ga ik gewoon een beetje internetten.

Dat is wel... ik weet niet of dat nog zo heel veel gebeurt onder jonge mensen...

Dat denk ik ook niet...

Veel mensen laten het toch ook denk ik over zich heenkomen en beschouwen dat dan als het aanbod...

Ja, ja.

En doe je zelf veel met Facebook, Hyves...

Nee, weinig.

Want je bent dan ook wel aangesloten bij Facebook en ook bij de site van DNO, maar kijk je daar ook wel eens op?

Nee, niet zoveel. Ik krijg dan van die berichtjes, en die lees ik dan. Maar niet zo heel veel, nee. Maar dat is ook gewoon omdat ik niet zo van de social media... ik doe privacy recht, haha! Dus ik ben een beetje anti persoonsgegevens op internet zetten. Dus ik ben een beetje beroepsmatig gedeformeerd in dat opzicht...

En dan misschien ook wat voorzichtiger, en bewuster...

Ja... maar ik denk wel... Bijvoorbeeld Twitter, ik denk dat dat voor sommige dingen best wel nuttig kan zijn. Ik weet dat ze nu van een van de websites die ik volg, waar veel vakberichten ontstaan. Daar hebben ze nu een Twitteraccount van gemaakt. En daar zetten ze de actualiteiten en updates op. Volgens mij kan dat hartstikke handig via Twitter, van die updates. Dus ik moet nu volgens mij een Twitteraccount gaan aanmaken om dat te kunnen volgen, haha! Maar... dus ik dacht al...

Dan moet je daar... Voor je het weet ben je ook bij zoveel dingen aangesloten...

Ja...

Dat je ook denkt... En denk je dat DNO zich op een bepaalde manier beter op de kaart kan zetten door bepaalde kanalen beter te gebruiken of strategischer dingen in te zetten?

Vast wel, maar... Ik zou niet zo snel weten hoe. Maar je kan natuurlijk wel met die online, met die social media, kan je natuurlijk allerlei dingen doen.

Maar vind je dan dat ze er leuke en nuttige dingen opzetten? Wat je ervan meekrijgt?

Ja, ik weet niet zo goed wat je er anders op zou kunnen zetten, dus...

Dus dan maken ze er blijkbaar goed gebruik van, als het aan je verwachtingen voldoet...

Ja... Ja, je zou misschien dingen kunnen doen met, ja... bijvoorbeeld iets met vervolgacties nadat... maar ik weet niet of dat al gebeurt met mensen die naar de OperaFlirt gaan?

Ja, dat gebeurt wel, maar ik weet niet in hoeverre dat ook naar de werknemers van CMS wordt gecommuniceerd...

Nee, precies...

Maar dat zou dan beter werken om op die manier die mensen, om het onder de aandacht te houden...

Ja, en natuurlijk... je hebt altijd... je kan soms best wel veel naamsbekendheid genereren met gekke acties. Ja... maar dan zou ik ook niet zo snel een gekke actie weten. Ik weet bijvoorbeeld dat ze hier bij de Schouwburg, was er ook iets met opera voor een week of zo. En toen stonden ze buiten opera te zingen.

Dat soort dingen...

Ja, ik denk wel dat dat opvalt.

En dat het werkt....

Ja, weet je... ik zeg maar iets, maar stuur een groepje naar Lowlands, daar lopen ook altijd van die artiesten rond op dat terrein. Misschien bereik je daar wel heel veel jonge mensen mee, die dan toch onthouden."Oh ja, De Nederlandse Opera, dat bestaat ook!"

Of die niet verwacht hadden dat het ook zo losjes kan zijn op zo'n festival en dat het breekt met de misschien een beetje ouderwetse...

Ja.

Dat beeld dat het misschien nog wel heeft...

Ja, je hebt toch ook soms van die dingen dat ze bijvoorbeeld via Facebook of Twitter of zo bekend maken dat ze ergens een of andere dans gaan doen met z'n allen die je dan van tevoren kan instuderen, haha!

Ja, haha!

Ja, weet je, dat soort dingen! Ik vind dat onwijs grappig, dat soort acties! En ik denk wel dat dat... Dat dat bij jonge mensen, die onthouden dat...

Dat het werkt... Omdat het iets anders is dan het normale...

Ja...

En dat het daarom blijft hangen.

Maar er zijn volgens mij allemaal hele slimme marketing en branding mensen die hier heel...

Ja, absoluut. Maar bij DNO is het ook nog heel erg zoeken van:"Wat werkt en wat niet?" En ook om te ontdekken wat jongeren wel en niet willen...

Ja, doet De Nederlandse Opera bijvoorbeeld ook dat ze mensen met zo'n blog kaartjes geven en zo?

Nee, volgens mij niet.

Nee, ok.

En dat die het dan weer op hun blog zetten en...

Ja, ik weet van bloggers, dat ze... ik sprak laatst iemand, die is een tijdje blogger geweest op het gebied van fashion. En zij kreeg op een gegeven moment ladingen kleding toegestuurd omdat ze dan maar zou schrijven over dat product!

Om het te promoten en een soort van reclame...

Ja. Want al die bloggers die lezen dat en die willen dan ook dat merk kleding kopen. Dus nodig die bloggers uit voor de OperaFlirt, weet ik het...

Ja, en wie weet...

Ja, die mensen krijgen wel dagelijks dat soort uitnodigingen...

Dus dan moet je ook wel met iets aparts komen...

Ja, of gewoon een minder bekende blogger. Maar wel iemand die...

Een beetje een schare fans heeft!

Ja, haha! Of de frequent Twitteraars met veel volgers.

Ja inderdaad.

Weet ik veel, dat soort dingen. Dat zijn een paar dingen die bij mij dan door het hoofd schieten die misschien wel... zouden werken. Bij jonge mensen in ieder geval.

Omdat die zich meer digitaal oriënteren.

Ja, maar je hebt natuurlijk ook een hele categorie daartussen. Zeg maar, de 30 tot...

Ja, als ik om me heen kijk bij de opera zitten er echt veel mensen van boven de 60!

Ja, dat is ook zo.

Echt veel.

En dat is ook waarom ze nu zo'n nieuwe groep willen aanspreken, een nieuwe groep aanboren.

Dan moet je de dertigers en de veertigers ook meenemen in de OperaFlirt, haha!

Ja, of daar dan misschien een apart programma of OperaFlirt voor maken, wellicht in de toekomst!

Ja, haha!